

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ
ผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ

Nong Mon Market Female Vendors: Identity Communication
Process of the Elderly through Biographical Play

ดร.อาทรี วณิชตระกูล

โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้
จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561

มหาวิทยาลัยบูรพา

รหัสโครงการ 256109A1080067

สัญญาเลขที่ 234/2561

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ

ผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ

Nong Mon Market Female Vendors: Identity Communication

Process of the Elderly through Biographical Play

ดร.อาทรี วณิชตระกูล

คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

กันยายน 2562

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประเภทของงานวิจัยเป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่มุ่งศึกษาอัตลักษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน ตลอดจนสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน และเพื่อให้ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคม มีจุดเด่นที่กระบวนการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ นับตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือก การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การเขียนบทละครชีวประวัติแม่ค้า การคัดเลือกนักแสดงและผู้ร่วมงาน การนำบทละครมาใช้ในการกำกับการแสดง การเปิดการแสดงละคร ตลอดจนการสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมละคร ก่อนนำข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเขียนรายงานผลและสรุปผลการวิจัย

เนื้อหาของรายงานการวิจัยเล่มนี้เป็นการเขียนรายงานกระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครแบ่งเป็น 6 บท ประกอบไปด้วยบทนำ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละคร ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละคร สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ และภาคผนวก

ทั้งนี้ ละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน *ตัวแม่* ซึ่งเป็นกระบวนการปฏิบัติงานวิจัยนี้ได้จัดการแสดงจำนวน 2 ครั้งใน 2 พื้นที่ จำนวนรวมทั้งสิ้น 8 รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรีและจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยหวังว่ารายงานการวิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจตามสมควร

อาทรี วณิชตระกูล

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแหล่งทุนสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนทุกคนที่กรุณาอุปชีวิประวัติให้ผู้วิจัยใช้ในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละคร *ตัวแม่* ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ร่วมงานทุกคนทุกฝ่ายที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานศิลปะการละครตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนแล้วเสร็จ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ชมทุกคนที่กรุณาเข้าชมละคร พร้อมทั้งแลกเปลี่ยน เสนอแนะและให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะละครและการเขียนรายงานการวิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุพการี ตลอดจนสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้ทำงานศิลปะการละครอย่างสม่ำเสมอ ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกคนที่แสดงน้ำใจต่อผู้วิจัย ทั้งการให้คำปรึกษา คำแนะนำและมอบกำลังใจ อีกทั้งขอขอบใจลูกศิษย์ทุกคนที่เป็นแรงสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา

คุณประโยชน์อันใดที่งานวิจัยนี้จะพึงมี ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบุชาพระคุณ “ครู” ทุกคนในชีวิตของผู้วิจัย ทั้งครูผู้สร้าง ผู้ให้ ผู้เป็นแบบอย่าง และผู้เป็นแรงบันดาลใจในการมีชีวิตและการดำรงชีวิต

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่มุ่งศึกษาอัตลักษณ์แม่ค้าสูงอายุ ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน ตลอดจนสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน และเพื่อให้ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคม การดำเนินงานแบ่งเป็นสามส่วน ได้แก่ การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครด้วยการสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครด้วยการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร และการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครด้วยการจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร ผลของการดำเนินงานยืนยันอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในฐานะที่เป็นผู้มุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ ทำให้สรุปได้ว่ากระบวนการศิลปะการละครสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุได้ อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคมได้อีกด้วย

คำสำคัญ ผู้สูงอายุ อัตลักษณ์ ละครแบบชีวประวัติ ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี

ABSTRACT

The aim of this creative theatrical process as a practice based research is to study the identities of the elderly female vendors at Nong Mon market in Chonburi province. The objectives of the research are to deploy the theatrical process in order to compile and apply the biographies of the elderly female vendors at Nong Mon market to create a play based on them. Not only to raise the quality of psychological lives of the elderly female vendors at Nong Mon market, but also to encourage the audiences to consider the value of the elderly in the society. The working processes consist of three stages which are the pre-production process: the surveying; the classification; and the interviewing of the elderly female vendors at Nong Mon Market, the production process: the script writing; and the play directing, and the post-production process: the post play talk; and the questionnaire given to its audiences. The findings reveal the identities of the elderly female vendors at Nong Mon market as the ones who inexorably overcome the obstacles of life. In conclusion, the theatrical process can shape the quality of psychological lives of the elderly, and make the audiences appreciate the value of the elderly in the society as well.

Keywords: the elderly, identity, biographical play, Nong Mon market, Chonburi province

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
บทคัดย่อ.....	จ
Abstract	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ

บทที่

1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	3
ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	3
ทฤษฎี สมมติฐาน และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย.....	4
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
วิธีการดำเนินการวิจัย	8
สถานที่ทำการวิจัย.....	10
ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย.....	10
งบประมาณของโครงการวิจัย	11
ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	13
คำชี้แจงอื่นๆ	13
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	14
2 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	15
แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Identity)	15
แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่าและการศึกษาศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narratology)	18
แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนบทละคร	19
แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอละครแบบสมจริง (Realistic) ที่นำมาใช้ในการกำกับการแสดงละคร.....	21

3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	23
การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร	24
การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร.....	25
การปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร	27
4 การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i>.....	28
ก. การจัดการแสดงครั้งแรก จังหวัดชลบุรี	28
การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร	29
การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร.....	31
การปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร	35
ข. การจัดการแสดงครั้งที่สอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร	36
การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร	36
การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร.....	38
การปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร	41
5 ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i>.....	43
ก. ผลจัดการแสดงครั้งแรก จังหวัดชลบุรี.....	43
ผลการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร	44
ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร.....	50
ผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร.....	54
ข. ผลการจัดการแสดงครั้งที่สอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร	68
ผลการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร	68
ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร.....	74
ผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร.....	76
6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	96
สรุปผลการวิจัย.....	97
การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	110
ภาคผนวก ก ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้สร้างสรรค์ละคร <i>ตัวแม่</i>	111

ภาคผนวก ข ภาพการซ้อมละครและวันจัดการแสดงจริง	114
ภาคผนวก ค เสื้อผ้าตัวละคร	118
ภาคผนวก ง โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ละคร <i>ตัวแม่</i>	119
ภาคผนวก จ สูจิบัตรละคร <i>ตัวแม่</i>	121
ภาคผนวก ฉ ภาพการเสวนาหลังการแสดงละคร <i>ตัวแม่</i>	126
ภาคผนวก ช แบบสอบถามละคร <i>ตัวแม่</i>	128
ภาคผนวก ซ บทละครเวทีเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี	133
ภาคผนวก ฌ บทละครเวทีเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร	163
ประวัติย่อของผู้วิจัย	190

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1	ตารางแสดงสถานที่ทำการวิจัย.....	10
ตารางที่ 1.2	ตารางแสดงระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย	10
ตารางที่ 1.3	ตารางแสดงงบประมาณของโครงการวิจัย	11
ตารางที่ 1.4	ตารางผลสำเร็จและความคุ้มค่าของวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
ตารางที่ 5.1	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามรอบการแสดง	55
ตารางที่ 5.2	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป.....	55
ตารางที่ 5.3	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามอายุ.....	56
ตารางที่ 5.4	ตารางแสดงจำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ) จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร.....	58
ตารางที่ 5.5	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร.....	60
ตารางที่ 5.6	ตารางแสดงจำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ) จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ข . ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต.....	61
ตารางที่ 5.7	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ข . ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต	62
ตารางที่ 5.8	ตารางแสดงจำนวน ตัวอย่าง (ร้อยละ) จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต.....	64
ตารางที่ 5.9	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต.....	65
ตารางที่ 5.10	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความคิดเห็นโดยรวมหมวด ก ข และ ค.	67
ตารางที่ 5.11	ตารางแสดงตัวอย่างจำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามรอบการแสดง	77
ตารางที่ 5.12	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป.....	78

ตารางที่ 5.13	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามอายุ.....	79
ตารางที่ 5.14	ตารางแสดงจำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ) จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร	82
ตารางที่ 5.15	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร..	83
ตารางที่ 5.16	ตารางแสดงจำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ) จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต	84
ตารางที่ 5.17	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต	86
ตารางที่ 5.18	ตารางแสดงจำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ) จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	87
ตารางที่ 5.19	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	89
ตารางที่ 5.20	ตารางแสดงผลจำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ) จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต.....	91
ตารางที่ 5.21	ตารางแสดงผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต.....	93
ตารางที่ 5.22	ตารางแสดงผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง <i>ตัวแม่</i> รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามความคิดเห็นด้วยรวมด้าน ก ข และ ค	94

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความเจริญทางการแพทย์และการสาธารณสุขในปัจจุบันทำให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มสังคมสูงวัยของกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอันดับสองรองจากประเทศสิงคโปร์ จากข้อมูลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พบว่าตั้งแต่ประมาณพ.ศ.2543 ถึง พ.ศ.2544 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุในวัย 60 ปี ตามนิยามความเป็นผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี พบว่าสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนมากกว่าประชากรเด็ก (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) รัฐบาลไทยตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสังคมจากการมีปริมาณประชากรผู้สูงอายุเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะขยายปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ “การเตรียมความพร้อม สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ” ให้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 9 จนถึงฉบับที่ 12 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ด้วยการจัดให้มีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-พ.ศ.2564) สำหรับกำหนดทิศทางการนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินนโยบายด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2554, น. 1) เพื่อเป็นแนวทางกำหนดนโยบายการบริหารจัดการประเทศให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ดังนั้น การเสริมสร้างจิตสำนึกและการปลูกฝังการรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้กับประชากรทุกคนในสังคมไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องตระหนักและเร่งรัดพัฒนาร่วมกันเต็มกำลัง

ผู้สูงอายุได้รับการจัดกลุ่มให้เป็นกลุ่มคนชายขอบ (Marginal) ประเภทหนึ่งของสังคม เพราะกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจของสังคม เป็นกลุ่มคนที่มีสถานภาพทางสังคมด้อยกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากอำนาจของระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่กำหนดมาตรฐานคุณค่าและสถานภาพของคนในสังคมจากความสามารถในการทำงาน (กาญจนา แก้วเทพ, นันทกา สุธรรมประเสริฐ, และ เอกธิตา เสริมทอง, 2554, น. 411-420) กลุ่มผู้สูงจึงอายุกลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ไม่มีคุณค่า ทำให้การรับรู้ของคนโดยทั่วไปเมื่อนึกถึง “ผู้สูงอายุ” หมายถึง บุคคลที่มีสภาพร่างกายเสื่อมถอย เป็นไม่ใกล้เคียงที่รอวันร่วงโรยไปตามกาลเวลา ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงมุ่งเน้นไปในการพัฒนาด้านร่างกายให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นอันดับแรก (เบค-เกอร์นส์เฮม, 2550, น. 118-122) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเชื่อว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านจิตเจ้านั้นถือเป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านร่างกาย ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” การพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง มีความเชื่อมั่นในศักยภาพตามความรู้ความสามารถของตนเอง นับเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของตน (Jaspal & Breakwell, 2014, pp.1-5) เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม ไม่เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า สลดหดหู่

ขาดความเชื่อมั่นในพลังความสามารถไปตามสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยไปตามวัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทางด้านจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้

ในต้นศตวรรษที่ 21 แนวคิดผู้สูงอายุผู้กระตือรือร้น (Active Aging) โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งจัดการประชุมที่ประเทศสเปนในค.ศ. 2002 ให้ความสำคัญกับมิติสองด้านของผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกายและสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข (กัจจ ทยะพงศ์, 2556, น. 202-205) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านจิตใจนั้นนับเป็นแนวคิดหนึ่งที่สามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในศักยภาพของตนเองให้ผู้สูงอายุได้ แนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านจิตใจ ได้แก่ การเสริมสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับผู้สูงอายุซึ่งมีอัตลักษณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตด้านใดด้านหนึ่ง อาทิ ในแง่การประกอบอาชีพ เป็นอัตลักษณ์ของบุคคลที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ในแง่ครอบครัว เป็นอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีครอบครัวอบอุ่น ผ่านการใช้กระบวนการทางศิลปะการละครเพื่อสร้างสรรค์การย้อนกลับไปหาตัวตนในอดีตของผู้สูงอายุ เรียนรู้อัตลักษณ์ และนำการเรียนรู้นั้นมาต่อยอดเป็นผลงานการแสดง เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ของความเป็นบุคคลที่มีคุณค่าในตนเองให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างให้บุคคลอื่นในสังคมได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตที่ก่อปรด้วยคุณค่าจากผู้สูงอายุ โดยกระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นจากการกำหนดให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยได้ย้อนรำลึกถึงประสบการณ์ชีวิตในอดีต ตลอดจนการฟื้นฟูอุปสรรคต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในชีวิต แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่า ก่อนจะนำเรื่องเล่านั้นไปสร้างสรรค์เป็นบทละคร และจัดการแสดงละครซึ่งถ่ายทอดโดยนักแสดงเป็นลำดับสุดท้าย การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุย้อนรำลึกถึงช่วงเวลาแห่งความสำเร็จในอดีต ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของตนในปัจจุบันที่ร่างกายเสื่อมถอย จิตใจอ่อนล้า เข้ากับอัตลักษณ์ในอดีตที่แต่ละคนได้เคยก้าวข้ามผ่านอุปสรรคในชีวิตจนกลายเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ผลที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมีสองด้าน กล่าวคือ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดกำลังใจ ตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตของตน และอีกด้านหนึ่งนั้น ยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้เห็นและตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุดังกล่าวแล้ว

งานวิจัย “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นงานวิจัยที่ใช้กระบวนการทางศิลปะการละครทำงานร่วมกับผู้สูงอายุที่เคยประกอบอาชีพแม่ค้าขายของในตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จนได้รับผลสำเร็จเป็นงานการเขียนบทละครและกำกับการแสดงละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* โดยนำเนื้อหาของละครมาจากเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมนซึ่งเป็นตลาดเก่าแก่ในภาคตะวันออก ตลาดหนองมนเริ่มคึกคัก มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักหลังจากการตัดถนนสุขุมวิทผ่านตลาดในราวพ.ศ.2493 เพื่อให้ประชาชนสามารถเดินทางท่องเที่ยวชายทะเลบางแสน แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่พ.ศ.2486 ได้สะดวกขึ้น ภายในตลาดหนองมนมีร้านขายสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงมากมายหลายร้าน ปัจจุบันเจ้าของร้านค้าเหล่านี้ต่างอยู่ในวัยสูงอายุและส่งผ่านกิจการร้านค้าของตนไปสู่รุ่นลูกหลาน ผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องเล่าที่เป็นชีวประวัติและประสบการณ์ชีวิตของแม่ค้าสูงอายุที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเป็นเรื่องเล่าที่น่าสนใจ เนื่องจากเรื่องเล่าเหล่านี้สะท้อนให้เห็นตัวตนความเป็นปัจเจกบุคคลของแม่ค้าสูงอายุแต่ละคนที่เคยมีบทบาทหลากหลายในสังคม ทั้งความเป็นผู้หญิง ความเป็นแม่ค้า ความเป็นเจ้าของกิจการ ความเป็นภรรยา ความเป็นแม่ หรือความเป็นผู้หญิงโสดที่สามารถพึ่งพาตนเอง

ได้ด้วยการประกอบสัมมาชีพ ทว่าเป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันอัตลักษณ์ในอดีตเหล่านั้นกลับพร่าเลือนและถูกแทนที่ด้วยอัตลักษณ์ของความเป็นผู้สูงอายุในครอบครัวและในชุมชน ผู้วิจัยเชื่อว่าพลังของเสียงเล่าเรื่องจากแม่ค้าสูงอายุที่ย้อนรำลึกถึงการฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตจนประสบความสำเร็จจะสามารถทำให้ตัวตนของผู้เล่าเรื่องได้รับการกระตุ้น ปลุกเร้าให้มีชีวิตขึ้นมาซ้อนทับกับตัวตนของความเป็นผู้สูงอายุที่อ่อนกำลังในปัจจุบัน ก่อให้เกิดตัวตนที่หลากหลายมากกว่าความเป็นผู้สูงอายุแต่เพียงประการเดียว ทั้งนี้ เพื่อเป้าประสงค์ในการแสดงให้เห็นการสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล ทำให้เห็นมิติความเป็นมนุษย์ที่สามารถมองได้ลึกซึ้งรอบด้านของปัจเจกบุคคล ก่อให้เกิดการตระหนักรู้และการยอมรับตัวตนของปัจเจกบุคคลในบทบาทที่แตกต่างหลากหลายได้

จากปัจจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจกระบวนการเตรียมผู้สูงอายุให้มีความพร้อมทางด้านจิตใจ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพในสังคม ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นโจทย์ที่สังคมไทยในฐานะที่เป็นสังคมผู้สูงอายุต้องให้ความสำคัญอย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้กระบวนการทางศิลปะการละครเพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้ตระหนักในคุณค่าของตน เป็นเครื่องมือที่ช่วยเรียกร้องอัตลักษณ์ความเป็นปัจเจกบุคคลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ มีบทบาทหลากหลายในสังคม สามารถก่อให้เกิดการยอมรับตัวตนของผู้สูงอายุทั้งจากตัวผู้สูงอายุเองและจากสมาชิกอื่น ๆ ในสังคม อันจะส่งผลให้ประชากรทุกคนในสังคมไทยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน ตลอดจนสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าว

1.2.2 เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน

1.2.3 เพื่อให้ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคม

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการศึกษารายกรณี (Case Study) ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวเป็นการสืบค้นหาความรู้ความจริงอย่างละเอียดลึกซึ้งในประเด็นที่สนใจซึ่งเกิดขึ้นในบริบทหรือในขอบเขตเฉพาะเจาะจงแล้วใช้กระบวนการทางศิลปะการละครในการแสวงหาคำตอบ จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยด้วยการสร้างสรรค์งานละครตลอดจนเขียนเอกสารรายงานผลและสรุปผลงานวิจัย สามารถจำแนกขอบเขตของการวิจัยได้เป็นสองประเด็นหลัก ดังนี้

1.3.1 ในด้านเนื้อหา งานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” มุ่งศึกษาเฉพาะชีวประวัติของผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นแม่ค้าอายุ 53 ปีขึ้นไป ปัจจุบันยังคงประกอบอาชีพหรือยังคงมีสินค้าจำหน่ายอยู่ในหนองมน อีกทั้งเรื่องเล่าจากแม่ค้าสูงอายุที่ได้รับการคัดเลือกมาสร้างเป็นบทละครต้องเป็นเรื่องเล่าที่มีความเป็นละคร (Dramatic) หรือสามารถดัดแปลงเรื่อง

ให้มีความเป็นละครได้เท่านั้น หมายถึง เรื่องเล่าดังกล่าวต้องแสดงให้เห็นอุปสรรคและความมุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตโดยไม่ย่อท้อของเจ้าของเรื่องเล่า ทั้งนี้ สารสำคัญของ การต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าทุกคนนั้นไม่จำเป็นต้องสามารถเอาชนะอุปสรรคในชีวิตได้เสมอไป ทว่าจุดรวมที่เป็นสาระสำคัญของเรื่องเล่าชีวประวัติแม่ค้าทุกเรื่อง คือ แม่ค้าทุกคนต้องเป็นผู้ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคในชีวิต

1.3.2 ในด้านบริบท งานวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่ในตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ การเล่าเรื่อง การเขียนบทละคร และการกำกับการแสดงละคร เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างสรรค์ละคร

1.4 ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

สมมุติฐานของโครงการวิจัย

1.4.1 กระบวนการจัดการประกอบสร้างและการนำเสนอเรื่องเล่าสามารถโน้มนำให้ผู้เล่าเรื่องเปิดเผยตัวตน และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองได้

1.4.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านศิลปะการละครเป็นกระบวนการที่ทำให้สมาชิกต่างวัยและต่างบทบาทในสังคมเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และยอมรับในอัตลักษณ์ของความเป็นปัจเจกบุคคลที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันได้

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่อยู่บนฐานปฏิบัติการสร้างสรรคงานศิลปะการละคร ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินงานออกเป็นสามส่วน ได้แก่ การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร เป็นการเตรียมข้อมูลเพื่อนำมาสร้างเขียนบทละครด้วยการสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร เป็นการดำเนินงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครด้วยการเขียนบทละครจากเรื่องเล่าชีวประวัติแม่ค้าและการกำกับการแสดงละคร และการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร เป็นการดำเนินงานหลังการจัดการแสดงจริงด้วยการจัดเสวนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร กระบวนการปฏิบัติงานทั้งหมดดังกล่าวมีเป้าประสงค์เพื่อยืนยันคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุและทำให้บุคคลทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเรื่องเล่าการฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่เคยหรือยังคงประกอบอาชีพเป็นแม่ค้าในตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มาใช้เป็นตัวบทในการศึกษา โดยถ่ายทอดเรื่องเล่าของกลุ่มแม่ค้าสูงอายุดังกล่าวเป็นบทละครเวทีและนำบทละครมากำกับการแสดงเป็นละครเวที จัดให้มีการแสดงในพื้นที่สองแห่ง ได้แก่ โรงละครแบล็คบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และที่สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัด

ใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง และการเขียนบทละครมาใช้ในการเขียนบทละคร อีกทั้งยังได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการกำกับการแสดงละครแบบสมจริง มาใช้ในการนำเสนอละครบนเวที

กระบวนการสร้างสรรค์และนำเสนอละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* ซึ่งเป็นผลจากการสร้างเรื่องเล่าชีวิตของกลุ่มแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมนนั้น เป็นกระบวนการที่ขบเน้นการนำเสนอการฟื้นฟู เพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคความยากลำบากในชีวิตของแม่ค้าสูงอายุทุกคน เพื่อให้แม่ค้าสูงอายุเจ้าของเรื่องเล่าเกิดความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าของตน และทำให้ผู้ชมทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของการมีชีวิต เห็นว่าผู้ที่ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคแม้ว่าจะมีชีวิตไม่ราบรื่นนักนั้น เป็นผู้ที่น่ายกย่องสรรเสริญในความมานะอดทน ความเพียรพยายามเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้ชมได้รับข้อคิดการใช้ชีวิต สามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตของตนได้

1.5 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องมโนทัศน์ทางนโยบายระดับชาติด้านผู้สูงอายุและวัยสูงอายุ ปรากฏในหนังสือเรื่อง *ผู้สูงอายุในประเทศไทย: รายงานการทบทวน องค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย* ของสุทธิชัย จิตพันธ์กุลและคณะ ซึ่งนำเนื้อหาไปใช้ประกอบการจัดทำร่างแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ครอบคลุมระยะเวลา 20 ปี ตั้งแต่พ.ศ.2545-พ.ศ. 2564 เป็นการทบทวนองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุโดยบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งประชากรศาสตร์ สังคมศาสตร์ สุขภาพ เศรษฐศาสตร์ ระบบสวัสดิการบริการ และแนวคิดด้านการวิจัยเข้าด้วยกัน จนได้รับประเด็นสำคัญที่สามารถให้ภาพสถานะของมิติต่าง ๆ ในวัยสูงอายุ สามารถให้มโนทัศน์ทางนโยบายระดับชาติด้านผู้สูงอายุและวัยสูงอายุได้สามประการ ได้แก่ ประเด็นผู้สูงอายุและวัยสูงอายุเป็นเรื่องของความมั่นคงของสังคม ผู้สูงอายุสมควรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมและครอบครัว และชุมชนจะต้องเป็นส่วนสำคัญในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุในสังคม อนึ่ง การศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวิตประวัติ” จะใช้มโนทัศน์ทางนโยบายระดับชาติด้านผู้สูงอายุและวัยสูงอายุเป็นกรอบแนวคิดตั้งต้นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุในสังคมไทย

การศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวตนของผู้สูงอายุและการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ความหมายภาพตัวตนดังกล่าวของกลุ่มผู้ชมสูงอายุที่มีประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกัน ปรากฏในวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่อง *หญิงชรา: ภาพตัวตนในรายการสารคดีโทรทัศน์ “คนค้นคน”* ของพรพรรณ สมบูรณ์ บัติ ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ของสังคมกับการประกอบสร้างภาพตัวตนสตรีสูงอายุที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นสารคดีผ่านสื่อโทรทัศน์ พบว่าภาพตัวตนของผู้สูงอายุเพศหญิงมีสองลักษณะ ได้แก่ ภาพตัวตนที่มีลักษณะร่วมกับภาพความหมายของผู้สูงอายุเพศหญิงกระแสหลัก กล่าวคือ เป็นผู้มิมีบทบาทในฐานะแม่และเป็นผู้ดูแลลูกหลานและเป็นผู้มีบทบาทในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และภาพตัวตนที่มีลักษณะต่างจากภาพความหมายของผู้สูงอายุเพศหญิงกระแสหลักหรือหญิงชรายุคใหม่ อาทิ เป็นผู้มิมีฐานะยากจนในชนบท เป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสังคมสมัยใหม่ ทั้งนี้ มีกลวิธีการสร้างความหมาย

ให้ภาพตัวแทนผู้สูงอายุเพศหญิงที่หลากหลาย อาทิ การเปรียบเทียบแบบคู่ตรงข้าม การเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ และการตั้งประโยคคำถามกับผู้ชมรายการ ผลการศึกษาในด้านการวิเคราะห์ผู้รับสารพบว่าผู้ชมที่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่เข้าใจภาพตัวแทนผู้สูงอายุไปทิศทางเดียวกันกับผู้ผลิตรายการสารคดี อีกทั้งยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเพศหญิงได้แสดงอัตลักษณ์หลากหลายมิติและแปรเปลี่ยนตลอดเวลาตามสถานการณ์และบทบาทที่ได้รับ อนึ่ง การศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” จะใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับภาพตัวแทนผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ปรากฏในสังคมไทย

การศึกษาการนำเสนออัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ ปรากฏในวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่อง *ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในงานโฆษณาทางโทรทัศน์* ของปานจักษ์ ทองปาน ซึ่งศึกษาโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีผู้สูงอายุเป็นผู้นำเสนอสาร เพื่อหาความสัมพันธ์ของสังคมบริโภคนิยมกับการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุ โดยมุ่งชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในสังคมไทยเป็นภาพที่สื่อโฆษณาประกอบสร้างขึ้นเพื่อหวังผลทางการประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายสินค้า อัตลักษณ์ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุที่ปรากฏในงานโฆษณาทางโทรทัศน์เป็นภาพแง่ลบเพื่อหวังผลทางการขายสินค้าและบริการ ทั้งนี้ บทบาทของผู้สูงอายุเพศชายได้รับการถ่ายทอดออกมาได้เด่นชัดกว่าบทบาทของผู้สูงอายุเพศหญิง อนึ่ง การศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” จะใช้แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ปรากฏในสังคมไทย

การศึกษาความเป็นอดีตในสังคมสมัยใหม่ ปรากฏในบทความเรื่อง *การโยยหาอดีต: ความเป็นอดีตในสังคมสมัยใหม่* ของรุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข ซึ่งศึกษาการสร้างจินตนาการถึงสังคมในอดีตของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ ด้วยเหตุที่วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้มนุษย์บริโภคสัญลักษณ์ และภาพจำลองแทนการบริโภคตามคุณค่าของสิ่งของดังเช่นมนุษย์ในสังคมอดีต ทำให้เกิดการขาดแคลนพื้นที่แสดงความเป็นตัวตนในสังคม การโยยหาอดีตจึงเป็นการแสดงออกถึงความต้องการพื้นที่และการสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลในสังคมสมัยใหม่ การศึกษาพบว่าสิ่งที่แสดงให้เห็นการโยยหาอดีตนั้นปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อาทิ ในรายการโทรทัศน์ จากการสะสมวัตถุสิ่งของ แฟชั่น รวมทั้งการสร้างตลาดที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต อนึ่ง การศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” ใช้กระบวนการทางศิลปะการละครเพื่อช่วยให้แม่ค้าสูงอายุมอย้อนกลับไปในอดีตของตนและสะท้อนออกมาเป็นเรื่องราว อีกทั้งผู้วิจัยยังใช้กลวิธีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการฝึกซ้อมการแสดงให้นักแสดงอีกด้วย

การศึกษาเรื่องเล่ากับอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหล ปรากฏในบทความเรื่อง *“เรื่องเล่ากับอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหล”*: ผู้หญิงมุสลิมชายแดนใต้ในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต ของอุมมีฮาลาม อุมาร์ ซึ่งศึกษาอัตลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมมลายูมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงก่อนและหลังพ.ศ.2485 พบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงหลังพ.ศ.2485 ส่งผลให้อัตลักษณ์ของผู้หญิงมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปนอกเหนือจากการเป็นภรรยาและเป็นมารดา และการครอบครองพื้นที่ในบ้าน มาเป็นการได้รับโอกาสทางการศึกษาและมีงานทำนอกบ้านมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการชุมนุมเรียกร้องสิทธิของผู้หญิงมุสลิมเพื่อสร้างอัต

ลักษณะความเป็นมุสลิมให้แตกต่างจากความเป็นผู้หญิงไทยพุทธด้วยการขอสวมฮิญาบในสถานศึกษาได้เป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้ ในช่วงหลังเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งเริ่มตั้งแต่พ.ศ.2547 เป็นต้นมา ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของตนเพื่อยืนยันการมีอยู่และยืนยันสิ่งที่ตนประสบอยู่ต่อสาธารณะ ทั้งนี้ เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผ่านกระบวนการคิดและผ่านการประกอบสร้างตัวตนของผู้หญิงแต่ละคนเพื่อบอกเล่าสิ่งที่ตนเคยเป็น เป็นอยู่ และอยากเป็นต่อสังคม อนึ่ง การศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” มีกระบวนการคิดและการปฏิบัติการคล้ายคลึงกับการสร้างอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลของผู้หญิงมุสลิมในบทความดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการต่อยอดการศึกษาวิจัยต่อไป

การศึกษาเรื่องเล่าและศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง ปรากฏในบทความเรื่อง *เรื่องเล่า (Narrative) และศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narratology)* ของฉลองรัฐ เหมอมาลัยชลมารค ซึ่งศึกษาความหมายของเรื่องเล่าเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของสิ่งที่จัดว่าเป็นเรื่องเล่าและสิ่งที่ไม่ใช่เรื่องเล่า การศึกษาได้ข้อสรุปจากนิยามของนักวิชาการที่ร่วมกันให้คำจำกัดความเรื่องเล่าว่าต้องมีเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน และมีความสัมพันธ์กันแบบเหตุและผล นอกจากนี้ ยังศึกษาศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องซึ่งเป็นการศึกษาโครงสร้างของเรื่องเล่า การทำงานของเรื่องเล่า สุนทรียะ ตลอดจนการสื่อความหมายด้วยสัญลักษณ์ โดยมีการอธิบายและสรุปแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องเล่าที่แพร่หลายในปัจจุบันห้าทฤษฎี ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร (Communication) ซึ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เรื่องเล่าในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารของมนุษย์ ทฤษฎีดังกล่าวเน้นที่เป้าหมายของการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลของมนุษย์เป็นสำคัญ

การศึกษาเกี่ยวกับละครไทยในมุมมองวัฒนธรรมศึกษา ปรากฏในหนังสือเรื่อง *ละครไทยกับผู้ชมอาเซียน: วัฒนธรรมศึกษาของสื่อข้ามพรมแดนในอาเซียน* ของอัมพร จิรัฐติกร ซึ่งหนังสือเล่มนี้เป็นผลมาจากโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องการบริโภคละครไทยในกลุ่มประเทศอาเซียน: กรณีศึกษาในประเทศพม่า กัมพูชา และเวียดนาม” ศึกษาละครโทรทัศน์ไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง การศึกษาชี้ให้เห็นเนื้อหาในละครไทยและความเป็นไทยที่ได้รับการถ่ายทอดให้เป็นภาพแทนของสังคมไทยซึ่งได้รับการสื่อสารไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน ผลการศึกษาพบว่าละครโทรทัศน์ไทยได้รับการผลิตขึ้นมาภายใต้อุดมการณ์และเงื่อนไขทางวัฒนธรรมของไทย ทั้งนี้ เมื่อมีการเผยแพร่ละครไทยไปสู่สังคมอื่น จึงทำให้พบว่ามี การปะทะประสานทางวัฒนธรรมและก่อให้เกิดความหมายที่แตกต่างไปจากเดิม ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ อนึ่ง การการศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” จะใช้มุมมองการพิจารณาละครในฐานะที่เป็นภาพแทนที่สะท้อนให้เห็นสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์บุคคลในสังคม

การศึกษากระบวนการสื่อสารระหว่างผู้กำกับการแสดงและนักแสดง ปรากฏในวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่อง *การสื่อสารระหว่างผู้กำกับการแสดงและนักแสดงในการแสดงละครเวที (พ.ศ. 2486-2496) และละครโทรทัศน์ (พ.ศ. 2498-2519)* ของกนกพันธ์ จินตนาดิกล ซึ่งศึกษาลักษณะการแสดงที่เป็นที่นิยมของ

ผู้ชมในแบบภูมิปัญญาไทยแท้ผ่านการทำงานของผู้กำกับการแสดงและนักแสดงซึ่งร่วมกันค้นหาหลักแนวคิดและแนวทางในการฝึกซ้อมการแสดงละครเวทีและละครโทรทัศน์ในยุคแรก เพื่อค้นหาแบบแผนการแสดงสำหรับใช้เป็นหลักประกันความสำเร็จให้นักแสดง การศึกษาพบว่า การเข้าสู่บทบาททางการแสดงสำหรับผู้กำกับการแสดงและนักแสดงในยุคนี้ นิยมใช้การแสดงจากภายนอกเป็นหลัก ทั้งการควบคุมกิริยาอาการและน้ำเสียงให้เหมาะสมกับบทบาท รวมทั้งมีการใช้การแสดงจากภายใน โดยให้นักแสดงสมมุติตนเองเป็นตัวละคร หนึ่ง การกำกับการแสดงในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” จะใช้วิธีการกำกับการแสดงแบบที่เน้นความจริงภายในของนักแสดงเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นกลวิธีที่สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วม (Involvement) คล้อยตามไปกับตัวละครได้อย่างราบรื่น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำกระบวนการศิลปะการละครไปใช้ในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าอัตชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้สร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าได้

1.6.2 สามารถใช้กระบวนการศิลปะการละครเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุได้

1.6.3 ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคม

1.7 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.7.1 กำหนดหัวข้องานวิจัย

1.7.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เป็นองค์ความรู้สำหรับการวิจัย

1.7.2.1 งานเขียนเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ เรื่องเล่า การเขียนบทละคร การกำกับการแสดงละคร การแสดงละคร แนวละครจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

1.7.2.2 งานสร้างสรรค์ที่สร้างจากการนำกระบวนการทางศิลปะการละครไปใช้ในการสร้างเรื่องเล่าแบบชีวประวัติ

1.7.3 สนามวิจัย การคัดเลือกชุมชนให้เป็นสนามวิจัยเป็นการคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง โดยมีหลักการสำคัญคือเป็นชุมชนย่านการค้าเก่าแก่ที่มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน สนามที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัย ได้แก่ ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

1.7.4 การเข้าสู่สนามวิจัย ช่วงเวลาของการลงสนามวิจัยเริ่มต้นตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 โดยผู้วิจัยจะเริ่มปฏิบัติงานด้วยการสำรวจพื้นที่ในสนามวิจัยเพื่อค้นหาผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย ได้แก่ แม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน

1.7.5 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.7.5.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นหลัก ได้แก่ แม่ค้าอายุเกิน 53 ปีขึ้นไปที่ยังค้าขายหรือเคยค้าขายอยู่ในตลาดหนองมน โดยปัจจุบันยังมีภูมิลำเนาอยู่บริเวณตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี

1.7.5.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ ญาติ มิตร ตลอดจนลูกค้าของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นหลักดังกล่าว

1.7.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การใช้กระบวนการศิลปะการละคร การสัมภาษณ์เชิงลึก

1.7.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน โดยมุ่งสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ การสังเกต การเทียบเคียงเพื่อนำผู้ให้ข้อมูลสามารถรำลึกถึงอดีตของตน การสัมภาษณ์เชิงลึก

1.7.8 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

1.7.8.1 การสอบถามข้อมูลโดยให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการถอดเทปการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ตรวจสอบ

1.7.8.2 การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ กันหลายแหล่งเพื่อให้ได้คำอธิบายจากหลายมิติ เพื่อให้ข้อมูลมีความรอบด้านยิ่งขึ้น

1.7.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.7.9.1 ถอดเทปคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

1.7.9.2 ผู้ให้ข้อมูลสอบถามข้อมูล

1.7.9.3 จัดหมวดหมู่ข้อมูล

1.7.9.4 นำข้อมูลที่ได้รับมาสร้างบทละครแบบชีวประวัติ โดยมีหลักสำคัญในการคัดเลือกเรื่องเล่า ได้แก่ เรื่องเล่าที่ผ่านการคัดเลือกต้องเป็นเรื่องเล่าที่มีความเป็นละคร หรือสามารถดัดแปลงให้เรื่องเล่านั้น ๆ ให้มีความเป็นละครได้ กล่าวคือ เป็นเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นอุปสรรคและความมุ่งมั่นฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเจ้าของเรื่องเล่า

1.7.9.5 การฝึกซ้อมการแสดงละครจากบทละครชีวประวัติ โดยจะมีการพัฒนาบทละครควบคู่ไปกับการซ้อมการแสดงด้วย ทั้งนี้ มีการใช้นักแสดงสมทบบทบาทเป็นแม่ค้าในตลาดหนองมน

1.7.9.6 จัดการแสดงละครที่โรงละครแบล็คบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 และที่สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาวิจัย อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัดชลบุรีด้วยการมุ่งยืนยันอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าของผู้สูงอายุซึ่งเป็นแม่ค้าตลาดหนองมนต่อสาธารณชน

1.7.9.7 การจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร โดยเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้แก่ผู้ชมละคร ตลอดจนเชิญแม่ค้าสูงอายุซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลมาร่วมในการเสวนาด้วย

1.7.9.8 การสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมละคร โดยการใช้แบบสอบถามและมีการเปิดโอกาสให้ผู้ชมละครร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร

1.7.10 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

1.7.11 เขียนรายงานผลและสรุปผลงานวิจัย

1.8 สถานที่ทำการวิจัย

ในประเทศ/ ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ/ จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	ชลบุรี	ภาคสนาม	ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ในประเทศ	ชลบุรี	ห้องปฏิบัติการ	ห้องปฏิบัติการซ้อมการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา
ในประเทศ	ชลบุรี	ห้องปฏิบัติการ	โรงละครแบล็คบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา
ในประเทศ	กรุงเทพมหานคร	ห้องปฏิบัติการ	สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่

ตาราง 1.1 แสดงสถานที่ทำการวิจัย

1.9 ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

การดำเนินงาน	ปี พ.ศ. 2560			ปี พ.ศ. 2561					ปี พ.ศ. 2562	
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค. - ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย. - ธ.ค.	ม.ค. - ส.ค.	ก.ย.
1.พัฒนาโครงการวิจัย	*	*								
2.ทบทวนวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้อง	*	*	*							
3.สำรวจสนามวิจัย	*	*	*							
4.คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล			*							
5.สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล			*	*		*				
6.เขียนบทละคร			*	*	*	*				
7.คัดเลือกนักแสดงและ ผู้ร่วมงาน		*	*							
8.ฝึกซ้อมการแสดง			*	*	*	*				
9.งานออกแบบด้านต่างๆ สำหรับละคร			*	*	*	*				
10.การจัดการแสดง					*		*			

11.การจัดเสวนาหลังการ แสดงละคร					*		*			
12.การสำรวจความคิดเห็น ของผู้ชมละคร					*		*			
13.วิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูล						*	*	*	*	
14.เขียนรายงานผลและ สรุปผลงานวิจัย						*	*	*	*	
15.นำเสนอผลการวิจัยและ เผยแพร่งานวิจัย										*

ตาราง 1.2 แสดงระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

1.10 งบประมาณของโครงการวิจัย

ปี	ประเภทงบประมาณ	รายละเอียด	จำนวน (บาท)
2561	งบบุคลากร	-ค่าจ้างผู้ช่วยนักวิจัยทำงานเต็มเวลา (วุฒิปริญญาตรี 4,000 บาท x จำนวน 1 คน x 2 เดือน) (วุฒิ ปวช. 50 บาท x จำนวน 5 คน x 100 ชั่วโมง) เพื่อการดำเนินการฝึกซ้อมและการ จัดการแสดงละคร	12,000.- 25,000.-
2561	งบดำเนินการ: ค่าตอบแทน	-ค่าตอบแทนผู้วิจัย (อาจารย์วุฒิการศึกษาปริญญาเอก) -ค่าตอบแทนผู้ให้ข้อมูล (ผู้ให้สัมภาษณ์หลัก ได้แก่ แม่ค้าสูงอายุ) (200 บาท x จำนวน 6 คน x 5 ชั่วโมง) (ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลสนับสนุน ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับผู้ให้สัมภาษณ์หลัก) (100 บาท x จำนวน 6 คน x 5 ชั่วโมง) -ค่าตอบแทนวิทยากรในการจัดเสวนาหลัง การแสดงละคร (1,500 บาท x จำนวน 2 คน x 1 ชั่วโมง)	30,000.- 6,000.- 3,000.- 3,000.-

2561	งบดำเนินการ: ค่าใช้สอย	-ค่าจ้างนักแสดงหลัก (5,000 บาท x จำนวน 6 คน) -ค่าจ้างนักแสดงประกอบ (2,000 บาท x จำนวน 4 คน) -ค่าจ้างเหมาทำฉาก และอุปกรณ์ประกอบฉาก -ค่าอุปกรณ์แสงสำหรับการแสดง -ค่าจ้างทำดนตรีและเสียงประกอบการแสดง -ค่าจ้างเหมาตัดเย็บเสื้อผ้าสำหรับการแสดง -ค่าจ้างเหมาบริการแต่งหน้าและทำผมนักแสดง -ค่าจ้างทำสื่อประชาสัมพันธ์ -ค่าใช้จ่ายในการจัดการฝึกซ้อมการแสดงและการจัดการแสดง (ค่าพาหนะ อาหาร เครื่องดื่มนักแสดงและผู้ร่วมงาน) (40 บาท x จำนวน 20 คน x 60 วัน) -ค่าแรงผู้บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 1,000 ชุดๆ ละ 20 บาท -ค่าจ้างเหมาบริการประมวลผลข้อมูลทางสถิติ	30,000.- 8,000.- 32,000.- 2,000.- 5,000.- 20,000.- 10,000.- 3,000.- 48,000.- 20,000.- 5,000.-
2561	งบดำเนินการ: ค่าวัสดุ	-ค่าวัสดุสำนักงาน -ค่าวัสดุคอมพิวเตอร์	5,000.- 3,000.-
2561	งบดำเนินการ: ค่าธรรมเนียม อุดหนุนสถาบัน	10 เปอร์เซ็นต์ของโครงการวิจัย	30,000.-
	รวมตลอดโครงการ		300,000 .-

ตาราง 1.3 แสดงงบประมาณของโครงการวิจัย

1.11 ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

ปี	ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ	ประเภท
2561- 2562	-ได้รับชุดความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจ -ได้พัฒนาองค์ความรู้ด้านการทำงานศิลปะการละคร -ได้บริการชุมชนใกล้เคียงมหาวิทยาลัยบูรพา -ได้เก็บรวบรวมข้อมูลชีวประวัติบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี	Primary Result
2562	-สามารถนำชุดความรู้ชุดความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจไปใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ๆ ได้ -สามารถนำองค์ความรู้ด้านการทำงานศิลปะการละครไปใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมได้	Intermediate Result

ตาราง 1.4 แสดงผลสำเร็จและความคุ้มค่าของวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1.12 คำชี้แจงอื่นๆ

1.12.1 งานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นงานวิจัยที่มีสาระสำคัญอยู่ที่การนำกระบวนการทางศิลปะการละครมาใช้เป็นส่วนสำคัญของการศึกษาวิจัยแบบครบวงจรการผลิตงานศิลปะการละคร โดยผู้วิจัยนำกระบวนการผลิตละครนับตั้งแต่การเตรียมงาน ได้แก่ การเก็บข้อมูลเพื่อหาวัตถุดิบมาใช้ในการเขียนบทละคร การปฏิบัติงาน ได้แก่ การเขียนบทละครและการซ้อมละคร การจัดแสดงงาน ได้แก่ การเปิดการแสดงละครและการประมวลผลหลังการปฏิบัติงาน ได้แก่ การจัดให้มีการเสวนาหลังการแสดงละครโดยมีวิทยากรรับเชิญเป็นผู้นำการเสวนา อีกทั้งยังมีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมละคร เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ก่อนเขียนสรุปงานวิจัย

1.12.2 งานสร้างสรรค์ศิลปะการละครในงานวิจัยนี้มุ่งให้นิสิตสาขาศิลปะการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพาได้มีพื้นที่สำหรับการฝึกฝนการปฏิบัติงานละครร่วมกันเป็นหมู่คณะ งบประมาณของงานวิจัยส่วนใหญ่จึงอยู่ที่ค่าใช้จ่ายในการผลิตละครทั้งกระบวนการ

1.12.3 มีการจัดการแสดงละคร 2 ครั้ง ใน 2 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จำนวน 3 รอบการแสดง และจังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวน 5 รอบการแสดง รวมจัดการแสดงทั้งสิ้น 8 รอบการแสดง

1.13 นิยามศัพท์เฉพาะ

การเขียนบทละคร (Play Writing)

การเลือกประเด็นตลอดจนกลวิธีการนำเสนอละครเพื่อสื่อสารแก่นความคิดหลักของเรื่อง ตลอดจนสาระสำคัญที่ผู้เขียนบทละครต้องการนำเสนอไปสู่ผู้ชม

การกำกับการแสดงละคร (Play Directing)

ปฏิบัติการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครด้วยการเลือกเฟ้น การจัดแบ่งงาน และการวางโครงงานด้านศิลปะของการจัดการแสดงทั้งหมด ผู้กำกับการแสดงทำหน้าที่เป็นผู้นำ ผู้ประสานงาน ผู้ชี้ทาง ผู้เชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ทั้งหมดซึ่งหลอมรวมเป็นผลงานศิลปะการละคร ผู้กำกับการแสดงจึงมีความต้องการสื่อ “สาร” มีความเข้าใจการทำงานแบบประสานร่วมกัน และมีความรับผิดชอบในฐานะศิลปิน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

ดังได้กล่าวแล้วว่าในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุ ผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” นั้น ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ละครเรื่อง *ตัวแม่* โดยมีเป้าประสงค์ที่จะถ่ายทอดเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยเรื่องเล่าชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุซึ่งเป็นเนื้อหาของละครมุ่งขับเน้นความมุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตจนประสบความสำเร็จของแม่ค้าเจ้าของเรื่องเล่า การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับเจ้าของเรื่องเล่า ผ่านการใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน ตลอดจนสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าว อีกทั้งยังมุ่งหวังให้ผู้ชมทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคมอีกด้วย

กระบวนการสร้างสรรค์งานวิจัยจึงมุ่งให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อเรื่องที่เล่าชีวิตของตัวละครแต่ละตัว ตลอดจนแก่นความคิดหลักที่ละครเรื่อง *ตัวแม่* นำเสนอ ด้วยเป้าประสงค์ดังกล่าว แนวคิดหลักที่ใช้ในงานวิจัยนี้จึงเป็นแนวคิดเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ของบุคคลเพื่อนำมาประกอบการสร้างสรรค์ตัวละครแต่ละตัวในละคร เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การเล่าเรื่องตามแนวคิดศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์เรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้า การเขียนบทละครตามแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนบทละครเพื่อใช้ประกอบการเขียนบทละครจากชีวประวัติแม่ค้า และการกำกับการแสดงละครตามแนวคิดเกี่ยวกับการกำกับแสดงละครแนวสมจริง ประกอบกันขึ้นเพื่อร่วมกันสื่อสารเรื่องเล่าชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุที่อยู่ในรูปของบทละครเวทีออกมาเป็นการจัดการแสดงบนเวทีที่ได้รับผลสำเร็จเป็นละครซึ่งเป็นภาพแทนส่วนเสี้ยวชีวิตในอดีตที่ยืนยันและขับเน้นอัตลักษณ์ความเป็นผู้เพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตจนประสบความสำเร็จของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน ดังรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Identity)

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นการพิจารณาตัวตนของตัวละครเอกหญิงกลุ่มแม่ค้าทั้ง 6 คนในละครเรื่อง *ตัวแม่* ซึ่งสร้างสรรค์บทละครจากชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรณีศึกษา อัตลักษณ์บุคคลเกิดจากการประกอบสร้าง (Construct) ของสังคมและยังเป็นการเรียนรู้ทางสังคมอีกด้วย อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าเราคือใคร มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในสังคมอย่างไร มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างไร ดังนั้น อัตลักษณ์จึงมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่เราสามารถเลือกกำหนดให้ตนเองได้ตามความพอใจ เพราะสังคมมีส่วนสำคัญในการกำหนดตัวตนของเราและกำหนดการรับรู้เกี่ยวกับตัวตนของเราอีกด้วย อัตลักษณ์จึงมิใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว หากแต่อัตลักษณ์มีความคลาดเคลื่อนเลื่อนไหลไป

ตามบริบทเวลา สถานที่ และความสัมพันธ์ที่เรามีกับผู้อื่น อาทิ วัย ฐานะทางสังคม และอุดมการณ์ อัตลักษณ์เป็นผลที่เกิดจากการให้ความหมายซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบทแวดล้อม ดังนั้น ตัวตนการรับรู้ว่าเป็นใครจึงอาจจะไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่ผู้อื่นเห็นว่าเราเป็นหรืออาจขัดแย้งกับสิ่งที่สังคมกำหนดให้เรา ก็ได้ อีกทั้งการซ้อนทับของมิติต่าง ๆ ของอัตลักษณ์ทำให้เราสามารถนิยามตนเองได้หลากหลายตามบริบทที่เรายึดโยงและตามระดับของความสัมพันธ์ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546, น. 83-85) นอกจากอัตลักษณ์จะเป็นสิ่งที่จัดหมวดหมู่ให้กลุ่มบุคคลที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกันแล้ว อัตลักษณ์ยังเป็นที่ทำให้เราเห็นความเหมือนและความแตกต่างของเรากับผู้อื่นด้วย ซึ่งความต่างนี้มีความสำคัญในแง่ที่ช่วยขับเคลื่อนความเป็นเอกภาพของอัตลักษณ์แต่ละกลุ่มนั่นเอง (Cranny-Francis, et al., 2003, pp. 33-36)

การศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์โดยทั่วไปเป็นการสรรหาความแตกต่าง (Difference) ของอัตลักษณ์หนึ่ง ๆ กับอัตลักษณ์อื่น ความแตกต่างเป็นการแบ่งแยกอัตลักษณ์แบบหนึ่งออกจากอัตลักษณ์แบบอื่นเพื่อแบ่งแยก “ความเป็นตัวตน” และ “ความเป็นอื่น” ออกจากกัน ทำให้เกิดการสร้างความเป็นคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ขึ้น (Woodward, 2002, pp. 30-38) และมักมีการให้คุณค่าที่แตกต่างกันด้วย (Belsey & Moore, 1989, pp. 101-116 อ้างถึงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2551, น. 19) การเปรียบเทียบสิ่งที่เราเป็นกับสิ่งที่เราไม่ได้เป็นทำให้เราเข้าใจตัวตนของเรายิ่งขึ้น ดังตัวอย่างของคู่ตรงข้ามที่พบได้เสมอ อาทิ อัตลักษณ์ความเป็นชายและอัตลักษณ์ความเป็นหญิง อัตลักษณ์ของความดีและความชั่ว และอัตลักษณ์ของความมั่งมีและความยากจน นอกจากนี้การประกอบสร้างอัตลักษณ์ยังสามารถใช้ระบบการแบ่งแยก (Classificatory Systems) ซึ่งเป็นการพิจารณาอัตลักษณ์ด้วยการเชื่อมโยง มิใช่การมองในลักษณะความตรงข้าม (Woodward, 2002, p. 29) ดังตัวอย่างการจำแนกกลุ่มอัตลักษณ์จากการแบ่งกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อาทิ แบ่งตามเชื้อชาติ ชนชั้น และชุมชน

งานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” ศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ตามแนวคิดของมาร์กซิสต์ (Marxism) ซึ่งสนใจอัตลักษณ์ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม ให้ความสำคัญกับการศึกษาอัตลักษณ์สองด้าน ได้แก่ การประกอบสร้างความหมายตัวตนของบุคคลในสังคมและการต่อสู้ของบุคคลต่อความหมายที่ได้รับการประกอบสร้างขึ้น ในการศึกษานี้หมายถึง ตัวตนของผู้สูงอายุมิใช่เป็นเพียงเรื่องของธรรมชาติเท่านั้น ทว่ายังเป็นการประกอบสร้างความหมายของความเป็นผู้สูงอายุขึ้นจากสังคมที่ให้ค่านิยมแก่ความเป็นผู้สูงอายุและแสดงให้เห็นว่าตัวผู้สูงอายุเองก็พยายามต่อสู้ความหมายที่ได้รับการประกอบสร้างดังกล่าวด้วย

อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทยแต่ดั้งเดิมมีความหมายแง่บวกเพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่เน้นระบบอาวุโส (สุทธิชัย จิตพันธ์กุล, 2545, น. 3--7) สังคมไทยจึงให้คุณค่ากับอัตลักษณ์ความเป็นผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นผู้มากด้วยความรู้และประสบการณ์ชีวิต ผู้ผ่านโลกมาก่อน ผู้สูงอายุจึงเป็นทำหน้าที่เป็นประมุขในครอบครัว เป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องสำคัญในครอบครัว ดังสุภาชิต และคำพิงเพยไทยที่สอนให้ผู้ผู้น้อยให้ความสำคัญและเคารพผู้สูงอายุ อาทิ “อาบน้ำร้อนมาก่อน” “เดินตามหลัง

ผู้ใหญ่มากัด” และ “หัวหงอกเดินนำ หัวดำเดินตาม” ต่อมา เมื่อประเทศไทยเริ่มพัฒนาประเทศตามแบบตะวันตก แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุก็ปรับเปลี่ยนไปตามสังคมที่เปลี่ยนไป ผู้สูงอายุกลายเป็นผู้อ่อนแอไร้สมรรถภาพตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นความสามารถในการผลิตเป็นสำคัญ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุเป็นผู้มีร่างกายเสื่อมถอย ไม่เอื้อให้เกิดผลผลิตที่พึงประสงค์ได้เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการก่อตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นในพ.ศ.2483 ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งที่ได้รับการจัดให้เป็นผู้รองรับการสงเคราะห์ก็คือ กลุ่มผู้สูงอายุนั่นเอง

เมื่อสื่อสารมวลชนเข้ามามีบทบาทในสังคมไทย สังคมบริโภคนิยมก็มีส่วนที่ทำให้อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับเลือกถ่ายทอดผ่านสื่อผันแปรไปจากเดิม ทั้งนี้ เพื่อหวังผลในการโฆษณาสินค้ามันเอง (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 208-214) หากผู้ใดไม่มีโอกาสเข้าถึงสินค้าที่ได้รับการผลิตเพื่อหวังประโยชน์ทางการชวนเชื่อด้านสุขภาพและความสวยงามแข็งแรงของร่างกาย อาทิ อาหารเสริม อาหารหรือผลิตภัณฑ์บำรุง ต่อต้าน ฟันฟู ชะลอวัย ผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพศหญิงก็จะกลายเป็นผู้มีอัตลักษณ์ของบุคคลที่ร่างกายทรุดโทรม ฮอร์โมนเปลี่ยนแปลง จิตใจไม่มั่นคง เปราะบาง และจำเป็นต้องรองรับการสงเคราะห์ ส่วนผู้สูงอายุที่มีความสามารถเข้าถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประเภทดังกล่าวโดยเฉพาะหากเริ่มต้นบริโภคตั้งแต่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว ก็จะสามารถปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์จากความเป็นผู้สูงอายุที่ “ร่วงโรย” “หย่อนยาน” ให้กลายเป็นผู้ที่มี “วัยงาม” หรือ “ดูอ่อนกว่าวัย” ได้

อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยเลือกนำเสนอผ่านกระบวนการปฏิบัติงานในการศึกษานี้เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ของผู้สูงอายุเพศหญิงผ่านสื่อละครเวที โดยกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตัวละครกลุ่มแม่ค้าในละครเรื่อง *ตัวแม่* นั้น เกิดจากการสัมภาษณ์พูดคุยกับแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมนจำนวน 6 คนซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องเล่า อีกทั้งยังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแม่ค้าสูงอายุทั้งหกคนจากการสัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิด อาทิ ญาติ มิตร และยังมีมาจากทางเลือกของผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้เขียนบทละครในการเลือกเล่าเรื่องใด ในแง่มุมใดของแม่ค้าทั้งหกคนในบทละครและนำบทละครนั้นมากำกับการแสดง นอกจากนี้ ผู้ชมละครยังสามารถเข้าใจเรื่องเล่าชีวิตของตัวละครไปตามมุมมองและประสบการณ์ชีวิตของผู้ชมแต่ละคน ดังนั้น ตัวตนหรืออัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุทั้งหกคนจึงได้รับการนิยามตามความเข้าใจของแต่ละบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความเลื่อนไหลไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีความจริงที่เที่ยงแท้แน่นอน เพราะแม้แต่ตัวแม่ค้าสูงอายุเจ้าของเรื่องเล่าเองก็ยังสามารถเลือกเล่าเรื่องบางเรื่อง เลือกไม่เล่าเรื่องบางเรื่อง รวมทั้งสามารถต่อเติมเสริมแต่ง ลดทอนเรื่องเล่าชีวิตของตนตามความพอใจได้

การใช้แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในการศึกษาทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจและสามารถให้ความหมายเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน เอื้อประโยชน์แก่การปฏิบัติงานในขั้นตอนการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุ การเขียนบทละคร และการกำกับการแสดงละครเพื่อถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่หลากหลายของแม่ค้าสูงอายุแต่ละคน และนำไปสู่การยืนยันและขบขันอัตลักษณ์ร่วมของแม่ค้าสูงอายุทุกคนในฐานะที่เป็นผู้มีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรคในชีวิต สามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นในสังคมได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่าและการศึกษาศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narratology)

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่าซึ่งมุ่งศึกษาเรื่องเล่าอย่างเป็นศาสตร์ (Science) มีจุดเริ่มจากความสนใจในงานวรรณกรรม ทฤษฎีวรรณกรรม ไปจนถึงการให้ความสนใจต่อบท (Text) (Carroll, 2009, pp. 5-7) สำหรับการศึกษาเรื่องเล่าในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างของเรื่องเล่าในฐานะที่เป็นบันเทิงคดี (Fiction) หมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้น ในที่นี้ ได้แก่ บทละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี แม้การนำชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุมาสร้างสรรค์เป็นบทละครนั้นจะอิงอยู่กับเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงเป็นหลัก ทว่าการสร้างสรรค์เรื่องเล่าชีวประวัติให้กลายเป็นละครย่อมต้องอาศัยกลวิธีการเล่าเพื่อทำให้เนื้อหาของเรื่องมีความน่าสนใจในฐานะที่มีความเป็นละครยิ่งขึ้น

ศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องนับเป็นศาสตร์ใหม่ที่แพร่หลายในช่วงทศวรรษที่ 1980 ให้ความสำคัญกับการศึกษาความสัมพันธ์ของสังคมกับตัวบท กล่าวคือ เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคม ตัวบทย่อมเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้น การศึกษาศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องจึงเป็นการศึกษาเนื้อหาของเรื่องเล่า กลวิธีการเล่าเรื่อง การสื่อความหมายด้วยการใช้สัญลักษณ์ ตลอดจนศึกษาถึงผลกระทบของการเล่าเรื่องที่มีต่อปัจเจกบุคคลและต่อสังคมด้วย (Culler, 1997, p. 83) อนึ่ง ลักษณะของเรื่องเล่านั้นถือเป็นการประกอบสร้าง มิได้เป็นความจริงทั้งหมด (Cobly, 2001, pp. 4-7) เนื่องจากเรื่องราวในเรื่องเล่าเกิดขึ้นจากการเลือกเล่าของผู้เล่าเรื่อง ซึ่งอาจเลือกเล่าเฉพาะเหตุการณ์ที่ตนเห็นชอบ เล่าตามความสนใจ เล่าตามที่ยากให้บุคคลอื่นรับรู้ตัวตนของผู้เล่า จึงส่งผลให้เรื่องเล่ามิได้เป็นเรื่องที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด ดังนั้น เรื่องเล่าจึงสามารถสร้างอัตลักษณ์บุคคล ใช้แสดงตัวตน ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของบุคคลหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่งด้วย

เรื่องเล่าที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นการสร้างสรรค์เรื่องเล่าผ่านการนำเสนอละครเรื่อง *ตัวแม่* ซึ่งเป็นชีวประวัติของแม่ค้าสูงตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี เรื่องเล่าดังกล่าวนับเป็นเรื่องเล่าของตัวผู้เล่าเรื่องในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล และมีความสำนึกในอัตลักษณ์ของตน ทว่าเนื่องจากไม่ได้มีเพียงแม่ค้าสูงอายุที่เป็นผู้เล่าเรื่องเองโดยตรงเท่านั้น ในกระบวนการปฏิบัติงานยังมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเรื่องเล่าของบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับแม่ค้าสูงอายุ อีกทั้งในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเล่าเรื่อง ผู้วิจัยยังมีบทบาทเป็นผู้คัดเลือกเรื่องเล่าทั้งหมดเพื่อนำมาเขียนเป็นบทละครและนำมาทำการแสดงละคร จึงสามารถสรุปได้ว่าเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงตลาดหนองมนในการศึกษานี้เป็นเรื่องเล่าชีวประวัติจากมุมมองของบุคคลหลากหลาย ดังนั้น เรื่องเล่าเรื่องเดียวกันจากมุมมองของผู้เล่าเรื่องแต่ละคนจึงมีลักษณะเป็นความจริงเฉพาะตัว (Subjective Truth) ตามแต่ผู้เล่าแต่ละคนจะเลือกเล่าออกมา

การใช้แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องในการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจกลวิธีการเล่าเรื่องและการสื่อความหมายด้วยเรื่องเล่า เอื้อประโยชน์แก่การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครเรื่อง *ตัวแม่* ทั้งในขั้นตอนการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร อีกทั้งยังสามารถนำมาใช้พิจารณาความสัมพันธ์ของแม่ค้าสูงอายุ

ตลาดหนองมนกับเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าแต่ละคน เพื่อวิเคราะห์หาอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุแต่ละคน ก่อนสังเคราะห์หาจุดร่วมของอัตลักษณ์กลุ่มแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนบทละคร

แนวคิดหลักเกี่ยวกับการเขียนบทละครที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการเขียนบทละครเรื่อง *ตัวแม่* นั้น มุ่งยืนยันและชี้ให้เห็นให้ผู้ชมละครเห็นประจักษ์ถึงความขัดแย้ง (Conflict) ของตัวละครเป็นสำคัญเพราะความขัดแย้งในละครเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ละครขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างเข้มข้น ทรงพลัง และน่าติดตาม (Puckett, 2016, pp. 36-37) อนึ่ง ความขัดแย้งของละครที่ผู้วิจัยเลือกนำเสนอ ได้แก่ ความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าอย่างไม่ย่อท้อ ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่การสื่อสารแก่นความคิดหลักของเรื่อง ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิต ทั้งนี้ เพื่อให้แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องเล่าเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ตลอดจนให้ผู้ใกล้ชิดแม่ค้าและผู้ชมทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญของการยืนหยัดเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต และเห็นคุณค่าชีวิตของผู้สูงอายุดังกล่าวแล้ว

กรอบแนวคิดการเขียนบทละครที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษานี้เป็นการเขียนบทละครตามแนวรูปแบบนิยม (Formal Script Analysis) ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีกจากหนังสือ *กวีศาสตร์* (*The Poetics*) ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญสำหรับการเขียนบทละครจวบจนปัจจุบัน แนวคิดรูปแบบนิยมแบ่งการวิเคราะห์บทละครออกเป็นสี่ส่วนสำคัญ ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Character) แก่นความคิด (Theme) และภาษาหรือคำพูด (Language, Diction) (Thomas, 2009, pp. 1-55) โดยในการศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาองค์ประกอบสองส่วนหลักของบทละคร ได้แก่ การสร้างโครงเรื่อง และการสร้างตัวละคร เนื่องจากเรื่องเล่าประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญได้แก่ เรื่อง (Story) หมายถึง ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และบุคคลหรือตัวละครซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำในเรื่อง (Cohan & Shires, 2003, pp. 52-64) เป็นสำคัญ

การเขียนบทละครตามกรอบแนวคิดรูปแบบนิยมเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างโครงเรื่องของบทละครมากกว่าการสร้างตัวละคร สอดคล้องกับแนวคิดของอริสโตเติลซึ่งเห็นว่าในบรรดาองค์ประกอบทั้งหมดของบทละคร อันได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร แก่นความคิด ภาษาหรือคำพูด เสียง (Sound) และภาพ (Spectacle) นั้น โครงเรื่องเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โครงเรื่อง หมายถึง เหตุการณ์ที่ถูกเลือกสรรให้นำมาเรียงร้อยต่อกันอย่างมีเหตุและผล ส่วนการเล่าเรื่อง เป็นการแสดงหรือบอกเล่าเหตุการณ์จากผู้เขียนไปสู่ผู้ชม (Cobley, 2001, pp. 5-6) โครงเรื่องที่ดีต้องเป็นโครงเรื่องที่มีเอกภาพทางการกระทำของตัวละคร (Unity of Action) ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแก่นความคิดหลักของเรื่อง โครงเรื่องของบทละครประกอบด้วยเหตุการณ์ (Situation) หนึ่งเหตุการณ์ซึ่งเป็นการกระทำของตัวละครที่ทำให้เรื่องราวมีความเป็นละคร กล่าวคือ ประกอบไปด้วยปมปัญหา อุปสรรค ความขัดแย้งในชีวิตของตัวละคร โครงเรื่องของละครที่ดีต้องมีความชัดเจน โดยทั่วไปบทละครมักประกอบไปด้วยโครงเรื่องหลักซึ่งเป็นโครงเรื่องที่สำคัญที่สุด โครงเรื่องหลักเป็นโครงเรื่องที่น่าเสนอชีวิตของตัว

ละครเอกในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนความมีเอกภาพของละครนั่นเอง อนึ่ง นักการละครสมัยใหม่ เสนอว่าโครงเรื่องอาจประกอบไปด้วยหลายเหตุการณ์ก็ได้ แต่ต้องมีโครงเรื่องหลักที่สำคัญที่สุดหนึ่งโครงเรื่อง และอาจมีโครงเรื่องรองหลาย ๆ โครงเรื่องก็ได้ ในกรณีที่มีมากกว่าหนึ่งเหตุการณ์ เหตุการณ์ย่อย ๆ ในโครงเรื่องรอง ควรสนับสนุน สอดคล้องกับโครงเรื่องหลัก โดยมีหน้าที่เน้น สนับสนุนความหมาย ความคิดของเรื่องให้กระจ่างแจ่ม ยิ่งขึ้น (Wright, 1997, pp. 1-12)

อย่างไรก็ดี แม้การศึกษาวิเคราะห์บทละครตามกรอบแนวคิดรูปแบบนิยมจะให้ความสำคัญกับการศึกษาโครงเรื่องของบทละครมากกว่าการศึกษาตัวละคร ทว่าแนวโน้มการศึกษาศิลปะการละครในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการศึกษาการสร้างตัวละครควบคู่ไปกับการศึกษาโครงเรื่องด้วยเหตุที่ตัวละครย่อมมีชีวิตอยู่ในเรื่อง การศึกษาตัวละครจึงไม่อาจแยกออกจากการศึกษาโครงเรื่องได้นั่นเอง ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนบทละครเรื่อง *ตัวแม่* จึงยึดการสร้างโครงเรื่องและการสร้างตัวละครเป็นสำคัญ เรื่องราวในละครต้องเกิดจากความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง ความขัดแย้งในละคร หมายถึง อุปสรรคต่าง ๆ ที่ตัวละครต้องต่อสู้ฝ่าฟันเพื่อให้ตนบรรลุจุดหมายสูงสุดในชีวิต (Super Objective) (Wilson, 2009, pp. 187-190) แม้ในการดำเนินเรื่อง ตัวละครไม่จำเป็นต้องบรรลุจุดหมายในชีวิตเสมอไป กล่าวคือ ตัวละครไม่จำเป็นต้องได้รับความสำเร็จ มีความสุข สมหวังดังที่ตั้งใจไว้ ทว่าจุดสำคัญที่สุดในการดำเนินเรื่องของละครแต่ละเรื่องนั้นอยู่ที่การนำเสนอช่วงเวลาที่ยับเน้นความเพียรพยายามต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อของตัวละคร ซึ่งการต่อสู้อุปสรรคของตัวละครนี้เองที่ทำให้เรื่องราวในละครมีการกระทำที่เป็นละคร (Dramatic Action) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ชมสนใจติดตามชมเรื่องราวในละคร (Aston & Savona, 1995, pp. 17-20) เพราะเรื่องราวที่มีความเป็นละครนั้นไม่ราบรื่น ไม่ราบเรียบ หากแต่มีความน่าสนใจ น่าติดตามชมความพยายามต่อสู้ เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ของตัวละครนั่นเอง ดังนั้น แม้เรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนบางคนจะแสดงให้เห็นว่าตัวละครแม่ค้าไม่ประสบความสำเร็จในบางกรณี ก็มีใช้สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวชีวิตประวัติของแม่ค้ามีความประสงค์จะขบเน้นเฉพาะช่วงเวลาแม่ค้าทุกคนเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิตและแสดงให้เห็นในที่สุดว่าจุดร่วมในชีวิตของแม่ค้าสูงอายุทุกคนคือความเป็นผู้ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใด ๆ ในชีวิตนั่นเอง

ความขัดแย้งในละครแบ่งเป็นสามหมวด ได้แก่ ความขัดแย้งของตัวละครตัวหนึ่งกับตัวละครอื่น ความขัดแย้งของตัวละครกับตนเอง และความขัดแย้งของตัวละครกับสภาพแวดล้อม อนึ่ง ความขัดแย้งที่ดีที่สุด คือความขัดแย้งของตัวละครกับตนเองเนื่องจากเป็นความขัดแย้งในตัวตนของตัวละคร ทำให้ผู้ชมเห็นการต่อสู้กันจากภายในจิตใจของตัวละคร (Carlson, 1993, pp. 238-239) อาทิ ตัวละครมีจิตสำนึกรู้ผิดชอบชั่วดีแต่ต้องตัดสินใจขโมยของเพื่อนำเงินไปซื้อยามารักษาบุตรที่ป่วยหนัก เป็นต้น ความขัดแย้งภายในตัวตนของตัวละครตลอดจนความขัดแย้งประเภทอื่น ๆ ที่ปรากฏในบทละครเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ชมเห็นมิติหลากหลายในชีวิตของตัวละคร และทำให้ตัวละครมีความสมจริงเหมือนมนุษย์ซึ่งมีบุคลิกลักษณะหลายด้านอยู่ในตัว

การเลือกขับเน้นความขัดแย้งหรืออุปสรรคในชีวิตของตัวละครแม่ค้าทุกตัวในการนำเสนอละครเรื่อง *ตัวแม่* นั้น ก็เพื่อให้แก่นความคิดหลักของเรื่องสามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมละครได้อย่างราบรื่น การเขียนบทละครตลอดจนแนวทางในการกำกับการแสดงละครดังจะได้กล่าวต่อไปจึงเน้นการนำเสนอช่วงเวลาตัวละครแม่ค้าแต่ละคนพันฝ้าต่อสู้กับอุปสรรคทั้งหลายทั้งปวงเป็นสำคัญ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอละครแบบสมจริง (Realistic) ที่นำมาใช้ในการกำกับการแสดงละคร

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ละครแนวเหมือนชีวิตซึ่งมุ่งนำเสนอชีวิตมนุษย์แบบสมจริงและเป็นธรรมชาตินั้นจัดเป็นแนวโน้มใหญ่ของการศึกษาศิลปะการละครสมัยใหม่ที่มองชีวิตด้วยสายตาเป็นกลาง แล้วพยายามสะท้อนออกมาเป็นละครตามความเป็นจริงโดยไม่บิดเบือน (สคใส พันธุมโกมล, 2562, หน้า 36-37) ด้วยเหตุนี้ ตัวละครในละครแบบเหมือนจริงจึงมีลักษณะนิสัยเหมือนมนุษย์ที่มีทั้งข้อดีและข้อเสียในตัว มีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำ การนำเสนอละครแบบสมจริงจึงเป็นแนวทางการนำเสนอละครที่มีความใกล้เคียงกับชีวิตจริงของมนุษย์มากที่สุด สามารถกล่าวได้ว่าการแสดงในการนำเสนอละครแบบสมจริงนั้นเป็นการแสดงแบบเป็นธรรมชาติประหนึ่งว่าตัวละครมีชีวิตอยู่เช่นนั้นจริง อีกทั้งภาษาที่ใช้ในละครก็เป็นภาษาพูดแบบธรรมดาสามัญ หรืออาจใช้ภาษาถิ่น ภาษาปากร่วมด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับภูมิหลังความเป็นมา ตลอดจนสภาพแวดล้อมของตัวละครนั่นเอง

ผู้นำคนสำคัญของการนำเสนอการแสดงแนวสมจริง ได้แก่ คอนสแตนติน สแตนนิสลาฟสกี (Constantin Stanislavsky) ผู้กำกับการแสดงและนักแสดงชาวรัสเซีย เขาเขียนตำราการแสดงเพื่อเสนอหลักการแสดงของสแตนนิสลาฟสกี (The Stanislavsky System of Acting) ซึ่งเน้นการนำเสนอความจริงภายใน (Inner Realism) ของนักแสดงด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การขจัดความตึงเครียดของร่างกายและอารมณ์ความรู้สึก การฝึกเครื่องมือของนักแสดง ได้แก่ ร่างกายและเสียง และการสร้างความเชื่อในบทบาทและสถานการณ์ที่บทละครกำหนดให้ ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักแสดงสามารถนำความจริงภายในของชีวิตตัวละครที่ตนสวมบทบาทออกมาสู่ผู้ชมได้อย่างแนบเนียนที่สุดราวกับเป็นตัวละครตัวนั้นจริง

ในขั้นตอนการปฏิบัติงานกำกับการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* นั้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ให้นักแสดงซึ่งในชีวิตจริงเป็นนักเรียนการแสดงในระดับอุดมศึกษา เป็นผู้มียุวุฒิและมีประสบการณ์ชีวิตน้อยกว่าแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน เจ้าของเรื่องเล่าชีวิตประวัติมาก ทำหน้าที่เป็นผู้สวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้า ความรับผิดชอบสำคัญของผู้วิจัยในฐานะผู้กำกับการแสดงคือการช่วยเชื่อมโยงให้นักแสดงเข้าใจและมีความเชื่อในเงื่อนไขของตัวละคร หมายถึง เชื่อในแรงจูงใจ ความต้องการ ปัญหา ตลอดจนความสัมพันธ์ของตัวละครกับตัวละครอื่น ๆ โดยกลวิธีสำคัญที่ผู้วิจัยใช้ในการกำกับให้นักแสดงสามารถเข้าใจ รู้สึก และเข้าถึงตัวละครจนสามารถสวมบทบาทเป็นตัวละครได้อย่างแนบเนียนสมจริงในการศึกษานี้ ได้แก่ การเชื่อมโยงตัวละครให้เข้ากับนักแสดงโดยใช้การพูดคุย การ

ถามคำถามนำ การเปรียบเทียบ การทำแบบฝึกหัดทางการแสดง (Exercise) ทำให้นักแสดงสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์หรือคุณสมบัติบางประการของตนให้เข้ากับประสบการณ์หรือคุณสมบัติบางประการของตัวละคร เพื่อค้นหาจุดร่วมของตัวนักแสดงกับตัวละครให้พบ หลังจากนั้น ผู้กำกับการแสดงจึงช่วยขยายประสบการณ์ของนักแสดงให้มีความเข้มข้นทัดเทียมกับประสบการณ์ของตัวละคร

นอกจากการเลือกแนวทางการนำเสนอละครด้วยการฝึกซ้อมการแสดงแล้ว ผู้วิจัยยังได้เลือกกำหนดทิศทางการเคลื่อนที่ของตัวละคร (Blocking) ให้นักแสดง เพื่อช่วยในการสื่อสารความหมายและนำเสนอแก่นความคิดหลักของละครให้ชัดเจนขึ้นอีกด้วย

อนึ่ง การเลือกนำเสนอละครแบบสมจริงนั้น ก็เพื่อเอื้อให้นักแสดงสามารถสวมบทบาทเป็นตัวละครที่มีประสบการณ์ชีวิตค่อนข้างห่างจากตัวนักแสดงได้อย่างราบรื่นขึ้น นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่การนำเสนอละครในการศึกษานี้เป็นการนำเสนอละครแบบชีวประวัติซึ่งมีพื้นฐานมาจากเรื่องเล่าชีวิต ประสบการณ์จริงของมนุษย์ ทางเลือกในการนำเสนอละครด้วยแนวทางการนำเสนอแบบสมจริงจึงมีความเหมาะสมด้วยประการฉะนี้

ดังได้กล่าวแล้วว่าการศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” นั้น เป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการศึกษารายกรณี เพื่อมุ่งยืนยันและขบเน้นอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ในฐานะที่เป็นผู้มีคุณค่า สามารถเป็นแบบอย่างการใช้ชีวิตให้กับคนทั่วไปในสังคม การใช้แนวคิดทฤษฎีในการศึกษานี้จึงเป็นการใช้เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในกระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละคร และเพื่อเอื้อต่อการศึกษาวเคราะห์งานสร้างสรรค์ศิลปะการละครดังกล่าวอย่างมีหลักเกณฑ์เป็นสำคัญ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การปฏิบัติงานวิจัย “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะการละคร มีจุดเด่นที่กระบวนการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ประกอบไปด้วยการคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเพื่อนำเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าจำนวนหกคนมาเขียนบทละคร การคัดเลือกนักแสดงและผู้ร่วมงาน การนำบทละครชีวประวัติแม่ค้าตลาดหนองมนมาใช้ในการกำกับการแสดง การเปิดการแสดงละคร การดำเนินการจัดการเสวนาโดยนักวิชาการ นักสร้างสรรค์ศิลปะการละคร และแม่ค้าสูงอายุเจ้าของเรื่องเล่าหลังเสร็จสิ้นการแสดง และการสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมละครด้วยการแจกแบบสอบถาม ก่อนนำข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเขียนรายงานผลและสรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเน้นที่การปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครสามส่วนสำคัญ ได้แก่ การสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนตลอดจนผู้ใกล้ชิดเพื่อนำเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้ามาเขียนบทละคร การเขียนบทละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนโดยขับเคลื่อนเรื่องการฟื้นฟูอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน และการนำบทละครดังกล่าวมาใช้ในการกำกับการแสดง โดยการปฏิบัติงานเริ่มจากการกำหนดหัวข้องานวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นองค์ความรู้สำหรับใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ งานเขียนเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ การเล่าเรื่อง การเขียนบทละคร การกำกับการแสดงละคร การแสดงละคร แนวละครจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง การศึกษางานสร้างสรรค์ละครที่สร้างจากชีวประวัติบุคคลเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการสร้างสรรค์งาน ทั้งนี้ เมื่อได้รวบรวมและศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ใช้ประกอบการดำเนินงานแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้เริ่มงานในฐานะผู้เขียนบทละครด้วยการสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนและผู้ใกล้ชิด เพื่อนำเรื่องเล่าทั้งหมดมาคัดเลือก เรียบเรียงให้เป็นบทละครชีวประวัติแม่ค้าหนองมนเรื่อง *ตัวแม่* จากนั้นจึงเป็นการดำเนินงานในฐานะผู้กำกับการแสดงละครด้วยการจัดการซ้อมละครโดยใช้แนวทางการแสดงแบบสมจริงเพื่อนำผลที่ได้รับกลับมาใช้ในการปรับปรุงบทละครให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำบทละครที่เขียนเสร็จสมบูรณ์มาใช้ในการกำกับการแสดงละครต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดให้มีกระบวนการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครจำนวนสองครั้ง ครั้งแรกเป็นการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครเพื่อจัดการแสดงที่โรงละครแบล็คบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ครั้งที่สองเป็นการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครเพื่อจัดการแสดงที่สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ดี ในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์งานศิลปะการละครนั้น ขั้นตอนในการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครมิได้แยกออกจากกันเด็ดขาดชัดเจนเนื่องจากผู้วิจัยเป็นทั้งผู้เขียนบทละครและเป็นผู้กำกับการแสดงละครด้วยตนเอง การปฏิบัติงานจึงมีการทวนสอบกลับไปมาเพื่อให้ได้ผลงานที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยยึดการสร้าง

อุปสรรคความขัดแย้งในชีวิตของตัวละครเพื่อนำไปสู่การนำเสนอแก่นความคิดหลักของละครเป็นแกนสำคัญในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผลของการศึกษาส่งผ่านไปถึงแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่า ผู้ใกล้ชิด ตลอดจนผู้ชมทั่วไป อนึ่ง ในการเขียนรายงานการวิจัยต่อไปนี้ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการปฏิบัติงานออกเป็นสามส่วนเพื่อความสะดวกในการศึกษา ส่วนแรกเป็นการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนตลอดจนผู้ใกล้ชิดที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่สองเป็นการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร และส่วนที่สามเป็นการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร ได้แก่ การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

การดำเนินงานหลักก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 การสำรวจหาแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

ผู้วิจัยเริ่มกระบวนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครด้วยการวางแผนสำรวจพื้นที่ในตลาดและชุมชนรอบตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี เพื่อสำรวจหาแม่ค้าสูงอายุกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นที่วัยและเพศของแม่ค้า อีกทั้งมีความประสงค์ในเบื้องต้นว่าต้องการได้เรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าที่ขายสินค้าหลากหลาย เพื่อให้เนื้อหาของละครมีความน่าสนใจ อีกทั้งพยายามให้ได้จำนวนของแม่ค้าสูงอายุให้ได้มากที่สุด ก่อนคัดเลือกให้เหลือตามจำนวนที่ต้องการต่อไป

3.1.2 การคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

หลังจากได้สำรวจหาแม่ค้าสูงอายุหนองมนกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คัดเลือกแม่ค้าสูงอายุ ได้แก่ วัย และความเข้มข้นของเรื่องเล่าชีวิต โดยเน้นที่ความพยายามฟันฝ่าเอาชนะอุปสรรคของชีวิตเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถได้รับข้อมูลไปเขียนเป็นบทละครให้มีการกระทำที่เป็นละครดังกล่าวแล้วในบทที่ 1

3.1.3 การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

หลังจากได้คัดเลือกแม่ค้าสูงอายุหนองมนกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยได้นัดหมายแม่ค้าแต่ละคนเพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลชีวิตของแม่ค้า โดยการออกแบบคำถามที่เน้นการเจาะลึกช่วงเวลาแม่ค้ามีประสบการณ์ต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิดกับแม่ค้า อาทิ ญาติ มิตร เพื่อให้ได้รับข้อมูลเรื่องเล่าชีวิตแม่ค้าเพิ่มเติม หรือให้ได้รับข้อมูลหลากหลายแง่มุมขึ้น อันจะส่งผลให้เนื้อหาของบทละครมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินงานก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญและจำเป็นต่อขั้นตอนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครซึ่งเป็นขั้นตอนต่อไป เพราะทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่มีคุณค่าและได้รับแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการละคร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เวลาสำหรับการปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้ค่อนข้างมาก อีกทั้งยังมีการปฏิบัติงานซ้ำหลายครั้งจนได้รับข้อมูลที่มีเนื้อหาตามที่ต้องการและมีปริมาณเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่อไป อนึ่ง หากผู้วิจัยยังต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในขั้นตอนการปฏิบัติงาน ก็จำเป็นต้องย้อนกลับมาปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้เพิ่มเติมอีกครั้ง

3.2 การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

หลังจากที่ผู้วิจัยได้สำรวจ คัดเลือก และสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนและผู้เกี่ยวข้องจนได้รับข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร โดยแบ่งการปฏิบัติงานเป็นสองส่วนใหญ่ ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร โดยการปฏิบัติงานทั้งสองส่วนนั้นข้บเน้นที่รายละเอียดการนำเสนอช่วงชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนแต่ละคนที่มีความเพียรพยายามฝ่าอุปสรรคความยากลำบากของชีวิตเช่นเดียวกัน เพื่อให้แก่นความคิดหลักของเรื่อง ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิต สามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมละครได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครทั้งการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครเป็นจำนวน 2 ครั้ง เพื่อเปิดการแสดงใน 2 พื้นที่ ได้แก่ โรงละครแบล็คบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี และสตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 การเขียนบทละคร

ในขั้นตอนการเขียนบทละครนั้น ผู้วิจัยคำนึงถึงองค์ประกอบหลักของบทละครสามประการ ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร และแก่นความคิดหลักของเรื่องเป็นสำคัญ โดยมุ่งทำให้ตัวละครมีเอกภาพของการกระทำมากที่สุด กล่าวคือ กำหนดให้ตัวละครทุกตัวมีการกระทำเดียวกัน ได้แก่ ความเพียรพยายามต่อสู้ฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ

ดังได้กล่าวข้างต้นว่าผู้วิจัยเขียนบทละครเรื่อง *ตัวแม่* โดยเน้นที่การสร้างโครงเรื่องช่วงที่ตัวละครแม่ค้าแต่ละคนมีความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคำนึงถึงการนำเสนอแก่นความคิดหลักของเรื่องเป็นพิเศษ เนื่องจากแก่นความคิดหลักของบทละครเป็นแกนกลางให้องค์ประกอบส่วนอื่น ๆ ของบทละครได้เกาะเกี่ยวยึดโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคง นอกจากนี้ การเลือกสรรองค์ประกอบและเนื้อหาส่วนอื่น ๆ ของบทละครยังต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแก่นความคิดหลักของเรื่องเท่านั้นเพื่อให้เรื่องราวมีเอกภาพและมีความชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นการเขียนบทละครด้วยการกำหนดแก่นความคิดหลักของบทละคร หมายถึง การกำหนดสาระสำคัญที่ละครต้องการนำเสนอแก่ผู้ชม จากนั้น จึงเริ่มคัดเลือกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนเพื่อนำมาร้อยเรียงเข้ากับแก่นความคิดหลักของบทละคร อนึ่ง สำหรับรายละเอียดของการปฏิบัติการเขียนบทละครทั้งสองครั้งในงานวิจัยนี้จะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

3.2.2 การกำกับการแสดงละคร

หลังจากได้บทละคร *ตัวแม่* เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทละครดังกล่าวมาใช้ในการปฏิบัติงานกำกับการแสดงละคร โดยการปฏิบัติงานด้านการกำกับการแสดงละครมีกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่การคัดเลือกผู้ร่วมงาน การคัดเลือกนักแสดง การฝึกซ้อมการแสดงโดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดกับนักแสดง และการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ร่วมงานฝ่ายอื่น ๆ อาทิ ผู้ออกแบบด้านต่าง ๆ ตลอดจนการบริหารจัดการแสดงละคร ไปจนถึงการจัดการแสดงจริง รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงงานการแสดงหลังเสร็จสิ้นการแสดงแต่ละรอบเพื่อให้การสร้างสรรค์งานละครมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการกำกับการแสดงนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางการแสดงแบบสมจริงเพื่อให้สอดคล้องกับการนำเสนอชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลอดหนองมน อีกทั้งการนำเสนอการแสดงแบบสมจริงยังช่วยขบขันภาวะความยากลำบากที่เกิดจากการฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าทุกคนอีกด้วย โดยในการฝึกซ้อมการแสดงนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการซ้อมการแสดงตามลำดับขั้นตอน นับตั้งแต่การอ่านบทละครพร้อมกันครั้งแรกของนักแสดง (First Reading) การซ้อมเพื่อค้นหา (Working) การซ้อมเพื่อกำหนดตำแหน่งและทิศทางเคลื่อนที่และกิจกรรมของตัวละคร (Blocking Rehearsal) การซ้อมเพื่อขัดเกลาและดูความต่อเนื่อง (Polishing Rehearsal) การซ้อมเรียงฉาก (Run-Through) การซ้อมเทคนิค (Technical Rehearsal) และการซ้อมใหญ่ (Dress Rehearsal) (Ball, 2003, pp.43-167) เพื่อให้นักแสดงเกิดความคุ้นชินกับชีวิตของตัวละคร สามารถจดจำทุกรายละเอียดของการแสดงได้จนเกิดความมั่นใจในการแสดง

อนึ่ง ในการปฏิบัติการสร้างสรรค์ละครนั้น ผู้วิจัยได้เก็บบันทึกข้อมูลด้วยการจัดทำสมุดบันทึกของผู้กำกับการแสดงเพื่อบันทึกแนวทางการกำกับการแสดงไว้อย่างละเอียดทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ตีความบทละคร การคัดเลือกนักแสดง การกำหนดแนวทางการซ้อมการแสดง การทำงานร่วมกับนักแสดง การซ้อมการแสดงแต่ละครั้ง ผลที่ได้รับจากการซ้อมการแสดง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาแก้ไขการซ้อมการแสดง โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง ตลอดจนการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักแสดงและทีมงานฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับข้อมูลรอบด้าน

สำหรับรายละเอียดของการปฏิบัติการกำกับการแสดงละครทั้งสองครั้งในการศึกษานี้จะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

3.3 การปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร

ดังได้กล่าวแล้วว่าวัตถุประสงค์สำคัญของงานวิจัยนี้ได้แก่การทำให้แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่าเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนซึ่งเป็นบุคคลผู้มีชีวิต อีกทั้งยังมุ่งให้ผู้ใกล้ชิดแม่ค้าตลอดจนผู้ชมทั่วไปตระหนักถึงอัตลักษณ์ของแม่ค้าแต่ละคนในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่างที่น่ายกย่องในแง่ของความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต ขั้นตอนการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น หลังการจัดการแสดงละครเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจึงได้จัดให้มีการสำรวจผลที่ผู้ชมได้รับจากการชมละคร โดยจัดให้มีการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.3.1 การจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร

การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครเป็นการเชิญแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่าชีวิตในละคร ผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครทั้งนักวิชาการและนักวิชาชีพ อาทิ นักวิชาการละคร ผู้เขียนบทละคร และผู้กำกับการแสดงละคร มาให้ข้อคิดเห็นและความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ชมละคร โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้สึกหลังชมละคร ตลอดจนความคิดเห็น ความรู้ที่ได้รับหลังจากการชมละคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดให้มีการบันทึกการเสวนาหลังการแสดงละครดังกล่าวด้วยการบันทึกเสียงและวิดีโอเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้พัฒนาปรับปรุงเป็นแนวทางการสร้างสรรค์งานละครต่อไป

3.3.2 การแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมหลังการชมละครแต่ละรอบ โดยมีเป้าหมายหลักที่จะสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมว่าหลังจากที่ได้รับชมละครแล้วนั้นผู้ชมคิดเห็นอย่างไรต่อการชมละครที่สร้างสรรค์เรื่องราวขึ้นจากชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน ผู้ชมสามารถเข้าถึงและเข้าใจละครหรือไม่ ผู้ชมเข้าใจแก่นความคิดหลักที่ละครต้องการนำเสนอหรือไม่ และผู้ชมเข้าใจหรือไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเป็นชีวิตที่มีคุณค่าที่น่ายกย่องเพราะแม่ค้าทุกคนได้เพียรพยายามต่อสู้ฟันฝ่าเอาชนะอุปสรรคในชีวิต ทั้งนี้ การประมวลผลคำตอบของผู้ชมในแบบสอบถามเป็นการแสวงหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่มุ่งเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่า ตลอดจนให้ผู้ใกล้ชิดแม่ค้าและผู้ชมทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตของแม่ค้าทุกคนที่สามารถเป็นแบบอย่างของผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตเพราะเป็นผู้มีความเพียรต่อสู้อุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อผู้วิจัยจะได้นำคำตอบที่ได้รับมาประมวลผล สรุปเขียนเป็นรายงานการวิจัยต่อไป

อนึ่ง หลังการเสร็จสิ้นกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะการละคร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้รับทั้งจากการจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและจากการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร *ตัวแม่* นับตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือก การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การเขียนบทละคร การเตรียมงานด้วยการซ้อมการแสดง การจัดการแสดงละคร ตลอดจนผลการจัดการแสดง เพื่อนำมาเขียนสรุปผลการปฏิบัติงานทั้งหมดเป็นรายงานการวิจัย ดังจะได้อธิบายในบทต่อไป

บทที่ 4

การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครเรื่อง *ตัวแม่*

งานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นงานที่เน้นการให้ความสำคัญกับกระบวนการศึกษาเพื่อมุ่งเสริมสร้างความภาคภูมิใจอัตลักษณ์ของความเป็นบุคคลเพียรพยายามต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายในชีวิตให้แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ผู้ใกล้ชิดแม่ค้า ตลอดจนผู้ชมทั่วไปได้ตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตของผู้สูงอายุผ่านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่สร้างขึ้นจากชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน โดยมีการเริ่มกระบวนการตั้งแต่การสำรวจคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้เขียนบทละคร ไปจนถึงการนำเสนอละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนต่อผู้ชม โดยบทละครมุ่งขับเน้นช่วงเวลาแม่ค้าแต่ละคนมุ่งมั่นต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของตน ทั้งนี้ เป็นการยืนยันและขับเน้นแก่นความคิดหลักของเรื่องเพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของการยืนหยัดเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อของตัวละคร กระบวนการสร้างสรรค์งานใช้แนวคิดเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ให้ตัวละครด้วยการเล่าเรื่อง การเขียนบทละคร และการกำกับการแสดงละคร เป็นกรอบในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเห็นว่าแนวคิดทั้งหมดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการนำเสนอแก่นความคิดหลักของบทละคร

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงกระบวนการปฏิบัติงานศิลปะการละครโดยแบ่งการรายงานเป็นสองส่วน จำแนกตามจำนวนครั้งที่จัดการแสดง ได้แก่ การจัดการแสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 ถึงวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2561 จำนวนทั้งสิ้น 3 รอบการแสดง ที่โรงละครแบล็กบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี และการจัดการแสดงครั้งที่สองเมื่อวันที่ 11 ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2561 จำนวนทั้งสิ้น 5 รอบการแสดง ที่สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ในการจัดกระบวนการปฏิบัติงานศิลปะการละครทั้งสองครั้งสามารถแบ่งการปฏิบัติงานออกเป็นสำคัญสามส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน ตลอดจนผู้ใกล้ชิดที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่สองเป็นการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร และส่วนที่สามเป็นการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร ได้แก่ การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร เพื่อแสดงให้เห็นความสมบูรณ์ครบถ้วนของการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครไปสู่ผู้ชมตามเป้าหมายของงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. การจัดการแสดงครั้งแรก จังหวัดชลบุรี

จุดมุ่งหมายของการจัดการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* ที่โรงละครแบล็กบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ก็เพื่ออำนวยความสะดวกแก่แม่ค้าสูงอายุเจ้าของเรื่องเล่าทั้ง 6 คนให้สามารถ

เดินทางมาชมละครได้สะดวก และยังเป็นการเผยแพร่เรื่องราวชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนแก่คนในชุมชนตลาดหนองมนด้วยกัน อีกทั้งยังมีผู้ชมที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาตลอดจนบุคลากรของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่และส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ตลาดหนองมน ได้มีโอกาสมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่อาศัย และเป็นการเผยแพร่คุณสมบัติความเป็นนักสู้ชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนให้เป็นที่ประจักษ์

4.1 การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

กระบวนการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปเขียนเป็นบทละครชีวประวัตินั้นเริ่มตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน และการสัมภาษณ์แม่ค้าแต่ละคนเพื่อเตรียมนำข้อมูลที่ได้รับมาเขียนบทละคร มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

4.1.1 การสำรวจแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

ผู้วิจัยเริ่มกระบวนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครด้วยการสำรวจพื้นที่ในตลาดและชุมชนรอบตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นสนามวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง โดยมีหลักการสำคัญคือชุมชนตลาดหนองมนเป็นชุมชนย่านการค้าเก่าแก่ที่มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน เพื่อสำรวจหาแม่ค้าสูงอายุ โดยตั้งเกณฑ์การสำรวจที่สำคัญ ได้แก่ เป็นผู้ประกอบอาชีพค้าขาย เพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปตามนิยามขององค์การสหประชาชาติที่ไว้ไว้สำหรับคำว่า “ผู้สูงอายุ” (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556, น.1-2) และเป็นผู้ที่ยังค้าขายหรือเคยค้าขายอยู่ในตลาดหนองมน โดยปัจจุบันยังมีภูมิลำเนาอยู่บริเวณตลาดหนองมน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มเข้าสู่สนามวิจัยเพื่อสำรวจหาแม่ค้าสูงอายุตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2560 โดยพยายามสำรวจให้ได้จำนวนของแม่ค้าสูงอายุกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ก่อนคัดเลือกให้เหลือตามจำนวนที่เหมาะสมต่อไป

4.1.2 การคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

หลังจากได้สำรวจหาแม่ค้าสูงอายุหนองมนกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คัดเลือกแม่ค้าสูงอายุ โดยกำหนดคุณสมบัติสำคัญที่สุดของแม่ค้าสูงอายุที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกให้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย ดังนี้ เรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุต้องมีความเป็นละคร กล่าวคือ แสดงให้เห็นการต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ ทั้งนี้ ดังได้กล่าวแล้วว่าการต่อสู้อุปสรรคนั้น แม่ค้าสูงอายุไม่จำเป็นต้องสามารถเอาชนะอุปสรรคได้เป็นผลสำเร็จ เพราะตามหลักการของการสร้างการกระทำที่มีความเป็นละครของตัวละครนั้น เน้นที่ความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคหรือความขัดแย้งในชีวิตของตัวละคร มิใช่ที่ผลลัพธ์ของการต่อสู้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังตั้งเกณฑ์การคัดเลือกว่าแม่ค้าสูงอายุที่ผ่านเกณฑ์ควรจำหน่ายสินค้าหลากหลาย เพื่อให้เนื้อหาของละครมีความน่าสนใจ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเพื่อให้ได้แม่ค้าที่จะเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยในเดือนธันวาคม พ.ศ.2560

4.1.3 การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

หลังจากคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้นัดหมายแม่ค้าแต่ละคนเพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชีวิต การปฏิบัติงานในชั้นตอนนี้มีทั้งการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกันเพื่อให้เกิดความฉับไวทันต่อเหตุการณ์ขณะที่แม่ค้าแต่ละคนกำลังเล่าเรื่องชีวิตของตน โดยใช้กระบวนการศิลปะการละครเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับแม่ค้าสูงอายุผู้ให้ข้อมูล กล่าวคือ เป็นการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ การสังเกตปฏิกริยาโต้ตอบ ตลอดจนสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของแม่ค้าในขณะที่ฟังคำถามและขณะที่แม่ค้ากำลังเล่าเรื่อง อีกทั้งยังใช้การเทียบเคียงเพื่อนำมาแม่ค้าสูงอายุให้สามารถรำลึกถึงอดีตได้ (Elliott, 2005, pp. 18-21) อนึ่ง การออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ทั้งหมดเน้นการใช้คำถามแบบเจาะลึกถึงช่วงเวลาที่แม่ค้าสูงอายุแต่ละคนต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต เพื่อให้ได้เรื่องเล่าชีวิตที่ตรงตามหลักการและวัตถุประสงค์ของการนำเสนอละครชีวประวัติ *ตัวแม่* มากที่สุด คำถามประเด็นใหญ่ ๆ ที่ใช้มีดังนี้

4.1.3.1 ข้อมูลทั่วไป เป็นการทำความรู้จักแม่ค้าสูงอายุในเบื้องต้น คำถามที่ใช้ อาทิ ให้แม่ค้าแนะนำตัว แนะนำสินค้า

4.1.3.2 ชีวิตที่ผ่านมา เป็นการเริ่มให้แม่ค้าสูงอายุเล่าย้อนถึงอดีต คำถามที่ใช้ อาทิ พื้นเพความเป็นมา ความเป็นอยู่ พ่อแม่พี่น้อง เรื่องที่จดจำฝังใจ

4.1.3.3 เส้นทางอาชีพ เป็นการให้แม่ค้าสูงอายุเล่าถึงการประกอบอาชีพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อาทิ เส้นทางสายอาชีพ เอกลักษณ์ของสินค้าที่ทำให้ลูกค้าจดจำ

4.1.3.4 ชีวิตส่วนตัว เป็นการให้แม่ค้าสูงอายุเล่าเรื่องชีวิต อาทิ ความชอบ ความสนใจ บุคคลที่เป็นที่รัก

4.1.3.5 อุปสรรคในชีวิต เป็นช่วงที่มีการถามตอบในเชิงลึกที่สุด อาทิ ความยากลำบากในชีวิต ศัตรูคู่อริ เหตุการณ์ที่ทำให้ผิดหวังหรือเสียใจที่สุด หากสามารถย้อนเวลากลับไปได้จะเลือกเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ใด เพราะเหตุใด

นอกจากการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุแล้ว ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิดกับแม่ค้า ได้แก่ ญาติ มิตร เพื่อให้ได้รับข้อมูลเรื่องเล่าชีวิตแม่ค้าแต่ละคนเพิ่มเติม อีกทั้งยังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าจากมุมมองของบุคคลอื่น เพื่อทำให้เนื้อหาของละครมีความหลากหลายและน่าสนใจยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนตลอดจนผู้ใกล้ชิดตั้งแต่เดือนธันวาคม

พ.ศ.2560

4.2 การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

กระบวนการปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้แบ่งออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร โดยการปฏิบัติงานทั้งสองส่วนมีจุดร่วม คือ เป็นการนำเสนอช่วงชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนที่ได้ฟันฝ่าอุปสรรคความยากลำบากของชีวิต เพื่อให้แก่นความคิดหลักของเรื่อง ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิต สามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมละครได้อย่างชัดเจน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 การเขียนบทละคร

หลังจากที่ผู้วิจัยได้รับข้อมูลชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการเขียนบทละครชีวประวัติแม่ค้า *ตัวแม่* โดยเลือกกลวิธีการนำเสนอแบบการเปรียบเทียบ กล่าวคือ เป็นการนำสิ่งหนึ่งมาเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้ผู้ชมเห็นสิ่งที่ต้องการนำเสนอได้ชัดเจนขึ้น ดังรายละเอียดที่สำคัญต่อไปนี้

4.2.1.1 การสร้างโครงเรื่องหลักของบทละคร เป็นการนำเสนอเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน เน้นการนำเสนออุปสรรคความขัดแย้งในชีวิต ตลอดจนความพยายามต่อสู้เอาชนะอุปสรรคของแม่ค้าทุกคน

4.2.1.2 การสร้างโครงเรื่องรองให้คู่ขนานกับโครงเรื่องหลัก ผู้วิจัยเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องรองเกี่ยวกับชีวิตเด็กนักเรียนการแสดงกลุ่มหนึ่งจำนวนทั้งสิ้น 6 คน โดยกำหนดให้การกระทำหลักของโครงเรื่องรองดังกล่าวเป็นการร่วมกันสร้างสรรค์ละครที่เด็กนักเรียนทุกคนกำลังช่วยกันเขียนบทละครและฝึกซ้อมการแสดงหลังจากที่เด็กนักเรียนแต่ละคนได้ออกไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน เพื่อนำชีวประวัติของแม่ค้ามาใช้ในการจัดการแสดงละคร ทั้งนี้ บทละครได้บีบให้การกระทำดังกล่าวของกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงเข้มข้นขึ้นด้วยการกำหนดข้อจำกัดด้านระยะเวลาให้กลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเหลือเวลาเพียง 1 สัปดาห์ก่อนต้องเปิดการแสดงละคร

4.2.1.3 การสร้างกลุ่มตัวละครหลัก ได้แก่ กลุ่มตัวละครแม่ค้าตลาดหนองมนซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องเล่าชีวิต จำนวนทั้งสิ้น 6 คน 6 เรื่อง

4.2.1.4 การสร้างกลุ่มตัวละครคู่ขนานกับกลุ่มตัวละครหลัก ผู้วิจัยเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอโดยสร้างกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงขึ้นมาหนึ่งกลุ่มจำนวนทั้งสิ้น 6 คนเท่ากับจำนวนตัวละครแม่ค้า โดยกำหนดให้เด็กนักเรียนการแสดงทุกคนทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนแต่ละคน

4.2.1.5 การกำหนดแก่นความคิดหลักของเรื่อง แม้อบละครจะมีโครงเรื่องสองโครงเรื่องที่ดำเนินคู่ขนานกันไปดังกล่าวข้างต้น ทว่าบทรสนำเสนอแก่นความคิดหลักเพียงแก่นเรื่องเดียว ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิต ทั้งนี้ เพื่อความมีเอกภาพของแก่นเรื่องและเพื่อให้แก่นเรื่องดังกล่าวสามารถสื่อสารถึงผู้ชมละครได้ชัดเจนที่สุด

กลวิธีการเขียนบทรสนที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษานี้มีความมุ่งหมายที่จะนำเสนอการขับเน้นแก่นความคิดหลักของเรื่องให้ชัดเจนที่สุด กล่าวโดยสรุปคือเป็นการทำให้ตัวละครทั้งกลุ่มแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนและเด็กนักเรียนการแสดงมีเอกภาพของการกระทำเดียวกัน ได้แก่ ความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อให้ผู้ชมละครได้รับสารที่ละครต้องการนำเสนอให้ได้มากที่สุด

4.2.2 การกำกับการแสดงละคร

ขั้นตอนเบื้องต้นของการกำกับการแสดงนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้กำกับการแสดงได้คัดเลือกนักแสดงหญิงจากสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ทั้งนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาบัณฑิตและนิสิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วได้จำนวนรวมทั้งสิ้น 6 คนเท่ากับจำนวนของตัวละครแม่ค้า โดยนักแสดงหญิงทั้งหมดมีหน้าที่สองบทบาท ได้แก่ สวมบทบาทเป็นตัวละครนักเรียนการแสดงและทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องชีวิตตัวละครแม่ค้าสลับกันไปมาตลอดทั้งการดำเนินเรื่อง ทั้งนี้ เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกนักแสดงหญิง ได้แก่ การเป็นผู้มีความเข้าใจและมีความสามารถแสดงละครแนวสมจริงได้อย่างจริงจัง มีความเข้าใจการแสดงอย่างถูกต้องว่าการแสดงเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเพื่อตอบโต้การกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้า (Ball, 2003, pp. 42-84) ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าคุณสมบัติดังกล่าวเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นที่สุดสำหรับการแสดงแบบสมจริงตามแนวทางการแสดงที่ผู้วิจัยเลือกใช้เพื่อให้สอดคล้องกับการนำเสนอชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน อีกทั้งผู้วิจัยเชื่อว่าการนำเสนอการแสดงแนวสมจริงยังช่วยขับเน้นภาวะความยากลำบากที่เกิดจากการฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าทุกคนได้ชัดเจนอีกด้วย

สำหรับทางเลือกในการกำหนดแนวทางการกำกับการแสดงนั้น ในภาพรวมของการแสดงผู้วิจัยกำหนดให้นักแสดงทุกคนฝึกซ้อมการแสดงโดยการแยกบทบาทที่แต่ละคนได้รับออกเป็นสองบทบาทที่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเลย กล่าวคือ นักแสดงทุกคนสวมบทบาทเป็นเด็กนักเรียนการแสดงที่กำลังถ่ายทอดเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนตามที่นักแสดงแต่ละคนได้ไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลล่วงหน้า ก่อนจะนำข้อมูลเรื่องเล่าของแม่ค้าแต่ละคนมานำเสนอแก่กลุ่มเพื่อนเด็กนักเรียนเพื่อช่วยกันคัดเลือกเรื่องราวที่เหมาะสมสำหรับนำเสนอแก่ผู้ชมละคร ดังนั้น นักแสดงจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดเรื่องเล่าของแม่ค้าในฐานะที่เป็นผู้เล่าเรื่อง มิใช่ในฐานะตัวละครแม่ค้า นักแสดงจึงไม่ต้องมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องเล่าของแม่ค้า อีกทั้งไม่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ บนเวที

ด้วยเหตุนี้ นักแสดงจึงใช้กลวิธีการแสดงที่แตกต่างกันในการสวมบทบาทเป็นตัวละครนักเรียน การแสดงและเป็นผู้เล่าเรื่องชีวิตตัวละครแม่ค้า ได้แก่ เมื่อนักแสดงสวมบทบาทเป็นตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง นักแสดงทุกคนมีฐานะเป็นตัวละคร ต้องมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงที่ตนกำลังสวมบทบาท มีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครเด็กนักเรียนอื่น ๆ ทว่าเมื่อนักแสดงทำหน้าที่เล่าเรื่องชีวิตของตัวละครแม่ค้า นักแสดงทุกคนต้องเล่าเรื่องชีวิตของแม่ค้าในฐานะที่เป็นบุคคลที่สาม นักแสดงจึงไม่ต้องมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครแม่ค้า อีกทั้งไม่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ดังนั้น ตัวละครแม่ค้าจึงสามารถพูดกับผู้ชมได้โดยตรงตามขอบของการเป็นผู้เล่าเรื่อง

ผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการฝึกซ้อมการแสดงเป็นขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ข้างต้น ดังนี้

4.2.2.1 การอ่านบทละครพร้อมกันครั้งแรกของนักแสดง เป็นการกำหนดให้นักแสดงทั้งหมดนั่งล้อมวงอ่านออกเสียงบทละครร่วมกันตลอดทั้งเรื่องเป็นครั้งแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาการสื่อสารอย่างสมจริงของนักแสดงเป็นหลัก กล่าวคือ นักแสดงสามารถพูดอย่างหมายความตามที่ต้องการพูดและสามารถฟังให้ได้ยินจริงก่อนพูดได้ต่อบอกไป ในการอ่านบทพร้อมกันครั้งแรกนี้ยังมีขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ การเชื่อมโยงเงื่อนไขของตัวละครเข้ากับตัวนักแสดง โดยหลังจากให้นักแสดงอ่านบทละครร่วมกันแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้พูดคุยซักถามนักแสดงเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องราวและตัวละคร และให้นักแสดงแต่ละคนได้ตีความตัวละครที่ตนต้องสวมบทบาทและถ่ายทอดออกมา เพื่อให้ทุกคนเข้าใจเรื่องราว เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตัวละครเผชิญในเรื่อง เข้าใจตัวละครรวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ที่ตัวละครมีต่อกันอีกด้วย

4.2.2.2 การซ้อมเพื่อค้นหา เป็นการซ้อมที่ละช่วงเพื่อค้นหาจุดเชื่อมโยงของนักแสดงกับตัวละครเป็นหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักแสดงเชื่อในความต้องการและการกระทำของตัวละครจนสามารถแสดงความต้องการที่นำไปสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการซ้อมเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ของตัวละครแต่ละตัวอีกด้วย โดยการซ้อมในขั้นตอนนี้มีลักษณะเป็นการทดลองค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการนำเสนอละคร อาจมีการขัดเกลาการแสดงด้วยการใช้แบบฝึกหัดการแสดงเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการแสดงให้นักแสดงสามารถแสดงออกได้อย่างสมจริงยิ่งขึ้น อาทิ แบบฝึกหัดการสื่อสารระหว่างคู่แสดง แบบฝึกหัดการนำเสนอความต้องการของตัวละคร และแบบฝึกหัดการขยายการกระทำและความรู้สึกของนักแสดงให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

4.2.2.3 การซ้อมเพื่อกำหนดตำแหน่งและทิศทางการเคลื่อนที่และกิจกรรมของตัวละคร มีจุดประสงค์เพื่อเอื้อให้นักแสดงสามารถสื่อสารแก่นความคิดหลักของเรื่อง เรื่องราว และตัวละครออกมาสู่ผู้ชมได้ชัดเจนที่สุด โดยเป็นการสร้างชีวิตในแต่ละช่วงให้นักแสดงด้วยการกำหนดการกระทำที่นำไปสู่เป้าหมายและอุปสรรคของตัวละครให้ลึกซึ้งและชัดเจนขึ้น การซ้อมในขั้นตอนนี้เริ่มจากการให้นักแสดงทุกคนได้เคลื่อนไหวและเคลื่อนที่อย่างอิสระตามความเข้าใจตัวละครที่แต่ละคนรับผิดชอบ จากนั้น ผู้วิจัยจึงเริ่มกำหนดตำแหน่งและทิศทางการเคลื่อนที่ของตัวละครให้นักแสดงเพื่อช่วยให้สามารถสื่อสารได้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ หากนักแสดงเกิดความไม่

มั่นใจหรือไม่มีความรู้สึกร่วมไปกับตำแหน่งและทิศทาง การเคลื่อนที่ตามที่ผู้วิจัยกำหนดให้ ก็จะมีการพูดคุยกันเพื่อปรับเปลี่ยนตำแหน่งและทิศทาง การเคลื่อนไหวของตัวละครให้ลงตัวมากที่สุด

4.2.2.4 การซ้อมเพื่อขัดเกลาและพิจารณาความต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาความต่อเนื่องในการกระทำของตัวละครแต่ละตัว เป็นการซ้อมต่อเนื่องโดยไม่หยุดพัก ผู้วิจัยจะขัดเกลาการแสดงให้สมบูรณ์ขึ้นเพื่อให้การกระทำในละครมุ่งไปสู่การนำเสนอแก่นความคิดหลักให้ได้ชัดเจนที่สุด

4.2.2.5 การซ้อมเรียงฉาก เป็นการซ้อมต่อเนื่องทั้งเรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต่อเนื่องของการกระทำ ความสมจริงของละคร และจุดที่ต้องการเน้นให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4.2.2.6 การซ้อมเทคนิค มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาความเชื่อมโยง สำรวจความต่อเนื่องของการซ้อมการแสดงร่วมกับเทคนิคด้านต่าง ๆ เป็นขั้นตอนที่เน้นการซ้อมการแสดงร่วมกับการนำเสนอเทคนิคที่ใช้ในการนำเสนอการแสดง อาทิ การเปลี่ยนฉาก การใช้แสง เสียง ร่วมกับการแสดง การพิจารณาความราบรื่นของการเข้าออกของนักแสดงบนเวที อนึ่ง ในการนำเสนอละครเรื่อง *ตัวแม่* นี้ เป็นการนำเสนอละครที่เน้นแนวทางการสมจริงเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงไม่ได้ใช้เทคนิคต่าง ๆ สำหรับการนำเสนอละคร อาทิ ฉาก แสง เสียง เสื้อผ้า อุปกรณ์ประกอบฉาก ร่วมในการนำเสนอละครมากนัก

4.2.2.7 การซ้อมใหญ่ เป็นการซ้อมก่อนเปิดการแสดงจริง โดยเป็นการซ้อมรวมของนักแสดงทุกคน โดยกำหนดให้นักแสดงทำทุกอย่างเหมือนวันแสดงจริงบนเวทีการแสดงพร้อมเทคนิคและเครื่องแต่งกาย มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาเอกภาพ ความต่อเนื่องของละคร การนำเสนอแก่นความคิดหลักของละคร อารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร จังหวะ ลีลาของเรื่อง ตลอดจนความราบรื่นในการนำเสนอละคร เพื่อช่วยให้นักแสดงมีความมั่นใจในการแสดง

อนึ่ง ในการจัดการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* ครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรีนั้น ผู้วิจัยได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ละครสู่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวชุมชนตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ก่อนวันและในวันเปิดการจัดการแสดงละครจริง เนื่องจากเห็นว่าชาวชุมชนหนองมนนับเป็นผู้ชมกลุ่มเป้าหมายหลัก อีกทั้งตลาดหนองมนยังเป็นสนามวิจัยในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครในการศึกษานี้ โดยใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์แบบตรงไปตรงมา กล่าวคือ จัดให้นักแสดงละครจำนวนหนึ่งใช้เครื่องขยายเสียงประชาสัมพันธ์ละครด้วยการใช้วาทศิลป์กล่าวเชิญชวนชาวชุมชนตลาดหนองมนให้มาชมละครสลับกับการร้องเพลงลูกทุ่ง มีการใช้เครื่องดนตรีไทย อาทิ กลองยาว ฉาบ เพื่อช่วยเรียกร้องความสนใจของพ่อค้าแม่ค้าและผู้มาจับจ่ายสินค้าที่ตลาดหนองมนในช่วงเวลา 07.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้คนคับคั่ง เป็นเวลารวมทั้งสิ้น 2 ครั้ง

ขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครทั้งการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครนั้น เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยใช้เวลาในการปฏิบัติการค่อนข้างมาก อีกทั้งยังมีการปฏิบัติการกลับไปมา กล่าวคือ เมื่อได้บทละครที่เขียนเสร็จสมบูรณ์พร้อมสำหรับการนำมากำกับการแสดงแล้วนั้น เมื่อถึงขั้นตอนการกำกับการแสดงก็มีการ

กลับไปแก้ไขบทละครเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำบทละครกลับมาทำการแสดงใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลงานการสร้างสรรค์ละครที่สมบูรณ์ที่สุด สามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักของเรื่องได้ชัดเจนที่สุดนั่นเอง

4.3 การปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร

ดังได้กล่าวแล้วว่าขั้นตอนการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการสำรวจว่าผลงานการสร้างสรรค์ละครสามารถสื่อสารไปถึงแม่ค้าสูงอายุหนองมน เจ้าของเรื่องเล่า ตลอดจนผู้ชมทั่วไปได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงได้จัดให้มีการสำรวจผลที่ผู้ชมละครได้รับจากการชมละคร โดยจัดให้มีการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.3.1 การจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร

การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครเป็นการเชิญแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่าชีวิตในละครทั้ง 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครทั้งนักวิชาการและนักวิชาชีพด้านศิลปะการละครมาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นที่มีต่อละคร โดยมีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ และได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมละครทั่วไปที่สนใจได้มีส่วนร่วมในการรับฟังและแสดงความคิดเห็นด้วย ทั้งนี้ มีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการเสวนาจำนวนสี่คน ได้แก่

- รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์ นักวิชาการด้านสังคมวิทยา ผู้เชี่ยวชาญเรื่องผู้สูงอายุ
- อาจารย์ ดร.สาวิตา ดิถียนต์ นักวิชาการด้านศิลปะการละครและนักเขียนบทละครอาชีพ
- อาจารย์ ดร.อรดา ลีลานุช นักวิชาการด้านศิลปะการละครและนักเขียนบทละคร
- นายศุภวัฒน์ หงสา ผู้กำกับการแสดงละครและนักเขียนบทละครอาชีพ

ทั้งนี้ ประเด็นที่ใช้ในการเสวนาทั้งหมดเป็นการเปิดโอกาสให้แม่ค้าสูงอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ชมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อละครตามความเชี่ยวชาญและความสนใจของแต่ละคน

4.3.2 การแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร

ผู้วิจัยได้จัดให้มีการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร *ตัวแม่* ทุกคนทั้งสามารถแสดงเพื่อนำมาประมวลผลการสำรวจความคิดเห็นและความรู้สึกที่ผู้ชมมีต่อการรับชมละครว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร โดยแบ่งหัวข้อการออกแบบแบบสอบถามออกเป็นสี่ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปของผู้ชมละคร เป็นการสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ชมละครในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ

- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ชมละครต่อการชมละครในด้านต่าง ๆ สามหมวด ได้แก่ ก. ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต ค. ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต

กระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครในการวิจัยนี้นับตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือก การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุเพื่อนำชีวประวัติไปเขียนเป็นบทละคร การกำกับการแสดงละคร ตลอดจนการสำรวจผลการรับชมละครที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติทั้งหมดดังได้กล่าวข้างต้น เป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่มีความมุ่งหวังยืนยันคุณค่าในชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในฐานะบุคคลที่เป็นแบบอย่างแก่สังคมในด้านการเป็นนักสู้ชีวิต ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ความยากลำบากทั้งหลาย ซึ่งผลที่ได้รับจากการปฏิบัติงานทั้งหมดนี้ จะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

ข. การจัดการแสดงครั้งที่สอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร

จุดมุ่งหมายของการจัดการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* ที่สตูดิโอลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ก็เพื่อเผยแพร่คุณสมบัติความเป็นนักสู้ชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนให้เป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น

4.4 การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

แม่ละครเรื่อง *ตัวแม่* จะได้เปิดการแสดงครั้งแรกแล้วเสร็จที่จังหวัดชลบุรี ทว่าในการเปิดการแสดงครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยได้จัดให้มีกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการละครใหม่อีกครั้งเพื่อพัฒนาและขัดเกลาผลงานทั้งการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครตามที่ได้รับคำวิจารณ์และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ชมที่มาร่วมชมการแสดงครั้งแรก โดยได้เลือกสองขั้นตอนในกระบวนการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครไว้ดังเดิม ได้แก่ ขั้นตอนการสำรวจและขั้นตอนการคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน เพราะมีความประสงค์จะพัฒนาข้อมูลเดิมให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานทั้งกระบวนการสร้างสรรค์ในครั้งที่สองนี้ก่อนเปิดการแสดงจริงเพียงหนึ่งเดือนเศษ ด้วยเหตุนี้ การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครในการจัดการแสดงละครครั้งที่สองจึงมีเพียงขั้นตอนเดียว ได้แก่ การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนทุกคนเพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลที่รับมาพัฒนาการเขียนบทละคร รวมทั้งมีการสัมภาษณ์นักแสดงทุกคนเพื่อนำข้อมูลที่รับมาใช้พัฒนาการเขียนบทละครด้วย ดังรายละเอียดที่สำคัญต่อไปนี้

4.4.1 การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

ในขั้นตอนการพัฒนาการเขียนบทละครนั้น สิ่งสำคัญคือผู้วิจัยจำเป็นต้องได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้สร้างสรรค์ผลงานละคร ผู้วิจัยได้นัดหมายแม่ค้าแต่ละคนเพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชีวิตเพิ่มเติมในเรื่องเดิม แง่มุมเดิมเพื่อให้ได้รับรายละเอียดมากขึ้นหรือในเรื่องใหม่ แง่มุมใหม่ โดยคำถามทั้งหมดที่ใช้ในการปฏิบัติงานครั้งนี้เน้นการให้แม่ค้าสูงอายุได้วิจารณ์ แสดงทัศนคติต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตและเหตุการณ์รอบตัว ด้วยเหตุที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับแม่ค้าสูงอายุผู้ให้ข้อมูล

ทุกคนอยู่แล้ว การปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้จึงมีความสะดวกรวดเร็วขึ้นกว่าการปฏิบัติงานในขั้นตอนเดียวกันนี้ครั้งแรก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการปฏิบัติงานเช่นเดิม ได้แก่ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกันเพื่อให้เกิดความฉับไวทันต่อเหตุการณ์ขณะที่แม่ค้าแต่ละคนกำลังเล่าเรื่องชีวิตของตน โดยใช้กระบวนการศิลปะการละครเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ การสังเกตปฏิกริยาโต้ตอบ ตลอดจนสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของแม่ค้าในขณะที่ฟังคำถามและขณะที่แม่ค้ากำลังเล่าเรื่อง อีกทั้งยังใช้การเทียบเคียงเพื่อนำแม่ค้าสูงอายุให้สามารถรำลึกถึงอดีตได้ ทั้งนี้ การออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ทั้งหมดยังคงเน้นการใช้คำถามแบบเจาะลึกถึงช่วงเวลาแม่ค้าสูงอายุแต่ละคนต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต เพื่อให้ได้เรื่องเล่าชีวิตที่ตรงตามหลักการและวัตถุประสงค์ของการนำเสนอละครชีวประวัติ *ตัวแม่* มากที่สุดเช่นเดิม ทว่ามีการเจาะคำถามเพื่อให้ได้รายละเอียดและข้อมูลเชิงลึกยิ่งขึ้น คำถามประเด็นใหญ่ ๆ ที่ใช้มีดังนี้

4.4.1.1 ชีวิตที่ผ่านมา เป็นการให้แม่ค้าสูงอายุวิจารณ์อดีต คำถามที่ใช้ อาทิ ความสัมพันธ์กับครอบครัว ความรู้สึกต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ผ่านมา

4.4.1.2 เส้นทางอาชีพ เป็นการให้แม่ค้าสูงอายุวิจารณ์จุดเด่นจุดด้อยในเส้นทางประกอบอาชีพ อาทิ การสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าที่ทำให้ลูกค้าจดจำ การริเริ่มเป็นผู้นำทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้า

4.4.1.3 ชีวิตส่วนตัว เป็นการให้แม่ค้าสูงอายุวิจารณ์ชีวิตส่วนตัว อาทิ ความผิดหวัง สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ ปัญหาครอบครัว

4.4.1.4 อุปสรรคในชีวิต เป็นช่วงที่มีการถามตอบในเชิงลึกที่สุด อาทิ คู่แข่งในการประกอบอาชีพ ภาวะที่เคยท้อใจ ความขัดแย้งกับคนใกล้ชิด ความผิดพลาดที่สุดในชีวิตที่เคยกระทำ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในเดือนเมษายน พ.ศ.2561

4.4.2 การสัมภาษณ์นักแสดง

ขั้นตอนการสัมภาษณ์นักแสดงหญิงทั้ง 6 คน เป็นขั้นตอนใหม่ที่ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการในกระบวนการสร้างสรรค์ละครครั้งที่สองนี้ เนื่องจากเห็นว่าจำเป็นต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตจริงของนักแสดงทุกคนมาใช้ในการเขียนบทละครเพื่อให้นักแสดงสามารถเข้าใจตัวละครแม่ค้าได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นัดหมายนักแสดงแต่ละคนเพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชีวิต โดยคำถามทั้งหมดที่ใช้ในการปฏิบัติงานเน้นให้นักแสดงได้ถกแถลงเรื่องราวในชีวิตของตน ด้วยเหตุที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับนักแสดงผู้ให้ข้อมูลทุกคนอยู่แล้ว การปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้จึงมีความสะดวกรวดเร็ว ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการปฏิบัติงานเช่นเดียวกันกับการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุ ได้แก่ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกันเพื่อให้เกิดความฉับไวทันต่อเหตุการณ์ขณะที่นักแสดงแต่ละคนกำลังเล่าเรื่องชีวิตของตน โดยใช้กระบวนการศิลปะการละครเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ การสังเกตปฏิกริยาโต้ตอบ ตลอดจนสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของนักแสดงในขณะที่ฟังคำถามและขณะกำลังเล่าเรื่องชีวิต อีกทั้งยังใช้การเทียบเคียงเรื่องราวชีวิตของนักแสดงเข้ากับเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าสูงอายุ เพื่อ

โน้มนำนักแสดงให้เข้าใจตัวละครแม่ค้าที่ตนสวมบทบาทตลอดจนตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ การออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ทั้งหมดเน้นการใช้คำถามแบบเจาะลึกถึงช่วงเวลาที่นักแสดงแต่ละคนต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต เพื่อให้ได้เรื่องเล่าชีวิตที่ตรงตามหลักการและวัตถุประสงค์ของการนำเสนอละครชีวประวัติ *ตัวแม่* มากที่สุด คำถามประเด็นใหญ่ ๆ ที่ใช้มีดังนี้

4.4.2.1 ชีวิตที่ผ่านมา เป็นการให้นักแสดงวิจารณ์อดีต คำถามที่ใช้ อาทิ ความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน ความรู้สึกต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ผ่านมา

4.4.2.2 ชีวิตส่วนตัว เป็นการให้นักแสดงวิจารณ์ชีวิตส่วนตัว อาทิ ความผิดหวัง สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ ปัญหาในครอบครัว เป้าหมายในชีวิต

4.4.2.3 อุปสรรคในชีวิต เป็นช่วงที่มีการถามตอบในเชิงลึกที่สุด อาทิ ภาวะที่เคยท้อใจ ความขัดแย้งกับคนใกล้ชิด ความผิดพลาดที่สุดในชีวิตที่เคยกระทำ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักแสดงในเดือนเมษายน พ.ศ. 2561

4.5 การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

กระบวนการปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้แบ่งออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร โดยในการปฏิบัติงานครั้งที่สองนี้เน้นการขยายรายละเอียดให้ผู้ชมเห็นการฟันฝ่าอุปสรรคความยากลำบากในชีวิตของตัวละครให้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้แก่นความคิดหลักของเรื่อง ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิตสามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมละครได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.5.1 การเขียนบทละคร

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและองค์ประกอบของบทละครที่ใช้ในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ในการจัดการแสดงครั้งแรก พร้อมทั้งประมวลและสังเคราะห์คำวิจารณ์ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ชมทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเขียนบทละครชีวประวัติแม่ค้า *ตัวแม่* โดยเลือกคงกลวิธีการนำเสนอแบบการเปรียบเทียบดังที่เคยใช้ในการเขียนบทละครครั้งแรกไว้และเพิ่มเติมการใช้กลวิธีการเชื่อมโยงโลกของตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเข้ากับโลกของตัวละครแม่ค้า ทั้งนี้ เพื่อเป็นการขยายแก่นความคิดหลักของเรื่องให้เด่นชัดและเป็นการขบเน้นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้ชัดเจนขึ้นด้วย

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของแนวทางการเขียนบทละครในการปฏิบัติงานครั้งแรกและการปฏิบัติงานครั้งที่สอง ได้แก่ การเพิ่มเติมการกระทำของตัวละครด้วยการกำหนดให้กลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้เรื่องความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตจากชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าทั้งตัวละครที่ตนเป็นผู้

สวมบทบาทและตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ โครงสร้างและองค์ประกอบของบทละครจึงมีความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน ดังรายละเอียดที่สำคัญต่อไปนี้

4.5.1.1 การสร้างโครงเรื่องหลักของบทละครให้คู่ขนานกับโครงเรื่องรอง โดยกำหนดให้โครงเรื่องหลักซึ่งนำเสนอเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนได้รับการนำเสนอควบคู่ไปกับการสร้างโครงเรื่องรองซึ่งนำเสนอเรื่องกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงกำลังร่วมกันฝึกซ้อมการแสดงที่เขียนบทละครขึ้นจากชีวประวัติของแม่ค้า โดยโครงเรื่องทั้งสองโครงเรื่องต่างเน้นการนำเสนออุปสรรคความขัดแย้งในชีวิต ตลอดจนความพยายามต่อสู้เอาชนะอุปสรรคของแม่ค้าและความพยายามต่อสู้เอาชนะอุปสรรคของเด็กนักเรียนการแสดงเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ บทละครได้สร้างเงื่อนไขให้การกระทำดังกล่าวของกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงเข้มข้นขึ้นด้วยการสร้างข้อจำกัดด้านระยะเวลาให้เหลือ 2 สัปดาห์ก่อนที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงต้องเปิดการแสดงละคร

4.5.1.2 การสร้างกลุ่มตัวละครหลักคู่ขนานกับกลุ่มตัวละครรอง ผู้วิจัยเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวละครแม่ค้าตลาดหนองมนและกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง โดยตัวละครทั้งสองกลุ่มดังกล่าวมีจำนวนกลุ่มละ 6 คนเท่ากัน ทั้งนี้ กำหนดให้นักแสดงทุกคนมีหน้าที่เป็นผู้สวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้าควบคู่ไปกับการสวมบทบาทเป็นตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงด้วย

4.5.1.3 การกำหนดแก่นความคิดหลักของเรื่อง แม้บทละครจะมีโครงเรื่องสองโครงเรื่องที่ดำเนินคู่ขนานกันไปดังกล่าวข้างต้น ทว่าบทละครนำเสนอแก่นความคิดหลักเพียงแก่นเรื่องเดียว ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิต ทั้งนี้ เพื่อความมีเอกภาพของแก่นเรื่องและเพื่อให้แก่นเรื่องสื่อสารถึงผู้ชมละครได้ชัดเจนที่สุด

กลวิธีการพัฒนาและปรับปรุงการเขียนบทละครที่ผู้วิจัยใช้ยังคงมุ่งนำเสนอการขับเน้นแก่นความคิดหลักของเรื่องให้ชัดเจนที่สุดเช่นเดิม ทว่าเพิ่มเติมให้เห็นการเปรียบเทียบโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรอง ตลอดจนเปรียบเทียบชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง กล่าวโดยสรุปคือเป็นการทำให้ตัวละครทั้งกลุ่มแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนและกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงมีเอกภาพของการกระทำเดียวกัน ได้แก่ ความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อให้ผู้ชมละครได้รับสารที่ละครต้องการนำเสนอให้ได้มากที่สุด

4.5.2 การกำกับการแสดงละคร

ในขั้นตอนการกำกับการแสดงละครนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้กำกับการแสดงได้ใช้นักแสดงหญิงกลุ่มเดียวกันกับการนำเสนอละครครั้งแรก โดยยังคงยึดแนวทางการแสดงเดิม ได้แก่ การแสดงแนวสมจริง เนื่องจากเห็นว่ามีความสอดคล้องกับการนำเสนอชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน อีกทั้งการแสดงแบบสมจริงยังช่วยขับเน้นภาวะความยากลำบากที่เกิดจากการฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าทุกคนอีกด้วย นอกจากนี้ การแสดงแนวสมจริงยังสอดคล้องกับแนวทางการเขียนบทละครที่ได้พัฒนาขึ้นใหม่สำหรับการปฏิบัติการสร้างสรรค์งานละครครั้งที่สองนี้ซึ่งกำหนดให้นักแสดงแต่ละคนต้องสวมบทบาทเป็นทั้งตัวละครแม่ค้าและตัวละคร

เด็กนักเรียนการแสดง อีกทั้งยังเน้นการนำเสนอปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครทั้งสองกลุ่มทุกตัวละคร และเน้นการให้นักแสดงมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับเรื่องและตัวละครทั้งสองกลุ่มทุกตัวละครอีกด้วย การใช้แนวทางการแสดงแบบสมจริงจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* มากที่สุด

สำหรับทางเลือกในการกำหนดแนวทางการกำกับการแสดงละครนั้น ในภาพรวมของการแสดง ผู้วิจัยกำหนดให้นักแสดงทุกคนฝึกซ้อมการแสดงโดยการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของบทบาทที่แต่ละคนได้รับทั้งสองบทบาท กล่าวคือ นักแสดงทุกคนสวมบทบาทเป็นเด็กนักเรียนการแสดงที่กำลังพยายามหาวิถีวิธีสวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้า ด้วยเหตุนี้ ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงทุกคนจึงต้องพยายามทำความรู้จัก ทำความเข้าใจ และพยายามเข้าถึงการเป็นตัวละครแม่ค้าที่แต่ละคนต้องสวมบทบาทให้ได้แนบเนียนที่สุด ดังนั้น นักแสดงจึงทำหน้าที่เป็นผู้สวมบทบาทเป็นตัวละครคนละสองตัวละคร ได้แก่ ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้านักแสดงจึงจำเป็นต้องมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับทั้งเรื่องของเด็กนักเรียนการแสดงและเรื่องของแม่ค้าที่ตนสวมบทบาท อีกทั้งยังจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ บนเวทีด้วย

ด้วยเหตุนี้ ในการสวมบทบาทเป็นตัวละครนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้า นักแสดงจึงมีฐานะเป็นตัวละครเช่นเดียวกัน ใช้กลวิธีการแสดงเดียวกัน ได้แก่ เมื่อนักแสดงสวมบทบาทเป็นตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง นักแสดงทุกคนต้องมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงที่ตนกำลังสวมบทบาท และมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครเด็กนักเรียนอื่น ๆ รวมทั้งเมื่อนักแสดงสวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้า นักแสดงทุกคนต้องมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครแม่ค้าที่ตนกำลังสวมบทบาทและมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ด้วย

เพื่อให้ได้รับผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงแบ่งขั้นตอนการฝึกซ้อมการแสดง เช่นเดียวกับขั้นตอนการฝึกซ้อมการแสดงในการจัดการแสดงครั้งแรกที่ได้กล่าวแล้ว อย่างไรก็ตาม ในการฝึกซ้อมการแสดงครั้งที่สองนี้มีจุดที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการนำเสนอตัวละครที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่ ได้แก่ การเน้นให้นักแสดงทุกคนสามารถสื่อสารกับคู่แสดงได้อย่างแท้จริงตามแนวทางการแสดงแบบสมจริง กล่าวคือ การพูดให้มีความหมายตามที่ตัวละครต้องการทั้งความหมายที่พูดหรือสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและความหมายโดยนัยที่ไม่สามารถพูดหรือสื่อสารออกมาได้ รวมทั้งให้มีการฟังคู่แสดงให้ได้ยินสิ่งที่คู่แสดงพูดจริง ๆ ทั้งสิ่งที่พูดหรือสื่อสารได้อย่างตรงไปตรงมาและได้ยินสิ่งที่คู่แสดงไม่สามารถพูดหรือสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังเน้นให้นักแสดงทุกคนแสดงความต้องการของตัวละครและแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครออกมาให้ชัดเจนด้วย

อนึ่ง ในการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครทั้งการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครในการปฏิบัติงานครั้งที่สองนั้น เป็นขั้นตอนที่มีการปฏิบัติการกลับไปมาระหว่างการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงเช่นเดียวกับการปฏิบัติการครั้งแรก เพื่อให้ได้ผลงานการสร้างสรรค์ละครที่สมบูรณ์ที่สุด สามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักของเรื่องได้ชัดเจนที่สุดนั่นเอง

4.6 การปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร

ดังได้กล่าวแล้วว่าขั้นตอนการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงได้จัดให้มีการสำรวจผลที่ผู้ชมละครได้รับจากการชมละคร โดยจัดให้มีการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.6.1 การจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร

การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครครั้งนี้เป็นการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครทั้งนักวิชาการและนักวิชาชีพด้านศิลปะการละครมาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นที่มีต่อละคร โดยมีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ และได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมละครทั่วไปที่สนใจได้มีส่วนร่วมในการรับฟังและแสดงความคิดเห็นของตนด้วย ทั้งนี้ มีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการเสวนาจำนวนสามคน ได้แก่

- รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์ นักวิชาการด้านสังคมวิทยา
- อาจารย์ ดร.สาวิตา ดิถียนต์ นักวิชาการด้านศิลปะการละครและนักเขียนบทละครอาชีพ
- นายศุภวัฒน์ หงสา ผู้กำกับการแสดงละครและนักเขียนบทละครอาชีพ

ทั้งนี้ คำถามที่ใช้ในการเสวนาทั้งหมดเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ชมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อละครตามความเชี่ยวชาญและความสนใจของแต่ละคน

4.6.2 การแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร

ผู้วิจัยได้จัดให้มีการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร *ตัวแม่* ทุกคนทั้งสองรอบการแสดงเพื่อนำมาประมวลผลการสำรวจความคิดเห็นและความรู้สึกที่ผู้ชมมีต่อการรับชมละครว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร โดยแบ่งหัวข้อการออกแบบแบบสอบถามออกเป็นสี่ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปของผู้ชมละคร เป็นการสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ชมละครในด้านต่างๆ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ชมละครต่อการชมละครในด้านต่าง ๆ สี่หมวด ได้แก่ ก. ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต ค. ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต ง. สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต สามารถเรียนรู้ชีวิตผ่านกลุ่มตัวละครทั้งสองกลุ่ม

กระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครในการวิจัยนี้ทั้งสองครั้งเกิดขึ้นจากความมุ่งหมายที่จะพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครให้สามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมละครได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ นับเป็นการสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งยืนยันคุณค่าในชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่างด้านการไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ความยากลำบากทั้งหลายในชีวิต อนึ่ง หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ

สร้างสรรค์งานศิลปะการละคร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้รับทั้งจากการจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละครเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร *ตัวแม่* ทั้งหมดนับตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือก การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การเขียนบทละคร การเตรียมงานด้วยการซ้อมการแสดง การจัดการแสดงละคร ตลอดจนผลการจัดการแสดง เพื่อนำมาเขียนสรุปผลการปฏิบัติงานทั้งหมดเป็นรายงานผลการวิจัย ดังจะได้กล่าวในบทต่อไป

บทที่ 5

ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครเรื่อง *ตัวแม่*

ผลของการปฏิบัติงานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการศึกษาเพื่อมุ่งเสริมสร้างความภาคภูมิใจอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุที่มีความพยายามต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายในชีวิตผ่านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่สร้างขึ้นจากชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน โดยละครมุ่งขับเน้นอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าสูงอายุแต่ละคนเพื่อยืนยันแก่นความคิดหลักของเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของการยืนหยัดเอาชนะอุปสรรคด้านต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ อีกทั้งยังมีจุดประสงค์ให้ผู้ใกล้ชิดแม่ค้า ตลอดจนผู้ชมทั่วไปได้ตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตของผู้สูงอายุอีกด้วย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครเรื่อง *ตัวแม่* โดยแบ่งการรายงานผลเป็นสองส่วนจำแนกตามจำนวนครั้งที่จัดการแสดง ได้แก่ ผลการจัดการแสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 ถึงวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2561 จำนวนทั้งสิ้น 3 รอบการแสดง ที่โรงละครแบล็กบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี และผลการจัดการแสดงครั้งที่สองเมื่อวันที่ 11 ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2561 จำนวนทั้งสิ้น 5 รอบการแสดง ที่สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ในการจัดการกระบวนการปฏิบัติงานศิลปะการละครแต่ละครั้งสามารถแบ่งผลการปฏิบัติงานเป็นส่วนสำคัญสามส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นผลการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน ตลอดจนผู้ใกล้ชิดที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่สองเป็นผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร และส่วนที่สามเป็นผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร ได้แก่ การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร เพื่อแสดงให้เห็นความสมบูรณ์ครบถ้วนของการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครไปสู่ผู้ชมตามเป้าหมายของงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ผลการจัดการแสดงครั้งแรก จังหวัดชลบุรี

การจัดการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* ครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรีนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอำนวยความสะดวกให้แม่ค้าสูงอายุเจ้าของเรื่องเล่าทั้ง 6 คนสามารถเดินทางมาชมละครได้สะดวก อีกทั้งยังประสบความสำเร็จพอสมควรในการเผยแพร่เรื่องราวชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนแก่ผู้ชมที่เป็นคนในชุมชนตลาดหนองมนด้วยกัน และยังมีผู้ชมอื่น ๆ ที่เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ตลอดจนบุคลากรของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ชุมชนตลาดหนองมน ได้มีส่วนร่วมเป็นผู้ชมละคร นับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับชุมชนที่อาศัย อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่คุณสมบัติความเป็นนักสู้ชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนให้เป็นที่ประจักษ์ด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ผลการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

ผลของกระบวนการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปเขียนเป็นบทละครชีวประวัตินั้นเริ่มตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน และการสัมภาษณ์แม่ค้าแต่ละคน เพื่อเตรียมนำข้อมูลที่ได้รับมาเขียนบทละคร มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

5.1.1 ผลการสำรวจแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

ผลของกระบวนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครซึ่งเริ่มจากการสำรวจพื้นที่ในตลาดและชุมชนรอบตลาดหนองมน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เพื่อสำรวจหาแม่ค้าสูงอายุตามเกณฑ์การสำรวจ ได้แก่ เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพค้าขาย และเป็นผู้ที่ยังค้าขายหรือเคยค้าขายอยู่ในตลาดหนองมน โดยปัจจุบันยังมีภูมิลำเนาอยู่บริเวณตลาดหนองมน พบว่ามีจำนวนแม่ค้าสูงอายุที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวกำหนดข้างต้นจำนวนทั้งสิ้น 10 คน

5.1.2 ผลการคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

หลังจากได้จำนวนแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นจำนวนทั้งสิ้น 10 คนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกแม่ค้าสูงอายุตามเกณฑ์การคัดเลือกที่เน้นคุณสมบัติสำคัญที่สุด ได้แก่ ชีวประวัติของผู้ผ่านเกณฑ์ต้องมีความเป็นละคร กล่าวคือ แสดงให้เห็นการต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อโดยไม่จำเป็นต้องสามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ทว่าเน้นที่ความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคหรือความขัดแย้งในชีวิต มิใช่เน้นที่ผลลัพธ์ของการเอาชนะอุปสรรค พบว่ามีจำนวนแม่ค้าสูงอายุที่เข้าเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้จำนวน 5 คน หนึ่ง มีแม่ค้าสูงอายุจำนวน 1 คนที่มีเรื่องเล่าชีวิตเข้าเกณฑ์ อีกทั้งยังมีความโดดเด่นเป็นพิเศษเพราะเรื่องของแม่ค้าดังกล่าวแตกต่างจากแม่ค้าอื่น ๆ ในแง่ที่เป็นคนเดียวในปัจจุบันที่ยังคงมีฐานะค่อนข้างลำบากเพราะไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและมีหนี้สิน ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าคนดังกล่าวชี้ชัดให้เห็นองค์ประกอบที่ทำให้เรื่องเล่ามีความเป็นละครดังได้กล่าวข้างต้น จึงพิจารณาปรับช่วงอายุของแม่ค้าสูงอายุในการศึกษานี้ให้เหลือ 53 ปี จึงสามารถสรุปผลแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนที่ผ่านเกณฑ์คัดเลือกได้จำนวนทั้งสิ้น 6 คน

นอกจากนี้ แม่ค้าสูงอายุที่ผ่านเกณฑ์คัดเลือกยังเป็นผู้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหลากหลายตามที่ถูกผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ไว้ ได้แก่ ข้าวหลาม ปาท่องโก๋ ฮ้อยจ้อ กะปิ เย็นตาโฟ และข้าวต้มปลา ทำให้เนื้อหาของละครที่นำเสนอมีความหลากหลายน่าสนใจ

5.1.3 ผลการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน

หลังจากคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุหนองมนกลุ่มเป้าหมายแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้นัดหมายแม่ค้าแต่ละคนเพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชีวิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์งานศิลปะการละคร *ตัวแม่* ดังสรุปสาระสำคัญเป็นผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ดังนี้

5.1.3.1 ผลการสัมภาษณ์แม่ค้าขายข้าวหลาม

นางนิยมน สร้อยสน เกิดเมื่อพ.ศ.2475 เป็นชาวหนองมน จังหวัดชลบุรีโดยกำเนิด ครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม โดยทำนาและทำไร่มันสำปะหลังเป็นหลัก มีควาย 2 ตัว นิยมสำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี เมื่อนิยมออกจากโรงเรียนก็ต้องช่วยบิดามารดาทำงานทุกอย่าง หลังจากแต่งงาน นิยมมีบุตรธิดาทั้งหมด 11 คน

นิยมเป็นคนทำงานหนัก พยายามทำงานทุกอย่างเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว อาทิ ทำนา คราดหอยลาย ทำขนมขาย นิยมอบรมให้ลูกทุกคนช่วยกันทำงาน เมื่อมีเวลาว่างจากหน้าทำนา นิยมก็ทำขนมขายตามงานวัด เคยทำขนมกล้วย ขนมกล้วย และข้าวต้มมัดขาย แรกเริ่มที่คิดขายข้าวหลามเพราะเห็นว่าชาวบ้านทุกครัวเรือนรับประทานข้าวหลาม จึงน่าจะขายได้ง่าย ข้าวหลามแบบดั้งเดิมที่ชาวบ้านรับประทานคือข้าวหลามใส่กล้วยน้ำว้า เมื่อเริ่มทำข้าวหลามขายนั้น นิยมเคยเดินไปเก็บทางมะพร้าวในที่ดินซึ่งปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยบูรพาเพื่อมาทำฟืน และไปซื้อวัตถุดิบทำข้าวหลามจากร้านในตลาดหนองมน สมัยนั้นไม้ไฟที่ใช้เป็นกระบอกข้าวหลามราคาลำละ 5 บาท สามารถขายข้าวหลามได้กระบอกละ 50 สตางค์ และ 1 บาท โดยมีการแบ่งหน้าที่กันทำในครัวเรือน ได้แก่ ลูก ๆ ช่วยกันทำข้าวหลาม สามีเป็นผู้เผาข้าวหลาม ส่วนนิยมเป็นผู้นำข้าวหลามไปขาย เดิมขายอยู่ในตลาดหนองมน ต่อมานิยมได้ขึ้นรถโดยสารเพื่อไปขายข้าวหลามตามงานวัดต่าง ๆ จนเริ่มมีรายได้มากขึ้น นิยมยังเป็นเจ้าแรกที่นำข้าวหลามไปตั้งขายริมถนนสุขุมวิท หน้าตลาดหนองมน และเป็นเจ้าแรกที่ทำข้าวหลามซื้อตซึ่งเป็นข้าวหลามกระบอกสั้นขาย โดยได้ความคิดจากการดูโทรทัศน์รายการของนายอุดม แต่พานิช ประกอบกับเห็นว่าไม้ไฟอยู่แล้ว นิยมจึงได้ทดลองทำจนข้าวหลามซื้อตกลายเป็นสินค้าขึ้นชื่อของตลาดหนองมน

ปัจจุบันกิจการขายข้าวหลามของนิยมเจริญก้าวหน้ามาก วันธรรมดาทุกคนในครอบครัวต้องตื่นมาทำข้าวหลามตั้งแต่เวลา 04.00 น. ส่วนวันหยุดสุดสัปดาห์ต้องตื่นตั้งแต่ 02.00 น. มีรถบรรทุกขนวัตถุดิบมาส่งถึงบ้าน ไม้ไฟที่ใช้เป็นกระบอกข้าวหลามราคาลำละ 60 บาท สามารถขายข้าวหลามได้กระบอกละ 50 บาท ร้านนิยมเปิดขายไม่มีวันหยุด ขายตั้งแต่ 05.00 น. ถึง 21.00 น. มีวางขาย 3 แห่ง ได้แก่ หน้าบ้านของนิยม แผงในตลาดหนองมน และริมถนนสุขุมวิท โดยสามารถจ้างลูกจ้าง 2 คนช่วยกันทำและขายข้าวหลาม ปัจจุบันข้าวหลามของนิยมมีทั้งแบบเผาฟืนแบบเก่าและเผาแก๊สแบบที่ใช้กันทั่วไป ข้าวหลามแม่นิยมมีชื่อเสียงเพราะคุณภาพความสด ใหม่ เนื่องจากเผาและจำหน่ายหมดวันต่อวัน สามารถขายได้หมดทุกวัน หากวันใดมีเหลือก็จะนำมาแจกชื่อเสียงของข้าวหลามแม่นิยมมาจากการบอกกันปากต่อปาก มีชื่อเสียงเพราะคุณภาพ ไม่มีการโฆษณา

สามีของนิยมเสียชีวิตไปเมื่อ 5 ปีที่แล้ว นิยมอาศัยอยู่กับลูก ๆ ครอบครัวยังอาศัยที่บ้านหลังเดิมซึ่งเคยเป็นบ้านไม้สองชั้นใต้ถุนสูง ปัจจุบันรื้อออกสร้างใหม่เป็นบ้านปูนแต่ได้เก็บรักษาหลังคาบ้านส่วนหนึ่งไว้ดังเดิม หลังคานี้เป็นสีดำเพราะเคยเป็นเพิงขายข้าวหลามมาก่อน นิยมชอบนุ่งผ้าถุง ไว้ผมสั้น ชอบดูลิเก ดูหนังกลางแปลง และดูโทรทัศน์ ชอบการท่องเที่ยว ชอบนั่งรถทัวร์ไปทำบุญและเที่ยวกับเพื่อน ๆ ตามต่างจังหวัด นิยม

เคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวไปไกลถึงประเทศลาว พม่า มาเลเซีย และสิงคโปร์ ข้อดีของตนเองที่นิยมเห็นคือ เป็นคนริเริ่ม มองเห็นโอกาสในชีวิตเสมอ

ความภูมิใจของนิยมนิยมนคือทุกวันนี้ลูกทุกคนยังคงตื่นเข้ามาช่วยกันทำข้าวหลามที่บ้าน ยกเว้นลูกคนที่ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่จังหวัดเลย นิยม สร้อยสน (สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2560)

5.1.3.2 ผลการสัมภาษณ์เจ๊บ๊วย แม่ค้าขายปาห้องโก๋

นางบ๊วย จารุสิริลาภ หรือบ๊วย เกิดเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2490 เป็นคนจีนแต้จิ๋ว มีพี่น้อง 6 คน แม่คลอดบ๊วยที่ทำเรือขณะกำลังอพยพครอบครัวมาเมืองไทย ขณะนั้นพี่ชายคนโตของบ๊วยอายุ 3 ขวบ เหตุที่ต้องมาอยู่เมืองไทยเพราะอยู่เมืองจีนลำบากมาก เมื่อมาอยู่เมืองไทยแล้วครอบครัวก็เป็นลูกจ้างทำไร่อ้อย ไร่มัน บ๊วยไม่ได้เรียนหนังสือเพราะพ่อแม่ลำบากมาก เหตุการณ์ที่บ๊วยจำได้ไม่ลืมคือตอนอายุ 7-8 ขวบ บ๊วยเคยเห็นแม่ถูกทำร้ายเพราะขอเงินนายจ้างไปซื้อน้ำมันหมูเพื่อทำกับข้าวพิเศษให้ลูก เหตุการณ์นี้ทำให้บ๊วยเกิดความมุ่งมั่นว่าจะไม่ให้แม่ลำบาก บ๊วยรับจ้างถอนถั่ว ถอนมันสำหรับช่วยเหลือแบ่งเบาภาระครอบครัวตั้งแต่ยังเด็กมาก ต่อมาญาติสงสาร แนะนำให้ครอบครัวของบ๊วยย้ายมาทำงานที่บ้านบึง นำเงินเก็บไปลงทุนซื้ออ้อยมาปลูกเอง ต่อมาญาติที่อ่างศิลาแนะนำให้ครอบครัวของบ๊วยย้ายมาขายของที่บางแสน พ่อเดินหอบก๋วยเตี๋ยวขาย ตอนอายุ 17 ปี บ๊วยหอบถั่ว หอบอ้อยขายที่ชายหาดกับพี่น้อง รับหมวกขายหามาปัก ทำงานทุกอย่าง พยายามเก็บเงินสร้างฐานะ

บ๊วยแต่งงานกับสามีซึ่งเป็นคนจีนเช่นเดียวกัน มีลูก 6 คน ครอบครัวมีปัญหาอยู่เสมอ บ๊วยทำงานเย็บทาสในบ้านสามี และยังต้องไปยืนทอดปาห้องโก๋ขายที่ตลาดหนองมนทุกวัน ชายจนอายุ 40 กว่าปี เริ่มสบายขึ้นตอนอายุ 50 ปี จากการขายที่ดินซึ่งซื้อเก็บไว้เก็งกำไร

ปัจจุบันบ๊วยเปิดร้านก๋วยเตี๋ยวแก๊ง และยังเปิดร้านก๋วยเตี๋ยวให้ลูกชายดูแล เน้นกลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยว บ๊วย จารุสิริลาภ (สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2560)

5.1.3.3 ผลการสัมภาษณ์แม่จรินทร์ แม่ค้าขายฮ้อยจ๊อ

นางสุภัทรา พุทธาดีสุข หรือเตี้ย หรือชื่อที่ใช้ทางการค้า “แม่จรินทร์” ซึ่งมีที่มาจากชื่อร้านเดิมของครอบครัวซึ่งขายอาหารมานานจนเป็นที่รู้จักกันดีในชุมชนตลาดหนองมน เกิดเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2492 เป็นลูกคนจีน มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน เธอเป็นลูกคนที่ 4 ของครอบครัว เตี้ยสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนวัดแจ้งเจริญตอน จังหวัดชลบุรี ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างดี พ่อแม่มีร้านอาหารอยู่ในละแวกตลาดหนองมน เตี้ยเห็นพ่อแม่ทำอาหารขายมาตั้งแต่เด็ก จึงเรียนรู้การทำอาหารจากการเห็นตัวอย่างจากพ่อแม่ เป็นการเรียนแบบครูพักลักจำ เตี้ยไม่ได้ถูกกดขี่แบบครอบครัวคนจีนทั่วไป พ่อแม่ค่อนข้างให้อิสระ อยากรเรียนอะไรก็ได้เรียน แต่ยังมีความรู้สึกว่าพ่อแม่รักลูกชายมากกว่าลูกสาว เห็นได้จากการที่พ่อแม่ยกกิจการให้พี่ชายทั้ง ๆ ที่เตี้ย

เป็นลูกสาว และยังเป็นคนที่ช่วยพ่อแม่ทำงานในครัวมาตลอด ตั้งแต่เด็กเตี้ยมีหน้าที่ช่วยงานพ่อแม่ในร้านทุกวัน หลังเลิกเรียน

เตี้ยพบกับสามีเพราะเขาเป็นเพื่อนของพี่ชาย เป็นรุ่นพี่ที่โรงเรียน สามีมาจากครอบครัวคนจีนที่มีฐานะดี เขาทำธุรกิจโรงงานแปงมันของครอบครัว เตี้ยแต่งงานเมื่ออายุ 25 ปี การแต่งงานเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของชีวิตเพราะทำให้เธอคิดหาเงินสร้างครอบครัวของตัวเอง เริ่มจากการหาเงินเช่าห้องแถวริมถนนสุขุมวิทหน้าตลาดหนองมนทำร้านอาหาร แต่มีปัญหาเกี่ยวกับพี่ชายซึ่งได้รับมรดกร้านอาหารจากพ่อแม่ เตี้ยคิดว่าพี่ชายไม่สนับสนุนให้เธอมีอาชีพ เตี้ยจึงมุ่งมั่นสร้างฐานะด้วยตัวเอง เธอทำอาหารด้วยการฝึกทดลอง พัฒนาสูตรอาหารด้วยการชิม ปรับสูตรจนได้รสที่พอใจ เมื่อได้สูตรแล้วก็จดจำและใช้ตาชั่งสำหรับชั่งตวงส่วนผสมทุกอย่างให้เป็นไปตามสูตร เพื่อให้ได้รสชาติคงที่จนปัจจุบัน เตี้ยใช้วัตถุดิบที่เป็นของดีมีคุณภาพในการทำอาหารเสมอแม้จะทำให้ได้กำไรน้อยลง ปัจจุบันแม่ขายฮ้อยจ้อลูกเล็กลูกละ 15 บาท ลูกใหญ่ลูกละ 25 บาท ก็มีลูกค้าซื้อ เตี้ยยึดคิดว่าขายของต้องรักษาคุณภาพ ชื่อสัตย์กับลูกค้า เตี้ยสร้างตัวด้วยนิสัยเป็นคนเก็บหอมรอมริบ วางแผนจัดสรรการใช้จ่ายประจำวันอย่างเข้มงวดจริงจัง ชื่อสินค้าเงินสดเสมอ ใช้จ่ายเท่าที่มีเงิน อยู่กับความเป็นจริง ปัจจุบันเตี้ยสามารถเก็บเงินซื้อร้านที่เคยเช่าอยู่ด้วยเงินสดและสามารถซื้อรถเบนซ์ด้วยเงินสดได้

เตี้ยมีลูก 3 คน ความภูมิใจสูงสุดในชีวิตคือสามารถหาเงินส่งเสียลูกจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา เป็นคนทุ่มไม่อั้น มองการณ์ไกลกับการศึกษาของลูก เตี้ยส่งลูกทุกคนเรียนโรงเรียนใหญ่มีชื่อเสียงที่กรุงเทพมหานครทุกคนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนลูกชายคนโตสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากสหรัฐอเมริกา ความเสียใจที่สุดในชีวิตของเตี้ยมาจากการที่ลูกชายคนเล็กเรียนไม่จบ ไม่มีเป้าหมายในชีวิตทั้ง ๆ ที่เป็นคนสมองดีที่สุดในหมู่พี่น้อง

เตี้ยเป็นคนชอบทำบุญ นำอาหารไปออกร้านตามงานบุญรวมทั้งนำไปแจกที่โรงทานสม่ำเสมอเป็นคนตรงไปตรงมา โผงผาง กระจกกระแฉง เชื้อหมอดู เชื่อว่าชีวิตมีจังหวะที่ถูกกำหนดมาแล้ว แต่ปัจจุบันเลิกดูหมอดูเพราะเปลี่ยนความคิดว่าเราเป็นผู้ลิขิตชีวิตตนเอง สุภัทรา พุทธาดีสุข (สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2560)

5.1.3.4 ผลการสัมภาษณ์แม่ศรีเวียง แม่ค้าขายกะปิ

นางสาวศรีเวียง สัมฤทธิ์ หรือดี๊ด เกิดเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ.2496 ที่ตำบลบ้านปึก จังหวัดชลบุรี พ่อแม่เป็นคนจีนแต่ใจดีดีเป็นลูกคนที่ 8 ของครอบครัว มีพี่น้องทั้งหมด 9 คน ครอบครัวไม่มีรายจ่ายมาก ดี๊ดจึงคิดว่าครอบครัวไม่ลำบาก เพราะสมัยก่อนสามารถลงทะเลหาหอย หาปลากินได้ พ่อแม่ทำสวนตาล มีที่นาให้คนเช่าจึงได้ข้าวเป็นค่าเช่านา ดี๊ดเคยมีประสบการณ์การเอาแรงดำนานา เกี่ยวข้าว

สมัยเด็กดีดีเคยช่วยพ่อแม่ทำน้ำตาลสดขาย มีหน้าที่ช่วยล้างกระบอกใส่น้ำตาล เมื่อออกจากโรงเรียนก็ช่วยพ่อแม่ขายน้ำตาลสดโดยนำไปหาบเดินไปขายที่หน้าศาลเจ้าแม่สามมุก ดีดีเดินไปกลับวันละ 10 กิโลเมตรทุกวัน ระหว่างทางก็หาหอยจับแฉง ปูทะเล เก็บผักไปให้แม่ทำกับข้าว

ดีดีเคยมีประสบการณ์เรื่องความรักคือเคยชอบผู้ชายที่เป็นคนไทย เป็นลูกจ้างเรือประมง เขาเป็นคนพูดเก่ง คุยสนุก คบกัน 3 ปี คิดจะแต่งงานกัน แต่เขาไปเกณฑ์ทหาร จากนั้นก็หายไปเพราะดีดีไม่กล้าให้คำตอบ รับรักเขาก่อนไปเกณฑ์ทหาร เรื่องที่ทำให้เศร้าที่สุดในชีวิตคือดีดีเคยเสียพี่สาวที่รักมากไป

ทุกวันนี้ดีดีคิดว่าชีวิตดีดีเพราะเป็นคนชอบทำบุญ เธอตั้งใจตั้งแต่เด็กว่าอยากทำบุญวันเกิด ก็สามารถทำได้ทุกปี เป็นคนทำบุญตลอดเพราะมีความเชื่อว่าถ้าหยุดทำบุญแล้วจะเจ็บป่วย ดีดีเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษมาก และมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ด้วย ศรีเวียง สัมฤทธิ์ (สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2560)

5.1.3.5 ผลการสัมภาษณ์แม่เจริญ แม่ค้าขายเย็นตาโฟกึ่ง

นางลัดดาวัลย์ บุญธนาวงศ์ หรือชื่อเดิม นางณัฐธิดา หอมหวล หรือหนู ชื่อ “แม่เจริญ” เป็นชื่อที่ตั้งให้ตนเองเป็นเครื่องหมายการค้าเพราะเชื่อว่าจะทำให้ทำการค้าเจริญรุ่งเรือง เกิดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501 เป็นลูกคนที่ 4 มีพี่น้องทั้งหมด 8 คน เป็นคนลำบากยากจนมาตั้งแต่เด็ก ไม่รู้หนังสือ ถูกดูถูก ไม่มีผ้าถุงจะนุ่ง ใส่เสื้อผ้าเก่าขาด ไม่มีรองเท้าใส่ เรื่องร้ายแรงที่สุดในชีวิตคือการสูญเสียลูก หนูมีประสบการณ์เห็นลูกตายต่อหน้า ต่อตา 2 คน ปัจจุบันหนูเหลือลูกสาวคนเล็กเพียงคนเดียว

หนูแต่งงานตั้งแต่อายุ 17 ปี สามีเป็นเพื่อนพี่ชาย หนูเคยมีประสบการณ์อุ้มลูกคนโตขึ้นต่อหมกขายแล้วถูกขี้ไล่ เคยมีหมอดูตาบอดทำนายว่าต่อไปหนูจะรวย เธอยังนึกไม่ออกว่าเป็นความจริงได้อย่างไร ความโชคร้ายของหนูคือมีสามีไม่ดี เคยถูกสามีทำร้ายร่างกายตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกันจนทำให้เขาเสีย ต้องผ่าตัดถึง 3 ครั้ง

หนูเป็นคนชอบทำบุญ มองว่าตนเองมีความคิดริเริ่ม มองการณ์ไกล ตรงไปตรงมา ยิ้มแย้ม ฉลาดทันคน พูดเก่ง หนูภูมิใจในตัวเองมากที่ประสบความสำเร็จในชีวิต เธอเป็นคนคิดประดิษฐ์ตู้เผาข้าวหลามคนแรก

เวลาสวดมนต์ หนูจะขอพร 3 อย่างเสมอ ได้แก่ ขอให้ตนเองสมองดี สุขภาพดี ขอให้ลูกดี หนูเป็นคนถือเรื่องความกตัญญูเป็นเรื่องใหญ่ เธอสนับสนุนให้ลูกสาวดูแลพ่อแม่พ่อแม่จะไม่ได้อยู่ด้วยกันแล้ว

หนูเคยหนีความลำบากไปเป็นแม่ครัวอาหารไทยที่บอสตัน แคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และที่ประเทศอังกฤษ ลัดดาวัลย์ บุญธนาวงศ์ (สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2560)

5.1.3.6 ผลการสัมภาษณ์พี่พร แม่ค้าขายข้าวต้มปลา

นางอัมพร จงเกษมไพบูลย์ หรือพร เกิดเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2507 พ่อเป็นคนจังหวัดสิงห์บุรี แม่เป็นคนจังหวัดชัยนาท ย้ายมาอยู่กรุงเทพมหานครเพราะมาทำมาหากิน เมื่อพรอายุ 9 ขวบต้องตื่นตี 3 ช่วยยาย ถีบจักรยานส่งหนังสือพิมพ์ จัดร้านขายหนังสือพิมพ์ นิยสารให้เสร็จก่อนจึงจะได้ไปโรงเรียน แม่ขายข้าวมันไก่

ข้าวหมูแดง เมื่อแม่ขายข้าวแกงพรกัต้องช่วยเตรียมเครื่อง ทำอาหารขายวันละ 20 อย่าง พรต้องเรียนภาคค่ำ เมื่อพรอายุ 15 ปี เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พ่อเล่นการพนันจนต้องขายร้าน ต้องย้ายไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด พรเข้ามาเรียนทำผมในกรุงเทพมหานคร ช่วยงานเป็นลูกจ้างร้านทำผม มีลูกค้าแนะนำพรให้รู้จักกับน้องชาย พรชอบที่เขาเป็นคนที่ทำงาน ไม่เที่ยวเตร่ คบกันได้ 2 ปีก็แต่งงาน พรย้ายไปอยู่บ้านสามีในสำเพ็ง เขามีกิจการขายแห อวน

พรมีญาติอยู่ที่อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จึงตัดสินใจย้ายมาเช่าที่ดินของโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชาทำร้านอาหาร ต่อมาเปลี่ยนมาลงทุนทำกุ้ง แต่ประสบปัญหาภัยธรรมชาติจนหมดตัวหลายครั้ง แต่พรมีแรงต่อสู้ เพราะมีครอบครัวดี อัมพร จงเกษมไพบูลย์ (สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2560)

สำหรับขั้นตอนการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ในเบื้องต้น ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องปรับเกณฑ์อายุของผู้สูงอายุที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อให้สามารถนำเรื่องของนางอัมพร จงเกษมไพบูลย์ ซึ่งมีอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทว่าผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าชีวประวัติของนางอัมพร จงเกษมไพบูลย์มีความเหมาะสมจะนำมาเสนอเป็นละครตามกรอบของการวิจัย จึงปรับให้เกณฑ์อายุของผู้สูงอายุในการศึกษานี้คือ อายุ 53 ปี ดังกล่าวข้างต้น

ในด้านผลการศึกษาอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนจำนวน 6 คนที่ผู้วิจัยค้นพบจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ แม่ค้าสูงอายุทุกคนมีประสบการณ์การทำงานหนักมาก มีอุปสรรคมากมายในเส้นทางการประกอบอาชีพ ทว่าทุกคนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ยืนหยัดต่อสู้เพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างไม่ย่อท้อ ผลที่ได้รับคือแม่ค้าสูงอายุจำนวน 5 คนสามารถสร้างฐานะได้ ไม่มีปัญหาด้านการเงิน อย่งไรก็ดี มีแม่ค้าสูงอายุจำนวน 1 คนที่ยังมีหนี้สินทว่ายังคงเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรคต่อไป สำหรับในด้านชีวิตส่วนตัวนั้น แม่ค้าสูงอายุจำนวน 5 คนมีครอบครัวของตนเองและทุกคนเป็นแรงงานหลักของครอบครัวในการทำงานสร้างฐานะให้ครอบครัว ในจำนวนนี้มีแม่ค้าสูงอายุจำนวน 2 คนที่มีชีวิตครอบครัวราบรื่น มีความสัมพันธ์ดีกับสามีและลูก ในขณะที่แม่ค้าสูงอายุจำนวน 3 คนเลิกราหรือแยกกันอยู่กับสามีหรือยังอาศัยอยู่ในชายคาเดียวกันแต่มีความสัมพันธ์อันผู้อาศัยร่วมบ้าน และแม่ค้าสูงอายุทุกคนยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูก อย่งไรก็ดี มีแม่ค้าสูงอายุจำนวน 1 คนที่มีสถานภาพโสดและปัจจุบันอาศัยอยู่คนเดียว

จากผลการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร สามารถสรุปได้ว่าความสำเร็จในชีวิตที่ผู้หญิงปรารถนา ได้แก่ ความสำเร็จในชีวิตครอบครัวเป็นสำคัญ ผู้หญิงให้ความสำคัญกับลูกมากกว่าสามี ส่วนความสำเร็จในด้านอาชีพการงานและฐานะเป็นเรื่องรอง ดังกรณีศึกษาจากแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปอัตลักษณ์ร่วมได้ว่าแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเป็นผู้มีอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นเสาหลักของครอบครัว สามารถทำงานหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี ทว่าการเป็นผู้ประสบความสำเร็จทางอาชีพการงานนั้นมีผลให้แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนักในการมีชีวิตคู่ แสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพการงานอาจมีผลทำให้ชีวิตครอบครัวมีความบกพร่องได้ และหากเป็นไปได้ แม่ค้า

สูงอายุทุกคนมีความปรารถนาจะมีชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์ ทำให้เห็นว่าผู้หญิงยังคงให้ความสำคัญกับการมีคู่ชีวิต และการมีชีวิตครอบครัว อย่างไรก็ดี แม่ค้าสูงอายุทุกคนที่แต่งงานแล้วให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของความเป็นแม่ที่ต้องดูแลลูกให้ดีที่สุด และแม่ค้าทุกคนให้ความสำคัญกับการศึกษาของลูกเป็นพิเศษ ส่วนแม่ค้าสูงอายุที่มีสถานภาพเป็นผู้หญิงโสด ทำให้ต้องสร้างอัตลักษณ์เป็นผู้หญิงที่สามารถหาเลี้ยงตัวได้ พึ่งตนเองได้ ในขณะที่แม่ค้าสูงอายุที่ไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างฐานะทว่าประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ ก็สร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่มีเพื่อนคู่ชีวิต มีครอบครัวอบอุ่น ทำให้มีกำลังใจในการฟันฝ่าอุปสรรคอื่น ๆ ในชีวิตต่อไป

5.2 ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

ผลของกระบวนการปฏิบัติงานแบ่งออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ ได้แก่ ผลการเขียนบทละครและผลการกำกับการแสดงละคร โดยการปฏิบัติงานทั้งสองส่วนมีจุดร่วม คือ เป็นการนำเสนอช่วงชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนช่วงที่ฟันฝ่าอุปสรรคความยากลำบากของชีวิตในด้านต่าง ๆ เพื่อให้แก่นความคิดหลักของเรื่อง ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิตสามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมละครได้อย่างชัดเจน ดังรายละเอียดผลการดำเนินงานต่อไปนี้

5.2.1 ผลการเขียนบทละคร

กลวิธีการเขียนบทละคร *ตัวแม่* แบบเปรียบเทียบ หมายถึง การสร้างโครงเรื่องหลัก ได้แก่ เรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนควบคู่ไปกับการสร้างโครงเรื่องรอง ได้แก่ เรื่องเล่าชีวิตของเด็กนักเรียนการแสดง และการสร้างกลุ่มตัวละครหลัก ได้แก่ กลุ่มแม่ค้าควบคู่ไปกับการสร้างกลุ่มตัวละครรอง ได้แก่ กลุ่มเด็กนักเรียนการแสดง ได้รับผลดังรายละเอียดที่สำคัญต่อไปนี้

5.2.1.1 ผลการสร้างโครงเรื่องหลักของบทละครให้คู่ขนานกับโครงเรื่องหลัก สามารถทำให้โครงเรื่องหลักซึ่งเป็นเรื่องความพยายามต่อสู้เอาชนะอุปสรรคของแม่ค้าทุกคนเด่นชัดขึ้น ส่วนโครงเรื่องรองซึ่งเป็นเรื่องความพยายามเขียนบทละครชีวประวัติแม่ค้าของเด็กนักเรียนการแสดงกลุ่มหนึ่งก็มีความชัดเจน ผลที่ได้รับคือโครงเรื่องทั้งสองโครงเรื่องสามารถทำหน้าที่เดียวกัน ได้แก่ นำเสนอช่วงเวลา que แสดงให้เห็นความเพียรพยายามของตัวละครซึ่งก่อให้เกิดการกระทำในละครได้ชัดเจนและสนับสนุนกันเป็นอย่างดี

สำหรับในขั้นตอนการเขียนบทละครนั้น ผลของการเลือกกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องหลักเกี่ยวกับชีวิตแม่ค้าให้อยู่ในรูปแบบเรื่องเล่าในอดีตของตัวละครโดยเล่าตามลำดับเวลาและผลของการเลือกกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องรองเกี่ยวกับชีวิตเด็กนักเรียนการแสดงให้อยู่ในรูปแบบการกระทำในปัจจุบันของตัวละครโดยเล่าตามลำดับเวลาเช่นกันนั้น มีผลทำให้ผู้ชมมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจโครงเรื่องรองซึ่งเป็นเรื่องในปัจจุบันมากกว่าเรื่องในอดีต อีกทั้งในโครงเรื่องรองยังมีการบีบให้การกระทำของกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงเข้มข้นขึ้นด้วยการกำหนดอุปสรรคด้านเวลาเพื่อให้กลุ่มตัวละครอยู่ในสภาวะคับขัน มีผลทำให้ผู้ชมมีแนวโน้มที่จะเกิดความรู้สึกร่วม เอาใจช่วยเรื่องในโครงเรื่องรองมากกว่ามีความรู้สึกร่วมกับเรื่องในโครงเรื่องหลักได้ อนึ่ง การเล่าเรื่อง

ตามลำดับเวลาที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องทั้งสองโครงเรื่องนั้นมีผลทำให้เรื่องราวดำเนินไปเรียบ เรื่อย ลดทอนความน่าสนใจ น่าติดตามของละครได้

นอกจากนี้ กลวิธีในการนำเสนอเรื่องราวในโครงเรื่องหลักซึ่งเป็นเรื่องเล่าชีวิตในอดีตของแม่ค้าแต่ ละช่วงนั้นมีความยาวกว่าการนำเสนอเรื่องราวในโครงเรื่องรองแต่ละช่วงค่อนข้างมาก มีผลทำให้ผู้ชมสนใจติดตาม เรื่องราวในโครงเรื่องหลักน้อยลงเช่นกัน

5.2.1.2 ผลการสร้างกลุ่มตัวละครหลักให้คู่ขนานกับกลุ่มตัวละครรอง มีผลให้มีการแบ่งหน้าที่ ของตัวละครชัดเจน ไม่ปะปนกัน ได้แก่ กลุ่มตัวละครหลัก ได้แก่ แม่ค้าจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ตัวละครกลุ่มนี้มีหน้าที่ อยู่ในโครงเรื่องหลัก และกลุ่มตัวละครรอง ได้แก่ เด็กนักเรียนการแสดงจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ตัวละครกลุ่มนี้มีหน้าที่ อยู่ในโครงเรื่องรอง มีผลทำให้ผู้ชมสามารถติดตามชมละครได้อย่างราบรื่น เข้าใจง่าย

5.2.1.3 ผลการกำหนดแก่นความคิดหลักเพียงแก่นความคิดเดียว มีผลให้แม้บทละครจะประกอบ ไปด้วยโครงเรื่องสองโครงเรื่องและตัวละครสองกลุ่ม ทว่าทางเลือกให้บทละครนำเสนอแก่นความคิดหลักเพียงแก่น เดียว ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิต สามารถทำให้บทละครมี เอกภาพของแก่นเรื่องและเนื้อให้แก่นเรื่องสามารถสื่อสารถึงผู้ชมละครได้ชัดเจนที่สุด

ผลการเขียนบทละครมีจุดมุ่งหมายให้บทละครสามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักออกไปได้ ชัดเจนที่สุด กล่าวโดยสรุปคือเป็นการทำให้ตัวละครทั้งกลุ่มแม่ค้าและกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงมีเอกภาพของการ กระทำเดียวกัน ได้แก่ ความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อทำให้ผู้ชมละครได้รับสารที่ ละครต้องการนำเสนอให้ได้มากที่สุดตามวัตถุประสงค์

5.2.2 ผลการกำกับการแสดงละคร

ดังได้กล่าวแล้วว่าขั้นตอนเบื้องต้นของการกำกับการแสดงนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้กำกับการ แสดงได้คัดเลือกนักแสดงหญิงจากสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน รวมทั้งสิ้น 6 คน ได้ผลการคัดเลือกนักแสดงโดยแบ่งเป็นนิสิตสาขาวิชาเอกการแสดงจำนวน 5 คน และนิสิตสาขา วิชาเอกการกำกับการแสดงจำนวน 1 คน ดังนี้

- นางสาวดารชา ทองประยูร สวมบทบาทเป็น แม่นิยมและนัจ
- นางสาวพิมพ์ชนก เรืองรุ่ง สวมบทบาทเป็น พี่เตี้ยและพิมพ์
- นางสาวสุวิตรา อินทร์พงษ์ สวมบทบาทเป็น พี่ตืดและเต้
- นางสาวณัฐวดี กิจตะโก สวมบทบาทเป็น พี่หนูและลิลี่
- นางสาวศิริวิมล พิทักษ์กาญจนกุล สวมบทบาทเป็น เจ็บวัยและมิลก์
- นางสาวยศวีดี งามลม้าย สวมบทบาทเป็น พี่พรและลูกยอ

ทั้งนี้ คุณสมบัติหลักที่นักแสดงหญิงทั้ง 6 คนมีส่วนร่วมกันตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ เป็นผู้มีความเข้าใจและมีความสามารถแสดงละครแนวสมจริงได้อย่างจริงจัง ไม่เสแสร้งแกล้งทำ มีความเข้าใจการแสดงว่า

เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเพื่อตอบโต้การกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้า ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าคุณสมบัติดังกล่าวเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นที่สุดในการแสดงแนวสมจริง ดังได้กล่าวแล้วว่าในการกำกับการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* นั้น ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางการแสดงแบบสมจริงเพื่อให้สอดคล้องกับการนำเสนอชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน อีกทั้งการนำเสนอการแสดงแบบสมจริงยังช่วยขบเน้นภาวะความยากลำบากที่เกิดจากการฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าทุกคนอีกด้วย

สำหรับผลของทางเลือกในการกำหนดแนวทางการแสดงซึ่งกำหนดให้นักแสดงทุกคนฝึกซ้อมการแสดงโดยการแยกบทบาทที่แต่ละคนได้รับออกเป็นสองบทบาทที่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเลย กล่าวคือ ในฐานะที่เป็นแม่ค้า นักแสดงทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวเล่าของแม่ค้าในฐานะที่เป็นผู้เล่าเรื่อง ชีวิตแม่ค้า มิใช่ในฐานะตัวละครแม่ค้า นักแสดงจึงไม่ต้องมีความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราวเล่าของแม่ค้า อีกทั้งไม่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ บนเวที และในฐานะที่เป็นเด็กนักเรียนการแสดงที่กำลังถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน นักแสดงทำหน้าที่เป็นตัวละคร จึงต้องมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงที่ตนกำลังสวมบทบาทและมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงอื่น ๆ บนเวทีด้วย

ผลที่ได้รับจากการกำหนดแนวทางการแสดงให้นักแสดงทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องชีวิตของตัวละครแม่ค้า ซึ่งทำให้ตัวละครแม่ค้าสามารถพูดกับผู้ชมได้โดยตรงตามขอบของการเป็นผู้เล่าเรื่อง นักแสดงแต่ละคนไม่ต้องมีความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครแม่ค้าที่ตนเป็นผู้ถ่ายทอดชีวิต อีกทั้งไม่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ นั้น ทำให้ผู้ชมไม่มีใครมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับกลุ่มตัวละครแม่ค้าดังได้กล่าวข้างต้น

สำหรับผลการแสดงแบ่งตามขั้นตอนการฝึกซ้อมการแสดง มีรายละเอียดดังนี้

5.2.2.1 ผลการอ่านบทละครพร้อมกันครั้งแรกของนักแสดง พบว่านักแสดงสามารถสื่อสารอย่างสมจริงตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ นักแสดงสามารถพูดได้อย่างมีความหมายและสามารถฟังให้ได้ยินจริงก่อนพูดโต้ตอบกัน อีกทั้งนักแสดงยังมีความเข้าใจเรื่องราว เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตัวละครเผชิญในเรื่อง เข้าใจตัวละครที่ตนต้องสวมบทบาท รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ที่ตัวละครมีต่อกันตามที่ได้ตีความ ทำความเข้าใจตัวละครร่วมกันกับผู้กำกับการแสดงและเพื่อนนักแสดง

5.2.2.2 ผลการซ้อมเพื่อค้นหา พบว่านักแสดงมีความเชื่อในความต้องการ การกระทำของตัวละครจนสามารถแสดงความต้องการที่นำไปสู่เป้าหมายของตัวละครได้อย่างชัดเจนพอสมควร และนักแสดงยังค้นพบความสัมพันธ์ของตัวละครแต่ละตัวอีกด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบฝึกหัดทางการแสดงช่วยแก้ไขปัญหาการแสดง อาทิ แบบฝึกหัดการสื่อสารระหว่างคู่แสดง แบบฝึกหัดการนำเสนอความต้องการของตัวละคร และแบบฝึกหัดการขยายการกระทำและความรู้สึกของนักแสดงให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้นักแสดงสามารถถ่ายทอดความต้องการของตัวละครออกมาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.2.2.3 ผลการกำหนดตำแหน่งและทิศทาง การเคลื่อนที่และกิจกรรมของตัวละคร พบว่านักแสดงสามารถสื่อสารแก่นความคิดหลักของเรื่อง สามารถนำเสนอตัวละครที่ตนสวมบทบาทออกมาได้ชัดเจน โดยนักแสดงทุกคนเคลื่อนไหวและเคลื่อนที่ไปอย่างมีความหมายและมีทิศทางตามตัวละครที่แต่ละคนสวมบทบาท

5.2.2.4 ผลการซ้อมเพื่อขัดเกลาและดูความต่อเนื่อง พบว่านักแสดงสามารถแสดงความต่อเนื่องในการกระทำของตัวละครแต่ละตัวออกมาได้ชัดเจน ทำให้ละครสามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักออกมาได้ชัดเจน

5.2.2.5 ผลการซ้อมเรียงฉาก พบว่าละครมีความต่อเนื่องของการกระทำดีพอสมควร และมีความสมจริงของละครดีเช่นกัน

5.2.2.6 ผลการซ้อมเทคนิค พบว่าสามารถทำให้นักแสดงเกิดความคุ้นชินกับการใช้เทคนิคซึ่งช่วยนำเสนอแก่นความคิดของเรื่องและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ตามวัตถุประสงค์

5.2.2.7 ผลการซ้อมใหญ่ พบว่าสามารถทำให้นักแสดงมีความมั่นใจในการแสดงยิ่งขึ้น เนื่องจากนักแสดงได้ทำทุกอย่างเหมือนวันแสดงจริงบนเวทีการแสดง นอกจากนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้กำกับการแสดงยังได้รับประโยชน์จากการตรวจสอบความต่อเนื่องของละคร การนำเสนอแก่นความคิดหลักของละคร การนำเสนออารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ตลอดจนความราบรื่นในการนำเสนอละครอีกด้วย

ผลการกำกับการแสดงละครมีจุดมุ่งหมายให้ละครสามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักออกไปได้ชัดเจนที่สุดผ่านการแสดงที่เน้นการนำเสนอความจริงภายในของนักแสดง ความจริงในการสื่อสาร การกระทำ ความสัมพันธ์ของตัวละครทุกตัว ตำแหน่งและทิศทาง การเคลื่อนไหวของตัวละคร ตลอดจนการใช้เทคนิคช่วยในการแสดง มีผลทำให้นักแสดงสามารถแสดงออกในฐานะตัวละครได้อย่างมีสมจริง มีความน่าเชื่อถือได้ตามวัตถุประสงค์

อนึ่ง แม้ในการจัดการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* ครั้งที่จังหวัดชลบุรีนั้น ผู้วิจัยได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ละครสู่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวชุมชนตลาดหนองมน ก่อนและในวันเปิดการแสดงละครจริง ผลปรากฏว่ามีผู้ให้ความสนใจการประชาสัมพันธ์ละครจำนวนมากพอสมควรทว่ากลับมีชาวชุมชนหนองมนเข้าชมการแสดงละครไม่มากนัก ดังข้อสันนิษฐานของผู้วิจัยจากการกลับไปตลาดหนองมนเพื่อสอบถามชาวชุมชนอย่างไม่เป็นทางการพบว่าเหตุที่ชาวชุมชนไม่มาชมละครนั้นเนื่องจากติดภารกิจการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ อีกทั้งผู้ชมส่วนหนึ่งมีความรู้สึกไม่คุ้นเคยกับสถานที่จัดการแสดงซึ่งเป็นโรงละครที่อยู่ภายในรั้วมหาวิทยาลัยบูรพา

อนึ่ง ผลการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครทั้งการเขียนบทละครและกำกับการแสดงละครนั้นสามารถขบเน้นความเพียรพยายามของตัวละครในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตและสามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักของเรื่องได้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ ทำให้สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในด้านความเป็นผู้หญิงที่มีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรคทั้งหลายในชีวิตได้ชัดเจน

5.3 ผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร

ผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากการสำรวจว่ากระบวนการสร้างสรรค์ละครสามารถสื่อสารไปถึงแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องเล่าตลอดจนผู้ชมทั่วไปได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงได้จัดให้มีการสำรวจผลที่ผู้ชมละครได้รับหลังจากการชมละคร โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.3.1 ผลการจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร

ผลการจัดการเสวนาหลังการแสดงละครซึ่งมีแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่าชีวิตในละคร ผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครทั้งนักวิชาการและนักวิชาชีพด้านศิลปะการละครร่วมอภิปรายความคิดเห็นที่มีต่อละคร โดยมีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ และได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมละครทั่วไปที่สนใจในรอบการแสดงนั้น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการรับฟังและแสดงความคิดเห็น มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

5.3.1.1 ผลการเขียนบทละคร สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ กล่าวคือ สามารถทำให้แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่ามีความภาคภูมิใจในการต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแต่ละคนเป็น อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้ใกล้ชิดแม่ค้าที่มาชมละคร ตลอดจนผู้ชมทั่วไปเห็นพ้องว่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุทุกคนเป็นชีวิตที่น่าชื่นชม สามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นได้ในแง่ของความอดทน ความมีมานะ การต่อสู้กับอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ ในชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้รับความเห็นว่าเรื่องราวชีวิตในโครงเรื่องหลักของกลุ่มตัวละครแม่ค้ามีความน่าสนใจเนื่องจากเป็นชีวประวัติของบุคคลธรรมดาที่มีความน่าสนใจ และยังได้รับความเห็นว่าเรื่องของแม่ค้ามีความยาวเกินไป ทำให้ค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อการติดตามอย่างต่อเนื่อง

5.3.1.2 ผลการกำกับการแสดงละคร สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ กล่าวคือ แนวทางการแสดงสามารถขับเน้นความยากลำบากของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและทำให้ผู้ชมเข้าใจการต่อสู้อุปสรรคของแม่ค้าได้ ความเห็นส่วนหนึ่งของผู้ชมพอใจกับวิธีการนำเสนอซึ่งกำหนดให้ตัวละครแม่ค้าทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องเนื่องจากเห็นว่าเป็นการนำเสนอที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา ทว่ามีเสน่ห์ อย่างไรก็ตาม มีผู้ชมส่วนหนึ่งมีความเห็นต่างเนื่องจากเห็นว่ากลวิธีการนำเสนอดังกล่าวทำให้เรื่องค่อนข้างเรียบ เป็นอุปสรรคต่อการติดตามชมละครอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่*

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อการชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จากการทำแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ชมเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อละคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เข้าชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรีระหว่างวันที่ 27 ถึงวันที่ 28 เดือนมีนาคม พ.ศ.2561 จำนวน 48 คน โดยผู้วิจัยนำเสนอลักษณะทั่วไปของตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย รอบการแสดงตามตาราง 1 เพศและอาชีพของตัวอย่างตามตาราง 2 และอายุของตัวอย่างตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 5.1 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามรอบการแสดง

รอบการแสดง	จำนวน	ร้อยละ
วันอังคารที่ 27 มีนาคม 2561 รอบซ้อมใหญ่	13	27.08
วันพุธที่ 28 มีนาคม 2561 รอบ 12.00 น.	14	29.17
วันพุธที่ 28 มีนาคม 2561 รอบ 15.00 น.	21	43.75
รวม	48	100.00

จากตาราง 5.1 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรีมีจำนวนทั้งหมด 48 คน ส่วนใหญ่ชมการแสดงวันพุธที่ 28 มีนาคม 2561 รอบ 15.00 น. โดยมีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมาชมการแสดงวันพุธที่ 28 มีนาคม 2561 รอบ 12.00 น. มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 29.17 และวันอังคารที่ 27 มีนาคม 2561 รอบซ้อมใหญ่ มีจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 27.08 ตามลำดับ

ตาราง 5.2 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป

ตัวแปร	จำนวน (n = 585)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	15	31.25
หญิง	33	68.75
รวม	48	100.00
อาชีพ		
ขายของที่ตลาดหนองมน	5	10.42
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	4.17
พนักงานบริษัทเอกชน	1	2.08
รับจ้างอิสระ (Freelance)	1	2.08
นักศึกษา	37	77.08

เกษียณ/ไม่ได้ประกอบอาชีพ	1	2.08
แม่บ้าน	1	2.08
รวม	48	100.00

จากตาราง 5.2 พบว่าตัวอย่างที่ชนะเลิศเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 48 คน โดยตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ส่วนเพศชาย มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 นอกจากนี้พบว่า 3 ใน 4 ของตัวอย่างเป็นนักศึกษา โดยมีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 77.08 รองลงมาประกอบอาชีพขายของที่ตลาดหนองมน มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.42 ลำดับถัดมารับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 โดยลำดับสุดท้ายมีจำนวนเท่ากัน ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน รับจ้างอิสระ (Freelance) เกษียณหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ และเป็นแม่บ้านมีจำนวนเท่ากัน คือ มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 ตามลำดับ

ตาราง 5.3 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
19	7	14.58
20	23	47.92
21	6	12.50
22	1	2.08
29	1	2.08
34	1	2.08
39	1	2.08
42	1	2.08
43	1	2.08
49	1	2.08
54	1	2.08
56	1	2.08
57	1	2.08
60	1	2.08
64	1	2.08
รวม	48	100.00

ค่าเฉลี่ย (Mean) = 26.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) = 12.96

จากตาราง 5.3 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 48 คน มีค่าอายุเฉลี่ยเท่ากับ 26.42 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12.96 ส่วนใหญ่ตัวอย่างมีอายุ 20 ปี โดยมีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 47.92 รองลงมาคืออายุ 19 ปี มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14.58 โดยตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* ที่มีอายุมากที่สุด คือ 64 ปี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 และอายุน้อยที่สุดที่มาชมละคร คือ 19 ปี มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14.58

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* ของตัวอย่าง

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ผู้ชมมีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ผู้วิจัยเสนอจำนวนและความถี่ตามตาราง 5.4 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตาราง 5.5

หมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต ผู้วิจัยเสนอจำนวนและความถี่ตามตาราง 5.6 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตาราง 5.7

หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต ผู้วิจัยเสนอจำนวนและความถี่ตามตาราง 5.8 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตาราง 5.9

ทั้งนี้ ผู้วิจัยประเมินความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในการประเมินข้อคำถามแต่ละข้อจำนวน 6 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 6 คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน 5 คะแนน
ค่อนข้างเห็นด้วย	ให้คะแนน 4 คะแนน
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 1 คะแนน

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนจากการวัดความคิดเห็นที่ได้มารวมกัน เพื่อหาระดับเฉลี่ยของความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถาม โดยมีเกณฑ์การกำหนดช่วงคะแนนดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{6 - 1}{6} = 0.83$$

เมื่อได้ช่วงคะแนนความห่างของแต่ละชั้นแล้ว ผู้วิจัยนำไปสร้างเกณฑ์เพื่อจำแนกระดับความคิดเห็นในการแปลผลในแต่ละข้อคำถาม โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.83 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อคำถามนั้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.84 – 2.66 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามนั้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.67 – 3.50 หมายถึง ค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามนั้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.33 หมายถึง ค่อนข้างเห็นด้วยกับข้อคำถามนั้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.34 – 5.16 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อคำถามนั้น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 5.17 – 6.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อคำถามนั้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรีในด้านต่าง ๆ ข้างต้นตามลำดับดังต่อไปนี้

ตาราง 5.4 จำนวน (ร้อยละ) ของตัวอย่าง จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร

ข้อคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็น ด้วย	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ท่านเข้าใจสิ่งที่ละครต้องการบอกผู้ชม	12 (25.00)	21 (43.75)	14 (29.18)	-	1 (2.08)	-	48 (100.0)
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน	20 (41.67)	23 (47.92)	4 (8.33)	-	1 (2.08)	-	48 (100.0)
3. ท่านเข้าใจว่าเพราะแม่ค้าแต่ละคนไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบาก จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ	27 (56.25)	19 (39.58)	2 (4.17)	-	-	-	48 (100.0)
4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน	20 (41.67)	25 (52.08)	3 (6.25)	-	-	-	48 (100.0)

ข้อความถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็น ด้วย	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก	20 (41.67)	21 (43.75)	7 (14.58)	-	-	-	48 (100.0)

จากตาราง 5.4 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 585 คน มีความคิดเห็นที่มีต่อละครด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร จากข้อความถาม 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. ท่านเข้าใจสิ่งที่ละครต้องการบอกผู้ชม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 29.18 ในขณะที่ตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 คน และตัวอย่างตอบไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 ตามลำดับ

2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน พบว่าส่วนใหญ่ตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 47.92 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 คน ส่วน “ค่อนข้างเห็นด้วย” ตัวอย่างตอบจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และตัวอย่างตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 ตามลำดับ

3. ท่านเข้าใจว่าเพราะแม่ค้าแต่ละคนไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบาก จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ พบว่าส่วนใหญ่ตัวอย่างตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 39.58 ในขณะที่ตอบ “ค่อนข้างเห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด โดยมีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 ตามลำดับ

4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน พบว่าตัวอย่างมากกว่าครึ่งตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 52.08 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 21.67 ในขณะที่ตอบ “ค่อนข้างเห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด โดยมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ตามลำดับ

5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก พบว่าส่วนใหญ่ตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมาตัวอย่างตอบมีจำนวนใกล้เคียงกันมาก ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 20

คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 ในขณะที่ตอบ “ค่อนข้างเห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด โดยมีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14.58 ตามลำดับ

ตาราง 5.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการ
แสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
1. ท่านเข้าใจสิ่งที่ละครต้องการบอกผู้ชม	4.90	.86	เห็นด้วย
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้น เส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน	5.27	.79	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ท่านเข้าใจว่าเพราะแม่ค้าแต่ละคนไม่ยอมแพ้ต่อความ ยากลำบาก จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ	5.52	.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน	5.35	.60	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่าน อุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้ อุปสรรคเป็นพลังบวก	5.27	.71	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความคิดเห็นโดยรวมหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร	5.26	.43	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตาราง 5.5 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 48 คน มีความคิดเห็นต่อละครด้าน
หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร 2 ลักษณะ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วย ซึ่งสามารถประมวลผล
ดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” กับข้อคำถาม 4 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตามลำดับดังต่อไปนี้
คือ ท่านเข้าใจว่าเพราะแม่ค้าแต่ละคนไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบาก จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยสูง
ที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 รองลงมา ได้แก่ ท่านเข้าใจว่าการที่
แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
5.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ลำดับต่อมา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ท่าน
เข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน และท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิต
ของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก โดยมี
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.27 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 และ 0.71 ตามลำดับ ส่วน “เห็นด้วย” พบว่า

ตัวอย่างตอบเห็นด้วยกับข้อความเพียงข้อเดียว ได้แก่ ท่านเข้าใจสิ่งที่ละครต้องการบอกผู้ชม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อความในหมวด ก ทุกข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยโดยรวมพบว่า ตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 5.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43

ตาราง 5.6 จำนวน (ร้อยละ) ของตัวอย่าง จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็น ด้วย	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของคนที่ทำอาชีพแม่ค้ามากขึ้น	17 (35.42)	19 (39.58)	11 (22.92)	-	1 (2.08)	-	48 (100.0)
2. ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า	12 (25.00)	20 (41.67)	13 (27.08)	3 (6.25)	-	-	48 (100.0)
3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน	16 (33.33)	23 (47.92)	8 (16.67)	1 (2.08)	-	-	48 (100.0)
4. หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ	24 (50.00)	16 (33.33)	7 (14.58)	1 (2.08)	-	-	48 (100.0)
5. หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น	22 (45.83)	20 (41.67)	5 (10.42)	1 (2.08)	-	-	48 (100.0)

จากตาราง 5.6 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 48 คน มีความคิดเห็นที่มีต่อละครด้าน หมวด ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิตจากข้อความ 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของคนที่ทำอาชีพแม่ค้ามากขึ้น พบว่าส่วนใหญ่ตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 39.58 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่าง

ยิ่ง” มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 35.42 ลำดับต่อมาตอบ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 22.92 คน ส่วนตัวอย่างตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 ตามลำดับ

2. ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 27.08 ลำดับต่อมา มีจำนวนใกล้เคียงกัน ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 คน ตามลำดับ

3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 47.92 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ลำดับต่อมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 คน ตามลำดับ

4. หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ พบว่าตัวอย่างครึ่งหนึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ลำดับต่อมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14.58 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 คน ตามลำดับ

5. หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 ลำดับต่อมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.42 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 คน ตามลำดับ

ตาราง 5.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของคนที่ทำอาชีพแม่ค้ามากขึ้น	5.06	.89	เห็นด้วย

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
2. ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า	4.85	.87	เห็นด้วย
3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่านเมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน	5.13	.76	เห็นด้วย
4. หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ	5.31	.80	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น	5.31	.75	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความคิดเห็นโดยรวมหมวด ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต	5.13	.54	เห็นด้วย

จากตาราง 5.7 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 48 คน มีความคิดเห็นต่อละครด้านหมวด ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต 2 ลักษณะ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วย ซึ่งสามารถประมวลผลดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” กับข้อความ 2 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากัน ได้แก่ “หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ” และ “หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนเข้มแข็งขึ้น” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.31 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 และ 0.75 ตามลำดับ

ส่วนค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับ “เห็นด้วย” พบว่ามีข้อความจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ “ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 รองลงมา ได้แก่ “หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของคนที่ทำอาชีพแม่ค้ามากขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.06 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 ส่วน “ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อความในหมวด ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิตทุกข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยโดยรวม พบว่าตัวอย่างมีความคิดเห็น หมวด ข. ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิตโดยรวมในระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 5.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54

ตาราง 5.8 จำนวน (ร้อยละ) ของตัวอย่าง จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็น ด้วย	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า	13 (27.08)	26 (54.17)	7 (14.58)	1 (2.08)	1 (2.08)	-	48 (100.0)
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ตัวละครเด็กกำลังซ้อมละคร	13 (27.08)	20 (41.67)	13 (27.08)	2 (4.17)	-	-	48 (100.0)
3. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นเด็กเรียนละคร และเส้นทางอาชีพของนักร้องละคร	16 (33.33)	25 (52.08)	5 (10.42)	2 (4.17)	-	-	48 (100.0)
4. ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า	24 (50.00)	15 (31.25)	7 (14.58)	2 (4.17)	-	--	48 (100.0)
5. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน	21 (43.75)	17 (35.42)	9 (18.75)	1 (2.08)	-	-	48 (100.0)

จากตาราง 5.8 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 48 คน มีความคิดเห็นที่มีต่อละครด้าน หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตจากข้อความ 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 27.08 ลำดับต่อมาตอบ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14.58 คน ส่วนตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด และมีจำนวนเท่ากัน คือมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 ตามลำดับ

2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังซ้อมละคร พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมาตัวอย่างตอบเป็นจำนวนเท่ากัน ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 27.08 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 ตามลำดับ

3. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นเด็กเรียนละคร และเส้นทางอาชีพของนักการละคร พบว่าตัวอย่างเกินครึ่งตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 52.08 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ลำดับต่อมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.42 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 ตามลำดับ

4. ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้ อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า พบว่าตัวอย่างจำนวนครึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 ลำดับต่อมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14.58 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 ตามลำดับ

5. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงสามารถนำทริบ์เรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 35.42 ลำดับต่อมา ได้แก่ “ค่อนข้างเห็นด้วย” มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 โดยที่ตัวอย่างตอบ “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08 ตามลำดับ

ตาราง 5.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า	5.02	.84	เห็นด้วย
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ตัวละครเด็กกำลังซ้อมละคร	4.92	.85	เห็นด้วย

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
3. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นเด็กเรียนละครและเส้นทางอาชีพของนักร้องละคร	5.15	.77	เห็นด้วย
4. ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า	5.27	.87	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน	5.21	.82	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความคิดเห็นโดยรวมหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	5.11	.60	เห็นด้วย

จากตาราง 5.9 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 48 คน มีความคิดเห็นต่อละครด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต 2 ลักษณะ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วย ซึ่งสามารถประมวลผลดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นของตัวอย่างในระดับ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” พบว่ามีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ “ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า” มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.27 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .87 รองลงมาได้แก่ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.21 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 ตามลำดับ

ความคิดเห็นของตัวอย่างในระดับ “เห็นด้วย” พบว่ามีข้อความจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นเด็กเรียนละครและเส้นทางอาชีพของนักร้องละคร” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 รองลงมาได้แก่ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.02 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 ส่วน “ท่านเข้าใจอุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังซ้อมละคร” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อความในหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตทุกข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยโดยรวม พบว่าตัวอย่างมีความคิดเห็น หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจาก

ละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตโดยรวมในระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 5.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60

ตาราง 5.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการ
แสดงที่จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความคิดเห็นโดยรวมหมวด ก ข และ ค

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
1. ความคิดเห็นโดยรวมหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของ ละคร	5.26	.43	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ความคิดเห็นโดยรวมหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของ ละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต	5.13	.54	เห็นด้วย
3. ความคิดเห็นโดยรวมหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	5.11	.60	เห็นด้วย

จากตาราง 5.10 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 48 คน มีความคิดเห็นต่อละคร
จำแนกตามความคิดเห็นโดยรวม หมวด ก ข และ ค 2 ลักษณะ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วย โดยพบว่า
ตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยรวมด้าน ก ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยรวมมากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
5.26 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 รองลงมา ได้แก่ ความคิดเห็นโดยรวมด้าน ข มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
5.13 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 โดยอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนลำดับสุดท้าย ได้แก่ ความคิดเห็น
โดยรวมด้าน ค มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.11 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 โดยอยู่ใน
ระดับเห็นด้วย ตามลำดับ

จากผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครสามารถสรุปได้ว่าละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาด
หนองมน *ตัวแม่* สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นผู้มุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าได้ชัดเจนพอสมควร
ผู้ชมมีความเข้าใจและได้รับข้อคิดว่าคุณสมบัติดังกล่าวของแม่ค้าสูงอายุเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แม่ค้าแต่ละคน
ประสบความสำเร็จในชีวิตในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอละครยังไม่สามารถทำให้ผู้ชมส่วนหนึ่งมีอารมณ์
ความรู้สึกร่วมไปกับละครได้มากนัก

ผู้วิจัยได้นำผลทั้งหมดของกระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรีไป
พิจารณาเพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะการละครครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานครต่อไป

ข. ผลการจัดการแสดงครั้งที่สอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ในภาพรวมนั้น ผลการจัดการแสดงละคร *ตัวแม่* ครั้งที่สองที่สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัด กรุงเทพมหานคร ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการแสดงละคร เนื่องจากสามารถเผยแพร่คุณสมบัติความเป็นนักสู้ชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาตหนองมน จังหวัดชลบุรี ให้เป็นที่แพร่หลายได้ดีตามสมควร

5.4 ผลการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครในการจัดการแสดงละครครั้งที่สองมีเพียงขั้นตอนเดียว ได้แก่ การสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาตหนองมนทุกคนเพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาพัฒนาการเขียนบทละคร รวมทั้งมีการสัมภาษณ์นักแสดงแต่ละคนเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการเขียนบทละครด้วย ดังรายละเอียดที่สำคัญต่อไปนี้

5.4.1 ผลการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาตหนองมน

ข้อมูลเพิ่มเติมจากเรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาตหนองมนซึ่งผู้วิจัยได้รับจากการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชีวิตแม่ค้าทุกคนเพิ่มเติม เพื่อนำไปพัฒนาเนื้อหาของบทละครให้มีรายละเอียดมากขึ้นหรือได้รับรายละเอียดในประเด็นใหม่ แง่มุมใหม่ มีสาระสำคัญดังนี้

5.4.1.1 ผลการสัมภาษณ์แม่ नियม แม่ค้าขายข้าวหลาม

นาง नियม สร้อยสน หรือ नियม เคยมีประสบการณ์ผ่านความลำบากช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ไม่ลำบากเรื่องอาหารเพราะสามารถหาได้จากไร่และในทะเล नियมเสียพี่ชายในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเพราะความเข้าใจผิดกับทหารญี่ปุ่น แต่ยังได้ศพพี่ชายกลับมาทำพิธี ความสูญเสียดังกล่าวมีผลทำให้แม่ของ नियมป่วยหนัก แต่สามารถรักษาจนหาย नियมเป็นคนทำงานหนัก ทำงานมาแล้วทุกอย่างจนสร้างเนื้อสร้างตัวได้ เธอเห็นว่าตนเองเป็นคนอหังการดีจึงขายของได้ดี เรื่องที่เจ็บแค้นของ नियมคือเคยถูกน้องของสามีโกงที่ดิน ปัจจุบันก็ยังคงไม่พูดกัน

नियมพบรักกับสามีเพราะไปช่วยเพื่อนบ้านลงแขกดำนา สมัยก่อนหนุ่มสาวไม่มีโอกาสได้พบหน้ากันเหมือนสมัยนี้ สามี नियมเป็นคนเฉย ๆ ไม่โรแมนติก नियมมองตนเองว่าเป็นคนใจดี ไม่เคยตีลูก नियม สร้อยสน (สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2561)

5.4.1.2 ผลการสัมภาษณ์เจ๊บัว แม่ค้าขายปาห้องโก๋

นางบัว จารุสิริลาภ หรือบัว เคยคิดฆ่าตัวตายหนีความทุกข์ แต่เมื่อสบตากับลูกสาวซึ่งยังเป็นทารกในเปลก็เปลี่ยนใจ คิดว่าต้องอยู่เพื่อลูก บัวพบว่าสามีมีผู้หญิงอื่นตลอด ชาวบ้านรู้กันทั่ว บัวยับอายมาก แต่ต้องอดทน ต้องทำเป็นไม่รู้

เรื่องที่บ๊วยเสียใจมากคือเสียน้องชายซึ่งย้ายไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร เพราะน้องชายถูกรถชนและป่วยหนัก แต่ทางบ้านไม่ทราบ บ๊วยเสียใจที่มีโอกาสไปเยี่ยมน้องเพียงครั้งเดียว เธอคิดว่าความจนและความ เป็นชาวบ้านธรรมดาจึงทำให้น้องชายของเธอไม่ได้รับการรักษาที่ดี

เรื่องดีในชีวิตของบ๊วยคือการที่พี่น้องทุกคนรักกันเพราะผ่านความยากลำบากมาด้วยกัน ปัจจุบันทุกคนสบายกันหมด ความภูมิใจของบ๊วยคือมีลูกดีทุกคน บ๊วย จารุสิริลาภ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2561)

5.4.1.3 ผลการสัมภาษณ์แม่จรินทร์ แม่ค้าขายฮ้อยจ้อ

นางสุภัทรา พุทธาดีสุข หรือเตี้ย เคยท้อแท้ กลุ้มใจเพราะเมื่อเริ่มต้นทำร้านอาหารเองนั้นไม่มีลูกค้าเข้าร้านจนนั่งร้องไห้ กลัวอนาคต เตี้ยน้อยใจที่พ่อแม่ยกกิจการให้ลูกชาย แต่เธอก็ภูมิใจที่สามารถลบค่าสับประมาทของพี่ชาย สร้างฐานะขึ้นมาได้ด้วยตัวเอง เตี้ยเป็นคนชอบแต่งตัว ชอบเดินรำ ใจกว้าง ชอบออกกำลังกาย

ความสัมพันธ์ของเตี้ยกับสามีไม่ดีนัก เธอไม่เข้าใจตนเองว่าทำไมชอบผู้ชายคนนี้เพราะเข้ากันไม่ค่อยได้ ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างมีชีวิตของตนเอง สามีเตี้ยไม่ได้ช่วยทำงานที่ร้านเลย เตี้ยมองว่าเขาเป็นคนเฉื่อยชา ไม่มีความคิดริเริ่ม ไม่มีหัวการค้า ต่างจากเธอที่เป็นคนกล้าได้กล้าเสีย

เรื่องที่ทำให้เตี้ยเสียใจที่สุดคือเรื่องลูกชายคนเล็กที่มีชีวิตไปวัน ๆ เธอคิดว่าลูกคนนี้เป็นเจ้ากรรมนายเวร

เตี้ยเชื่อว่าชีวิตมีสองด้านเสมอ สุภัทรา พุทธาดีสุข (สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2561)

5.4.1.4 ผลการสัมภาษณ์แม่ศรีเวียง แม่ค้าขายกะปิ

นางสาวศรีเวียง สัมฤทธิ์ หรือตืด เคยมีประสบการณ์บวชชีหนึ่ทุกข์ ตืดมีความเชื่อว่าเธอถูกคู่อธิทำร้ายด้วยไสยศาสตร์จนทำให้เธอเจ็บป่วยอยู่เสมอ ตืดหวาดกลัวมาก ทุกวันนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ แต่สามารถบรรเทาด้วยการทำบุญตลอดเพื่อผ่อนหนักเป็นเบา ตืดเชื่อว่าถึงร่างกายไม่ดี จิตใจก็สบาย เธอต้องสวดมนต์นาน ๆ ทุกวัน ศรีเวียง สัมฤทธิ์ (สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2561)

5.4.1.5 ผลการสัมภาษณ์แม่เจริญ แม่ค้าขายเย็นตาโฟกึ่ง

นางลัดดาวัลย์ บุญธนาวงศ์ หรือหนู มีความเชื่อว่าตัวเองเป็นคนเก่ง ทำมาค้าขึ้น หยิบจับอะไรเป็นเงินเป็นทอง แต่ชีวิตไม่ดีเพราะมีสามีผิด ทำให้ถูกทำร้ายร่างกายเสมอ แต่เพราะหนูอายุชาวบ้านจึงอดทน เธอเคยหนีไปบวชชีพราหมณ์ก็ยังหนีไม่ได้ มีความทุกข์จนร้องไห้ออกมา น้ำตาเป็นสายเลือดจริง ๆ สุดท้ายสามีของหนูยอมแยกไปอยู่กับภรรยาใหม่ซึ่งเป็นอดีตพี่สะใภ้ของเธอนั่นเอง ปัจจุบันหนูเลิกกับสามีเด็ดขาดแล้ว เธอสะใจที่เห็นสามียังคงมีชีวิตลำบาก

หนูเคยสมัครเป็นนักฟุตบอลเพราะต้องการเงินเดือน เกือบติดทีมชาติหญิง สังกัดสโมสรทหารอากาศ หนูเป็นคนแกร่ง ไม่กลัวใคร รักสวยรักงาม ลัดดาวัลย์ บุญธนาวงศ์ (สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2561)

5.4.1.6 ผลการสัมภาษณ์พี่พร แม่ค้าขายข้าวต้มปลา

นางอัมพร จงเกษมไพบูลย์ หรือพร มีประสบการณ์เสียใจที่สุดที่ยายตายจากไป จุดอ่อนของพร คือความไวใจผู้อื่นจนทำให้หมดตัว เป็นหนี้ ตั้งตัวไม่ได้เสียที แต่พรภูมิใจที่สุดที่ได้ดูแลพ่อแม่ พี่สาว ส่งลูกเรียนได้ สูงที่สุดเท่าที่ลูกเรียนไหว อัมพร จงเกษมไพบูลย์ (สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2561)

จากผลการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครด้วยการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน เพิ่มเติมสามารถยืนยันข้อสรุปว่าความสำเร็จในชีวิตที่ผู้หญิงปรารถนา คือ ความสำเร็จในชีวิตครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ และผู้หญิงมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับลูกมากกว่าสามี ส่วนความสำเร็จในด้านอาชีพการงานและฐานะเป็นเรื่องรองลงมา ผู้หญิงที่ไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพการงานและฐานะมีความพอใจในตนเองเพราะมีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง ทำให้เห็นการสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่น่าสนใจว่าผู้หญิงและสังคมที่จับจ้องมองผู้หญิงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนผู้หญิงโสดต้องหาสิ่งทดแทน จึงต้องสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ขึ้นมา

5.4.2 ผลการสัมภาษณ์นักแสดง

ข้อมูลจากเรื่องเล่าชีวิตของนักแสดงหญิงทั้ง 6 คนจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเรื่องเล่าชีวิตนักแสดงทุกคนเป็นข้อมูลใหม่ที่ผู้วิจัยได้รับในกระบวนการสร้างสรรค์ละครครั้งที่สองนี้ เนื่องจากเห็นว่าจำเป็นต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตจริงของนักแสดงทุกคนมาใช้ในการพัฒนาบทละคร และเพื่อช่วยเหลือให้นักแสดงสามารถเข้าใจตัวละครแม่ค้าได้ดียิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

5.4.2.1 ผลการสัมภาษณ์นางสาวดารชา ทองประยูร สวมบทบาทเป็น นิยมและนัจ

นางสาวดารชา ทองประยูร หรือนัจ เกิดเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2537 นัจอยู่ในสภาพแวดล้อมของครอบครัวใหญ่แบบครอบครัวขยาย มีปู่และย่าเป็นเสาหลักของครอบครัว ปัจจุบันบ้านของนัจมีทั้งหมด 5 ครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกันในบ้าน 2 หลัง นัจอยู่กับปู่มาตลอด เธอเป็นคนไม่ถือ ไม่ชนมาตั้งแต่เด็กเพราะคิดว่าตนเป็นคนไม่มีอะไรสู้ผู้อื่นได้ นัจเป็นคนปากเพียรพยายาม สู้ อุตหนัก มีวินัย จากที่เคยสอบตกวิชาภาษาอังกฤษ นัจพยายามทำความเข้าใจจนสอบวิชาภาษาอังกฤษได้เกรดสาม นัจชอบสังเกตผู้อื่น ชอบเข้าหาคนให้ถูกวิธี

ครอบครัวของนัจอบอุ่น วันหยุดมีกิจกรรมในครอบครัวร่วมกันเสมอ อาทิ ทำความสะอาดบ้าน ทำกับข้าว

นัจคิดว่าตนต้องการเป็นที่รักของผู้อื่น นัจกลัวความคาดหวังของผู้อื่นที่มีต่อเธอเพราะความเชื่อถือว่าเธอเป็นคนดี นัจไม่ชอบคนเฉื่อย ๆ เรื่อย ๆ ไม่กระตือรือร้น

นัจชอบครอบครัวของแม่นิยม รู้สึกว่าแม่นิยมมีครอบครัวอบอุ่นเหมือนตัวเธอเอง สิ่งที่นัจได้เรียนรู้จากการสวมบทบาทเป็นแม่นิยมคือ คนเราต้องมีเวลาให้ตัวเองได้พัก ได้มีความสุขกับสิ่งที่นัจเคยมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา เรียบง่ายเกินไป ดารชา ทองประยูร (สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2561)

5.4.2.2 ผลการสัมภาษณ์นางสาวพิมพ์ชนก เรืองรุ่ง สวมบทบาทเป็น เตี้ยและพิมพ์

นางสาวพิมพ์ชนก รุ่งเรือง หรือพิมพ์ เกิดเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2537 มีภูมิลำเนาอยู่ที่ จังหวัดลพบุรี พ่อแม่รับราชการครู มีพี่ชาย 1 คน พ่อของพิมพ์เคยแต่งงานมาแล้ว พิมพ์มีพี่สาวและพี่ชายต่างแม่ อีกอย่างละ 1 คนซึ่งอายุห่างจากพิมพ์มาก พิมพ์เป็นคนมีชีวิตสุขสบายตั้งแต่เด็กเพราะพ่อแม่มีฐานะพอสมควร แม่ เป็นครูสอนภาษาไทย ส่วนพ่อเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ นอกจากพ่อจะมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนแล้ว พ่อ ยังเปิดร้านซ่อมคอมพิวเตอร์ด้วย ต่อมาเมื่อพ่อเสียชีวิต ครอบครัวจึงเริ่มประสบความเดือดร้อนทางการเงินแต่ไม่ ถึงกับลำบาก พิมพ์สนิทกับแม่มาก เธอคุยกับแม่ได้ทุกเรื่อง พิมพ์ต้องโทรศัพท์คุยกับแม่ทุกวัน ปัจจุบันแม่ของพิมพ์ แต่งงานใหม่ พิมพ์เข้ากับพ่อเลี้ยงได้ดี

พิมพ์เป็นคนชอบเรียนหนังสือ พ่อแม่คาดหวังเรื่องการเรียนมาก พ่อแม่เคยให้แรงจูงใจการเรียน เป็นสิ่งของที่พิมพ์อยากได้ พิมพ์ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์และฟิสิกส์เพราะชอบแก้ปัญหา เธอเริ่มสนใจกิจกรรม ตอนอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 5 ทำให้เริ่มสนใจการแสดง เป็นผู้นำเชียร์ พิมพ์ชอบเล่นบทบาทสมมติตั้งแต่เด็ก

พิมพ์เป็นคนใส่ใจความรู้สึกผู้อื่นมาก กลัวการสูญเสียความสัมพันธ์ แต่เธอเป็นคนเด็ดเดี่ยว ไม่คิด ขอเงินใคร ยอมลำบากดีกว่าขอเพราะกลัวเสียหน้า พิมพ์เป็นคนคิดเองทำเอง เชื่อในสัญชาตญาณตัวเอง ไม่ค่อย ปรึกษาใครเพราะเมื่อพลาดจะได้ไม่เสียใจ แม่สนับสนุนให้พิมพ์เรียนรู้ด้วยตัวเอง พิมพ์เป็นคนกำหนดชีวิตตัวเอง ไม่ เชื่อผู้อื่น เก็บความรู้สึกเก่ง แต่จริง ๆ พิมพ์เป็นคนอ่อนไหว ไม่ยอมในสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง

พิมพ์มีคนรักครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี เป็นคนคบใครไม่นานเพียง 2-3 เดือนก็เลิกเพราะเป็นคนเปื้อน ง่าย เมื่อเลิกกันแล้วก็เลิกได้เด็ดขาด ไม่ต้องการเห็นหน้าอีก พิมพ์เป็นคนมีโลกส่วนตัวสูง อยู่คนเดียวได้ รักสัตว์ ชอบแมวเป็นพิเศษ พิมพ์เป็นคนตื่นตื้นง่าย ตื่นตื่นแล้วจะปวดท้อง พิมพ์ชอบเล่นเดิมพันกับความรู้สึกตนเอง ใช้ ความมุ่งมั่นเป็นแรงผลักดันชีวิต และเห็นว่าชีวิตมนุษย์สามารถผกผันได้ตลอดเวลา

พิมพ์เคยทำงานประจำขายเสื้อผ้าได้ 8 เดือนก็ลาออกเพราะไม่ชอบผู้จัดการร้าน ปัจจุบันพิมพ์ ขายเครื่องสำอางออนไลน์ พิมพ์เป็นคนมองอนาคต มองเห็นช่องทางทำธุรกิจจึงลงเรียนวิชาการขายของออนไลน์ เพื่อนำมาใช้งานจริง พิมพ์เป็นคนประหยัด ฝันอยากมีบ้านของตัวเองจึงทำงานเก็บเงิน

พิมพ์เคยไปแอบดูตัวจริงของพี่เตี้ย รู้สึกว่าพี่เตี้ยเป็นคนนึง ๆ มั่นใจในตัวเอง ทำให้พิมพ์รู้สึกกลัว พิมพ์ยังเห็นว่าพี่เตี้ยเป็นคนเข้มแข็งกว่าเธอมาก เพราะพิมพ์ไม่กล้าปฏิเสธความหวังดีของแม่ที่อยากเห็นพิมพ์รับ ราชการ มีงานมั่นคงทั้ง ๆ ที่พิมพ์ไม่ได้อยากทำ แต่เธอก็กลัวแม่เสียใจ พิมพ์คิดว่าความหวังดีของแม่ทำให้พิมพ์ เจ็บปวด พิมพ์ชนก เรืองรุ่ง (สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2561)

5.4.2.3 ผลการสัมภาษณ์นางสาวสุวิตรา อินทร์พงษ์ สวมบทบาทเป็น ตี๊ดและเต้

นางสาวสุวิตรา อินทร์พงษ์ หรือเต้ เกิดเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2537 เป็นคนที่ไม่รู้ตัวว่าตนเอง ต้องการหรือชอบทำอะไร เต้จึงฉกคนที่หาตัวเองพบและชัดเจนกับชีวิต เต้คิดว่าเธอเป็นคนไม่กล้าตัดสินใจ ไม่หนัก แน่น มีความมั่นใจในตัวเองน้อย ปกป้องตัวเองมากเกินไป กลัวทุกอย่าง กลัวการคาดหวังจากผู้อื่น กลัวผู้อื่นผิดหวัง

ในตัวเธอ กลัวการไม่ประสบความสำเร็จ กลัวทำผิด กลัวดูไม่ดี แต่คิดว่าความกลัวทำให้เธอเสียโอกาสที่ดีในชีวิตไปหลายครั้ง ปัจจุบันตั้งใจพยายามให้อภัยตัวเองที่ไม่คว้าโอกาสในชีวิตไว้

แต่คิดว่าเธอไม่ได้เรียนรู้อะไรจากการสวมบทบาทเป็นพี่ที่ดีมากนัก แต่พอมองเห็นการเปรียบเทียบชีวิตของตัวเองกับชีวิตตัวละคร เข้าใจความกล้าที่ตัวละครมี อาทิ กล้าไปเรียนรู้การทำกะปิ กล้าขายของ แต่เห็นความเหนียวยากของตัวละคร ทำให้ได้มีความกล้าที่จะลองทำอะไรที่เธอไม่เคยทำ และเรียนรู้ว่าเธอต้องสู้กับปัญหาต่าง ๆ ให้ได้ สุวิตรา อินทร์พงษ์ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2561)

5.4.2.4 ผลการสัมภาษณ์นางสาวณัฐวดี กิจตะโก สวมบทบาทเป็น หนูและลิลลี่

นางสาวณัฐวดี กิจตะโก หรือลิลลี่ เกิดเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538 มีน้องสาว 1 คน ลิลลี่กลัวว่าน้องสาวจะทิ้งพ่อแม่ไปอยู่ต่างประเทศ ทำให้ลิลลี่ต้องอยู่กับพ่อแม่คนเดียว ลิลลี่เป็นคนชอบวาดรูปมาก ชี้กลัว มีมุมปลอดภัย เมื่อเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายลิลลี่เห็นว่าตนไม่มีอะไรดี แต่ชอบสร้างเรื่องอวดในทวิตเตอร์ว่ามีดี ชอบวิจารณ์ละครชุดของเกาหลีเพื่ออวดผู้อื่นว่ามีเธอความรู้เกี่ยวกับละคร

สิ่งที่ลิลลี่คิดว่าเธอมีเหมือนตัวละครที่หนูคือลิลลี่เป็นคนไม่มีเพื่อน เนื่องจากไม่มีความกล้าที่จะยอมให้ตนเองเจ็บปวดจึงรีบเปลี่ยนกลุ่มเพื่อนก่อน ลิลลี่ชอบแสดงออกกว่าเป็นคนกล้า ชอบความผาดโผน ของมีคมเป็นคนตลก ไม่มีพิษมีภัย ทั้งหมดนี้เธอทำเพื่อปกปิดความอ่อนแอ ลิลลี่ชอบชีวิตช่วงที่ที่หนูเสียลูกชายคนโต เธอรู้สึกขุ่นใจใจเต็มแรงเมื่อได้อ่านบทละครเพราะคิดว่าเป็นประสบการณ์ที่เธอไม่เคยมี และทำทนายมากหากได้แสดงลิลลี่อ่านบทแล้วสงสารตัวละคร ณัฐวดี กิจตะโก (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2561)

5.4.2.5 ผลการสัมภาษณ์นางสาวศิริวิมล พัทธกัญญาจนกุล สวมบทบาทเป็น บ๊วยและมิลก์

นางสาวศิริวิมล พัทธกัญญาจนกุล หรือมิลก์ เกิดเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2538 มีพี่สาว 1 คน พ่อแม่มีลูกย้ายมาอยู่กาญจนบุรีตั้งแต่เธออายุ 2 ขวบ มิลก์มีบ้านอยู่บนแพ ครอบครัวย้ายบ้านมาอยู่บนบกเมื่อเธออายุ 12 ขวบ แม่ของมิลก์เป็นครู

มิลก์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีปัญหา แม่ของเธอถูกครอบครัวทางพ่อทุบตี จนทำให้พ่อและแม่ของมิลก์ต้องแยกทางกัน ความเสียใจของมิลก์คือแม่ถูกทำร้าย

มิลก์ใฝ่ฝันอยากมีบ้านเป็นของตนเองให้แม่และพี่สาวอยู่ด้วยกันเพราะปัจจุบันแม่ยังอยู่บ้านพักครูภาพในฝันของมิลก์ไม่เคยมีคนอื่น เธอไม่ได้มองอนาคตว่าเธอจะมีคู่ชีวิตเลย มิลก์เป็นคนชอบทำกับข้าว อยากมีครัวสวย ๆ แต่ปัจจุบันมิลก์กลัวว่าหลังเรียนจบแล้วจะไม่มีการทำ

มิลก์ชอบชีวิตของเจ็บบ๊วยช่วงที่เดินขายของที่หาดบางแสน เพราะเข้าใจและสามารถเทียบเคียงได้กับชีวิตของเธอ มิลก์เคยมีประสบการณ์ซ้อนท้ายรถมอเตอร์ไซด์ของแม่ไปเที่ยวกับพี่สาวในตัวเมืองกาญจนบุรี ซึ่งเป็นความสุขที่สุดของเธอในวัยเด็ก ศิริวิมล พัทธกัญญาจนกุล (สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2561)

5.4.2.6 ผลการสัมภาษณ์นางสาวยศวดี งามลม้าย สวมบทบาทเป็น พรและลูกยอ

นางสาวยศวดี งามล้าย หรือลูกยอ เกิดเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2541 มีพี่ชาย 1 คน แม่ขายส่งผักตั้งแต่ลูกยอเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชื่อเล่นของลูกยอได้มาจากการเป็นเด็กคนเล็กสุดในครอบครัวทางพ่อ ย่าเป็นผู้ตั้งชื่อให้ลูกยอ หมายถึง ลูกที่ทุกคนยกยอ เอาใจ เมื่อเป็นเด็ก เธอเข้าร่วมการแข่งขัน การประกวดเสมอ ได้รับรางวัลมากมายหลากหลายสาขา อาทิ คณิตเลขเร็ว วาดภาพ ร้องเพลง อักษรไขว้ เล่นิทาน แต่ลูกยอไม่ชอบให้ผู้อื่นคาดหวังอะไรจากตน อีกทั้งครอบครัวก็ไม่สนับสนุนให้ประกวด

ครอบครัวของลูกยอไม่ราบรื่น เธอมีคำถามเสมอว่า “ทำไม” พ่อแม่ของลูกยอแยกทางกันขณะลูกยอเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลูกยออยู่กับพ่อ มีหน้าที่ดูแลอามา แต่เธอรู้สึกว่าอามาลำเอียง ทำให้ลูกยอรู้สึกเหมือนอยู่ตัวคนเดียว ปัจจุบันลูกยอเลือกใช้ชีวิตอยู่กับแม่มากกว่าพ่อ ลูกยอเป็นคนที่มีปัญหาแล้วไม่แสดงออกกับครอบครัว แรงจูงใจในชีวิตคือต้องการให้ทุกคนที่บ้านเห็นว่าเธอทำได้ เอาตัวรอด ต้องการให้ทุกคนยอมรับเรื่องการเลือกเรียนศิลปะการแสดง ทัศนคติของลูกยอต่อศิลปะการแสดงคือเชื่อว่าละครทำให้ชีวิตดีขึ้น เธอเห็นตัวอย่างจากเพื่อนที่ทำละครด้วยกันซึ่งมีฐานะยากจน แต่มีความสุขเมื่อได้ทำละคร ลูกยอเชื่อว่าการเข้าชมรมละครสมัยที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาเป็นทางออกเดียวของชีวิต ลูกยอเห็นว่าเธอเป็นคนมีปัญหา คิดมาก ไม่ยอมให้ผู้อื่นล้ำเส้นเกี่ยวกับความไม่ถูกต้อง ลูกยอไม่ชอบคนที่ไม่มีมารยาท ไม่ชอบให้ผู้อื่นมายุ่งวุ่นวายกับชีวิตของเธอ

ปัญหาในครอบครัวของลูกยอเกิดจากการที่ทุกคนในบ้านมีนิสัยเหมือนกันคือ ชอบเอาชนะ ลูกยอมองว่าข้อเสียของเธอคือการจมและยึดติดกับอารมณ์ความรู้สึกของตนมากเกินไป บางครั้งเธอขาดแรงจูงใจในการใช้ชีวิต ลูกยอใช้การแต่งหน้าให้ตัวเองเป็นเครื่องมือบรรเทาความทุกข์ ทำให้รู้สึกนี้่ไม่ต้องคิดมาก เพราะเป็นคนชอบคิดฟุ้งซ่าน ละเอียดอ่อนกับทุกความรู้สึกมากเกินไป เธอเป็นคนทีกลัวว่าผู้อื่นจะไม่รักเธอ

ลูกยอเห็นว่าคุณสมบัติที่เธอต่างจากตัวละครพีพร คือ ลูกยอเป็นคนใจร้อน โผงผาง ไม่เก็บความรู้สึก และไม่ติดครอบครัวเลย ส่วนที่เหมือนกันคือลูกยอเป็นคนชอบทำกับข้าว อาหารที่ชอบคือน้ำพริกปลาหู ลูกยอชอบชีวิตในวัยเด็กที่อบอุ่นของพีพร ยศวดี งามล้าย (สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2561)

ผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์นักแสดงที่สวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้าสูงอายุทั้ง 6 คน ไปใช้ในการพัฒนาการเขียนบทละครด้วยการสร้างโครงเรื่องรองชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงในขั้นตอนการเขียนบทละคร และพัฒนาการกำกับการแสดงละครด้วยการหาจุดร่วมของอัตลักษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนกับอัตลักษณ์ของนักแสดง เพื่อเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุกับนักแสดงและเพื่อเอื้อให้นักแสดงสามารถสวมบทบาทเป็นแม่ค้าสูงอายุ สามารถฝึกซ้อมการแสดงให้ราบรื่นขึ้น

5.5 ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร

ผลที่ได้รับจากกระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครซึ่งมุ่งให้แก่นความคิดหลักของเรื่อง ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิตสามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมละครได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้กลวิธีเน้นการขยายรายละเอียดของบทละครเพื่อขบเน้นให้ผู้ชมเห็นช่วงเวลาในตัวละครพื้นฝ่าอุปสรรคความยากลำบากในชีวิตให้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ ผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.5.1 ผลการเขียนบทละคร

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของแนวทางการเขียนบทละคร *ตัวแม่* ในการปฏิบัติงานครั้งแรกและการปฏิบัติงานครั้งที่สองประกอบด้วยสองส่วนสำคัญ ได้แก่ การสร้างโครงเรื่องและการสร้างตัวละคร โดยทางเลือกคงการกำหนดแก่นความคิดหลักของบทละครไว้เพียงแก่นความคิดเดียวดังการเขียนบทละครในการจัดการแสดงครั้งแรกนั้น มีผลให้บทละครสามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักของเรื่อง ได้แก่ คุณค่าในชีวิตของมนุษย์เกิดจากความเพียรพยายามเอาชนะอุปสรรคในชีวิตมีความชัดเจนขึ้นและยังเป็นการขบเน้นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้ชัดเจนขึ้นด้วย ดังรายละเอียดที่สำคัญต่อไปนี้

5.5.1.1 ผลการสร้างโครงเรื่อง กำหนดให้โครงเรื่องหลักของบทละครซึ่งเป็นเรื่องความพยายามต่อสู้เอาชนะอุปสรรคของกลุ่มตัวละครแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนได้รับการนำเสนอคู่ขนานไปกับโครงเรื่องรองซึ่งนำเสนอเรื่องความพยายามซ่อมละครชีวิตประวัติแม่ค้าของเด็กนักเรียนการแสดงกลุ่มหนึ่ง พบว่าผลที่ได้รับคือโครงเรื่องทั้งสองโครงเรื่องสามารถทำหน้าที่เดียวกัน ได้แก่ ขบเน้นความเพียรพยายามของตัวละครทั้งสองกลุ่มได้อย่างชัดเจนและสนับสนุนกันเป็นอย่างดี ทั้งนี้ ผลของการกำหนดให้เรื่องราวในละครปีบการกระทำของกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงด้วยการกำหนดอุปสรรคด้านระยะเวลาให้เหลือ 2 สัปดาห์ก่อนเปิดการแสดงนั้น มีผลทำให้การดำเนินเรื่องมีความเข้มข้น น่าติดตามยิ่งขึ้น

สำหรับในขั้นตอนการเขียนบทละครนั้น ผลของการเลือกกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องหลักเกี่ยวกับชีวิตแม่ค้าให้อยู่ในรูปแบบเรื่องเล่าในอดีตของตัวละคร โดยเล่าตามลำดับประเด็น มิได้คำนึงถึงลำดับเวลาและผลของการเลือกกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องรองเกี่ยวกับชีวิตเด็กนักเรียนการแสดงให้อยู่ในรูปแบบการกระทำในปัจจุบันของตัวละคร โดยเล่าตามลำดับประเด็น มิได้คำนึงถึงลำดับเวลาเช่นกันนั้น มีผลทำให้ผู้ชมมีความสนใจใคร่ติดตามเรื่องราวในละครมากขึ้นกว่าการนำเสนอละครครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรี ผู้ชมสามารถติดตามเรื่องได้ง่ายเพราะบทละครทั้งสองโครงเรื่องนำเสนอเรื่องราวทีละประเด็น อีกทั้งประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับการคัดสรรให้เรียงลำดับกันนั้นทวีความเข้มข้นขึ้นเมื่อเรื่องดำเนินไป แสดงให้เห็นภาวะคับขันของตัวละครทั้งตัวละครกลุ่มแม่ค้าและกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงที่ทวีความเข้มข้นขึ้นเช่นกัน ทำให้เห็นว่าการเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอละครโดยมิได้คำนึงถึงลำดับเวลานั้นไม่มีผลต่อความเข้าใจของผู้ชม อนึ่ง ในโครงเรื่องรองยังมีการปีบให้การกระทำของกลุ่ม

เด็กนักเรียนการแสดงเข้มข้นขึ้นด้วยการกำหนดอุปสรรคด้านเวลาเพื่อบีบให้กลุ่มตัวละครอยู่ในสถานะคับขันยิ่งขึ้น มีผลทำให้ผู้ชมมีแนวโน้มที่จะเกิดความรู้สึกร่วม เอาใจช่วยตัวละครยิ่งขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ กลวิธีในการนำเสนอเรื่องราวในโครงเรื่องหลักซึ่งเป็นเรื่องเล่าชีวิตในอดีตของแม่ค้าแต่ละช่วงตามประเด็นการนำเสนอ นั้น ผู้วิจัยได้ตัดทอนเนื้อหาให้มีความยาวพอเหมาะแก่การติดตามของผู้ชม ทว่ามิได้ตัดทอนให้เนื้อหาสำคัญใดขาดหายไป ดังนั้น ผู้ชมจึงสามารถติดตามเนื้อหาชีวประวัติของแม่ค้าได้ราบรื่นขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลการเขียนบทละครครั้งแรก

5.5.1.2 ผลการสร้างตัวละคร เป็นการสร้างกลุ่มตัวละครหลัก คือ กลุ่มตัวละครแม่ค้าควบคู่ไปกับการสร้างกลุ่มตัวละครรอง คือ กลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง ประกอบกับการใช้กลวิธีการเชื่อมโยงโลกของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเข้ากับโลกของกลุ่มตัวละครแม่ค้านั้น สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจตัวละครทั้งสองกลุ่มดังกล่าวได้ราบรื่นขึ้น ผลสำคัญที่สุดคือผู้ชมสามารถเข้าใจได้ว่ากลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การใช้ชีวิตของตนผ่านการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าทั้งจากประสบการณ์ชีวิตของตัวละครแม่ค้าที่เด็กนักเรียนการแสดงแต่ละคนสวมบทบาท และจากประสบการณ์ชีวิตของตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ร่วมด้วย ดังนั้น ผู้ชมจึงสามารถเข้าใจ เข้าถึง และมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับตัวละครทั้งสองกลุ่มได้มากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลการเขียนบทละครครั้งแรก

ดังได้กล่าวแล้วว่ากลวิธีการพัฒนาและปรับปรุงการเขียนบทละครที่ผู้วิจัยใช้ในการเขียนบทละครสำหรับการจัดการแสดงครั้งที่สองนี้ยังคงมุ่งนำเสนอการขบเน้นแก่นความคิดหลักของเรื่องให้ชัดเจนที่สุดดั้งเดิม ทว่าเพิ่มเติมให้เห็นการเปรียบเทียบโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรอง ตลอดจนชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง สามารถทำให้ตัวละครทั้งกลุ่มแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนและกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงมีเอกภาพของการกระทำเดียวกัน ได้แก่ ความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ ทำให้ผู้ชมละครสามารถได้รับสารที่ละครต้องการนำเสนอได้ตามวัตถุประสงค์

5.5.2 ผลการกำกับการแสดงละคร

ในขั้นตอนการกำกับการแสดงนั้น ผู้วิจัยยังคงยึดแนวทางการแสดงเดิม ได้แก่ การแสดงแนวสมจริง เนื่องจากเห็นว่ามีความสอดคล้องกับการนำเสนอชีวิตจริงของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน อีกทั้งการนำเสนอการแสดงแบบสมจริงยังช่วยขบเน้นช่วงเวลาความยากลำบากที่เกิดจากการฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าทุกคนอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การแสดงแนวสมจริงยังเหมาะสมกับการแนวทางการเขียนบทละครที่ได้ปรับปรุงใหม่เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสร้างสรรค์งานละครครั้งที่สองนี้ ซึ่งกำหนดให้นักแสดงแต่ละคนต้องสวมบทบาทเป็นทั้งตัวละครแม่ค้าและตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง อีกทั้งยังขบเน้นการนำเสนอปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครทั้งสองกลุ่มทุกตัวละคร และขบเน้นให้นักแสดงมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับเรื่องและกับตัวละครทั้งสองกลุ่มทุกตัวละครอีกด้วย

สำหรับผลของการกำหนดแนวทางการกำกับการแสดงซึ่งให้นักแสดงทุกคนฝึกซ้อมการแสดงโดยการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของบทบาทที่แต่ละคนได้รับทั้งสองบทบาท ได้แก่ ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้า สามารถทำให้นักแสดงแต่ละคนเป็นตัวละครคนละสองตัว นักแสดงสามารถมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับทั้งเรื่องของเด็กนักเรียนการแสดงและเรื่องของแม่ค้าที่ตนสวมบทบาท อีกทั้งนักแสดงยังมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ บนเวทีอีกด้วย

ดังได้กล่าวแล้วว่า การฝึกซ้อมการแสดงครั้งที่สองมีจุดที่ผู้วิจัยต้องการขบเน้นเป็นพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการนำเสนอตัวละครที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่ ทำให้ได้รับผลการฝึกซ้อมว่านักแสดงทุกคนสามารถสื่อสารกับคู่แสดงได้ตามแนวทางการแสดงแบบสมจริง ได้แก่ นักแสดงสามารถพูดให้มีความหมายตามที่ตัวละครต้องการทั้งความหมายที่พูดหรือสื่อสารโดยตรงไปตรงมาและความหมายโดยนัยที่ไม่สามารถพูดหรือสื่อสารออกมาได้ รวมทั้งนักแสดงสามารถฟังคู่แสดงให้ได้ยินสิ่งที่คู่แสดงพูดจริง ๆ ทั้งสิ่งที่พูดหรือสื่อสารได้อย่างตรงไปตรงมาและได้ยินสิ่งที่คู่แสดงไม่สามารถพูดหรือสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาด้วยเช่นกัน อีกทั้งนักแสดงยังสามารถแสดงความต้องการของตัวละคร และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครออกมาได้อย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์

ผลการปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการละครทั้งการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครในการปฏิบัติงานครั้งที่สองนั้นสามารถขบเน้นความเพียรพยายามของตัวละครในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตและสามารถนำเสนอแก่นความคิดหลักของเรื่องได้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ ทำให้ละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน *ตัวแม่* สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในด้านความเป็นผู้หญิงนักสู้ชีวิตได้ชัดเจน

5.6 ผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร

ดังได้กล่าวแล้วว่า ผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการสำรวจว่ากระบวนการสร้างสรรค์ละครสามารถสื่อสารไปถึงผู้ชมได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงได้จัดให้มีการสำรวจผลที่ผู้ชมละครได้รับจากการชมละคร โดยสามารถสรุปผลการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.6.1 ผลการจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร

ผลการจัดการเสวนาหลังการแสดงละครซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครทั้งนักวิชาการและนักวิชาชีพด้านศิลปะการละครมาร่วมอภิปรายความคิดเห็นที่มีต่อละคร โดยมีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ และได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมละครทั่วไปที่สนใจในรอบการแสดงนั้น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการรับฟังและแสดงความคิดเห็น มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

5.6.1.1 ผลการเขียนบทละคร สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ทำให้ผู้ชมเห็นพ้องว่าชีวิตของแม่ค้าสูงอายุทุกคนเป็นชีวิตที่น่าชื่นชม สามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นได้ในแง่ของความอดทน ความมีมานะ

การต่อสู้กับอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ ในชีวิตเช่นเดียวกับผลการเขียนบทละครในการจัดการแสดงละครครั้งแรก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความเห็นว่าสามารถแก้ปัญหาของการเขียนบทละครในการจัดการแสดงครั้งแรกได้ เนื่องจากผู้ชมเห็นว่าเรื่องราวชีวิตในโครงเรื่องหลักของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและเรื่องราวชีวิตในโครงเรื่องรองของกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดงมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน อีกทั้งสามารถนำเสนอเรื่องของแม่ค้าให้น่าติดตามขึ้นได้ เนื่องจากปรับเปลี่ยนกลวิธีการลำดับเรื่องให้เป็นไปตามประเด็น มิใช่ตามลำดับเวลาดังปรากฏในการเขียนบทละครครั้งแรก

5.6.1.2 ผลการกำกับการแสดงละคร สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ กล่าวคือ แนวทางการแสดงช่วยขับเน้นความยากลำบากของทั้งกลุ่มตัวละครแม่ค้าและกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง ทำให้ผู้ชมเข้าใจการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตของแม่ค้าและเด็กนักเรียนการแสดงได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญที่สุดคือผู้ชมสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวละครแม่ค้ากับตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง ผู้ชมเห็นประจักษ์ว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้ชีวิตจากประสบการณ์ชีวิตของตัวละครแม่ค้า

5.6.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่*

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อการชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จากแบบสอบถาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ชมออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เข้าชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 11 ถึงวันที่ 13 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 จำนวน 133 คน โดยผู้วิจัยนำเสนอลักษณะทั่วไปของตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยรอบการแสดงตามตาราง 5.11 เพศและอาชีพของตัวอย่างตามตาราง 5.12 และอายุของตัวอย่างตามตาราง 5.13 ดังต่อไปนี้

ตาราง 5.11 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามรอบการแสดง

รอบการแสดง	จำนวน	ร้อยละ
วันศุกร์ที่ 11 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30	25	18.80
วันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30	24	18.05
วันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30	35	26.32
วันอาทิตย์ที่ 13 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30	16	12.03
วันอาทิตย์ที่ 13 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30	33	24.81
รวม	133	100.00

จากตาราง 5.11 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 113 คน ส่วนใหญ่ชมการแสดงวันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30 โดยมีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 26.22 รองลงมาชมการแสดงวันอาทิตย์ที่ 13 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30 มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 24.81 ลำดับถัดมาได้แก่การแสดงวันศุกร์ที่ 11 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30 มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18.80 โดยที่การแสดงวันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30 มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 18.05 และการแสดงวันอาทิตย์ที่ 13 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30 มีจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.03 ตามลำดับ

ตาราง 5.12 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	53	39.85
หญิง	80	60.15
รวม	133	100.00
อาชีพ		
พนักงานเอกชน	37	27.82
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13	9.77
รับจ้างอิสระ (Freelance)	47	35.34
นักเรียน/นักศึกษา	16	12.03
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	19	14.29
เกษียณ / ไม่ได้ทำงาน	1	0.75
รวม	133	100.00

จากตาราง 5.12 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน โดยตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 60.15 ส่วนเพศชาย มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 39.85 โดยที่ประกอบอาชีพอิสระ (Freelance) เป็นจำนวนมากที่สุด มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 35.34 รองลงมา ได้แก่ พนักงานเอกชน มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 27.82 ลำดับถัดมาได้แก่ ธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 โดยเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.03 ในขณะที่รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.77 และเกษียณอายุหรือไม่ได้ทำงาน มีจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

ตาราง 5.13 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน (n = 585)	ร้อยละ
14	1	.75
15	1	.75
16	1	.75
18	1	.75
20	5	3.76
21	6	4.51
22	2	1.50
23	6	4.51
24	14	10.53
25	6	4.51
26	3	2.26
28	1	.75
29	2	1.50
30	5	3.76
31	7	5.26
32	14	10.53
33	6	4.51
34	6	4.51
35	6	4.51
36	2	1.50
37	3	2.26
38	2	1.50
39	4	3.01
40	5	3.76
41	1	.75
42	1	.75
47	3	2.26
48	1	.75

อายุ (ปี)	จำนวน (n = 585)	ร้อยละ
49	5	3.76
50	4	3.01
51	2	1.50
52	1	.75
53	1	.75
56	1	.75
63	1	.75
65	1	.75
ไม่ตอบ	2	1.50
รวม	133	100.00

ค่าเฉลี่ย (Mean) = 32.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) = 10.13

จากตาราง 5.13 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีค่าอายุเฉลี่ยเท่ากับ 32.60 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.13 ตัวอย่างอายุ 24 ปี และอายุ 32 ปีมีจำนวนมากที่สุด คือมีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 รองลงมาอายุ 31 ปี มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26 โดยตัวอย่างที่ชมละครที่มีอายุมากที่สุด คือ 65 ปี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 และอายุน้อยที่สุดที่ชมละคร คือ 14 ปี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* ของตัวอย่าง

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัด กรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ ดังนี้

หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ผู้วิจัยเสนอจำนวนและร้อยละตามตาราง 5.14 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตาราง 5.15

หมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต ผู้วิจัยเสนอจำนวนและร้อยละตามตาราง 5.16 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตาราง 5.17

หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต ผู้วิจัยเสนอจำนวนและร้อยละตามตาราง 5.18 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตาราง 5.19

หมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต ผู้วิจัยเสนอจำนวน และร้อยละตามตาราง 5.20 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตาราง 5.21

นอกจากนี้ ยังมีตารางสรุปค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานครในหมวด ก ข ค และ ง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยประเมินความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัด กรุงเทพมหานครโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในการประเมินข้อความแต่ละข้อจำนวน 4 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 4 คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 1 คะแนน

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนจากการวัดความคิดเห็นที่ได้มารวมกัน เพื่อหาระดับเฉลี่ยของความคิดเห็นในแต่ละข้อความ โดยมีเกณฑ์การกำหนดช่วงคะแนนดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 1}{4} = 0.75$$

เมื่อได้ช่วงคะแนนความห่างของแต่ละชั้นแล้ว ผู้วิจัยนำไปสร้างเกณฑ์เพื่อจำแนกระดับความคิดเห็นในการแปลผลในแต่ละข้อความ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.75	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความนั้น
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.76 – 2.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.25	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้น
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.26 – 4.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความนั้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัด กรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ ข้างต้นตามลำดับดังต่อไปนี้

ตาราง 5.14 จำนวน (ร้อยละ) ของตัวอย่าง จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร

ข้อความคำถาม	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่	ไม่เห็น	รวม
	อย่างยิ่ง		เห็นด้วย	ด้วย	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ท่านเข้าใจสารที่ละครต้องการบอกผู้ชม	63 (47.37)	70 (52.63)	-	-	133 (100.0)
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน	85 (63.91)	48 (36.09)	-	-	133 (100.0)
3. ท่านเข้าใจว่าความไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบากของแม่ค้าแต่ละคน จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ	93 (69.17)	41 (30.83)	-	-	133 (100.0)
4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน	83 (62.41)	45 (33.84)	5 (3.76)	-	133 (100.0)
5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก	75 (56.39)	57 (42.86)	1 (0.75)	-	133 (100.0)

จากตาราง 5.14 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นที่มีต่อละคร ด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร จากข้อความ 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. ท่านเข้าใจสารที่ละครต้องการบอกผู้ชม พบว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” โดยมีจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 47.37 ตามลำดับ

2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน พบว่าตัวอย่างมากกว่าครึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 63.91 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 36.09 ตามลำดับ

3. ท่านเข้าใจว่าความไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบากของแม่ค้าแต่ละคน จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ พบว่าตัวอย่างมากกว่าครึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 69.17 รองลงมาตอบ “เห็นด้วย” มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 30.83 ตามลำดับ

4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน พบว่าตัวอย่างมากกว่าครึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยมีจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 62.41 รองลงมาได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 33.84 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 ตามลำดับ

5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก พบว่าตัวอย่างเกินครึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

ตาราง 5.15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ท่านเข้าใจสารที่ละครต้องการบอกผู้ชม	3.47	.50	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน	3.64	.48	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ท่านเข้าใจว่าความไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบากของแม่ค้าแต่ละคน จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ	3.69	.46	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน	3.59	.57	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก	3.56	.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความคิดเห็นโดยรวมด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร	3.59	.36	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตาราง 5.15 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นต่อละครด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ลักษณะเดียวเท่านั้น ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ซึ่งสามารถประมวลผลดังต่อไปนี้

ตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ก ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกข้อคำถาม โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ คือ “ท่านเข้าใจว่าความไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบากของแม่ค้าแต่ละคน จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 รองลงมา ได้แก่ “ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 โดยที่ “ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ลำดับถัดมา ได้แก่ “ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 โดยที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ “ท่านเข้าใจสารที่ละครต้องการบอกผู้ชม” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อคำถามในด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ทุกข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยโดยรวม พบว่าตัวอย่างมีความคิดเห็น ด้านหมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร โดยรวมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36

ตาราง 5.16 จำนวน (ร้อยละ) ของตัวอย่าง จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต

ข้อคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของแม่ค้ามากขึ้น	55 (41.35)	75 (56.39)	3 (2.26)	-	133 (100.0)
2. ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า	62 (46.62)	68 (51.13)	3 (2.26)	-	133 (100.0)
3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน	73 (54.89)	57 (42.86)	3 (2.26)	-	133 (100.0)

ข้อความคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
4. หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ	84 (63.16)	42 (31.58)	7 (5.26)	-	133 (100.0)
5. หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น	82 (61.65)	46 (34.59)	4 (3.01)	1 (.0.75)	133 (100.0)

จากตาราง 5.16 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นที่มีต่อละครด้านหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต จากข้อความคำถาม 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของแม่ค้ามากขึ้น พบว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 56.39 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 41.35 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 ตามลำดับ

2. ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า พบว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 51.13 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 46.62 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 ตามลำดับ

3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน พบว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 54.89 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 ตามลำดับ

4. หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ พบว่าตัวอย่างมากกว่าครึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยมีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 63.16 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 31.58 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ตามลำดับ

5. หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น พบว่าตัวอย่างมากกว่าครึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 61.65 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 34.59 ลำดับถัดมา ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.01 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

ตาราง 5.17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของแม่ค้ามากขึ้น	3.39	.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า	3.44	.54	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่านเมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน	3.53	.54	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ	3.58	.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น	3.57	.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความคิดเห็นโดยรวมด้านหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต	3.50	.41	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตาราง 5.17 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นต่อละครด้านหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิตเพียงลักษณะเดียวเท่านั้น ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ซึ่งสามารถประมวลผลดังต่อไปนี้

ตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ข ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกข้อคำถาม โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ คือ “หลังชมละคร ท่านเชื่อว่า

ทุกคนสามารถฝันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 รองลงมา ได้แก่ “หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่าน ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ลำดับถัดมาได้แก่ “ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 ขณะที่ “ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 โดยที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ “หลังจากชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของแม่ค้ามากขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อคำถามในหมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิตทุกข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยโดยรวม พบว่าตัวอย่างมีความคิดเห็น หมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิตโดยรวมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41

ตาราง 5.18 จำนวน (ร้อยละ) ของตัวอย่าง จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต

ข้อคำถาม	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่	ไม่เห็น	รวม
	อย่างยิ่ง		เห็นด้วย	ด้วย	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า	46 (34.59)	84 (63.16)	3 (2.26)	-	133 (100.0)
2. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมาข้อมละครทั้ง ๆ ที่มีความกังวลกับปัญหาในชีวิตของตัวเอง	44 (33.08)	74 (55.64)	15 (11.28)	-	133 (100.0)
3. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นนักเรียนละครและเส้นทางอาชีพในอนาคตในฐานะนักร้องละคร	56 (42.11)	61 (45.86)	16 (12.03)	-	133 (100.0)

ข้อความคำถาม	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่	ไม่เห็น	รวม
	อย่างยิ่ง		เห็นด้วย	ด้วย	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
4. ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า	58 (43.61)	69 (51.88)	5 (3.76)	1 (0.75)	133 (100.0)
5. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน	74 (55.64)	57 (42.86)	1 (0.75)	1 (0.75)	133 (100.0)

จากตาราง 5.18 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นที่มีต่อละคร ด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชม ละครมาปรับใช้กับชีวิตจากข้อความ 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า พบว่าตัวอย่างมากกว่าครึ่งตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 63.16 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 34.59 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวน น้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 ตามลำดับ

2. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมาซอมละครทั้ง ๆ ที่มีความกังวลกับปัญหาในชีวิต ของตัวเอง พบว่าตัวอย่างครึ่งหนึ่งตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด มีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 55.64 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 33.08 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวน น้อยที่สุด มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.28 ตามลำดับ

3. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นนักเรียนละครและ เส้นทางอาชีพในอนาคตในฐานะนักร้องละคร พบว่าตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 45.86 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 โดยที่ ตอบ “ไม่เห็นด้วย” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.03 ตามลำดับ

4. ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้

อุปสรรคซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า พบว่าตัวอย่างครึ่งหนึ่งตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 51.88 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 43.61 ลำถัดมา ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 โดยที่ตอบ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนน้อยที่สุด โดยมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

5. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน พบว่าตัวอย่างครึ่งหนึ่งตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 55.64 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 โดยที่ลำดับต่อมามีจำนวนเท่ากัน ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวนร้อยละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

ตาราง 5.19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า	3.32	.52	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมาขอมละครทั้ง ๆ ที่มีความกังวลกับปัญหาในชีวิตของตัวเอง	3.22	.63	เห็นด้วย
3. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นนักเรียนละครและเส้นทางอาชีพในอนาคตในฐานะนักร้องละคร	3.30	.67	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า	3.38	.60	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน	3.53	.56	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
ความคิดเห็นโดยรวมด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	3.35	.45	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตาราง 5.19 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นต่อละคร ด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต 2 ลักษณะ ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “เห็นด้วย” ซึ่งสามารถประมวลผลดังต่อไปนี้

ตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานครด้านหมวด ค โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ คือ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่เข้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 รองลงมา ได้แก่ “ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ลำดับถัดมา ได้แก่ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นนักเรียนละครและเส้นทางอาชีพในอนาคตในฐานะนักแสดง” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ตามลำดับ

ส่วนตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับ “เห็นด้วย” ต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตมีเพียงข้อความเดียวเท่านั้น ได้แก่ ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมาซ้อมละครทั้ง ๆ ที่มีความกังวลกับปัญหาในชีวิตของตัวเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อความในด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตทุกข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยโดยรวม พบว่าตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านหมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตโดยรวมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45

ตาราง 5.20 จำนวน (ร้อยละ) ของตัวอย่าง จำแนกความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเรียนรู้ว่าความสุขในชีวิตไม่ได้มาจากการประสบความสำเร็จด้วยวิถีทางเดียวกันกับผู้อื่น	61 (45.86)	68 (51.13)	3 (2.26)	1 (0.75)	133 (100.0)
2. ท่านเห็นว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังพยายามค้นหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้า	60 (45.11)	66 (49.62)	6 (4.51)	1 (0.75)	133 (100.0)
3. ท่านเห็นว่าในระหว่างที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้า ทุกคนเริ่มเข้าใจชีวิตตนเองมากขึ้น เนื่องจากได้เรียนรู้ชีวิตผ่านเรื่องราวของแม่ค้าแต่ละคน	53 (39.85)	77 (57.89)	2 (1.50)	1 (0.75)	133 (100.0)
4. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงค้นพบว่าตนเองมีทั้งสิ่งที่เหมือนและต่างจากตัวละครแม่ค้าที่ตนแสดง รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบตนเองกับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ได้ด้วย	59 (44.36)	72 (54.14)	1 (0.75)	1 (0.75)	133 (100.0)
5. ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเข้าใจว่าทุกคนสามารถแสวงหาความสุขได้จากสิ่งรอบตัว ความสำเร็จในชีวิตอาจไม่ใช่คำตอบของความสุขเพียงอย่างเดียว	73 (54.89)	56 (42.11)	2 (1.50)	2 (1.50)	133 (100.0)

จากตาราง 5.20 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นที่มีต่อละครด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตจากข้อความ 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเรียนรู้ว่าความสุขในชีวิตไม่ได้มาจากการประสบความสำเร็จด้วยวิถีทางเดียวกันกับผู้อื่น พบว่าตัวอย่างครึ่งหนึ่งตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด คือมีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 51.13 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 45.86 ลำดับ

ถัดมา ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 และลำดับสุดท้ายตัวอย่างตอบ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

2. ท่านเห็นว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังพยายามค้นหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้าพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด คือมีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 49.62 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 45.11 ลำดับถัดมา ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.51 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

3. ท่านเห็นว่าในระหว่างที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้าทุกคนเริ่มเข้าใจชีวิตตนเองมากขึ้น เนื่องจากได้เรียนรู้ชีวิตผ่านเรื่องของแม่ค้าแต่ละคน พบว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด มีจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 57.89 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 39.85 ลำดับถัดมา ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

4. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงค้นพบว่าตนเองมีทั้งสิ่งที่เหมือนและต่างจากตัวละครแม่ค้าที่ตนแสดง รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบกับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ได้ด้วย พบว่าตัวอย่างครึ่งหนึ่งของ “เห็นด้วย” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 54.14 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 44.36 ลำดับถัดมามีจำนวนเท่ากัน ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนน้อยที่สุด โดยมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

5. ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเข้าใจว่าทุกคนสามารถแสวงหาความสุขได้จากสิ่งรอบตัวความสำเร็จในชีวิตอาจไม่ใช่คำตอบของความสุขเพียงอย่างเดียว พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 54.89 รองลงมา ได้แก่ “เห็นด้วย” มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 ลำดับต่อมามีจำนวนเท่ากัน ได้แก่ “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยมีจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวนร้อยละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 ตามลำดับ

ตาราง 5.21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเรียนรู้ว่า ความสุขในชีวิตไม่ได้มาจากการประสบความสำเร็จด้วย วิถีทางเดียวกันกับผู้อื่น	3.42	.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ท่านเห็นว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังพยายาม ค้นหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้า	3.39	.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ท่านเห็นว่าในระหว่างที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง กำลังหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้า ทุกคนเริ่มเข้าใจ ชีวิตตนเองมากขึ้น เนื่องจากได้เรียนรู้ชีวิตผ่านเรื่องราวของ แม่ค้าแต่ละคน	3.37	.56	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงค้นพบว่า ตนเองมีทั้งสิ่งที่เหมือนและต่างจากตัวละครแม่ค้าที่ตน แสดง รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบตนเองกับตัวละครแม่ค้า อื่น ๆ ได้ด้วย	3.42	.55	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเข้าใจว่าทุกคนสามารถ แสวงหาความสุขได้จากสิ่งรอบตัว ความสำเร็จในชีวิตอาจ ไม่ใช่คำตอบของความสุขเพียงอย่างเดียว	3.50	.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความคิดเห็นโดยรวมด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำ ข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	3.42	.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตาราง 5.21 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นต่อละครด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตเพียงลักษณะเดียวเท่านั้น ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ซึ่งสามารถประมวลผลดังต่อไปนี้

ตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านหมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกข้อความ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ คือ “ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเข้าใจว่าทุกคนสามารถแสวงหาความสุขได้จากสิ่งรอบตัว ความสำเร็จในชีวิตอาจไม่ใช่คำตอบของความสุขเพียงอย่างเดียว” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเป็นจำนวนเท่ากัน ได้แก่ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเรียนรู้ว่าความสุขในชีวิตไม่ได้มาจากการประสบความสำเร็จด้วยวิถีทางเดียวกัน

กับผู้อื่น” และ “ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงค้นพบว่าตนเองมีทั้งสิ่งที่เหมือนและต่างจากตัวละครแม่ค้าที่ตนแสดง รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบตนเองกับตัวละครแม่ค้าอื่น ๆ ได้ด้วย” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 และ 0.55 ตามลำดับ ลำดับถัดมา ได้แก่ “ท่านเห็นว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังพยายามค้นหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้า” ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ “ท่านเห็นว่าในระหว่างที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้า ทุกคนเริ่มเข้าใจชีวิตตนเองมากขึ้น เนื่องจากได้เรียนรู้ชีวิตผ่านเรื่องของแม่ค้าแต่ละคน” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อคำถามในด้านหมวด ง สรุปลงและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิตทุกข้อมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยโดยรวม พบว่าตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านหมวด ง สรุปลงและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต โดยรวมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44

ตาราง 5.22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของตัวอย่างที่มีต่อละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามความคิดเห็นด้วยรวมด้าน ก ข และ ค

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ความคิดเห็นโดยรวมด้าน ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร	3.59	.36	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ความคิดเห็นโดยรวมด้าน ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต	3.50	.41	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ความคิดเห็นโดยรวมด้าน หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	3.35	.45	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ความคิดเห็นโดยรวมด้านหมวด ง สรุปลงและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต	3.42	.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตาราง 5.22 พบว่าตัวอย่างที่ชมละครเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน มีความคิดเห็นต่อละคร จำแนกตามความคิดเห็นด้วยรวมด้าน ก ข ค และ ง เพียงลักษณะเดียวเท่านั้น ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ คือ ความคิดเห็นโดยรวมด้าน ก สูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 รองลงมา ได้แก่ ความคิดเห็นโดยรวมด้าน ข

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 ลำดับถัดมา ได้แก่ ความคิดเห็นโดยรวมด้าน ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ ความคิดเห็นโดยรวมด้าน ค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 ตามลำดับ

สามารถสรุปได้ว่าผลของการสร้างสรรค์ละครชีวิตแม่ค้าตลาดหนองมน *ตัวแม่* บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งขับเคลื่อนการนำเสนอความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรคในชีวิตโดยไม่ย่อท้อของกลุ่มตัวละครแม่ค้า ซึ่งผู้วิจัยนำเนื้อหาของโครงเรื่องมาจากชีวิตประวัติของกลุ่มแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี เพื่อมุ่งถ่ายทอดอัตลักษณ์ของผู้มีความมานะบากบั่น สู้กับอุปสรรคอย่างไม่ท้อถอยของแม่ค้าสูงอายุเป็นสำคัญ ทำให้ได้รับผลว่ากระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้วิจัยเลือกใช้สามารถช่วยสนับสนุนให้แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน ผู้ใกล้ชิด ตลอดจนผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงอัตลักษณ์ ความสำคัญในฐานะปัจเจกบุคคลของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน แต่ละคนได้ตามวัตถุประสงค์

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการงานศิลปะการละครที่มุ่งยืนยันและขับเคลื่อนอัตลักษณ์ความเป็นบุคคลที่เพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษานี้ การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมนและสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ตอกย้ำความเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่าให้แม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน อีกทั้งยังประสงค์ให้ผู้ใกล้ชิดแม่ค้า ตลอดจนผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคมด้วย

การศึกษานี้เป็นการปฏิบัติงานศิลปะการละครครบถ้วนทุกกระบวนการ ตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี เพื่อนำชีวประวัติของแม่ค้าที่ผ่านการคัดเลือกมาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์งานศิลปะการละคร ทั้งนี้ เกณฑ์สำคัญที่ใช้ในการคัดเลือกเรื่องเล่าชีวประวัติแม่ค้าคือต้องเป็นเรื่องที่มีความเป็นละครหรือสามารถดัดแปลงเรื่องให้มีความเป็นละครได้เท่านั้น กล่าวคือ เรื่องเล่าต้องแสดงให้เห็นอุปสรรคและความมุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อของแม่ค้าเจ้าของเรื่อง ทั้งนี้ สารสำคัญของ การต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตนั้นมิได้คำนึงถึงผลที่ได้รับว่าต้องแสดงให้เห็นความเป็นผู้ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคเป็นสำคัญ ทั้งนี้ หลังจากคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุแล้ว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก กระบวนการดำเนินงานวิจัยในลำดับต่อไปประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วน ได้แก่ การเขียนบทละครจากชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุและการกำกับการแสดงละครจากบทละครดังกล่าว อีกทั้งยังมีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมสองรูปแบบ ได้แก่ การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร เพื่อนำความคิดเห็นของผู้ชมมาวิเคราะห์สรุปผลการสร้างสรรค์งานศิลปะการละคร โดยผู้วิจัยได้จัดให้มีกระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเรื่อง *ตัวแม่* ทั้งกระบวนการดังกล่าวข้างต้นจำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง 2 พื้นที่ในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ผลของการจัดการแสดงละคร *ตัวแม่* ครั้งแรก ระหว่างวันที่ 27 ถึงวันที่ 28 เดือนมีนาคม พ.ศ.2561 จำนวน 3 รอบที่โรงละครแบล็คบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ชมละครเข้าใจว่ากลุ่มตัวละครแม่ค้ามีความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตจนประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ กัน อาทิ ด้านฐานะ ด้านความเป็นอยู่ ด้านครอบครัว ทว่าข้อดีของการนำเสนอละครคือแม่ผู้ชมสามารถเข้าใจว่าความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคของกลุ่มตัวละครแม่ค้าเป็นปัจจัยที่ทำให้ตัวละครประสบความสำเร็จในชีวิต ทว่าผู้ชมบางส่วนเห็นไม่ชัดเจนว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นแก่นหลักที่ละครต้องการสื่อสารกับผู้ชม นอกจากนี้ แม่ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ว่าความพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าเป็นการกระทำที่ควรยึดเป็นแบบอย่าง ทว่าผู้ชมบางส่วนยังมีความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราวชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและเรื่องราวชีวิตของกลุ่ม

ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ผู้ชมสามารถเข้าใจว่ากลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเป็นกลุ่มตัวละครที่บทละครสร้างขึ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวละครแม่ค้า ทว่าผู้ชมบางส่วนเห็นว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมีน้อยกว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้า

ผลของการจัดการแสดงละคร *ตัวแม่* ครั้งที่สองเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2561 จำนวน 5 รอบ ที่สตูดิโอบลูบ็อกซ์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ชมละครเข้าใจว่ากลุ่มตัวละครแม่ค้ามีความเพียรพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตจนประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ กัน อาทิ ด้านฐานะด้านความเป็นอยู่ ด้านครอบครัว อีกทั้งผู้ชมยังสามารถเข้าใจว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวละครแม่ค้าประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นเป็นแก่นหลักที่ละครต้องการสื่อสารกับผู้ชมนั่นเอง นอกจากนี้ ผู้ชมยังมีความเข้าใจ มีความรู้สึกร่วมไปกับทั้งเรื่องราวของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง ตลอดจนได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องราวของตัวละครทั้งสองกลุ่มดังกล่าว อีกทั้งผู้ชมยังสามารถเข้าใจว่ากลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงนำบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการสวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้าและนำประสบการณ์ชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาใช้เพื่อแสวงหาแนวทางการต่อสู้กับอุปสรรคของตนจนทำให้ชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงประสบความสำเร็จได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ชมสามารถเข้าใจว่ากลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้ชีวิตผ่านประสบการณ์ของกลุ่มตัวละครแม่ค้า ทว่าผู้ชมบางส่วนค่อนข้างเห็นไม่ชัดเจนนักว่ากลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมีความวิตกกังวลกับปัญหาอุปสรรคในชีวิตของแต่ละคนขณะที่กำลังซ้อมการแสดงเพื่อสวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้า อย่างไรก็ตาม ผู้ชมสามารถได้รับข้อคิดจากการชมละครว่าความสุขของชีวิตมิได้มีเพียงการประสบความสำเร็จด้านฐานะและชื่อเสียง ทว่าความสุขของชีวิตนั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากสิ่งเล็กน้อยในชีวิตที่เราอาจมองข้าม ซึ่งประเด็นดังกล่าวทั้งหมดเป็นสิ่งที่ละครมุ่งนำเสนอแก่ผู้ชมตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัย

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ผลของการสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมทั้งสองรูปแบบ ได้แก่ การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ในด้านการเขียนบทละคร สามารถสรุปความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเชิญมาร่วมการเสวนาหลังการชมละครในการจัดการแสดงทั้งสองครั้งได้ว่าชีวประวัติของแม่ค้าสามารถใช้เป็นวัตถุดิบเนื้อหาของการนำเสนอละครที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นการเลือกนำเสนอชีวประวัติของบุคคลธรรมดาสามัญในสังคมซึ่งคนส่วนใหญ่อาจมองข้าม อีกทั้งโดยทั่วไปนั้น ด้วยเหตุที่ชีวประวัติของแม่ค้ามักมีการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตค่อนข้างเข้มข้นกว่าอุปสรรคในชีวิตของบุคคลทั่วไป ทำให้การนำเสนอเนื้อหาของละคร *ตัวแม่* มีความน่าติดตาม สำหรับการเปรียบเทียบกลวิธีการเขียนบทละครในการจัดการแสดงทั้งสองครั้งพบว่าทางเลือกของการเขียนบทละครในการจัดการแสดงครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรีมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับกลุ่มตัวละครแม่ค้าค่อนข้างมาก ทำให้การนำเสนอเรื่องราวและการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงขาดความเข้มข้น

นอกจากนี้ ทางเลือกในการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มตัวละครแม่ค้าซึ่งนำเสนอตามลำดับเวลาที่มีผลทำให้การนำเสนอเรื่องราวชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคนมีความยาวค่อนข้างมากจนบางครั้งอาจเป็นอุปสรรคต่อการติดตามชมละครอย่างต่อเนื่อง สำหรับการพัฒนาดนตรีการเขียนบทละครในการจัดการแสดงครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานครนั้น ได้มีการปรับปรุงให้มีการนำเสนอเรื่องราวและการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมากขึ้น ทำให้ทั้งเรื่องราวของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและกลุ่มตัวละครแม่ค้าได้รับการขบขันควบคู่กันจนสามารถเห็นความสัมพันธ์ของโครงเรื่องทั้งสองเรื่องได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ ทางเลือกในการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มตัวละครแม่ค้าซึ่งนำเสนอตามประเด็นที่กำหนดไว้ที่ละประเด็นนั้นมีผลทำให้เรื่องราวชีวิตตัวละครแม่ค้าชัดเจนขึ้น กระชับขึ้น และสามารถเอื้อให้ผู้ชมติดตามชมละครได้ราบรื่นขึ้นด้วย

ในด้านการกำกับการแสดงละคร สามารถสรุปความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเชิญมาร่วมการเสวนาหลังชมละครในการจัดการแสดงทั้งสองครั้งพบว่าเมื่อเปรียบเทียบแนวทางการกำกับการแสดงละครครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรีซึ่งกำหนดให้นักแสดงสวมบทบาทเป็นตัวละครเพียงบทบาทเดียว ได้แก่ ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง และกำหนดให้ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของตัวละครแม่ค้าในฐานะที่เป็นผู้เล่าเรื่องชีวิตของแม่ค้านั้นมีผลทำให้ผู้ชมส่วนหนึ่งขาดอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับตัวละครแม่ค้า อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมเห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเด็กนักเรียนแสดงกับตัวละครแม่ค้าไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากการเลือกให้นักแสดงมีบทบาทเป็นผู้เล่าเรื่องในบางส่วนของการเล่นส่งผลให้ผู้ชมมีความรู้สึกว่่านักแสดงแยกออกจากตัวละคร มิได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับตัวละครเท่าที่ควร สำหรับการพัฒนาแนวทางการกำกับการแสดงละครในการจัดการแสดงครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานครนั้น ได้มีการปรับแนวทางการแสดงให้เป็นแบบสมจริงทั้งการดำเนินเรื่อง โดยกำหนดให้นักแสดงแต่ละคนสวมบทบาทเป็นตัวละครสองบทบาท ได้แก่ ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้า ส่งผลให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมกับตัวละครทั้งสองกลุ่มและสามารถเห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเด็กนักเรียนแสดงกับตัวละครแม่ค้าได้ชัดเจนขึ้น

สำหรับการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร สามารถสรุปความคิดเห็นของผู้ชมละครได้ว่าการใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ตลอดจนการสร้างละครจากเรื่องเล่าดังกล่าวตามกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแง่ที่การรับชมละครสามารถเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของความพยายามฝ่าอุปสรรคในชีวิตของมนุษย์ได้ชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในการจัดการแสดงครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรีนั้น จากการตอบแบบสอบถามของผู้ชมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 คน พบว่า หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจแก่นความคิดหลักของละครในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.26 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .43 ทั้งนี้ ผู้ชมเข้าใจว่าตัวละครแม่ค้าแต่ละคนไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคและความยากลำบากจึงสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจแก่นความคิดหลักที่ละครต้องการนำเสนอแก่ผู้ชมในระดับเห็นด้วยโดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ

โครงสร้างของการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครที่ให้ความสำคัญกับอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงน้อยเกินไป เนื่องจากการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครมุ่งจับแน่นอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าเป็นหลัก หมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจเนื้อเรื่องของละครในระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.13 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .54 โดยผู้ชมได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตผ่านการรับชมละคร และหลังจากชมละครแล้วผู้ชมเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของตนได้เสมอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.31 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .80 และ .75 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้พบว่าผู้ชมรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้าในระดับเห็นด้วย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4.85 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .87 อาจเป็นเพราะทางเลือกในการกำกับการแสดงที่กำหนดให้กลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมีฐานะเป็นผู้เล่าเรื่องราวชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้า มิได้สวมบทบาทเป็นกลุ่มตัวละครแม่ค้าด้วยเหตุที่ทางเลือกในการนำเสนอละครเป็นแบบการนำเสนอเรื่องเล่าชีวิต ความรู้สึกร่วมของผู้ชมต่อการชมการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเรื่องจึงค่อนข้างน้อย หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อคิดจากการชมละครและสามารถนำข้อคิดดังกล่าวมาปรับใช้กับชีวิตในระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.11 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .60 ทั้งนี้พบว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรคซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 5.27 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .87 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังซ้อมละคร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 4.92 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .85 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนำเสนอความพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมีความเข้มข้นน้อย เนื่องจากมุ่งให้ความสำคัญกับการนำเสนอความพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าดังกล่าวแล้ว

ในการจัดการแสดงครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานครนั้น จากการตอบแบบสอบถามของผู้ชมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 133 คน พบว่า หมวด ก ความเข้าใจแก่นเรื่องของละคร ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจแก่นความคิดหลักของละครในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.59 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .36 ทั้งนี้ ผู้ชมเข้าใจว่าตัวละครแม่ค้าแต่ละคนไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคและความยากลำบาก จึงสามารถประสบความสำเร็จในชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.69 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .46 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกัน ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจสารหรือแก่นความคิดหลักที่ละครต้องการนำเสนอแก่ผู้ชมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.47 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .50 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโครงสร้างของการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละครมุ่งจับแน่นการนำเสนอการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตของตัวละครเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นสารหลักที่ละครมุ่งนำเสนอแก่ผู้ชม หมวด ข ความเข้าใจเนื้อเรื่องของละคร

สามารถเทียบเคียงเรื่องราวในละครกับชีวิต ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจเนื้อเรื่องของละครในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .41 โดยหลังจากชมละครแล้วผู้ชมเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของตนได้เสมอ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.58 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .59 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในขณะที่เดียวกัน พบว่าหลังจากชมละครแล้วผู้ชมเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้ามากขึ้นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .53 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้กำกับการแสดงเลือกแนวทางนำเสนอละครแบบสมจริงตลอดทั้งการดำเนินเรื่อง จึงกำหนดให้นักแสดงสวมบทบาทเป็นทั้งตัวละครนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้า นักแสดงทุกคนจำเป็นต้องรู้สึกร่วมไปกับตัวละครทั้งสองกลุ่มที่แต่ละคนสวมบทบาท ส่งผลให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราวชีวิตของตัวละครทั้งสองกลุ่ม หมวด ค ข้อคิดที่ได้รับจากละคร สามารถนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อคิดจากการชมละครและสามารถนำข้อคิดดังกล่าวมาปรับใช้กับชีวิตในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .45 ทั้งนี้ พบว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้ามาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคและสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 3.53 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .56 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมาชมละครทั้ง ๆ ที่กำลังมีความกังวลกับปัญหาชีวิตของตนเองในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 3.22 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .63 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโครงสร้างของการเขียนบทละครให้ความสำคัญกับการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงน้อยเกินไป เนื่องจากมุ่งเน้นการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้า หมวด ง สรุปและยืนยันการนำข้อคิดจากการรับชมละครมาปรับใช้กับชีวิต ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อคิดจากการชมละครและสามารถนำข้อคิดดังกล่าวมาปรับใช้กับชีวิตในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .44 ทั้งนี้ พบว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงรวมทั้งมนุษย์ทุกคนสามารถแสวงหาความสุขได้จากสิ่งรอบตัว ความสำเร็จในชีวิตอาจมิใช่คำตอบของการมีชีวิตที่มีความสุขเพียงอย่างเดียว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 3.50 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .61 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในขณะที่เดียวกัน พบว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในระหว่างที่ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกำลังหาวิธีการสวมบทบาทเป็นตัวละครแม่ค้า ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงทุกคนเริ่มเข้าใจชีวิตของตนเองมากขึ้นเนื่องจากได้เรียนรู้ชีวิตผ่านเรื่องราวของตัวละครแม่ค้าแต่ละคนในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 3.37 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ .56 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเช่นกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ชมเห็น

ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงกับกลุ่มตัวละครแม่ค้า เนื่องจากผู้ชมสามารถเทียบเคียงชีวิตของผู้ชมเองกับชีวิตของตัวละครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่มได้

ผลของการวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” โดยรวมสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การเขียนบทละครจากชีวประวัติแม่ค้า และการกำกับการแสดงละครโดยมุ่งเน้นความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคชีวิตอย่างไม่ย่อท้อของตัวละครนั้น สามารถยืนยันและเน้นย้ำอัตลักษณ์ของตัวละครแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในฐานะที่เป็นผู้มีความเพียรฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่นได้อย่างราบรื่นตามสมควร ดังจะได้อภิปรายผลการวิจัยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะในลำดับถัดไป

6.2 การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ดังได้กล่าวข้างต้นว่าสรุปผลของการปฏิบัติงานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” ได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำกระบวนการศิลปะการละครไปใช้ในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าอัตชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้สร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าได้ อีกทั้งยังสามารถใช้กระบวนการศิลปะการละครเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุ และสามารถทำให้ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญของการสร้างสรรค์งานศิลปะการละคร ได้แก่ ความบกพร่องในการเขียนบทละครให้สามารถนำเสนอสาระหรือแก่นหลักของเรื่องได้ชัดเจนเพื่อทำให้เรื่องราวมีความเข้มข้นน่าติดตามและความบกพร่องในการเลือกแนวทางนำเสนอละครเพื่อเอื้อให้สารที่ต้องการนำเสนอสามารถสื่อสารออกไปสู่ผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

จากผลของการศึกษาวิจัยในแง่ของการใช้กระบวนการทางศิลปะการละครเพื่อยืนยันและเน้นย้ำอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี เจ้าของเรื่องเล่าชีวประวัตินั้นพบว่าในขั้นตอนการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุมิผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้ ในขั้นตอนการสำรวจแม่ค้าในตลาดหนองมนยังคงค่อนข้างขาดความรัดกุม เนื่องจากไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เป็นเอกสาร ส่งผลให้ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจหาข้อมูลของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนได้ด้วยวิธีการเดียว ได้แก่ การสอบถามข้อมูลจากผู้ค้าขายในตลาดหนองมนตลอดจนประชาชนทั่วไปที่เป็นลูกค้าในตลาด กระบวนการสำรวจแม่ค้าสูงอายุดังกล่าวส่งผลให้ขั้นตอนการคัดเลือกแม่ค้าสูงอายุเป็นไปได้ค่อนข้างลำบากและอาจไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ปรับเกณฑ์การคัดเลือกด้านอายุของแม่ค้าให้ลดน้อยลงโดยพิจารณาจากคุณภาพของเรื่องเล่าที่ผ่านเกณฑ์และจำนวนรวมของแม่ค้าสูงอายุที่จะนำเสนอเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้เรื่องเล่าที่เข้มข้นและมีความหลากหลายมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกแล้วนั้น ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากแม่ค้าสูงอายุเจ้าของเรื่องเล่าชีวประวัติทุกคนตลอดจนผู้ใกล้ชิดแม่ค้าเป็นอย่างดี

ทั้งด้านการให้รายละเอียดข้อมูลและการสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ ส่งผลให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เพียงพอต่อการนำมาสร้างสรรค์งานด้านการเขียนบทละครในที่สุด

จากผลของกระบวนการในขั้นตอนการเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์งานเขียนบทละครดั้งเดิม (Original) ให้แพร่หลายขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาในวงวิชาการและวงวิชาชีพศิลปะการละคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนบทละครสามารถแสวงหาแรงบันดาลใจตลอดจนวัตถุดิบที่นำมาใช้ประกอบการเขียนได้จากหลากหลายแหล่งที่มา อาทิ จากข้อเท็จจริง จากประสบการณ์ชีวิต จากทัศนคติของบุคคล และจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อนึ่ง การปฏิบัติงานของผู้วิจัยในการศึกษานี้ยังพบว่าชีวประวัติของแต่ละบุคคลนั้นมีความน่าสนใจและมีคุณค่าในตนเองในฐานะที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล อีกทั้งเรื่องราวของบุคคลที่เป็นคนธรรมดาสามัญในสังคมก็สามารถมีความยิ่งใหญ่และสามารถใช้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้อีกด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญมากเพราะความคุ้นเคยและความไว้วางใจที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีต่อผู้สัมภาษณ์นั้นมีผลให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่ลึกซึ้งขึ้นมาก

สำหรับในขั้นตอนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละคร ได้แก่ การเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร พบว่าการเขียนบทละครโดยมุ่งยึดแกนความขัดแย้งของตัวละครเป็นหลักส่งผลให้สามารถขับเคลื่อนเรื่องราวในละครได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกขับเคลื่อนความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าตลาดหนองมนให้เป็นแกนหลักของบทละคร ทางเลือกดังกล่าวส่งผลในเบื้องต้นนับตั้งแต่ทำให้ผู้วิจัยสามารถคัดสรรเหตุการณ์ในชีวิตของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนเพื่อนำมาเลือกใช้เป็นวัตถุดิบในการเขียนบทละครได้อย่างมีหลักเกณฑ์ หมายถึง เรื่องราวใดบ้างในชีวิตของแม่ค้าที่ได้รับการคัดเลือกหรือไม่ได้รับการคัดเลือกให้นำมาเล่าเป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบทละคร นอกจากนี้ ทางเลือกดังกล่าวยังทำให้เรื่องราวในบทละครดำเนินไปอย่างมีเอกภาพ แม้บทละครเรื่อง *ตัวแม่* จะกล่าวถึงชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าจำนวน 6 คน และชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงจำนวน 6 คน รวมจำนวนเรื่องเล่าชีวประวัติทั้งสิ้น 12 เรื่อง ทว่าการเลือกนำเสนอความขัดแย้งของตัวละครทั้งสองกลุ่มให้เป็นแกนหลักของบทละคร ส่งผลให้เรื่องราวทั้งหมดในละครเป็นเรื่องเดียวกัน ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ข้อบกพร่องของการนำเสนอเรื่องในบทละครให้คู่ขนานกันไปสองโครงเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่องของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและโครงเรื่องของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงนั้นยังไม่สามารถนำเสนอความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เข้มข้นรุนแรงได้เท่าการนำเสนอความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้า ทำให้เห็นว่าการเขียนบทละครยังมีข้อบกพร่องในด้านการสร้างความขัดแย้งของโครงเรื่องทั้งสองเรื่องให้ตัดเทียมกัน มีความน่าสนใจเท่าเทียมกัน

ด้านการนำเสนอสารของบทละคร ในการจัดการแสดงละคร *ตัวแม่* ครั้งที่จังหวัดชลบุรี ผู้ชมส่วนหนึ่งเห็นว่าการนำเสนอสารของบทละครยังไม่ชัดเจนนักแม้ว่าผู้ชมสามารถเข้าใจเรื่องราวที่บทละครนำเสนอได้ดี แสดง

ให้เห็นว่าบทละครยังไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวละครสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวละครแม่ค้าและกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้อย่างราบรื่น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาการเขียนบทละครที่ใช้ในการจัดการแสดงละคร *ตัวแม่* ครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยเน้นการสร้างเรื่องราวของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงให้มากขึ้นจากเดิมที่เน้นการสร้างเรื่องของกลุ่มตัวละครแม่ค้าเป็นหลัก เพื่อแสดงให้ผู้ชมประจักษ์ว่ากลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้ชีวิตผ่านการสวมบทบาทเป็นกลุ่มตัวละครแม่ค้า ทำให้การนำเสนอสารของบทละครชัดเจนขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การเขียนบทละครในการจัดการแสดงครั้งที่สองยังสามารถทำให้ผู้ชมตระหนักได้ว่าความสำเร็จในชีวิตมนุษย์อาจเกิดขึ้นจากสิ่งเล็กน้อยซึ่งสามารถนำความสุขมาสู่ชีวิตได้โดยไม่จำเป็นต้องวัดจากความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ อาทิ ด้านฐานะ ชื่อเสียง หรือการได้รับการยอมรับจากสังคมเสมอไป

นอกจากนี้ ด้านการเขียนบทละครโดยปรับเปลี่ยนการเล่าเรื่องของกลุ่มตัวละครแม่ค้าจากการเล่าเรื่องตามลำดับเวลาในการจัดการแสดงครั้งแรกไปเป็นการเล่าเรื่องตามประเด็นในการจัดการแสดงครั้งที่สองนั้น มีผลให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนขึ้นและยังสามารถติดตามเรื่องได้ราบรื่นขึ้นด้วย

สำหรับการกำกับการแสดงละครโดยมุ่งขับเน้นการนำเสนอแก่นความคิดหลักของเรื่องซึ่งมุ่งให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของความเพียรพยายามยืนหยัดเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อของมนุษย์ ส่งผลให้ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนแนวทางการนำเสนอละครให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มากขึ้น จากการจัดการแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่* ในครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งกำหนดให้นักแสดงสวมบทบาทเป็นตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและเป็นผู้ถ่ายทอดชีวิตประวัติของตัวละครแม่ค้าในฐานะที่เป็นผู้เล่าเรื่อง ส่งผลให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมไปกับกลุ่มตัวละครแม่ค้าค่อนข้างน้อย ทำให้แม้ผู้ชมจะเข้าใจกลุ่มตัวละครแม่ค้าว่าผู้ชมกลับรู้สึกว่ามีส่วนได้ส่วนเสียกับชีวิตของตัวละครแม่ค้าเท่าที่ควร นอกจากนี้ ผู้ชมยังเห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวละครแม่ค้าและกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้ไม่ชัดเจนเท่าใดนัก ทำให้ผู้ชมเชื่อมโยงการเรียนรู้ชีวิตของกลุ่มตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงผ่านการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของกลุ่มตัวละครแม่ค้าได้ค่อนข้างน้อย ด้วยเหตุนี้ในการจัดการแสดงครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงปรับแนวทางการนำเสนอละครเป็นแบบสมจริงตลอดทั้งการดำเนินเรื่อง โดยกำหนดให้นักแสดงต้องสวมบทบาทเป็นทั้งตัวละครแม่ค้าและตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงเพื่อทำให้เรื่องราวชีวิตของตัวละครทั้งสองกลุ่มดำเนินไปพร้อมกัน ทำให้เห็นชัดขึ้นว่าตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้ชีวิตผ่านประสบการณ์ของตัวละครแม่ค้าได้มากขึ้นตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับตัวละครทั้งสองกลุ่มได้มากขึ้นด้วย

จากผลของกระบวนการในขั้นตอนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครนั้นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการเขียนบทละครควรคำนึงถึงเอกภาพของบทเป็นสำคัญ เพราะมีผลให้บทละครมีความชัดเจน ตรงประเด็น แม้ในบทละครจะประกอบไปด้วยโครงเรื่องหลายเรื่องและมีตัวละครมากมาย ทว่าโครงเรื่องทุกเรื่องต้องมุ่งไปสู่การนำเสนอสารหลักซึ่งมีความสำคัญที่สุดในเรื่อง นอกจากนี้ การเขียนบทละครโดยมุ่งยึดความขัดแย้งของตัวละครเป็นแกนหลัก ทำให้บทละครมีความเข้มข้นน่าติดตาม และทำให้ผู้ชมตระหนักถึงจุดที่สำคัญของบทละครได้แก่ ความเพียร

พยายามฟันฝ่าเอาชนะความขัดแย้งของตัวละครอย่างไม่ย่อท้อ สำหรับการกำกับการแสดงละครนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการเลือกแนวทางการนำเสนอละครเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สารซึ่งละครต้องการนำเสนอสามารถสื่อสารกับผู้ชมได้อย่างราบรื่นหรือไม่ เพียงใด ในการศึกษาครั้งนี้ ทางเลือกในการนำเสนอละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุด้วยแนวทางการนำเสนอแบบสมจริงตลอดทั้งการดำเนินเรื่องสามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจสารของละครและเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากการขบเน้นความสมจริงของความพยายามต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของตัวละครโดยไม่พยายามปรุงแต่ง

สำหรับในขั้นตอนการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร ได้แก่ การจัดการเสวนาหลังการแสดงละคร และการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละครนั้น นับเป็นขั้นตอนสำคัญในการจัดการกระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุนำผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนให้ได้ครบถ้วนตามกระบวนการสื่อสาร ทำให้ผู้วิจัยได้รับทราบผลหลังการชมละคร *ตัวแม่* จากแม่ค้าตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่าชีวประวัติ จากผู้ใกล้ชิดแม่ค้า จากผู้ทรงคุณวุฒิ และจากผู้ชมละครทั่วไป ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ผู้วิจัยได้จัดให้มีการแสดงละครรวมทั้งสิ้น 2 ครั้งที่จังหวัดชลบุรีและจังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ชมละครในการจัดการแสดงครั้งแรกมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาละครให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการจัดการแสดงครั้งที่สอง ทำให้ละครแบบชีวประวัติเรื่อง *ตัวแม่* สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

อนึ่ง การสื่อสารอัตลักษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรีในการศึกษานี้มีข้อจำกัดเนื่องจากการศึกษาข้อมูลเพียงส่วนหนึ่งของประชากรผู้สูงอายุในสังคมไทย ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาจึงไม่อาจใช้เป็นตัวแทนของการทำความเข้าใจอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุในสังคมไทยได้อย่างครอบคลุมรอบด้าน อย่างไรก็ตาม จากกระบวนการปฏิบัติงานทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อสรุปเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้หญิงในฐานะที่เป็นผู้ให้ความสำคัญกับชีวิตครอบครัวเป็นสำคัญ โดยบทบาทความรับผิดชอบที่ผู้หญิงให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นมารดา ดังนั้นบุคคลที่มีความสำคัญกับชีวิตผู้หญิงมากที่สุดคือลูก ส่วนบทบาทความเป็นภรรยาเป็นบทบาทที่มีความสำคัญในฐานะที่ทำให้ผู้หญิงเห็นว่าทำให้ตนมีเพื่อนคู่ชีวิต คู่คิด เต็มเต็มชีวิตให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้หญิงยังให้ความสำคัญกับบทบาทความเป็นลูกสาวของพ่อแม่ที่เน้นความกตัญญู ดูแลพ่อแม่เป็นสำคัญอีกด้วย สำหรับอัตลักษณ์ของความเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จด้านอาชีพการงานและฐานะนั้นเป็นสิ่งที่ผู้หญิงให้ความสำคัญรองลงมา อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จด้านอาชีพการงานและฐานะก็มีความสำคัญในฐานะที่สามารถช่วยเหลือหนุนให้ผู้หญิงสร้างความมั่นคงให้ครอบครัวได้ อาทิ สามารถให้การศึกษาแก่ลูกได้อย่างเต็มที่ สามารถดูแลพ่อแม่ให้สุขสบายได้ตามสมควร

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แม่ค้าตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรีดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้หญิงในสังคมไทยมีอัตลักษณ์ที่หลากหลายและไหลเลื่อนไปตามวัย เวลา สถานภาพ บทบาท และบริบทต่างๆ ในสังคม ผู้หญิงให้ความสำคัญกับบทบาทความรับผิดชอบในครัวเรือน ได้แก่ บทบาทความเป็นลูกสาว บทบาทความเป็นภรรยา และบทบาทความเป็นแม่มากที่สุด รองลงมาคือบทบาทความ

รับผิดชอบนอกบ้าน ได้แก่ บทบาทในการประกอบอาชีพ ผู้มีความชำนาญในการประกอบกิจการงาน ทำให้เห็นพื้นที่ของผู้หญิงในสังคมซึ่งอาจเป็นทั้งสิ่งที่ผู้หญิงต้องการเป็นและสิ่งที่ผู้หญิงสมควรเป็นตามบรรทัดฐานของสังคม

งานวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” เป็นปฏิบัติการสร้างสรรค์ละครครบทั้งกระบวนการนับตั้งแต่การสำรวจ การคัดเลือก การสัมภาษณ์เจ้าของเรื่องเล่าเพื่อเก็บข้อมูลชีวประวัติมาเขียนบทละคร การจัดการฝึกซ้อมการแสดงละคร การจัดการแสดงละคร ไปจนถึงการนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ชมมาพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์ละครให้ดียิ่งขึ้น นับเป็นก้าวหนึ่งในการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครในสังคมไทย เป็นการต่อยอดองค์ความรู้ทางศิลปะการละครสำหรับสาระสำคัญของกระบวนการปฏิบัติงานวิจัยสร้างสรรค์นั้น ผู้วิจัยมุ่งขบเน้นและยืนยันอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์การต่อสู้อุปสรรคในชีวิตมาเป็นเวลายาวนานด้วยความชื่นชม โดยมุ่งหวังให้ผู้ชมละครได้ยึดเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยหวังว่าแนวปฏิบัติตลอดจนข้อคิดที่ได้เรียนรู้จะสามารถเป็นต้นธารให้กับผู้สร้างสรรค์งานศิลปะการละครได้ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กนกพันธ์ จินตนาติลก. (2546). *การสื่อสารระหว่างผู้กำกับการแสดงและนักแสดงในการแสดงละครเวที (พ.ศ.2486-2496) และละครโทรทัศน์ (พ.ศ.2498-2519)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง, สาขาวิชาวาทยวิทยา.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (บรรณาธิการ). (2538). *เคียงข้างสร้างแผ่นดิน: บันทึกการต่อสู้ของผู้หญิงธรรมดา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิงและสำนักพิมพ์เจนเดอร์เพรส.
- กาญจนา แก้วเทพ, นันทกา สุธรรมประเสริฐ, และเอกธิดา เสริมทอง. (2554). *ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร: เด็กสตรี และผู้สูงวัย*. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลองรัฐ เอมมาลย์ชลมารค. (2548). เรื่องเล่า (Narrative) และศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narratology). *นิเทศศาสตร์ปริทัศน์วารสารวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*, 9(1), 41-47.
- ชมพูท พรหมภักดี. (2556) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. *บทความวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา* 3(16).
- ณัฐวดี กิจตะโก. นักแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่*. (5 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- ดารชา ทองประยูร. นักแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่*. (1 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- สไตส์ พันธุมโกมล. (2562) ประเภทของละคร. ใน นพมาศ แวหงส์ (บรรณาธิการ), *ปริทัศน์ศิลปการละคร (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพรณ หะวานนท์. (2552). วิธีการเล่าเรื่อง: จุดเปลี่ยนของการวิจัยด้านสังคมศาสตร์. *วารสารสังคมผู้นำ*, 5(2), 1-22.
- นิยม สร้อยสน. แม่ค้าขายข้าวหลาม ตลาดหนองมน. (16 ธันวาคม 2560)., (2 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- บัว จารุสิริลาภ. แม่ค้าขายปาห้องโก๋ ตลาดหนองมน. (18 ธันวาคม 2560)., (3 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- เบค-เกอร์นส์เฮม, อี. (2550). *ครอบครัวยุคใหม่ในความหมายใหม่: การค้นหาวิถีชีวิตแบบใหม่ [Reinventing*

the Family: In Search of New Lifestyles] (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

- ปานจักษ์ ทองปาน. (2540). *ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในงานโฆษณาทางโทรทัศน์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- พรพรรณ สมบูรณ์บัติ. (2549). *หญิงชรา: ภาพตัวแทนรายการสารคดีโทรทัศน์คนคน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- พิมพ์ชนก เรืองรุ่ง. *นักแสดงละครเรื่อง ตัวแม่*. (2 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- ยศวดี งามลม้าย. *นักแสดงละครเรื่อง ตัวแม่*. (8 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2555). การโหยหาอดีต: ความเป็นอดีตในสังคมสมัยใหม่. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 4(2), 59-89.
- เรณา พงษ์เรืองพันธุ์, และ ประสิทธิ์ พงษ์เรืองพันธุ์. (2542). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก*. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลัดดาวัลย์ บุญธนาวงศ์. *แม่ค้าขายเย็นตาโฟกึ่ง ตลาดหนองมน*. (23 ธันวาคม 2560), (9 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- วาริ กังใจ. (2538). *ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง ความสามารถในการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ*. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรีเวียง สัมฤทธิ์. *แม่ค้าขายกะปิ ตลาดหนองมน*. (22 ธันวาคม 2560), (8 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- ศิริวิมล พิทักษ์กาญจนกุล. *นักแสดงละครเรื่อง ตัวแม่*. (6 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- สดใส พันธุมโกมล. (2551). *การวิเคราะห์ปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของนักแสดงในการกำกับการแสดงละครสมัยใหม่ แนวต่าง ๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539). *สังคมวิทยาภาวะผู้สูงอายุ ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต*. *เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม 1/2558*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สุทธิชัย จิตพันธุ์กุล, นภาพร ชโยวรรณ, ศิพัฒน์ ยอดเพชร, สิรินทร ฉันทศิริกาญจน, ประคอง อินทรสมบัติ, มัทนา พนานิรามัย, ..., เล็ก สมบัติ. (2545). *ผู้สูงอายุในประเทศไทย รายงานการทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบันตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย*. สาขาวิชาเวชศาสตร์สูงอายุและพฤฒาวิทยา ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุภัทรา พุทธชาติสุข. แม่ค้าขายฮ้อยจ้อ ตลาดหนองมน. (19 ธันวาคม 2560)., (7 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2551) วาทกรรม ภาพแทน และอัตลักษณ์. *วารสารอักษรศาสตร์* 37(1), 1-15.
- สุวิตรา อินพงษ์. นักแสดงละครเรื่อง *ตัวแม่*. (3 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์=Identity: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อังคณา สุเมธสิทธิกุล, และ องค์อร ประจันเขตต์. (2561). อัตลักษณ์ บุคลิกภาพ และคุณค่า: แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาอัตลักษณ์เชิงวิชาชีพ. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 19(2), 1-7.
- อัญญา พลดเปลื้อง, อัญชลี ศรีจันทร์, และ สัญญา แก้วประพาพ. (2560). การศึกษาวิถีชีวิตผู้สูงอายุ: การศึกษาแบบเล่าเรื่อง. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 91- 104.
- อัมพร จงเกษมไพบุลย์. แม่ค้าขายข้าวต้มปลา ตลาดหนองมน. (24 ธันวาคม 2560)., (9 เมษายน 2561) สัมภาษณ์.
- อัมพร จิรัฐติกร. (2559). *ละครไทยกับผู้ชมอาเซียน วัฒนธรรมศึกษาของสื่อข้ามพรมแดนในอาเซียน*. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุมมีสาลาม อุมาร. (2558). “เรื่องเล่ากับอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหล”: ผู้หญิงมุสลิมชายแดนใต้ในเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิต. *วารสารรัฐสมิแล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 36(2), 6-20.

ภาษาอังกฤษ

- Aston, E. & Savona, G. (1995). *Theatre as Sign-System: A Semiotics of Text and Performance*. London and New York: Routledge.
- Ball, W. (2003). *A Sense of Direction: Some Observations on the Art of Directing*. New York, NY: Drama Publishers.
- Carlson, M. (1993). *Theories of the Theatre: A Historical and Critical Survey, from the Greeks to The Present*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Clurman, H. (1997). *On Directing*. New York: Simon & Schuster.
- Cobley, N. (2009). *The Poetics, Aesthetics, and Philosophy of Narrative*. USA: Wiley-Blackwell.
- Cobley, P. (2006). *Narrative*. New York, NY: Routledge.

- Cohan, S., & Shires, M. L. (1997). *Telling Stories: A Theoretical Analysis of Narrative Fiction*. London and New York: Routledge.
- Counsell, C., & Wolf, L. (2006). *Performance Analysis: An Introductory Coursebook*. London and New York: Routledge.
- Cranny-Francis, A., Waring, W., Stavropoulos, P., & Kirkby, J. 2003. *Gender Studies: Terms and Debates*. New York: Palgrave Macmillan.
- Culler, J. (1997). *Literary Theory: A Very Short Introduction*. New York, NY: Oxford University Press, Inc.
- Devasahayam W. T. (Ed.), (2014). *Gender and Ageing Southeast Asian Perspectives*. Singapore: ISEAS-Yusof Ishak Institute.
- During, S. (2005). *Cultural Studies: A Critical Introduction*. New York, NY: Routledge.
- Elliot, J. (2005). *Using Narrative in Social Research Qualitative and Quantitative Approaches*. Great Britain: TJ International, Padstow, Cornwall.
- Emunah, R., (1994). *Acting for Real: Drama Therapy Process, Technique, and Performance*. New York, NY: Routledge.
- Jaspal, R., and Breakwell M. G. (2014). *Identity Process Theory Identity, Social Action and Social Change*. New York: Cambridge University Press.
- Puckett, K. (2016). *Narrative Theory: A Critical Introduction*. The United States of America: Sheridan Books, Inc.
- Thomas, J. 2009. *Script Analysis for Actors, Directors, and Designers*. Fourth Edition. USA: Elsevier Inc.
- Wilson, E., (2009). *The Theatre Experience*. New York, NY: McGraw.
- Wright, M. (1997). *Playwriting in Process: Thinking and Working Theatrically*. Portsmouth: Heinemann.
- Woodward, Kathryn. 2002. *Identity and Difference*. London: SAGE Publications.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้สร้างสรรค์ละคร ตัวแม่

ภาพแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนที่เลือกนำเรื่องราวชีวิตประวัติมาสร้างสรรค์ละคร ตัวแม่

นางนิยม สร้อยสน
ข้าวหลามแม่นิยม

นางบัว จารุสิริลาภ
ปาต่องไก่เจ้บัว

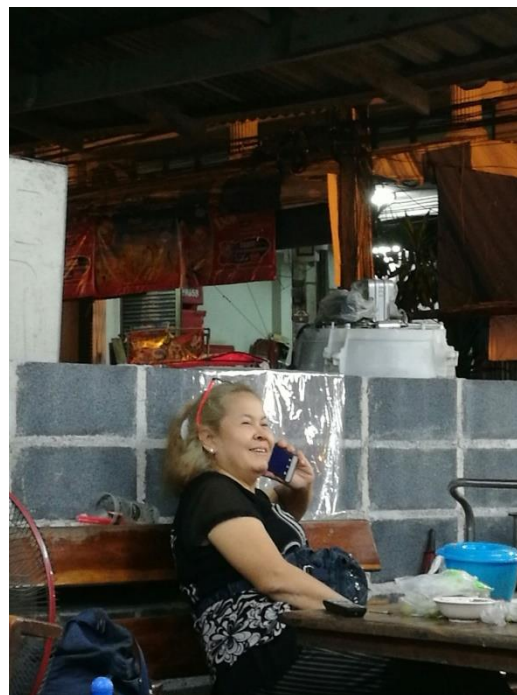
นางสุภัทรา พุทธาดีสุข
ฮ้อยจ้อแม่จรินทร์

นางสาวศรีเวียง สัมฤทธิ์
กะปิแม่ศรีเวียง

นางลัดดาวัลย์ บุญนางวงศ์
เย็นตาโฟกั้งแม่เจริญ

นางอัมพร จงเกษมไพบุลย์
ข้าวต้มปลาพีพร

ภาคผนวก ข
ภาพการซ้อมละครและวันจัดการแสดงจริง
การอ่านบทละครและการซ้อมละคร

การจัดการแสดงละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* จังหวัดชลบุรี

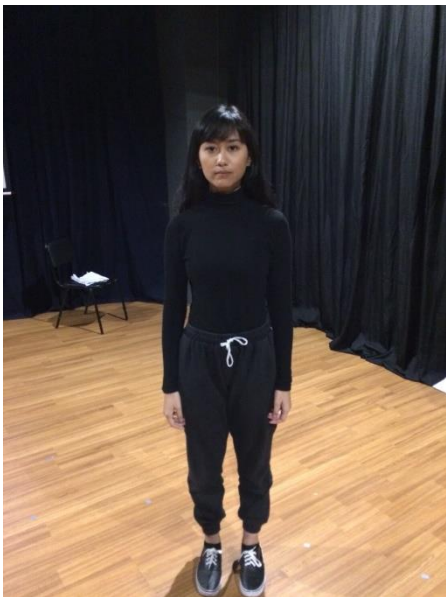

การจัดการแสดงละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ค
เสื้อผ้าตัวละคร

ภาคผนวก ง

โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ละคร **ตัวแม่**

การจัดการแสดงที่จังหวัดชลบุรี

28 มีนาคม 2561

ตัวแม่

ตลาดทองอุไร

กำกับการแสดงโดย / ดร.อาทิตย์ วงษ์เชษฐกุล

โรงละคร Black Box 12.00 / 15.00

เรื่องราวชีวิตของเหล่าแม่ค้าตลาดทองอุไร ที่มีรสชาติชีวิตและ
สีสันแตกต่างกันออกไป ถึงพวกเธอจะต้องเผชิญอุปสรรคในชีวิต
มากมาย แต่สุดท้ายก็ก้าวผ่านมาได้ จนกลายเป็น 'ตัวแม่'

ณ โรงละครแบล็คบ็อกซ์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา
เบอร์ติดต่อ : 086-6078488 , 091-2014193

*เปิดลงทะเบียน **ชมฟรี***

การจัดการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

อร่อยแม่

สร้างบทและกำกับการแสดงโดย
อานี อดิเชคร:กู๋

ละครพัฒนาจากทุนสนับสนุนโครงการวิจัยมหาบัณฑิตบูรพา
11-13 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.30 น. • เสาร์ อาทิตย์ เพิ่มรอบ 14.00 น.
Bluebox Studio ถนนเพชรบุรีตัดใหม่
บัตรราคา 350 บาท นักเรียน นักศึกษา 250 บาท
สำรองบัตรได้ที่ 091-201-4193, 086-607-8488

ภาคผนวก จ
 สูจิบัตรละคร *ตัวแม่*

การจัดการแสดงที่จังหวัดชลบุรี

นักแสดง

ดารษา	ทองประยูร
พิมพ์ชนก	เรืองรุ่ง
สุวิตรา	อินทร์พงษ์
ณัฐวดี	กฤษณะโก
ศิริวิมล	พิทักษ์ภาณุजनกุล
ยศวดี	งามลมาภัย

ความคุมการผลิต

ชัยมงคล	มีแกม
ณัฐมัน	ต้นอนุชิตติกุล

บทละครและกำกับการแสดง

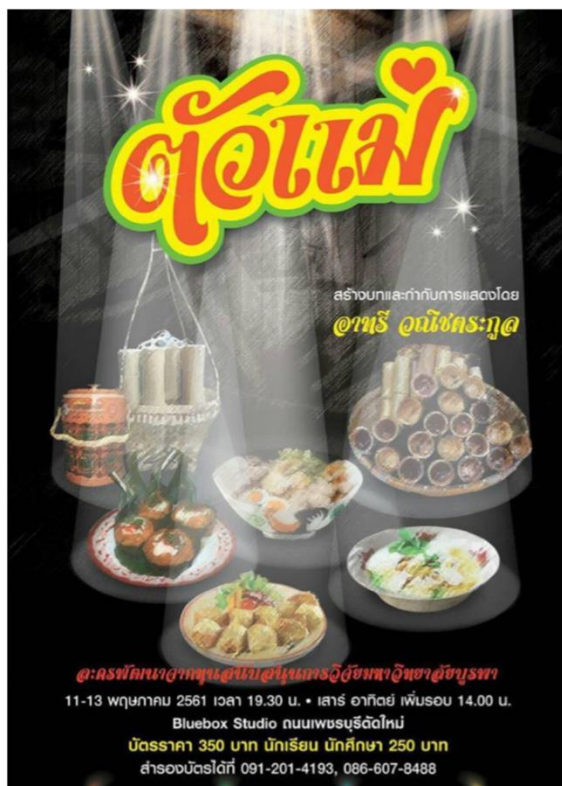
ดร.อาทริ วนิษตระกูล

ทีมผลิตและกำกับเวที

ขอขอบคุณ

คุณนิยอม	สร้อยสน	ชัยมงคล	มีแกม
คุณบัวย	จารุสิริลาภ	ณัฐมัน	ต้นอนุชิตติกุล
คุณสุภัทรา	พทธวดีสุข	วณบดา	กั้งคะ
คุณศรีเวียง	สำริด	ภวิตรี	บำรุงศิลป์
คุณณัฐธิดา	หอมหวล		
คุณอัมพร	จงเกษมไพบูลย์		
มหาวิทยาลัยบูรพา			
คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา			

การจัดการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

เปิดการแสดง 11 - 13 พฤษภาคม 2561

รอบการแสดง 19.30 น.

เสาร์ - อาทิตย์ เพิ่มรอบ 14.00 น.

Bluebox Studio เพชรบุรีตัดใหม่

ที่มาของงานวิจัย

ละครเรื่อง *ตัวแม่* พัฒนาจากทุนสนับสนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2561 เรื่อง "แม่ค้าตลาดหนองมน : กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวิตประวัตินิ" ของอาจารย์ ดร.อาทิว วนิชตระกูล

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจ มีจุดประสงค์เพื่อใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวิตประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ตลอดจนสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าว โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง อัตลักษณ์ และแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนบทละครมาใช้คิดสรรเรื่องเล่าจากแม่ค้าและผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเป็นบทละคร จากนั้นจึงเป็นการสร้างสรรค์งานละครเพื่อให้ผู้ชมได้เรียนรู้ชีวิตของแม่ค้าสูงอายุผ่านเรื่องเล่าของแม่ค้าแต่ละคนซึ่งได้พื้นผิวดูปลงครกในชีวิตจนประสบความสำเร็จในแง่มุมที่แตกต่างกัน เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดกำลังใจ ตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตของตนเอง และเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้เห็นและตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุอีกด้วย

ตัวแม่

ละครย้อนละคร เล่าเรื่องของกลุ่มนักเรียนการแสดงที่พยายามสวมบทบาทเป็นแม่ค้า เส้นทางชีวิตที่เหมือนกระจกสะท้อนให้แก่กัน การให้ความสำคัญกับทุกช่วงเวลาของชีวิต และความสุทธที่แสวงหาได้จากสิ่งเล็กๆ รอบตัว

ละครมีความยาวประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

สารจากผู้เขียนบทและกำกับการแสดง

บางแสนเป็นชายทะเลแห่งแรกๆ ที่พ่อแม่อิฉันพามาเที่ยวตอนปิดเทอม ความทรงจำของดิฉันมีแต่ช่วงวัยรณรงค์ที่พ่อเตรียมไปเองและความเค็มของน้ำทะเล พอโตขึ้นมาอีกหน่อย ครอบครัวก็ย้ายไปเที่ยวชายทะเลอื่น ดิฉันกลับมามีงานเพื่อมาทำงานที่มหาวิทยาลัยบูรพา ดิฉันไม่ทราบว่าจะมางานเปลี่ยนไปแค่ไหนเพราะจำอะไรแทบไม่ได้เลย สี่ปีที่ผ่านมามีความสุขกับการเดินตลาดหนองมนตอนเช้าเพื่อใส่บาตรและซื้อของกิน มีความสุขกับการดูพระอาทิตย์ตกดินที่ทะเลบางแสน และเรื่องว่ากับร้านอาหารและตลาดนัดริมหาด ทั้งหมดนี้คือบางแสนสำหรับดิฉัน

ละคร *ตัวแม่* จุดประกายจากความอยากรู้จักร้านอาหารเจ้าอร่อยในหนองมน การเขียนบทละครเรื่องนี้เป็นโอกาสที่ทำให้ดิฉันได้รู้จักแม่ค้า การกำกับการแสดงละครเรื่องนี้ทำให้ดิฉันมีโอกาสสังเกตชีวิตและเรียนรู้ทัศนคติของแม่ค้าแต่ละคนที่กลายมาเป็นตัวละคร การประชาสัมพันธ์ละครเรื่องนี้ในตลาดหนองมนทำให้ดิฉันได้รับน้ำใจไมตรีของแม่ค้าในตลาดที่ชื่อน้ำหวาน ชื่อนมมาให้ทั้งๆ ที่ไม่รู้จักกัน

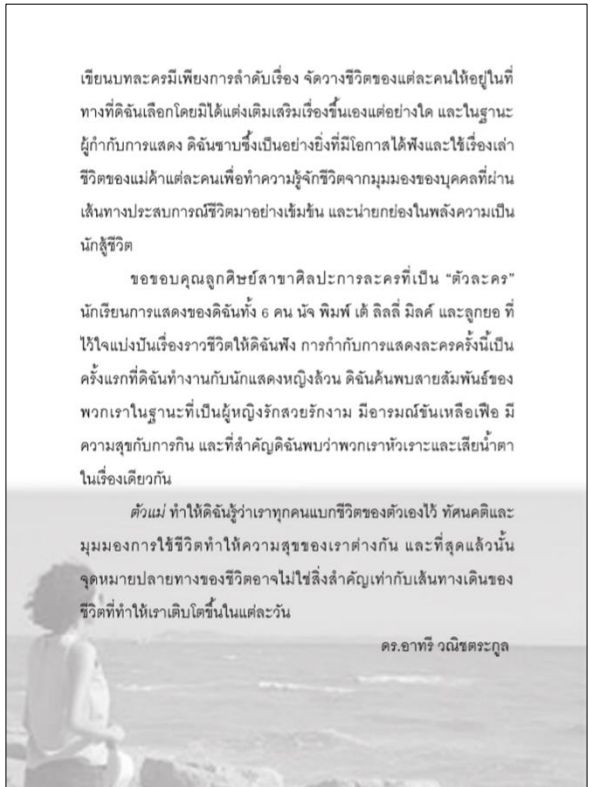
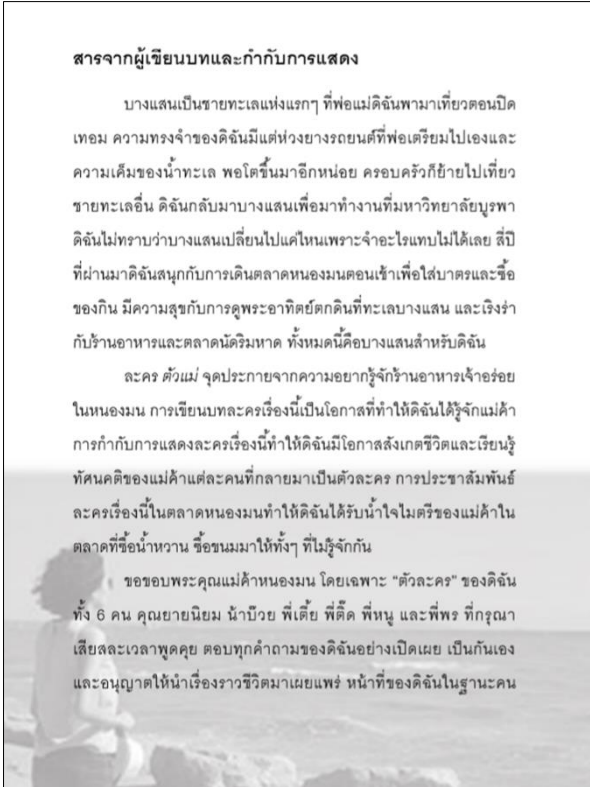
ขอขอบพระคุณแม่ค้าหนองมน โดยเฉพาะ "ตัวละคร" ของดิฉัน ทั้ง 6 คน คุณยายนิยม น้าบัววย พี่เตี้ย พี่ตืด พี่หนู และพี่พร ที่กรุณาเสียสละเวลาพูดคุย ตอบทุกคำถามของดิฉันอย่างเปิดเผย เป็นกันเอง และอนุญาตให้นำเรื่องราวชีวิตมาเผยแพร่ หน้าตาของดิฉันในฐานะคน

เขียนบทละครมีเพียงการลำดับเรื่อง จัดวางชีวิตของแต่ละคนให้อยู่ในทิศทางที่ดิฉันเลือกโดยมิได้เติมเต็มเรื่องขึ้นเองแต่อย่างใด และในฐานะผู้กำกับการแสดง ดิฉันซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งที่มีโอกาสได้ฟังและใช้เรื่องเล่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนเพื่อทำความเข้าใจชีวิตจากมุมมองของบุคคลที่ผ่านเส้นทางประสบการณ์ชีวิตมาอย่างเข้มข้น และนำยกย่องในพลังความเป็นนักสู้ชีวิต

ขอขอบคุณลูกศิษย์สาขาศิลปะการละครที่เป็น "ตัวละคร" นักเรียนการแสดงของดิฉันทั้ง 6 คน นัจ พิมพ์ เตี ลลิตี มัลลค์ และลูกยอ ที่ไว้ใจแบ่งปันเรื่องราวชีวิตให้ดิฉันฟัง การกำกับการแสดงละครครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ดิฉันทำงานกับนักแสดงหญิงล้วน ดิฉันค้นพบสายสัมพันธ์ของพวกเขาในฐานะที่เป็นผู้หญิงรักสวยรักงาม มีอารมณ์ขันเหลือเฟือ มีความสุขกับการกิน และที่สำคัญดิฉันพบว่าพวกเขาหัวเราะและเสียน้ำตาในเรื่องเดียวกัน

ตัวแม่ ทำให้ดิฉันรู้ว่าเราทุกคนแบกชีวิตของตัวเองไว้ ทัศนคติและมุมมองการใช้ชีวิตทำให้ความสุขของเราต่างกัน และที่สุดแล้วนั้นจุดหมายปลายทางของชีวิตอาจไม่ใช่สิ่งสำคัญเท่ากับเส้นทางเดินของชีวิตที่ทำให้เราเติบโตขึ้นในแต่ละวัน

ดร.อาทิว วนิชตระกูล

นักแสดง

ดารชา ทองประชู
นัจ แมนิยม

พิมพ์ชนก เรืองรุ่ง
พิมพ์ พีเดีย

สุวิตรา อินทร์พงษ์
เต้ พีดี

นักแสดง

ณัฐวดี กิจตะโก
ลิลลี่ พิหนุ

ศิริวัฒน์ พิทักษ์กาญจนกุล
มิลค์ เจ็บววย

ยศวดี งามลมาัย
ลูกยอ พีพร

ผู้เขียนบทละครและผู้กำกับการแสดง
อาทรี วณิชตระกูล

ผู้ช่วยวิจัย
ดารชา ทองประชู

ผู้อำนวยการแสดง
ชัยมงคล มีแถม

ผู้อำนวยการแสดง
ณัฐณัน์ ต้นอนุชิตติกุล

ผู้กำกับเวที
วუნดา กุ้งละ

ผู้กำกับเวที
กีวัตร์ บำรุงศิลป์

คณะทำงาน	
บทละครและกำกับการแสดง	อาทรี วนิษตระกุล
ออกแบบและควบคุมแสง	ชัยมงคล มีแกม
ออกแบบและควบคุมเสียง	กวีตย์ บำรุงศิลป์
ภาพประกอบการแสดง	วณดา กุ้งละ
กำกับเวที	วณดา กุ้งละ
	กวีตย์ บำรุงศิลป์
ทีมงานฝ่ายแสง	อาชวิษฐ์ ฤกษ์นสุวรรณ
	กฤษณ์เบศน์ ทองสุร
ออกแบบโปสเตอร์	ณวรา พิไชยแพทย์
กราฟิก	ชาญรัฐณี วิสุว์ลายเคชา
บัตร	ณกุลณัน ตันอนุชิตติกุล
สูจิบัตร	ดาธชา ทองประยูร
ต้อนรับ	อาชวิษฐ์ ฤกษ์นสุวรรณ
อำนวยความสะดวก	ชัยมงคล มีแกม
	ณกุลณัน ตันอนุชิตติกุล

ขอขอบพระคุณ	
คุณนิยม สร้อยสน "ข้าวหลามแม่เนียม"	
คุณบัว จารุสิริลาภ "ก๋วยเตี๋ยวดิ้นโพธิ์" "ก๋วยเตี๋ยวน้ำมน"	
คุณสุภัทรา พุทธาศิสุข "ซอยจ้อแม่จันทร์"	
คุณศรีเวียง สัมฤทธิ์ "กะปิกุ้งเคียวร้านศรีเวียง"	
คุณณัฐธิดา หอมหวล "เย็นตาไฟกั้งแม่เจริญ"	
คุณอัมพร จงเกษมไพฑูริย์ "ข้าวต้มปลาหลังบั้งปัดท. หนองมน"	
บริษัท ดรีมบ็อกซ์ จำกัด	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิระพงษ์ พวงเล็ก
คุณณวรา พิไชยแพทย์	อาจารย์คอลิด มีคำ
คุณชาญรัฐณี วิสุว์ลายเคชา	คุณศุภวัฒน์ หงษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพฑูริย์	คุณสวัสดิ์ พิธีรัตน์ชญา
อาจารย์ ดร.สาวิตา ดิถียนต์	คุณอัครชัย ศิริเลิศ
อาจารย์ ดร.อรดา ลีลานุช	มหาวิทยาลัยบูรพา
อาจารย์อาชวิษฐ์ ฤกษ์นสุวรรณ	คณะดนตรีและการแสดง
	เจ้าชองภาพประกอบการแสดงจากสื่อออนไลน์

ภาคผนวก ฉ

ภาพการเสวนาหลังการแสดงละคร *ตัวแม่*

การจัดการแสดงที่จังหวัดชลบุรี

การจัดการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามผู้ชมละคร *ตัวแม่* การจัดการแสดงที่จังหวัดชลบุรี

แบบสอบถามผู้เข้าชมละครเรื่อง *ตัวแม่*

แบบสอบถามนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็นของท่านที่มีต่อละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* ข้อมูลของท่านจะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำข้อมูลไปศึกษาวิเคราะห์ผลในภาพรวม และจะไม่มีผลการนำผลไปตรวจสอบและวิเคราะห์เป็นรายบุคคลแต่อย่างใด เพื่อให้เกิดจุดมุ่งหมายในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าความร่วมมือของท่านในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการทำงานละครเวทีต่อไป

ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปของฉันท

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง หรือเติมคำลงในช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความจริงทุกข้อ

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ (เต็มปี)
3. อาชีพ 1) ชายของที่หนองมน 2) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 3) พนักงานเอกชน 4) รับจ้างอิสระ (Freelance)
 5) นักเรียน / นักศึกษา 6) อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการชมละครของฉันท

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องตามระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
หมวด ก.						
1. ท่านเข้าใจสิ่งที่ละครต้องการบอกผู้ชม						
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน						
3. ท่านเข้าใจว่าเพราะแม่ค้าแต่ละคนไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบาก จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ						
4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่างๆ เป็นแรงผลักดัน						

5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก							
หมวด ข.							
1. หลังชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของคนที่ทำอาชีพแม่ค้ามากขึ้น							
2. ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า							
3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน							
4. หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าเราทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ							
5. หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่าน ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้เราเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น							
หมวด ค.							
1. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า							
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ตัวละครเด็กกำลังซ่อมละคร							
3. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นเด็กเรียนละคร และเส้นทางอาชีพของนักการละคร							
4. ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครเด็กแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า							
5. ท่านเข้าใจว่าตัวละครเด็กสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า มาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน							
<p>ความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อละคร "ตัวแม่"</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>							
##ขอขอบพระคุณที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง##							

การจัดการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามผู้เข้าชมละครเรื่องตัวแม่

แบบสอบถามนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็นของท่านที่มีต่อละครเวทีเรื่องตัวแม่ ข้อมูลของท่านจะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำข้อมูลไปศึกษาวิเคราะห์ผลในภาพรวม และจะไม่มีมีการนำผลไปตรวจสอบและวิเคราะห์เป็นรายบุคคลแต่อย่างใด เพื่อให้เกิดจุดมุ่งหมายในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าความร่วมมือของท่านในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการทำงานละครเวทีต่อไป

ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปของฉันท

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ(เต็มปี)
3. อาชีพ 1) พนักงานเอกชน 2) รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
 3) รับจ้างอิสระ (Freelance) 4) นักเรียน / นักศึกษา
 5) ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย 6) อื่นๆ.....

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง หรือเติมคำลงในช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความจริงทุกข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการชมละครของฉันท

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องตามระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
หมวด ก.				
1. ท่านเข้าใจสารที่ละครต้องการบอกผู้ชม				
2. ท่านเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบากในการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครแม่ค้าแต่ละคน				
3. ท่านเข้าใจว่า ความไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบากของแม่ค้าแต่ละคน จึงทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ				
4. ท่านเข้าใจว่าการที่แม่ค้าแต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาต่างๆ เป็นแรงผลักดัน				
5. ท่านเข้าใจว่าไม่ว่าชีวิตของแม่ค้าแต่ละคนต้องผ่านอุปสรรคมากมาย แต่ทุกคนก็มีความสุขกับชีวิต และใช้อุปสรรคเป็นพลังบวก				

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
หมวด ข.				
1.หลังชมละครแล้ว ท่านเข้าใจชีวิตของแม่ค้ามากขึ้น				
2.ท่านรู้สึกไปตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครแม่ค้า				
3. ท่านได้รับกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคในชีวิตของท่าน เมื่อได้ชมเรื่องราวชีวิตของแม่ค้าแต่ละคน				
4.หลังชมละคร ท่านเชื่อว่าเราทุกคนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตของเราได้เสมอ				
5.หลังชมละคร ท่านเข้าใจว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะสามารถทำให้ท่านเป็นคนเข้มแข็งขึ้น				
หมวด ค.				
1.ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงได้เรียนรู้การต่อสู้อุปสรรคผ่านชีวิตตัวละครแม่ค้า				
2.ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงมาพร้อมละครต่างๆ ที่มีความกังวลกับปัญหาในชีวิตของตัวเอง				
3.ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงกำลังเผชิญอุปสรรคของการเป็นนักเรียนละคร และเส้นทางอาชีพในอนาคตในฐานะนักแสดง				
4.ท่านเห็นว่าการเริ่มต้นเส้นทางชีวิตของตัวละครนักเรียนการแสดงแต่ละคนต้องต่อสู้อุปสรรค ซึ่งไม่ต่างจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า				
5.ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงสามารถนำบทเรียนจากชีวิตของตัวละครแม่ค้า มาเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค และสามารถมีความสุขกับชีวิตของตนได้เช่นกัน				
หมวด ง.				
1.ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงเรียนรู้ว่าความสุขในชีวิตไม่ได้มาจากการประสบความสำเร็จด้วยวิถีทางเดียวกันกับผู้อื่น				
2.ท่านเห็นว่าตัวละครนักเรียนการแสดงกำลังพยายามค้นหาวิธีการแสดงเป็นตัวละครแม่ค้า				

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
3. ท่านเห็นว่าในระหว่างที่ตัวละครนักเรียนการแสดงกำลังหาวิธีการแสดงเป็นตัว ละครแม่ค้า ทุกคนเริ่มเข้าใจชีวิตตนเองมากขึ้น เนื่องจากได้เรียนรู้ชีวิตผ่านเรื่อง ของแม่ค้าแต่ละคน				
4. ท่านเข้าใจว่าตัวละครนักเรียนการแสดงค้นพบว่าตนเองมีทั้งสิ่งเหมือนและ ต่างจากตัวละครแม่ค้าที่ตนแสดง รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบตนเองกับตัวละคร แม่ค้าอื่นๆ ได้ด้วย				
5. ตัวละครนักเรียนการแสดงเข้าใจว่าทุกคนสามารถแสวงหาความสุขได้จากสิ่ง รอบตัว ความสำเร็จในชีวิตอาจไม่ใช่คำตอบของความสุขเพียงอย่างเดียว				

ความคิดเห็นต่อละคร “ตัวแม่”

บทละคร

.....

.....

การแสดง

.....

.....

การกำกับการแสดง

.....

.....

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

##ขอขอบพระคุณที่กรุณาใช้เวลาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง##

ภาคผนวก ซ

บทละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดชลบุรี

บทละครโดย อาทรี วนิชตระกูล

ตัวละคร

ลูกยอ พร

นัจ นิยม

พิมพ์ เต๋ย

ลิลลี่ หนู

มิลก์ บ๊วย

เต้ ตี้ด

ไฟบ้านเปิดสว่าง เมื่อคนดูเข้ามาในโรงละครจะเห็นนักแสดงทั้ง 6 คนวอร์มร่างกายอยู่ตามจุดต่าง ๆ แล้วเริ่มวอร์มเสียง ลุกยอวอร์มไปฟังเพลงไปร้องคลอไป ลิลลี่วอร์มอย่างบรรจงทุกรายละเอียด มิลค์ตั้งใจวอร์มมาก พิมพ์วอร์มไปแอบแซทไปด้วย แต่เป็นคนเดียวที่สนุกกับการวอร์ม นางแอบสังเกตทุกคนแล้วกระสับกระส่ายที่เห็นทุกคนดูไม่พร้อมจะซ้อมแต่ไม่หยุดวอร์มสักที นางทนไม่ไหว เดินออกมากลางวง

นัจ: (สุดท้ายใจ ตั๋งสติ ปรบมือ) เอ้า พอซักทีเถอะ พี่นัจว่าเราซ้อมเหมือนจริงเลยแล้วกัน เริ่มทวนของเก่าที่เคยซ้อมกันก่อน แล้วเดี๋ยวค่อยซ้อมต่อให้จบเรื่อง ยึดตามเนื้อเรื่องที่แต่ละคนไปคุยกับพวกพี่ ๆ แม่ค้ามา ขออย่าอีกครั้งว่าช่วยใส่ความตั้งใจลงไปเวลาซ้อมด้วยนะจ๊ะ ทุกคนพร้อมหรือยัง?

เต้: เต้พร้อมมาก พูดเลย นี่เพิ่งไปคุยกับพี่ตี๋มาสด ๆ ร้อน ๆ ข้อมูลปึกมาก

พิมพ์: พิมพ์ตั้งใจจะค้างที่นี้เลยนะคินี่ เทคิวให้เวลาเต็มที่ ยังไงวันนี้พวกเราต้องลุยให้จบเรื่องให้ได้

มิลค์: เอ๊ย พี่ชา เห็นใจเถอะ มิลค์รีบค่ะ มีนัดเขียนรายงานกับเพื่อนตอนห้าทุ่ม ต้องปั่นส่งครูพรุ่งนี้ วันนี้ละครเราขอเต็มทีสี่ทุ่มได้มั๊ยคะ? ขอ มิลค์พักกินข้าวเย็นแป็บ

ลิลลี่: กินข้าวเย็นสี่ทุ่มเนี่ยนะ มิน่า (ปรายตามองมิลค์) เป็นน้องสาวอันปังแมนหรือเปล่าเนี่ย? ตอนปีหนึ่งยังไม่ขนาดนี้เธอ

มิลค์: แหม พี่ลิลลี่ งานเยอะ นอนดึก ก็กินดึกนะสิ ท้องร้องแล้วนอนไม่หลับ ทำยังกะตัวเองไม่เคย

เต้: ลิลลี่เค้าไม่เคยหรอก ถึงเคยก็ลืมหมดแล้ว ตอนนี้นางเป็นคุณลิลลี่ไปแล้วคะ

เต้รู้สึกตัว รีบทำตลกกลบเกลื่อน ลิลลี่ไม่สนใจ

ลิลลี่: แน่นอน ฉันต้องรักษาหุ่น คนที่เสียเงินมาดูฉันเดินโชว์เค้ก็หวังว่าจะได้ดูสิ่งสวยงามละนะ อ้อ พูดไปก็คงไม่มีใครเข้าใจละมั้ง ตั้งแต่เรียนจบมาก็ไม่เห็นมีใครทำงานตรงสายซักคนนี่

นัจ พิมพ์ เต้ขยับจะเสียว มิลค์ดูร้อนรน ลุกยอรีบพูดแทรก

ลุกยอ: พวกคุณพี่น้องไซ้ แต่รุ่นน้อง โดยเฉพาะหนู น้องลุกยอคนนี้ เป็นคนในวงการตั้งแต่อยู่มอปลายแล้วค่ะ

ทุกคนเงยบกริบ

ลุกยอ: แล้วนี่พวกพี่จะเสียวกันอีกนานมั๊ยคะ? เรามาฝึกความเป็นโปรเฟสชั่นแนลกันซักนิดดีมั๊ยเอ่ย? ทำงานแบบมืออาชีพ รู้จักใช้มั๊ยคะ? ไม่รู้ละ ยอต้องเลิกตรงเวลาสี่ทุ่มเปะนะ หนูมีซ้อมเรื่องอื่นต่อ

ลิลลี่เลือดขึ้นหน้า นัจรีบห้าม

- นัจ:** ถ้าทุกคนตั้งใจเต็มที่ วันนี้เราต้องซ้อมได้จบเรื่องแน่ ได้ข่าวว่าอาทิตย์หน้าเข้าโรงละครแล้ว
- พิมพ์:** ลู๊ ๆ นะจ๊ะทุกคน ไหน ๆ ลงเรือลำเดียวกันแล้ว ความฝันของพวกเราที่อยากมีละครของตัวเองซักเรื่องใกล้จะเป็นความจริงแล้วละ
- เต้:** โอเคค่ะ พี่ ๆ เอ้า น้อง ๆ และเพื่อนด้วย (ชี้ไปทางทุกคน) กัดฟันทนทำงานด้วยกันอีกนิดเดียวละครจบแล้วจะเลิกคบก็ตามสบายค่ะ (ทุกคนเหมินหน้าไปคนละทาง) เอาละ ขอเต้เริ่มบทตรงที่เพิ่งไปคุยกับพี่ติดก่อนได้มั๊ย เดียวสิม
- นัจ:** ไม่ได้ ๆ ซ้อมตั้งแต่ต้นดีกว่า ทุกคนจะได้ทวนบทไปด้วย จนป่านี้อย่างไม่แม่นบทกันเลย
- ลิลลี่:** ก็พี่เล่นให้เราอิมโพรไวส์กันไม่หยุดนี่คะ คิดสด เล่นสดตลอด จะให้จำบทได้ไง จนป่านี่ละครจะเล่นอยู่แล้วยังไม่พ้นตรงว่าตกลงเอาไงเลย ถ้าทำงานจริงนี่มาทำแบบนี้ไม่ได้นะ
- นัจ:** ก็เรตกลงกันแล้วนี่ว่าบทละครของเราคราวนี้เอามาจากชีวิตแม่ค้าที่เราไปคุยมา ไม่ได้แต่งเอาเองจากจินตนาการหรือเอาบทที่คนอื่นเขียนไว้มาเล่น
- พิมพ์:** พี่นัจพูดถูกนะลิลลี่ บทที่เราเขียนเองมันก็ต้องลองผิดลองถูกกันไปอย่างนี้แหละ
- ลูกยอ:** ยอไม่ได้แข่งนะ แต่ยอค่อนข้างเชื่อว่าเรากำลังลองผิดมากกว่าลองถูกค่ะ
- ทุกคนเงิบ*
- เต้:** เราไม่มีวันรู้ว่าอะไรผิดหรือถูกจนกว่าเราได้ลองให้เต็มที่ แล้วอย่าลืมนะสิว่าที่พวกเราหกคนมาทำละครด้วยกันเนี่ยเพราะเราอยากทำไม่ใช่เหรอ คิดถึงวันแรกที่เรายุกันสิ วันนั้นเราโคตรอยากทำละครด้วยกันเลย
- พิมพ์:** วันนี้พี่พิมพ์ก็ยังอยากทำอยู่เหมือนเดิมนะแหละ ไหน ๆ เรียนละครมาทั้งทีก็ต้องอยากทำละครของตัวเองสักเรื่องสิ
- นัจ:** งั้นพิมพ์ลาออกจากงานทำไม? พิมพ์นะโชคดีกว่าใครในรุ่นเราเลยนะที่พอไปฝึกงานแล้วเขาก็รับเข้าทำงานจริงเลย คุณจสิ ต้องมาจัดบูธขายของทั้ง ๆ ที่เรียนจบการแสดงมา
- พิมพ์:** จะให้พิมพ์พูดอีกทีที่นัจถึงจะเข้าใจว่าพิมพ์ไม่ได้ทิ้งความฝันของตัวเอง พิมพ์แค่ถอยมาตั้งหลักการก้าวถอยหลังไม่ได้หมายความว่าเราถอดใจสักหน่อย
- ลิลลี่:** ถอยไกลมาก เป็นแม่ค้าขายเครื่องสำอางออนไลน์เนี่ยนะ
- นัจ:** นี้อ่าเพื่อนฉันนะ ใครจะเร็ดเหมือนเธอละ ตั้งแต่เรามาซ้อมละครด้วยกันเนี่ย ฉันต้องทนฟังเธอข่มเรามาตลอดเลยนะยายลิลลี่

เต้: พี่นังขา พี่นัง เต้ขอนะ พี่ก็รู้ว่าลิ้มปากไม่ดีแบบนี้ละ ลิลลี่ ขอโทษพี่นัง พี่พิมพ์สิ แก่ผิดเต็ม ๆ นะคราวนี้

ลิลลี่: ขอโทษค่ะ ลีไม่ได้ตั้งใจ ปากไวไปหน่อย

มิลก์: มิลก์ก็ขอโทษทุกคนไว้ก่อนเลยนะ แต่มิลก์รีบ ขอเตือนว่านี่เราจ่ายค่าเช่าห้องซ่อมเป็นราย ชั่วโมงอยู่นะคะ

ลูกยอ: บอกแล้วว่าต้องโปรเฟสชั่นแนล

นัง: เอาเถอะ พี่นังก็ขอโทษทุกคนด้วยแล้วกันที่วันนี้ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดีเท่าไรเลย

พิมพ์: เอ้า ก่อนเริ่มซ่อม ขอให้ทุกคนหลับตาละ

ทุกคนหลับตา

นัง: สุดลมหายใจเข้า พ่นลมหายใจออก แล้วส่งเสียงระบายความรู้สึกที่มี ทั้งทุกอย่างออกไปให้หมดพร้อมกับเสียงที่ปล่อยออกมาละ เอ้า

ทุกคนส่งเสียงระบายความรู้สึก

นัง: ทีนี้ลืมตาขึ้นค่ะ เรามาเริ่มซ่อมละครกันเลย

มิลก์: พี่นังเริ่มเลยละ

ทุกคนกระจายกันออกไป นังเดินออกมากลางวง หันหน้าพูดกับคนดู พิมพ์แอบหยิบโทรศัพท์มาดูแล้วยิ้ม

นัง (นิยาม): ชีวิตฉันผ่านความเปลี่ยนแปลงมาแล้วหลายอย่าง สมกับเกิดปีที่บ้านเมืองเราเปลี่ยนแปลงการปกครอง พอฉันเข้าโรงเรียน หลวงท่านก็ประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศ แต่จะว่าไปเรื่องนี้ก็ไม่มีผลอะไรกับชีวิตฉันหรอก

ลูกยอ: หยุดค่ะ หยุด

พิมพ์ตกใจหยุดเล่นโทรศัพท์

ลูกยอ: ทำไมเริ่มตรงนี้ ย่อต้องเริ่มก่อนสิ ยอเป็นคนเปิดเรื่องนะ กางบทดูกันเลยมั๊ยคะ? (ทำท่าจะเดินออกไปหยิบบท)

มิลก์: (รีบดึงลูกยอไว้) อ้าย ไม่ต้องไปน้อง พี่มิลก์รีบ ซ่อมต่อเหอะ พี่เป็นพยานให้ว่าถ้าจะซ่อมกัน ตั้งแต่แรกจริง ๆ บทพี่พรของลูกยอต้องเริ่มก่อน

นัง: พี่นังยังไม่ชอบบทตอนเปิดเรื่องเท่าไร มันยังดีไม่พอ (มองพิมพ์ที่กำลังใจจดใจจ่อกับแป้นโทรศัพท์) หรือพิมพ์ว่าไง?

- พิมพ์:** (ตกใจ รีบเก็บโทรศัพท์) พิมพ์ว่าเรารีบซ่อมให้จบกันก่อนดีกว่า แล้วค่อยมาแก้บทตอนเปิดเรื่องกับตอนจบอีกที โอเคมั๊ย?
- เต้:** ดีค่ะ ตามนั้น
- นัจ:** งั้นขอเหมือนจริงทุกอย่างเลยนะ เราจะหยุดเมื่อจำเป็นเท่านั้น เอ้า ประจำที่เลยทุกคน
ทุกคนยืนตามจุดของตัวเองเพื่อเตรียมซ่อมละคร นัจให้สัญญาณแสง ไฟ area ค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลืองคลุมทั้งเวที
- ลูกยอ (พร):** ฉันเชื่อว่าชีวิตเราแต่ละคนมีรสชาติ มีสีสันไม่ต่างจากอาหารแต่ละจาน บางคนมีชีวิตจัดจ้านเผ็ดร้อน บางคนหวานฉ่ำ บางคนเปรี้ยวขม บางคนก็เค็มปี๊ บางคนขมขื่น บางคนมันสะใจ แต่บางคนก็กลับจืดชืดไร้สีสัน สิ่งหนึ่งที่ฉันแน่ใจก็คือชีวิตคนเราไม่ได้มีรสเดียว สีเดียวตลอดไปหรอก
- พิมพ์ (เตี้ย):** บางชีวิตอาจดูไปได้เรื่อย ๆ มีอุปสรรคบ้างก็เป็นธรรมดา แต่ฉันเชื่อว่าทุกชีวิตมีครบทุกรสแน่นอน
- ลิลลี่ (หนู):** บางคนก็มีชีวิตหักเหแบบเหลือเชื่อ จากต่ำสุดพุ่งทะยานขึ้นไปสูง แต่จะสูงที่สุดหรือเปล่านั้นไม่แน่ใจ เพราะพอผลอนิดเดียวมันก็หล่นวูบลงมา ยังกะขึ้นรถไฟเหาะตีลังกา
- มิลก์ (บ๊วย):** ฉันได้แต่ภาวนาขอให้ชีวิตของฉันที่ค่อย ๆ ไต่ขึ้นมาจากจุดต่ำสุดจนมาถึงจุดนี้ที่ฉันพอใจ จะหยุดอยู่ตรงนี้ตลอดไป แค่นี้ฉันก็พอใจละ ไม่หวังอะไรมากไปกว่านี้แล้ว
- เต้ (ดีด):** สาธุ (พนมมือท่วมหัว) ฉันสงสัยมาตลอดเลยว่าใครกันที่เป็นคนลิขิตชีวิตเรา ใช้พระพรหมอย่างที่เขาวางกันหรือเปล่า?
- นัจ (นิยม):** ได้มีชีวิตมาถึงวันนี้ ฉันรู้แล้วว่าสิ่งที่เราทำนั้นแหละที่ทำให้ชีวิตเราเป็นแบบที่มันเป็น
- เตี้ย:** ฉันเคยขอบคุณหมอ เพราะอยากรู้อนาคตว่ามันจะยังไงต่อ
- หนู:** เหมือนกัน ถ้าถามฉันว่าเชื่อมั๊ย? อืม ก็ไม่น่าเชื่อหรอก เพราะที่หมอดูทายนะมันเหลือเชื่อ นึกไม่ออกเอาจริง ๆ ว่าจะเป็นไปได้ยังไง ตาฉอ หมอดูนะ เคยทำนายชีวิตฉันไว้มหัศจรรย์มาก ตอนนั้นฉันนึกไม่ออกเอาซะเลยว่ที่แกทายมันจะเป็นจริงไปได้ไง
- ดีด:** คล้าย ๆ กัน เชื่อครึ่ง ไม่เชื่อครึ่ง พูดยังไม่ได้เต็มปาก
- นิยม:** ฉันนึกไม่ออกว่าตัวเองเคยดูหมอกะเค้าบ้างหรือเปล่า แต่ชีวิตคนเราทุกคนนะผ่านอะไรมา เยอะแยะ ถึงหมอดูทายอะไรมา ยังไงก็ต้องตรงเข้าซัดอย่างสองอย่างแหละ จริงมั๊ย?
- เตี้ย:** ถึงว่าไง นี่แหละ ชีวิตที่ครบทุกรส รสชาติของชีวิตละ

บ๊วย: บางช่วงก็อยากกลืนลงไปเร็ว ๆ ขอไม่รับไม่รู้รสจะดีกว่า

พร: เปรี๊ยะ หวาน มัน เค็ม เผ็ด ขม นี่แหละรสชาติของชีวิต ไม่ต่างอะไรกับงานเด็ดของพวกเรา
กว่าจะหาเครื่องปรุงดี ๆ กว่าจะปรุงสำเร็จจนกลายเป็นอาหารขึ้นโต๊ะแต่ละจาน มันแลกมา
ด้วยหยาดเหงื่อ และบางทีก็มีน้ำตาเป็นของแถม

ไฟเปลี่ยน เห็นเป็นลำแสงสีเหลือง 6 วง ส่องไปที่นักแสดงทุกคน

นิยม: ชีวิตฉันผ่านความเปลี่ยนแปลงมาแล้วหลายอย่าง สมกับเกิดที่บ้านเมืองเราเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง ตอนที่ฉันเข้าโรงเรียน หลวงท่านก็ประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศ แต่จะว่าไปเรื่องนี้ก็
ไม่มีผลอะไรกับชีวิตฉันหรอก เพราะฉันยังเด็กเกินกว่าจะจำชื่อเดิมของประเทศได้ด้วยซ้ำ ดี
เหมือนกันที่พ่อฉันเข้าโรงเรียนก็ได้ท้องชื่อประเทศใหม่เลย ก็ชื่อเดียวกับชื่อที่ประเทศเราใช้
อยู่ตอนนั้นนั่นแหละ จะว่าไปไอ้ฉันมันก็แค่มดแค่ปลวก เจ้าใหญ่นายโตท่านว่าอะไร ฉันก็ต้อง
ว่าตามท่านไป จะเกิดอะไรขึ้นก็ต้องก้มหน้ารับ อย่างความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกับชีวิตฉันอยู่
บ้างก็ตอนที่หลวงท่านบังคับให้ชาวบ้านเลิกกินหมาก ทำเอาพ่อแม่ คนรอบตัวฉันกระวน
กระวายอยู่ไม่ติดกันเป็นแถว ดีที่เรามีสวนของเราเอง ได้อาศัยแอบ ๆ ปลูกหมากปลูกพลูไว้
กินเองบ้าง แล้วท่านยังห้ามมุ่งโจง ห้ามห่มผ้าแถบ ให้ใส่หมวกเวลาออกนอกบ้าน แต่ไอ้ฉัน
มันเด็กบ้านนอก ทำนาอยู่หนองมนนี่ก็ไม่เดือดร้อนเท่าไร มีอะไรก็ใส่ไปตามมีตามเกิด โปลิต
ไม่สนใจหรอก (หัวเราะน้อย ๆ แล้วนั่งไป) ความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดที่มีผลกับชีวิตฉันก็
คือตอนเกิดสงคราม ฉันโตพอจำความได้แล้ว สิบกว่าขวบ ตอนนั้นชีวิตก็ลำบากหน่อยละคะ
คนจน ๆ อยู่แล้วอย่างครอบครัวฉันก็ยิ่งหากินฝืดเคือง ดีที่เรายังมีที่ดิน ปลูกข้าวหาปลากินไป
ตามเรื่อง แต่เสื้อผ้านี้หายากมากนะ ขาดก็ต้องปะแล้วปะอีก ตอนกลางคืนก็ต้องพรางไฟ
เพราะกลัวว่าถ้าพวกมันเห็นแสงไฟแล้วมันจะทิ้งระเบิดตุ้มลงมาจากเรือบิน รู้จักมั้ยละคะ?
พรางไฟ พุดให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือหาผ้ามาคลุมตะเกียงน้ำมันก๊าดไว้ให้แสงไฟมันสลัว ๆ หน่อย
ตอนสงครามก็ลำบากเหมือนกันทุกคนละคะ ชาวบ้านตาดำ ๆ อย่างเราไม่ได้ไปทะเลาะอะไร
กับใครเขาก็ต้องพลอยฟ้าพลอยฝนไปด้วย พี่พอง พี่ชายคนที่สี่ของฉันไงคะ ไม่ได้เป็นทหาร
กับใครเขาหรอก ตอนนั้นพี่พองไปทำงานเดินเรือที่สัตหีบ ออกเรือไปกับเพื่อน ไปกันสามคน
แล้วเกิดนึกยังงั้นมาไม่รู้ ใจดีไปรับทหารญี่ปุ่นขึ้นเรือมาสองคน ที่เขาชอบพูดกันนักงั้นคะว่า
คนไทยใจดี รับพวกญี่ปุ่นขึ้นเรือมาแล้วก็พูดกันไม่รู้เรื่องหรอกนะ พี่พองเลยถูกยิงตายเพราะ
ญี่ปุ่นคงเข้าใจผิดว่าคนไทยใจดีพวกนี้หวังดีประสงค์ร้าย ญี่ปุ่นบอกจะไปสี่ขัง คนไทยพาไป
เกาะช้าง (เงียบ) ฉันรู้ได้ยังไงนะเธอ? พี่พองไม่ได้มาเข้าฝันฉันหรอก แต่มีเพื่อนเขาคนนี้
รอดตายเพราะกระโดดน้ำหนีมาได้ โชคยังดีอยู่นะที่เอาศพพี่พองกลับมาทำพิธีได้ คุณรู้มั้ย
จากงานบวชที่ครอบครัวเราเตรียมไว้ให้ กลายเป็นงานศพแทน ที่เขาว่ากันว่าคนจะบวชให้
ระวางอันตรายนี้อาจจะจริงนะ แม่ฉันเสียใจมาก มากจนอยู่ ๆ ก็ก้าวขาไม่ออก แล้วเลยเดิน

ไม่ได้ ต้องรักษาหมอกกลางบ้านกันอยู่นาน ฉันเองก็สนิทกับพี่พองนะ พี่ฉันทำผิดอะไรตรงไหน เหนืออะไรคะ? เขาเป็นคนใจดีมีน้ำใจแท้ ๆ (เจียบ)

เตี้ย:

ฉันเกิดหลังสงครามเล็กแล้วสี่ปี อย่างว่าละคะ ช่วงนั้นก็ทำมาหากินผิดเคื่องหน้อย ถึงครอบครัวฉันจะมีห้องแถวเปิดเป็นร้านขายอาหารอยู่ในตลาด ฉันและพี่ ๆ น้อง ๆ ก็ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานในร้านกันทุกคน แต่พ่อแม่ไม่ได้สอนให้ฉันทำกับข้าวหรอกนะ คนโบราณบ้านเรานะไม่ได้ทำกับข้าวตามสูตรเป๊ะ ๆ ประเภทใส่แป้งข้าวเจ้าสองถ้วยตวง เติมน้ำมันอีกห้าช้อนโต๊ะ เทน้ำปลาลงไปสามช้อนชานะมีแต่ในรายการสอนทำอาหารเท่านั้นละคุณ ชีวิตจริงนะเหรอ? ก็กะ ๆ เอาสิคะ ใส่เนื้อมันน้อย เหยาะเกลือหยิบมือหนึ่ง ใส่กะเพราก็พอหนึ่งก็ว่ากันไป ฉันก็เรียนรู้มาแบบนี้แหละ ไอ้ที่พ่อแม่จะจดสูตรให้ลูกหลานไว้เป็นมรดกกลับประจำตระกูล หรือจาระนัยหมดไส้หมดพุงว่ากับข้าวจานนี้ใส่อะไร ใส่แค่นี้มันไม่มีอยู่จริงหรอก เรียนรู้แบบฉันนี่เขาเรียกว่าครูพักลักจำ รอครูเฉลยแล้วแอบขโมยโงะคะ (ยิ้ม) ถ้าถามฉันว่าอาหารที่ทำขายหาเลี้ยงตัวเองอยู่ทุกวันนี้ใช้สูตรดั้งเดิมเก่าแก่ที่ตกทอดกันมาในครอบครัวหรือเปล่า? ฉันกล้าพูดเลยว่าไม่ใช่ (เจียบ) ตอนที่ยังเป็นเด็ก ฉันเคยเลี้ยงกับแม่เรื่องรสชาติของน้ำจิ้มฮ่อยจ๊อว่าลูกค่าน่าจะชอบรสไหน ผลสุดท้ายเราสองคนแม่ลูกก็ต่างคนต่างทำ ต่างคนก็มั่นใจว่าของตัวเองอร่อย นั่นละคะ คำตอบที่ว่าอาหารจานเด็ดของฉันได้สูตรมาจากไหน (ยิ้มกว้าง) ทั้ง ๆ ที่ฉันเป็นผู้หญิง เป็นลูกสาว ทั้ง ๆ ที่ฉันช่วยงานในร้านมาตลอด แต่พอถึงเวลาที่ฉันต้องหาเลี้ยงตัวเอง พ่อแม่กลับไม่ได้ให้อะไรฉันเลย ตอนอายุยี่สิบห้า ฉันออกจากบ้านเดิมของพ่อแม่มาเริ่มต้นชีวิตด้วยตัวของฉันเอง

บ๊วย:

พูดถึงเรื่องน้ำใจ ฉันว่านี่คือเหตุผลหนึ่งที่ป้ามาฉันตัดสินใจลงเรือมาเมืองไทย คนจีนเรารู้ว่าเมืองไทยนะอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว คนไทยยิ้มแย้ม ใจดี อยู่ที่แผ่นดินนี้เราไม่อดตายแน่ถ้าขยันเสียอย่าง ทั้ง ๆ ที่หม่าม้ากำลังท้องแก่ ป้าก็พามาที่กำลังท้องฉัน แล้วก็พี่ชายคนโตอีกคน หอบหิ้วกันจากเมืองจีนมาเมืองไทย แต่แล้วหม่าม้าก็คลอดฉันที่ทำเรื่อนั่นแหละ (หัวเราะ) คนรุ่นฉันส่วนใหญ่เกิดที่บ้าน ที่อนามัย หรือถ้าอยู่ในเมือง มีเงินน้อยก็ไปโรงพยาบาล จะมีสักกี่คนกันที่เกิดที่ท่าเรือ แล้วถ้าจะพูดไปนะ ท่าเรือ ที่เกิดของฉันนะมันพลุกพล่าน จอแจ แดมมันยังต้องต้านกระแสคลื่น ทนกระแสลมที่ถาโถมกันเข้ามาตลอดเวลา เหมือนเป็นคำทำนายโงะคะว่าชีวิตฉันที่กำลังเดินทางออกจากท่า ยังต้องฟันฝ่าคลื่น โตกระแสลมไปอีกไกล กว่าจะถึงเวลาได้กลับไปเทียบท่าตรงไหน เมื่อไหร่ก็ไม่รู้

พร:

ฉันเร่ร่อนไปหลายที่เพราะพ่อแม่เป็นผู้รับเหมา ทำงานก่อสร้าง มีเค้าแก่เป็นคนส่งงานให้ พ่อแม่เลยอยู่ไม่ติดที่ มีงานที่ไหนก็ต้องย้ายไปอยู่ที่นั่น ดีที่ฉันยังมีอายุ ตอนเด็ก ๆ ฉันกับพี่สาวอยู่กับยายที่กรุงเทพฯ ยายเปิดร้านเล็ก ๆ ขายพวกหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฉันต้องตื่นตั้งแต่ตีสาม ถีบจักรยานไปส่งหนังสือพิมพ์ แล้วกลับมาช่วยยายจัดหนังสือพิมพ์ จัดนิตยสารส่งตามร้าน ทันได้ไปโรงเรียนแปดโมง ปิดเทอมที่พวกเราทุกคนถึงได้ย้ายไปอยู่ตามไซต์งานก่อสร้าง

แล้วแต่ว่าตอนนั้นพ่อแม่ไปทำงานที่ไหน ฉันกับพี่สาวแล้วก็ย้ายเลยได้ไปเที่ยวทุกปิดเทอม แบบไม่เคยซ้ำกันซักที พอเปิดเทอมมาถ้าครูถามว่าปิดเทอมนี้คุณพ่อคุณแม่พาหนูไปเที่ยวไหนคะ? เล่าให้ครูฟังซิลูก พวกเพื่อน ๆ ฉันก็จะมีคำตอบซ้ำ ๆ กันอยู่ไม่กี่ที่หรอกค่ะ หนูไปเล่นน้ำทะเลมาค่ะ คุณแม่ซื้อที่ตักทรายอันใหม่ให้ด้วย ผมไปนอนเต็นท์ดูดาวบนดอยมาครับ คุณพ่อสอนผมก่อกองไฟด้วย ผมไปล่องแก่งมา เกือบตกน้ำแน่ะครับครู แต่คำตอบของฉันคือ หนูไปนอนบ้านพักตำรวจมาค่ะ ได้เล่นตำรวจจับผู้ร้ายกับลูกตำรวจตัวจริงด้วยค่ะ นั่นละ ปิดเทอมของฉัน ส่วนใหญ่พ่อแม่ฉันรับงานอยู่แถว ๆ ภาคกลางนี่ละ ยังดีที่ครอบครัวเราได้นอนในบ้านพักเพราะพ่อเป็นคนคุมงาน อย่างถ้าไปทำงานตามโรงเรียน เราก็ได้นอนบ้านพักครู ถ้าไปทำงานตามโรงพยาบาล เราก็จะได้นอนบ้านแม่บ้าน บ้านพนักงาน เห็นมั้ยล่ะคะว่า บ้านพักตากอากาศของฉันเด็ด ๆ ทุกที่?

บ๊วย: ตอนยังเด็กมาก ฉันเคยถูกป้ามาจับมัดขังเดี่ยวอยู่ในบ้านพักคนงาน พอถึงเวลาพักเที่ยง หม่าม้าก็จะรีบกลับมาให้ฉันกินนม ก็พอเรือจากเมืองจีนมาขึ้นฝั่ง ป้าม้าก็พาฉันกับพี่ชายตระเวนรับจ้างเป็นคนงานตามไร่อ้อยไร่มันแลงที่อยู่ทีกิน เงินเดือนนะไม่ได้หรอกค่ะ ลูกยังเล็กไม่มีคนช่วยเลี้ยงก็ต้องหอบหิ้วกันไป พี่ชายฉันได้สักสามสี่ขวบก็ปุ่เสื่อให้นั่งเล่นดินเล่นทรายไปตามประสา โดนนายคุด่าสารพัดก็ต้องอดทนเพราะไม่มีทางไป ต้องขอให้เค้าเห็นใจ ให้เค้าเมตตาว่ามีลูกเล็กสองคน ขอข้าวต้มเพิ่มอีกซักชามเถอะนาย จะเอาไปป้อนลูก โธ่ ขึ้นขอแต่น้ำข้าวก็ได้ ให้มันชดรองท้องกันไปก่อน นายแจกข้าวต้มให้มือละสองชามค่ะ เรามีกินสี่คนจะไปพอกินอะไร พี่ชายฉันพอกินข้าวได้บ้างแล้วละตอนนั้น ส่วนฉันยังเล็กมากกินได้แต่น้ำข้าวต้ม เมื่อคืนฉันดูทีวี เขาว่าเวลาหุงข้าวอย่าเทน้ำทิ้งเพราะน้ำข้าวเป็นของดีมีวิตามินเยอะ แต่คนสมัยนี้หุงข้าวเสียบปลั๊กกันทั้งนั้น จะเอาน้ำข้าวมาจากไหนล่ะ จะว่าไปฉันเป็นเด็กมีบุญนะคะ เพราะน้ำใจของคนไทยแท้ ๆ เลยค่ะคุณ ฉันถึงได้กินของดีมีวิตามินฟรีตั้งแต่เด็ก

ดีดี: ฉันโชคดีที่ไม่เคยอดอยากเพราะที่บ้านเป็นสวนตาล เลยหาของเก็บกินเอาจากในสวนนั่นแหละ พ่อแม่ฉันทำน้ำตาลขาย แล้วยังมีที่ให้เขาเช่าทำนาอีกนิดหน่อย ได้ค่าเช่าเป็นข้าวที่เขาปลูกนั่นแหละ แต่พ่อแม่มีลูกตั้งเก้าคน จะพอกินได้ยังไงล่ะคะคุณก็ เราต้องซื้อข้าวสารเพิ่มค่ะ ข้าวสมัยก่อนนะไม่เหมือนเดี๋ยวนี้หรอกนะ มีแต่ข้าวแข็ง ๆ ข้าวหอมมะลิเป็นยังไงไม่รู้จักหรอก ตอนเป็นเด็กฉันมีหน้าที่ช่วยพ่อล้างกระบอกไม้ไผ่ใส่น้ำตาล ล้างเสร็จก็เอากะบอกไปเผาในเตาไฟทำด้วยดินเหนียวที่ก่อกันเอง ที่ต้องเผาเพราะถ้าปล่อยให้แห้งเอง กระบอกจะขึ้นน้ำตาลที่รองได้จะออกเปรี้ยว ขายเป็นได้ราคาค่ะ ฉันได้เรียนหนังสือถึงอายุสิบเอ็ด จบปอสี่ก็ต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน ใจนะอยากเรียนต่อนะ ฉันชอบเรียนหนังสือมาก แต่ทำไงได้สมัยเรียนนะเวลาฉันบอกแม่ว่า แม่จำ อาทิตย์หน้าจะสอบไล่แล้ว หนูยังไม่ได้ซื้อหนังสือเลย เชื้อมัยคะ พ่อแม่หาเงินมาให้ฉันทันได้ซื้อหนังสือก่อนสอบทุกครั้ง ไม่รู้ว่าทำได้อย่างไรงึลคะ (เงิบ) ฉันรู้ว่าถ้าแม่มีเงิน แม่ต้องให้ฉันเรียนต่อแน่นอน

บ๊วย: ฉันไม่เคยได้เรียนหนังสือหนังสือกับใครเค้าหรอกเพราะต้องช่วยป้ามาทำงานหาเงินนี้แหละ ถ้าฉันไปเรียนหนังสือ ที่บ้านก็ขาดรายได้ ตอนนั้นป้ามามีลูกหกคนแล้ว น้องสาวของฉันเป็นเด็กคนเดียวในบ้านที่ได้เข้าโรงเรียน เพราะอะไรนะเหรอคะ? (ยิ้ม) น้องถูกตำรวจจับค่ะ (ยิ้มกว้าง) สมัยนั้นตำรวจไล่จับเด็กที่อายุถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียนแล้วแต่ไม่ได้ไปเรียน น้องสาวฉันวิ่งหนีตำรวจไม่ทันเลยถูกจับไปโรงเรียน ส่วนฉันรอดเพราะหม่ามาเอาตัวไปซ่อนในไร่อ้อย ตอนนี้น้องพออ่านออกเขียนได้บ้าง นับเลขก็เป็นนะคะ หัดเอาเองทั้งนั้นแหละค่ะ

หนู: ฉันเป็นคนคิดเองทำเองมาตั้งแต่เด็ก อย่างเรื่องเรียนนี่ฉันก็เป็นคนตัดสินใจเองว่าจะเลิกเรียนหนังสือ ที่จริงตอนเรียนก็ตก ๆ หล่น ๆ เรียน ๆ หยุด ๆ มาตลอดแหละ โชคดีครูใจดีให้วุฒิปอสีมาตามเกณฑ์ที่เขาบังคับสมัยนั้น เอาเป็นว่าฉันอ่านแทบไม่ออกเขียนก็แทบไม่ได้แล้วกันค่ะ ก็ตอนนั้นต้องช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน ฉันเกิดมาอาภัพเพราะเป็นลูกที่พ่อแม่ไม่รัก (เงิบ) ฉันเป็นลูกคนที่สี่แต่เป็นลูกสาวคนโตค่ะ พ่อมีเชื้อจีนส่วนแม่นะเป็นไทย พ่อเป็นช่างตัดผม ส่วนแม่ก็ขายของตามงานวัด ไม่นั่นไม่นานคะว่าชายอะไร เปลี่ยนไปเรื่อยตามแต่จะเห็นว่าช่วงนั้นอะไรน่าจะขายดี อย่างข้าวแกงหรืออ้อยควั่น ฉันเห็นว่าแม่ขายอยู่คนเดียวเลยอยากช่วยแม่ พ่อทำฮ้อยจ้อให้ฉันเดินขาย ขายกล้วยฉาบ ข้าวหลาม โอเลี้ยงตามท่ารถเมล์ ท่ารถสองแถว ฉันทำมาแล้วทั้งนั้น ฉันเป็นคนที่ไม่เคยได้อะไรมาง่าย ๆ หลอกคะ อย่างที่เค้าว่ากันว่าให้ด้วยความเสน่หานี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลยในชีวิตฉัน อยากได้อะไรมีอะไรฉันต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อทั้งนั้น อย่างตอนเจ็ดแปดขวบ ฉันอยากกินขนมตามประสาเด็ก แต่แม่ไม่มีเงินให้ฉันเลยต้องปั่นจักรยานออกเขี่ยหาเศษเหล็กตามกองขยะแล้วรวบรวมเอาไปขาย โชคดีของฉันคือแถวบ้านเป็นอยู่ท่ารถหลายแห่ง ฉันเลยเป็นเด็กที่มีขนมกินไม่เคยขาด (ยิ้ม)

นั่งทำสัญญาณให้เปลี่ยนไฟ ไฟเปลี่ยนเป็น area สีเหลือง ทุกคนขยับตัวตามสบาย เดินไปหยิบบาทถือไว้พิมพ์หยิบโทรศัพท์มาดูแล้วทำท่าดีใจ

นัจ: คิดว่าคนดูจะจำได้มั้ยว่าใครเป็นใครกันบ้าง?

พิมพ์: (รีนเริง) อ้อย สบาย พิมพ์ว่าไม่มีปัญหานั้นจ้ะ ครูสอนว่าอย่าดูถูกคนดู จำไม่ได้เหรอ?

ลูกยอ: นี่ครูพูดทุกปีเลยเหรอ รุ่นยอครูก็พูดประโยคนี้ เออ เพิ่งพูดเมื่อวานนี้เองด้วย

เต้: ครูคงอยากย้าให้พวกเราจำให้ขึ้นใจนะสิ เพราะคนทำละครชอบคิดว่าทำ ๆ ไปเหอะ เอาง่าย ๆ ไว้ก่อนเดี๋ยวคนดูไม่รู้เรื่อง ละครถึงไม่ไปไหนไกล วนเวียนนั่นนี่อยู่แต่เรื่องเดิม ๆ พูดแล้วบรีด นี่ไง เต้ถึงออกจากงานมาขายน้ำเต้าหู้ สบายใจกว่ากันเยอะเลย

นัจ: เออ เราเอาตอนที่ทุกคนพูดถึงของกินมาต่อตรงนี้ดีมั้ย?

มิลก์: ลองดูค่ะ เอ้า ตอนนะคะ พี่นัจเริ่มเลย (ส่งสัญญาณให้เปลี่ยนไฟ)

นิยม: (ชำเลื่องมองบท) ทุกวันนี้โลกหมุนเร็วเหลือเกิน เราต้องหมุนตามโลกให้ทัน ไม่งั้นเอาตัวไม่รอด สมัยฉันยังเด็ก ชาวบ้านทำขนมง่าย ๆ กินกันเองในบ้าน อย่างข้าวต้มมัด ข้าวหลามใส่กล้วยน้ำว่า คุณไม่เคยกินล่ะสิ? ค่ะ คุณฟังไม่ผิดหรอก สมัยนี้ไม่มีใครทำข้าวหลามใส่กล้วยน้ำว่าขายกันแล้วละ เดียวนี้เค้าใส่แต่ของแปลก ๆ ลงไป คนสมัยใหม่เค้าชอบค่ะ อย่างถั่วดำนี่ ยังเรียกว่าธรรมดา แต่สมัยฉันนะเรากินข้าวหลามใส่กล้วยน้ำว่าค่ะเพราะบ้านไหน ๆ ก็ปลูกกล้วยน้ำว่ากันทุกบ้านแหละ แล้วไม่มีใครซื้อของพวกนี้กินกันหรอกนะคะ ใครจะไปนึกว่ามาถึงวันนี้ของกินที่เป็นของพื้น ๆ ใด ๆ ก็ทำเป็น จะกลายเป็นอาชีพ เป็นของที่ทำให้สร้างเนื้อสร้างตัว เลี้ยงลูกส่งหลานเรียนหนังสือกันสูง ๆ ไม่อายใคร

บ๊วย: ครอบครัวฉันเป็นเพื่อนสนิทกับผัก กับข้าวเย็นพื้นของบ้านเราก็คือผัก ตอนเด็ก ๆ ป้ามาเก็บผักมาผัดให้ลูกกินเพราะมันไม่ต้องซื้อ แคลงแรงหากก็ได้กับข้าวจานนึงละ ผักบุ้ง ตำลึง แตงกวานี่สนิทกันมาก อย่างถั่วฝักยาวนี่เห็นแล้วน้ำตาไหลพรากเลยคะคุณ ฉันเคยคิดเล่น ๆ นะว่าทั้งเนื้อทั้งตัวพวกเราพี่น้องนี้น่าจะมีแต่ผัก (ปรึกษาทุกคน) ตรงนี้มีลึกลับเติมบทให้เจ้าบ๊วย แกวจารณผักสักชนิดมีมั้ยคะ?

เต้: ให้เปรียบผักกับบั้งมีมั้ยละ?

บ๊วย: (ตืดนิ้ว) คุณรู้จักบั้งมีมั้ยคะ? บั้งมันกินแต่ใบไม้ กินได้ทั้งวัน ถ้าเราขี้บั้ง เราจะเห็นแต่สีเขียวทั้งเนื้อทั้งตัวมันมีแต่สีเขียว เหมือนกันค่ะ ฉันว่าสายเลือดของตระกูลเราต้องเป็นสายเลือดสีเขียว แน่ ๆ

ตืด: ฉันชอบกินผัดผักกับน้ำมันปลา ๆ ของโปรดคือมะเขือทุกชนิด ถั่วฝักยาวนี่ชอบมาก ตอนอายุสิบเอ็ดขวบฉันลาออกจากโรงเรียน เดินหาบของไปขายหน้าศาลเจ้าแม่เขาสามมุข ฉันต้องเดินไปเดินกลับจากบ้านวันละสิบโล ผ่านที่นา ผ่านป่าแสม พื้นมันเป็นขี้เลน ตรงที่มีแอ่งน้ำก็มีไม้กระดานแผ่นเดียวทอดให้เดินข้ามไปแทนสะพาน (หยุดรวบรวมกำลังใจแล้วลองเดินทรงตัวบนไม้กระดานแผ่นเดียว) ฉันต้องหาบกระบุงใส่น้ำตาลสด แล้วมีน้ำแข็งอีกกระตักนี้ ข้ามสะพานไป (ลงจากสะพาน) ระหว่างทางฉันชอบเก็บหอยจู้บแจงที่มีอยู่เยอะเยอะในป่าไปให้แม่แกลงใส่ใบครามให้กิน อร่อยมากเลยคะ พี่ชายฉันก็หาปูทะเลเก่งนะ แคแกลงไปในรูปูก็ได้ปูมาแกงกินแล้วคะ ถึงได้บอกไ้คะว่าสมัยก่อนรายจ่ายน้อย คนไม่ค่อยต้องใช้เงิน ถ้าไม่ได้คิดอยากได้นุ่นได้นี่ ก็พอเก็บเงินได้บ้างแหละ ส่วนพวกของกินนะหาได้รอบตัวคะ

พร: (ลุกยกมือขึ้นส่งสัญญาณขอพูดต่อ) ตอนฉันอยู่ร้านขายหนังสือกับยาย ยายทำกับข้าวให้กินทุกวัน กับข้าวรสมีเอายอร่อยที่สุดในโลกคะ น้ำพริกปลาทุ่นี่ชนะเลิศ แล้วฉันก็มีขนมกินไม่ขาดนะ กรุงเทพฯฯ นะหาซื้อขนมได้ตลอด เอาอะไรที่นั่นแหละ ถ้าเงินถึงชะอย่าง กรุงเทพฯฯ เมืองสวรรค์ชัด ๆ

เตี้ย:

ตอนเป็นเด็กชีวิตฉันไม่ขัดสนนักหนาหรอก ตกเย็นกลับจากโรงเรียนก็ช่วยพ่อแม่รินเหล้าขาว ขาย แล้วอยู่ ๆ ชีวิตฉันก็เดินมาถึงทางแยกใหญ่ ทุกวันนี้ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ ฉันอาจจะไม่เลือกเดินเส้นทางสายนี้ก็ได้ (เงิบ) ฉันเจอเขาเพราะเขามาเที่ยวที่บ้านประจำ เขาเป็นรุ่นพี่ที่โรงเรียน ฉันรู้ว่าเขามีแฟนอยู่แล้ว ฉันเองก็มีแฟนของฉัน เขามาอยู่บ้านฉันทั้งวัน มากิน มาส่งเสียงโหวกเหวกโวยวาย นี่พูดตรง ๆ นะว่าฉันไม่สน ก็เขาไม่หล่อ พูดจาก็ไม่เข้าหู ทุกวันนี้ฉันก็ไม่รู้เหมือนกันว่าฉันชอบเขาตรงไหน ชอบเขาหรือเปล่านั้นไม่รู้ บอกไม่ถูก ฉันพูดได้แต่ว่าเขาโชคดีที่ได้ฉันเป็นเมีย แต่ฉันนะโชคร้าย นี่ที่บ้านเขาพูดเองเลยนะ แล้วที่แย่ที่สุดคืออะไรรู้มั๊ยคะ? ทั้งหมดนี้ฉันมารู้หลังจากแต่งงานอยู่กับเขาแล้ว เอาเถอะ ถ้าพูดกันอย่างเป็นกลางนะ ฉันว่าเพราะชีวิตเขาอยู่มาสบาย ๆ ไม่เคยต้องดิ้นรนอะไร เขาเป็นลูกคนเล็ก ที่บ้านมีโรงงานกินกสิ ไอ้ฉันนี่สิคะ พอแต่งงานกับเขาก็ต้องออกจากบ้านมาสร้างครอบครัวของตัวเอง ต้องหาเช่าร้าน หาอาชีพที่จะเลี้ยงครอบครัวได้ จะบอกอะไรให้อย่างนะคุณ การมีผัวก็เหมือนกับการซื้อหอยนั้นแหละ มีตัวเลือกเยอะแยะ เอาตัวไหนดีนะ? เอ้า พอเลือกได้แล้วเราก็มีความหวังสิ กว่าที่จะถึงวันหอยออก เราก็ยังหวังอยู่นั้น แต่พอรู้ผลแน่ ๆ เท่านั้นแหละ คุณเอ๊ย มีอยู่แค่สองอย่าง ถูก ได้รางวัล กับถูกกินเรียบค่ะ

หนู:

อย่างฉันนี่เรียกว่าเสียหมดตัวค่ะ จนอยากคว้ากระดานฝังกลบเอาข้างมากระทึกใจให้มืด เพราะดันอุตรีมีจุดเริ่มต้นไม่เหมือนชาวบ้านเค้าแน่ ๆ ชีวิตถึงเป็นแบบนี้ เรื่องของฉันเริ่มขึ้นในคืนพระจันทร์เป็นใจ วันวิสาขบูชาค่ะคุณ ฉันเพิ่งสิบเจ็ดเอง คินนั้นฉันตั้งใจจะไปเวียนเทียน แต่กลับไปเจอเขาที่วัด เขาเป็นเพื่อนกับพี่ชายฉันเอง อายุมากกว่าฉันแค่ปีเดียว เขาเป็นนักเลงหัวไม้ที่เคยเป็นเด็กวัดมาก่อน รูปหล่อหน้าเข้มมาดแมน เขาแอบชอบฉันแต่ฉันไม่รู้ตัว นี่ฉันไม่รู้ตัวจริง ๆ นะ ไม่ได้แกล้งใส่ชื่อแบบนางเอกหนัง ก็ฉันซี้กับพวกผู้ชายลูกค้าร้านทำผมของพ่อ ซี้กันจนไม่เคยคิดอยากมีแฟนเพราะฉันรู้จักสันดานผู้ชายนะ แต่เรื่องยี้งี้ ยิ่งหนียิ่งเจอค่ะ คินนั้นเขาออกอุบายหลอกฉันว่าแม่กำลังมาลากตัวฉันกลับบ้าน ก็ฉันออกจากบ้านมาเที่ยวค้ามีดีไหงคะ อารามกลัวแม่ฉันเลยโดดซ้อนท้ายจักรยานหนีแม่ไปกับเขาค่ะ (หัวเราะ)

ดีด:

คนเราต้องหัดมองไกล ๆ มองทะลุให้ถึงวันข้างหน้าค่ะ อย่างฉันนี่ก็เคยคิดหาทางว่าทำยังไงถึงจะมีเงินเยอะขึ้น จะขอพรจากเจ้าแม่เหาะ? อืม ลองคิดหาของมาขายให้มากขึ้นดูก่อนแล้วกัน ฉันเลยเอาอ้อยควั่น เอาถั่วลิสงมาขาย แล้วก็เอาขนุนมาแกะขาย ขนุนนี่ขายดีนะคะ ได้ห้าบาทนี่ถือว่าเยอะ ถ้าได้สิบบาทนี่ถือว่าวันนั้นโชคดีมาก ฉันขายจนเก็บเงินซื้อจักรยานได้ค่ะ พ่อได้จักรยานที่นี้ก็ขนของมาขายได้เยอะขึ้น หาบนะเหาะ ไม่ต้องหอบไปหอบมาให้พะรุงพะรังหรอกค่ะ ฉันเอาหาบฝากชาวบ้านแถวนั้นไว้ ตัวเองก็ขี่จักรยานมาถึงเขาสามมุขเร็วขึ้นด้วย ขายไปขายมา ขนุนนี่มันหนุนสมชื่อจริง ๆ นะคุณ ฉันเก็บเงินได้เจ็ดพันเลยเอาไปซื้อรถเครื่องมือสอง ที่นี้เลยสบายขึ้น ไม่ต้องถีบจักรยานให้เหนื่อยอีก

บ๊วย: ความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิตของฉันแล้มาด้วยหยาดน้ำตาของหม่าม้า มันเป็นความทรงจำแรก ๆ ในชีวิตที่ฉันจำได้ไม่มีวันลืมเพราะทุกอย่างชัดเจน ทั้งภาพ ทั้งบรรยากาศ ทั้งคำพูด มันฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของฉันเหมือนเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวานนี้เอง ตอนนั้นฉันได้เจ็ดแปดขวบ ป้ามามีลูกหลายคนแล้ว ครอบครัวฉันย้ายไปอยู่หนองน้ำเขียว ที่บ้านบึงน่ะค่ะ พอดีมีญาติ ๆ กันเห็นครอบครัวเราลำบาก เขาสงสารอยากให้ตั้งตัวได้เลยแนะนำให้มาทำงานกับหลงจู้ หลงจู้คนนี้เป็นเจ้าของที่ดินที่จ้างป้าม้าฉันให้ทำงานในไร่ ให้เราปลูกอ้อย ตัดอ้อย ถอนแล้ว แล้วให้เอาไปขายเก็บกินกันไปเอง ทำไปกินไปใช้จ่ายไปวัน ๆ พอถึงปีก็มาเคลียร์หนี้สินกันที (ยิ้มน้อย ๆ) ผลปรากฏว่าหลงจู้บอกว่าเราเป็นหนี้เขาทุกปี แล้ววันหนึ่งหม่าม้าก็อยากให้ลูก ๆ ได้กินของดี ๆ หน่อย ม้าเลยจูงฉันไปขอเงินพิเศษจากหลงจู้จะไปซื้อน้ำมัน หมูมาผัดผักให้ลูกกิน ม้าจูงฉันให้นั่งลงกับพื้น แล้วม้าก็โดนเขาตีบอกจนหายใจ (เงิบ) หยาดน้ำตาของหม่าม้า วันนั้นฉันบอกหม่าม้าว่าฉันจะไม่มีวันให้หม่าม้าลำบากอีกเลย

หนู: แม่ของเขาไม่ชอบฉันเลยเพราะแกอยากได้คนรวยมาเป็นสะใภ้ ไม่ใช่ลูกสะใภ้จนพอ ๆ กันกับลูกชายรูปหล่อของแกอย่างฉันหรือค่ะ ฉันเคยแอบหนีกลับมาบ้านหลายครั้งเพราะฉันก็ไม่ได้อยากอยู่กับเขา แต่เขาก็มาตามกลับไปทุกครั้ง จนพ่อแม่ฉันยื่นคำขาดให้เขาพาผู้ใหญ่มาจัดการให้เรียบร้อย ธรรมเนียมที่ชาวบ้านทำกันต่อ ๆ มาถ้าเกิดเรื่องทำนองนี้ก็คือฝ่ายผู้ชายต้องมาขอขมาพ่อแม่ผู้หญิง ไม่จั้นเรามองหน้าใครไม่ได้เพราะสังคมมันแคบชนิดเดียว รู้มั๊ยคะว่าเขาจัดการเรื่องนี้อย่างไร? พอฉันอยู่กับเขาได้สักเดือนนึง เขาก็ไปขโมยจักรยานในมหาวิทยาลัยแถวบ้านเอาไปขาย ได้มาสามร้อย แล้วเขาก็เอาเงินสามร้อยบาทนั่นหาซื้อของมาขอขมาพ่อแม่ฉัน นั่นละ สามร้อยบาทกับจุดเริ่มต้นชีวิตคู่ของฉันล่ะค่ะ

นิยม: สังคมสมัยนั้นเป็นสังคมเล็ก ๆ ชาวบ้านรู้จักกันหมด ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ฉันใกล้ชิดกับเขาเพราะไปช่วยเขาแรงงานในที่นาของเพื่อนบ้าน เคยดูเต็นท์กำรำเคียวมั๊ยคุณ? ระบำนั่นเค้าทำมาสวย ๆ เลียนแบบชีวิตพวกเราชาวนา ทำงานกันไปก็คุยกันไปพอเพลิน ๆ นั่นล่ะค่ะ โอกาสที่ทำให้หนุ่มสาวได้ใกล้ชิดกัน ไร่ที่จะมาคบหาดูใจ ไปเที่ยวหัวทักกันชีวิตถึงไหนถึงกันเหมือนหนุ่มสาวสมัยนี้ไม่มีทาง

ดีดี: ตอนอายุสิบเก้า ฉันเคยมีผู้ชายมาขอขมาสองคนพร้อมกันเลยนะคะ คนหนึ่งเป็นเจ้าของเรือ คนนี้ขี่เต๊าะ ไม่ค่อยพูด อีกคนเป็นลูกจ้างเรือ เป็นคนไทย คนนี้พูดเก่ง คุยสนุก ฉันว่าคุณตาได้อยู่แล้วล่ะคะว่าผู้หญิงน่าจะชอบคนไหน ถูกค่ะ ฉันเลือกคนที่สอง เราคบกันอยู่สามปี เวลาคุยกันนี่นั่งห่างกันเป็นวา อ้าว แล้วจับกันยังไงล่ะหรือคะ? ก็แค่เขียนจดหมายหากันมั้งนิดหน่อย พอได้ชื่นใจ แล้ววันนึงเขาก็บอกฉันว่าพี่ต้องไปเกณฑ์ทหาร น้องไม่ต้องกลัวนะ พี่จะให้ผู้ใหญ่มาขออน้องไว้ก่อน เหมือนในละครวิทยุคุณะนี่ลีเกานนท์ที่ฉันฟังประจำเป็ยบเลย (เงิบชนิดเดียว) ยังไงล่ะคะ? นางเอกอย่างฉันควรตอบพี่เค้ายังไง? ตอนนั้นฉันคิดเองว่าฉันยังเด็กไป

หน่อย รอซักยี่สิบห้าแล้วกันค่อยแต่ง พอคิดได้ ฉันเลยกระมิดกระเมี้ยนบอกพี่เค้าไปว่าน้องนับถือพี่อย่างพี่ชายค่ะ (เงียบ) ตั้งแต่วันนั้นจนถึงเดี๋ยวนี้ ฉันยังไม่เคยเจอเขาอีกเลย

บ๊วย:

ตั้งแต่วันนั้น ฉันก็มุ่งมั่นทำงานสุดชีวิต วันรุ่งขึ้นฉันไปรับจ้างถอนถั่วลิสง ถอนต้นมันขึ้นมาแล้วจับมารวม ๆ กัน แล้วบิดให้เม็ดถั่วร่วงใส่หลัว วันแรกฉันได้เงินกลับมาให้หมาม้าสิบห้าบาท เงินสิบห้าบาทที่ฉันแลกมาด้วยเลือด ผิวบาง ๆ ของเด็กเจ็ดขวบนะค่ะ ม้าห้ามไม่ให้ฉันกลับไปทำงานอีกแต่ฉันก็กลับไป วันที่สองฉันได้เงินกลับมาให้หมาม้าแปดบาทเพราะมือยังระบมอยู่ (ยิ้ม) ฉันภูมิใจที่สุดที่หาเงินช่วยป้ามาได้ แล้วฉันก็ไปรับจ้างถอนมันสำปะหลัง มันสำปะหลังนะหัวใหญ่เลยเต็มหลัวเร็วกว่าถั่วลิสง แต่ก็ได้ค่าจ้างน้อยกว่า ทีนี้ฉันก็เอาเงินที่เก็บ ๆ ไว้ไปซื้ออ้อยมาปลูก เรามีที่ดินกับเขาด้วยนะเหออ ไม่มีหอรอกค่ะ ก็ปลูกในที่ดินของหลงจู้คนนั้นนั่นแหละ (ยิ้ม) เลยพอเก็บเงินได้เยอะขึ้น ทีนี้เรามีญาติอีกคนนึงอยู่ที่อ่างศิลา เขาแนะนำให้เรามาเดินขายของที่หาดบางแสน สมัยนั้นมีคนมาเที่ยวเยอะนะค่ะ ครอบครัวเราเลยย้ายมาเช่าห้องแถวไม่อยู่ที่หนองมน ฉันเดินหาบอ้อยควั่น น้องสาวหาบถั่วลิสง ปะป้าหาบกล้วยเตี้ยวขายที่ชายหาด ต่างคนต่างเดินแยก ๆ กันไป ฉันจำได้แม่นเลยว่าชีวิตช่วงนั้นมีความสุขมาก เดินขายของกันทั้งวัน พอตกเย็น ทุกคนก็กลับมาเจอกัน เอาเงินออกมากองรวมกันแล้วนับ แค่นั้นยังไม่พอ ฉันกับน้องยังไปรับหมวกที่เขาขายนักท่องเที่ยวนะค่ะ ปักเป็นดอกไม้แบบหมวกขายหาดนะค่ะ เราพี่น้องก็ค่อย ๆ เก็บเงินกันไป

เตี้ย:

ฉันนี่ล่ะที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหาเช่าร้านจะเปิดขายอาหารเพราะเป็นอาชีพเดียวที่ฉันรู้จักดี ช่างแม่ง ไม่เสียก็ได้ ถ้าได้ก็ไม่เสีย ฉันคิดของฉันแบบนี้ล่ะ มันก็มหัศจรรย์ดีเหมือนกันนะว่าฉันหาเงินจากไหนมาเช่าร้าน น้ำของฉันคนนึงให้กูเงินมาห้าพัน ฉันวิ่งหาเงินก้อนจากหลาย ๆ ทางเอามารวมกัน ตอนนั้นแข่งตีกันที่ก็หลายแสนอยู่นะ แล้วใจรู้มัยคะ? ฉันลุ้นแทบแย่ แต่เปิดร้านแรก ๆ ไม่มีคนเข้าร้าน ฉันแทบร้องไห้ ทำไงล่ะที่นี่? ถ้าเงินไม่มา เราก็ต้องทำทุกทางไม่ให้เงินออกไป ต้องเน้นประหยัดค่ะ ประหยัดเรื่องของกิน ของใช้ ก็ตอนตั้งตัวนะทุกบาททุกสตางค์สำคัญมาก เรารู้อะไรบ้างที่ต้องจ่ายไอนั้นไอนี้ มีแต่จ่าย จ่าย จ่ายจนหน้ามืด ทำเอาฉันไม่กล้าใช้ของทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ หรอก ไปไหนก็ไม่ไป เก็บเงินลูกเดียวค่ะ

หนู:

ฉันทำห่อหมกใส่รถเข็นไปขาย ตอนนั้นฉันจนมาก ใส่รองเท้าฟองน้ำข้างละสี่ ผ่าถุงก็ขาด ใส่เสื้อคอกระเช้ากระเตงลูกคนโตเดินขายของ ห่อหมกทะเลของฉันมีทั้งที่ใส่ใบยอ โหระพา ผักกาด กะหล่ำปลี ฉันหัดทำเอาเอง ชิมรสที่ชอบ ฉันเป็นคนรสมือดี ทำกับข้าวเก่งมาแต่ไหนแต่ไรเพราะเห็นแม่ทำ ความแก่นไม่กลัวใครตอนเด็ก ๆ ของฉันนี่จะว่าไปก็ดีเหมือนกันนะค่ะ ฉันชอบแอบดูพวกแม่ครัวที่ทำกับข้าวเยอะ ๆ เลี้ยงคนตามงานบวช งานบุญที่วัด บางทีพอเค้าเผล่อ ฉันก็แอบปรุงรสเอาตามที่ฉันชอบ ตอนขายห่อหมกฉันเคยถูกเจ้าของห้องแถวเอาน้ำหมากรากเพราะโกรธว่าฉันเข็นรถไปบังหน้าร้านเขา อ้าว ก็มีคนซื้อ กูก็ต้องจอดขายสิวะ ฉันเลยฮึดสู้ว่าสักวันฉันต้องมีร้านของตัวเองให้ได้ ห่อหมกของฉันขายดีมากจนเก็บเงินไปแข่ง

แผงที่ตลาดได้ นั่นล่ะค่ะ ฉันถึงเริ่มลืมตาอ้าปากได้ วัน ๆ ต้องสั่งใบตองทีละสามสี่ร้อยบาทมา ทำกระทังใส่ห่อหมกนะคิดดู พออยู่ตัวแล้วฉันก็คิดหาทางให้เงินทองมันงอกเงย ฉันเลยเป็นคนแรก ๆ ที่คิดเอากาบหอยแมลงภู่มาริใส่ห่อหมกขาย มีคนมารับห่อหมกของฉันไปขายต่อด้วยนะ พูดแล้วจะหาว่าคุย ใคร ๆ ก็ติดใจห่อหมกของฉัน คุณชายถนัดศรียังมาให้เซลล์ชวนชิมไว้เลยล่ะ

ลูกยอ: คัท หยุดค่ะ

พิมพ์ผลาไปหยิบโทรศัพท์มาดูทันที

ลูกยอ: บทพีพรของยอยังไม่ถึงไหนเลย นี่เพิ่งได้พูดไปแค่นี้เอง

นัจ: บทแม่นิยมของพียิ่งน้อยกว่าบทพีพรของยออีก แต่เราตกลงกันไว้แล้วว่าชีวิตพีแม่ค้าคนไหนเป็นยังไง เราก็ก่อนหน้านั้น ไม่มีการใส่สีตีไข่อะไรทั้งนั้น

ลูกยอ: ก็ถ้าบทน้อยขนาดนี้ พีให้ใครมาเล่นก็เหมือนกันมัย?

ลิลลี่: เอ๊ะ พี่นัจ ตอนนี้อยู่เปลี่ยนตัวกันมัย คำไม่อยากเล่น เราก็ก่อนใจเค้าหน่อยมัย?

พิมพ์: (ขมวดคิ้ว) เอาอย่างไงกันวะ?

ทุกคนมองพิมพ์ที่รีบเก็บโทรศัพท์เป็นตาเดียว

พิมพ์: อย่าทะเลาะกันเองได้มัย? แค่นี้ยังปวดหัวไม่พอหรือ พีพิมพ์บอกแล้วไงว่าลงเรือลำเดียวกันก็ต้องช่วยกันพายสิ

ลูกยอ: ขอประกาศเป็นครั้งที่ห้าร้อยเจ็ดสิบห้าว่าที่ยอรับเล่นละครเรื่องนี้เพราะเห็นแก่พีเต้ ยารหัสคนดีคนนี้คนเดียวเลย

ลิลลี่: จ๊ะ ตอนนั้นเธอทะเลาะกรี๊ดกับฉันเพราะเห็นว่ามันงานฟรีของรุ่นพี เธออยากได้เงินเลยหนีไปแคสงานโฆษณาทั้ง ๆ ที่รับปากจะเล่นละครให้เราแล้ว หุบปาก อย่าเถียงนะ แล้วตอนนี้เธอยังกล้าโพนทนาไปทั่วว่าที่เธอเล่นละครให้เราเพราะเห็นแก่เต้ เอาบุญคุณไปอีก

เต้: ขอบคุณมากเลยลูกยอที่ยอมมาช่วยเล่นละครแบบโปรเฟสชั่นแนลให้พวกเราคราวนี้ พีเต้ซึ่งมาก

ลูกยอองงกับท่าทีของเต้ มิลก์รีบแทรกเข้ามา

มิลก์: โปรเฟสชั่นแนลค่ะพวกเรา (ยิ้มหวาน) ซ้อมต่อมัยคะ? มิลก์รีบ

พิมพ์: พิมพ์ว่าเราหาเรื่องเบา ๆ มากันตรงนี้ดีกว่านัจ

พิมพ์ทำท่าจะรีบเอาโทรศัพท์ขึ้นมาอีก นักรู้ทันคว้าโทรศัพท์ได้ กดปิดโทรศัพท์ แล้วเอาใส่กระเป๋ากางเกงตัวเอง

นัจ: ดี เอาช่วงที่พูดเรื่องความสวยความงามแล้วกัน (ยิ้มให้พิมพ์) ใครมีข้อมูลเรื่องสวย ๆ งาม ๆ ช่วยพูดต่อกันไปเลยนะ เดี๋ยวนี้จ้อตเสียวไว้ เผื่อตรงไหนใช้ได้เดี่ยวเราเอามาทำเป็นบทได้เลย เอ้า เดี๋ยวเริ่มต้นตามบทเดิมที่เคยซ้อมไว้คร่าวก่อน พร้อมนะ โฟมา

นัจส่งสัญญาณให้เปลี่ยนไฟเป็นจับที่นักแสดงทั้งหมดคน

ตี: ลิงของเจ้าแม่นี่น่าโศกมาให้ฉันแท้ ๆ เลยคะ ตอนอายุสี่สิบเก้าฉันเริ่มเห็นช่องทางทำมาหากิน คนจีนมาไหว้เจ้าแม่เยอะ ฝรั่งเศสก็มีบ้างเหมือนกัน บนเขาสามมุกมีฝูงลิงเยอะโงะ ฉันทเลยเปลี่ยนมาขายกล้วย แล้วไปซื้อถั่วลิสงเอามาคว่ำเอง ขายให้คนที่มาไหว้เจ้าแม่ได้ซื้อทำทาน เลี้ยงลิง ทำบุญเสร็จแล้วทำทานด้วยจะคุณนาย ลิงของเจ้าแม่ชอบกล้วยจะ ไหนจ๊ะ? กล้วย น้ำว่าไม่ชอบจ๊ะ ต้องกล้วยไซ้คะ ห้าบาทเท่านั้นแหละ ไม่แพงจะคุณนาย ไม่แพง (กับคนดู) ฉันทซื้อกล้วยมาสองบาทคะ บางวันก็โดนลิงแย่งเอาบ้างเหมือนกัน แล้วถ้าวันไหนผลออกไปดูมัน หนัก ๆ เข้า เป็นโดนมันขว้างก้อนหินใส่คะ (หัวเราะ)

ลิลลี่: โปรเฟสชั่นแนลหน่อย เข้าเรื่องซักทีได้

เต้: ยังไม่เข้าเรื่องหรือ? เอ้อ เดี๋ยวบทตอนนี้ไม่ค่อยได้

ลูกยอ: ยอจับบทที่ติดได้ หนูโปรเฟสชั่นแนลคะ

ลูกยอ (ตี): สมัยสาว ๆ ฉันก็รักสวยรักงามกับเค้าเหมือนกันนะคุณ แต่แย่น้อยที่ตอนแตกเนื้อสาวเปรี้ยว ๆ นี้ สิวสาวมันก็ปะทุออกมาด้วย สิวขึ้นเต็มหน้าฉันจนแทบไม่มีที่ว่าง ทำไงดีละคุณ?

เต้ (ตี): (รีบแทรก) ทำไงดีละคุณ? แกะสิคะ แกะ หน้านี้เป็นหลุมเป็นบ่อยิ่งกว่าทางลูกรังหน้าฝน ตอนนั้นฉันชอบฟังรายการวิทยุของจากรินทร์ มุสิกพงศ์ ชื่อรายการแม่ศรีเรือน คนฟังกันทั้งเมือง คะ รายการเค้าสอนว่าเป็นสิวห้ามบีบ ห้ามแกะ อย่ากินของทอด ของมัน อยากรสวยนี่คะ ก็ ต้องซื้อเค้าสิ

ลูกยอพยายามแย่งเต้พูดต่อ มีลกรีบแทรก

บ๊วย: สมัยสาว ๆ ฉันก็เป็นคนสวยคนนึงนะคุณ ผิวังข้าวอมชมพู แบบที่สมัยนี้เค้าเรียกว่ามีออราวิ้ง ๆ โงะคะ ถึงจะตากแดดทำไร่ ฉันทใส่เสื้อแขนยาว พันหน้า โผล่ออกมาแต่ลูกตา มีความรักสวย รักงามคะ แต่คุณเอ๊ย พอมาเดินทางของชายตามชายหาดนี้หมดกัน ทั้งแดดทั้งลม ผิวฉันทลอก หมดเลย ลอกแล้วลอกอีก ลอกมาที่เป็นแผ่น ๆ เห็นแล้วอยากร้องไห้ แต่ทำยังไงได้ละคะ คน จนนะไม่มีทางเลือกหรือคะ

ทุกคนเงิบแบบงง ๆ ลิลลี่ได้สติคนแรก

ลิลลี่: ลูกยก ตรงนี้ต่อด้วยบพีพรของเธอ

ลูกยกเสียน้ำ รีบกลบเกลื่อน

พร: พอจบมอหอกออกจากโรงเรียน ฉันก็ไปเรียนทำผมตามใจแม่ แล้วไปเป็นลูกจ้างร้านทำผมแถวสยามสแควร์ (พยายามแสดงตัวว่ารู้ดี กลบความเสียน้ำ) พีพรเค้าไม่ได้เป็นลูกจ้าง บพตรงนี้ ผิดนะ เค้าเป็นหุ้นส่วนต่างหาก ถึงไม่มีเงินไปลงทุนทำร้านเองก็จริง แต่เค้าแบ่งเปอร์เซ็นต์กับเจ้าของร้าน ยอจำได้

นัจ: โอเค ๆ เดียวแกให้ ต่อมัยน้อง?

มิลก์: ต่อคะ ต่อ มิลก์รีบ

พร: ฉันเจอเขาที่ร้านทำผมนี่ละคะ เจ้หลิ ลูกค้าคนหนึ่งที่มาทำผมที่ร้านแกชอบฉันเพราะฉันขยันทำงาน แล้วเราคุยกันถูกคอ แกเลยบอกว่าจะแนะนำฉันให้น้องชายแก เอาจริง ๆ ทั้งฉันทั้งเขารู้กันว่า เจ้หลิแกกำลังจับคู่ให้ เจอกันแรก ๆ ฉันก็เฉย ๆ แหละคะ กลัวว่าเขาจะเจ้าชู้มัยเป็นคนดีหรือเปล่า พอคบ ๆ กันไปถึงได้รู้ว่าเขาทำแต่งงาน ไม่เที่ยวเอาเลย เหล้าไม่กิน บุหรี่ไม่สูบ หวยที่ฉันเพิ่งเคยซื้อเป็นครั้งแรกในชีวิตนี้ถูกรางวัลที่หนึ่งเลย (ยิ้ม) แล้วเขาก็ก้าวเข้ามาเป็นลูกค้าเจ้าประจำของฉัน เขาพาฉันไปหาพ่อแม่ เราคบกันได้สองปีก็แต่งงานกันที่สต๊ิบค่ะ

บ๊วย: ฉันพบเขาครั้งแรกเพราะบ้านเราอยู่ใกล้กัน ห้องแถวของครอบครัวเขาอยู่หน้าปากซอย หนีกันไม่พ้นหรือคะเพราะยังงั้นฉันต้องเดินเข้าเดินออกทุกวัน แค่นั้นยังไม่พอนะคุณ ฉันยังเจอเขาที่ชายหาดด้วยเพราะเขาก็มาขายของเหมือนกัน แต่สมัยนั้นฉันไม่กล้าพูดกับเขาเท่าไรหรอกเพราะกลัวป้ามาจะดูเอา ป้ามาฉันหวงลูกสาวมาก แล้วเด็กผู้หญิงสมัยก่อนก็ไม่ได้คบหาผู้ชายกันได้ง่าย ๆ รู้จักกันได้สักสองปี ป้ามาเขาก็มาขอฉันไปเป็นสะใภ้ แล้วฉันก็ย้ายเข้าไปอยู่กับครอบครัวเขา ไปช่วยเขาขายปาห้องโก๊ะคะ

เตี้ย: ตอนที่ฉันเริ่มต้นชีวิตหลังแต่งงาน ฉันทำฮ้อยจ้อขาย ฉันขนอุปกรณ์ ขนเครื่องทำฮ้อยจ้อไปให้พี่ชายช่วยสอนที่ร้าน บ้านเก่าแก่ที่ฉันอยู่มาตั้งแต่เด็ก พ่อแม่ยกให้เป็นสิทธิขาดของพี่ชายฉันคะ พี่ชายปรายตามองฉันจนออกมาตั้งบนโต๊ะ เขาไม่พูดอะไรซักคำนะ พอฉันจัดวางข้าวของเสร็จ เจยหน้าขึ้นมองถึงได้เห็นว่าเขาจ้องฉันอยู่แล้ว นิสัยฉันนะคุณ งอนจ้ออเลาะใครไม่เป็นหรือ ไอ้ที่จะให้ฉันไปเกาะขาเกี่ยวแขน ขอให้เขาช่วยสอนให้นะไม่มีทาง พี่ชายมองฉันนิ่ง ๆ อยู่แบบนั้นพักนึง แล้วเขาก็พูดอะไรออกมาสั้น ๆ คำพูดของเขาทำให้ฉันเก็บของ เครื่องทำฮ้อยจ้อทั้งหมดลงตะกร้าทุกชิ้น แล้วเดินออกมาไม่มีวันเหลียวหลัง คำพูดนั้นฉันยังจำได้ไม่มีวันลืม พี่ชายพูดนิ่ง ๆ ใส่หน้าฉันว่ามึงมันไม่มีปัญญา

นิยม: ฉันเป็นคนสร้างโอกาสของตัวเองขึ้นมาด้วยตัวเอง งานทุกอย่างไม่ว่าหนักว่าเบา ฉันทำมาแล้วทั้งนั้นแหละ ทำนา ขายขนม กระทบเดินคราดหาหอยตามชายหาดฉันก็เคยทำมาแล้ว

พอได้แต่งงานอยู่กับเขาแล้วเราก็ช่วยกันทำมาหากิน เขาเป็นคนเผาข้าวหลาม ส่วนฉันเป็นคนเอาไปขาย ฉันขายทุกที่แหละค่ะ เดินขายไปเรื่อย ที่ไหนมีงานวัดฉันก็ไปนั่งขายเพราะคนเยอะ มีทางขายดีแน่ ๆ ฉันขายมาตั้งแต่ข้าวหลามกระบอกละห้าสิบบาท บางทีไม่มีไฟที่เป็นกระบอกข้าวหลามเคยซื้อเขาล่าละห้าบาท เดียวนี้ล่าละหกสิบลบาทแล้วละค่ะ ฉันก็ขายของฉันมาเรื่อย ถึงวันนี้ฉันก็ยังขายอยู่หน้าบ้าน มีรถมีคนมาซื้อกันตลอด ข้าวหลามฉันไม่เคยค้างคืนเผาใหม่ ๆ สด ๆ ที่ลูกค้าตีใจน่าจะเป็นเพราะอย่างนี้แหละค่ะ แล้วเขาก็บอกกันปากต่อปากนะคุณ

ดี:

เหมือนปาฏิหาริย์ที่ส่องให้ฉันได้พบแสงสว่างของชีวิต ใครจะคิดล่ะคะว่าคนอย่างฉันที่เรียนจบแค่ปอสี่จะเปลี่ยนเส้นทางชีวิตได้เพราะหนังสือแค่เล่มเดียว ตอนนั้นมีพระทักให้ฉันไปบวชชีพรรษาหนึ่งแล้วชีวิตจะดีขึ้น ฉันเลยตัดสินใจโกนหัวบวชชี นี่ไม่รู้เรียกว่าความเชื่อหรืออะไรนะ แต่พอมีเสียงทัก ฉันก็ทำซักหน่อยจะเป็นไรไปละคะ โบราณว่าจิ้งจกทักเราจะต้องฟังเลยนี่ แล้วบวชชีก็มีแต่ได้กับได้นะ ฉันมั่นใจนะว่าฉันเลือกถูกแน่นอน ตอนบวชเป็นชีมีชีวิตดีขึ้นมาก ที่ซัด ๆ เลยคือฉันมีโชคได้เรียนหนังสือต่อสมใจอยาก แล้วที่ดียิ่งไปกว่านั้นคือฉันเจอหนังสือธรรมะเล่มหนึ่งที่เปลี่ยนชีวิตฉันไปตลอดกาล ฉันอยากให้คุณทุกคนได้อ่านจริง ๆ ค่ะ เพราะหนังสือเล่มนั้นแท้ ๆ ฉันเลยกลายเป็นคนสนใจธรรมะขึ้นมานับตั้งแต่นั้น

บ๊วย:

สิ่งที่ชีวิตฉันได้เรียนรู้จากการแต่งงานกับเขาคือการฝึกความอดทนขั้นสุดเหมือนขึ้นเขาไปฝึกเคล็ดวิชากับเจ้าสำนัก นี่ฉันไม่ได้พูดไปเรื่อยเปื่อยนะคะ เอาเป็นว่าถ้าคุณเคยได้ยินกิตติศัพท์ของครอบครัวคนจีนมาบ้าง คุณคงพอนึกออกว่าการเป็นสะใภ้คนจีนเป็นยังไง ครอบครัวตัวฉันมีเขาเป็นลูกชายหัวแก้วหัวแหวนคนเดียว แต่เขายังมีน้องสาวอีกสี่คน ฉันต้องทำงานรับใช้ทุกคนในบ้านหลังนั้น นอกจากต้องเลี้ยงลูกเองแล้ว ฉันยังต้องไปตลาด ทำกับข้าว ล้างถ้วยล้างชาม ซักผ้า รีดผ้า เก็บกวาดเช็ดถูบ้าน ยัง ยังไม่หมดค่ะ ฉันยังต้องช่วยเขาทำปาห้องโก๋ทำเสร็จก็ไปยืนทอดขายที่แผงหน้าตลาด ฉันต้องยืนขายตั้งแต่สามทุ่มถึงแปดโมงเช้าทุกวัน ห้ามป่วยห้ามตาย ครั้งหนึ่งฉันเคยตกท่อขาเจ็บ แต่ก็ยังต้องไปยืนทอดปาห้องโก๋ขายเหมือนทุกวัน ขนาดน้องชายตายฉันยังรู้เรื่อง (เงิบ) ตอนนั้นน้องชายฉันอายุสี่สิบสี่พอดี เข้าย้ายออกจากบ้านไปเปิดร้านทำเฟอร์นิเจอร์ที่กรุงเทพฯ วันหนึ่งรถเก่า ๆ ที่เขาขับมันเกิดตายกลางถนน เขาเลยลงไปขึ้นรถแล้วโดนรถอีกคันขับมาชน โชคน้องชายฉันยังดีที่ได้เจอคนมีน้ำใจพาเขาส่งโรงพยาบาล เขาต้องนอนเป็นคนไข้ในเพราะไม่มีใครรู้ว่าเขาเป็นใครมาจากไหน สมัยนั้นการติดต่อ การเดินทางไปมาหากันมันไม่่ง่ายเหมือนสมัยนี้ค่ะ กว่าครอบครัวเราจะรู้ข่าว น้องฉันก็นอนโรงพยาบาลมากกว่าสิบวันแล้ว ฉันยังเป็นแม่ลูกอ่อนอยู่เลยตอนนั้น แต่ฉันก็ไปเยี่ยมน้อง (เงิบ) ฉันคิดว่าน้องรอครอบครัวมาหาค่ะ เพราะพอเย็นนั้นเองซักห้าโมงได้ ฉันเพิ่งกลับมาถึงบ้านได้แป๊บเดียวก็มีคนโทรมาบอกที่ร้านขายของชำฝั่งตรงข้าม ตอนนั้นบ้านนี้เป็นบ้านเดียวในตลาดที่มีโทรศัพท์ใช้ คนที่โทรมาเขาบอกว่าน้องฉันไปแล้ว (เงิบ) ใคร ๆ

เค้าพูดกันว่าน้องฉันแค่ไส้แตก ไม่ได้หนักหนาขนาดจะทำให้ตาย แต่ที่เขาตายเพราะตอนแรกหาญาติไม่เจอมากกว่า

ติ๊ด: ฉันก็เคยเสียพี่สาวคนที่สองไปตอนที่เค้าอายุสามสิบเจ็ด เราห่างกันสิบปีแต่สนิทกัน โชคดีอยู่อย่างที่เราครอบครัวเราน้องรักกันนะคะ

ลิลลี่: บทพีหนุของลีหายไปไหนคะพี่นัจ? หยุด ห้ามพูดว่าโปรเฟสชั่นแนลนะ ขอบอกว่าถ้าโปรเฟสชั่นแนลจริง กรุณาแจกบทให้ทั่วถึงด้วย ลีน้ำลายบูดอยู่ เมื่อไหร่จะมีบทพูดสักทีคะ?

ลูกยอ: (พูดลอย ๆ) สมน้ำหน้า

มิลก์: (กระแอมกลบเกลื่อน) ก็บทเจ๊บวยของมิลก์กำลังมา เราก็ต้องขี้ตรงนี้ก่อนสิ ละครทีวีเค้าก็ทำกันยั้ง พี่ลีไม่เคยดูเหรอ เค้าต้องขี้ ๆ ๆ ๆ ให้แซบให้จิ้นให้ฟินให้จิกหมอนกันไป

เต้: คุณลิลลี่เธอเต้นโชว์สามทุ่มทุกคืน เต้นสองรอบทุกศุกร์ เสาร์ อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ไม่มีเวลาดูละครดังหลังข่าวหรอกคะ

นัจ: เฮ้อ พวกเธอนี้ เรื่องกำลังต่อกันสวยเลย เอ้า พิมพ์ เธอเริ่มใหม่ ต่อด้วยคำพูดของพี่ชายพี่เตี้ยแล้วกัน โฟมาคะ (ส่งสัญญาณให้แสง)

เตี้ย: คำพูดของพี่ชายที่ว่ามึงมันไม่มีปัญญาทำให้ฉันแน่ใจว่าฉันไม่มีใครจริง ๆ ไม่มีใครเลยทั้งที่มีคนอยู่รอบตัวเยอะแยะนะ คุณเข้าใจใช่ไหม? ฉันเริ่มจากทำสิ่งที่ตัวเองทำได้เองก่อน ฉันวางแผนเก็บเงิน ก็ไม่ถึงขนาดไม่ยอมกินไม่ยอมใช้หรอกนะ เรียกว่าของอะไรที่ไม่ควรซื้อเราก็ไม่ต้องซื้อ ของอะไรที่อยากได้เราก็ไม่ต้องอยาก ค่อย ๆ เก็บไป แรก ๆ ก็ได้เงินมาจากพี่ชายของได้เป็นวัน ๆ นีละ ฉันหากระป๋องมาหลาย ๆ ใบ กระป๋องอะไรก็ได้ เอาไว้เก็บเงินที่ต้องกันออกไปไว้ใช้จ่าย กระป๋องนี้เก็บพันนึง กระป๋องนั้นเก็บสองพัน แล้วหากระป๋องนึงต่างหาก แยกไว้เป็นเงินเก็บเลย เงินเย็นนะคะ วันไหนขาดสนไม่พอใช้ขึ้นมาจริง ๆ ถึงค่อยเอาเงินเย็นนี้ออกมาใช้ แล้วฉันก็ค่อย ๆ สร้างเนื้อสร้างตัวมาด้วยตัวของฉันเอง ลองคิดสูตรทำโน่นทำนี่ขาย หัดทำเองสิคะ ลองไปเรื่อย ทำไปชิมไป สมัยก่อนเศรษฐกิจดี ทำอะไรก็ขายได้

ติ๊ด: พอเลิกจากชิมมาแล้วพี่สาวคนที่สี่ของฉันเค้ามีร้านขายกุ่มแห้ง ขายน้ำตาลในตลาดอยู่แล้วออกหน้าเช่าร้านให้ฉันได้ย้ายมาขายของในตลาดด้วยกัน จริง ๆ เงินที่เช่าก็เป็นเงินที่ฉันเก็บหอมรอมริบไว้เองนั่นแหละคะ ฉันเอากล้วยฉาบเจ้าดังและขายดีมากมาแบ่งใส่ถุงเล็ก ๆ ขาย พอมีกำไรบ้าง นิด ๆ หน่อย ๆ แต่ดวงฉันนะคุณ กำลังจะสบายแล้วเชียว อยู่ ๆ ก็มีคนหาว่าร้านฉันตั้งขวดน้ำตาลสดบังหน้าร้านเขา เขาตำฉัน แค้นนั้นยังไม่สาแก่ใจ เขาเที่ยวป่าวประกาศบอกลูกค้าว่าอย่าซื้อคะคุณ อย่าซื้อ กล้วยฉาบของอินี่มันค้างปี เหม็นหืนหรือเปล่าไม่รู้ กินเข้าไปไม่ดีนะคะ แล้วก็ชี้ให้ลูกค้าไปซื้อร้านอื่น ไอ้ฉันก็ไม่อยากมีเรื่อง คนอย่างฉันจะไปสู้รบปรบมือกับใครเค้าได้ ฉันเลยเลิกขาย ปิดร้านไปเลย...

พร: (ลูกยอรีบแทรก) ฉันเลิกทำผมเพราะเห็นว่าอาชีพนี้ถึงจะอยู่สบาย ๆ ไปเรื่อย ๆ ก็จริงแต่ก็ไม่
มีโอกาสพลุคอะไร บางทีชีวิตคนเราก็กต้องการความเสี่ยงบ้าง จริงมั๊ยคะ? ฉันกับสามีเห็น
ช่องทางทำมาหากิน แล้วเริ่มเปิดกรุงเทพด้วยละคะ เราเลยมาหาเช่าที่แถวโรงพยาบาล
สมเด็จพระศรีราชา ทำกระชังปลาเก๋า ตั้งใจจะเพาะพันธุ์ปลาขาย ปีแรกเพิ่งเริ่มทำเราเลยลงทุน
น้อยหน่อย ปีนั้นได้กำไรดีคะ ปีที่สองเราเลยทุ่มทุนลงไป กลางดึกคืนหนึ่งมรสุมก็มาแบบไม่รู้
เนื้อรู้ตัว เราทำอะไรไม่ได้เอาเลยจริง ๆ ได้แต่นอนฟังเสียงฝนเสียงลมอยู่ในบ้าน แม้แต่จะ
สวดมนต์ยังไม่กล้าเลยคะเพราะฉันรู้ว่าพระท่านไม่ช่วยแน่ ๆ ก่อนนั้นฉันเคยคิดว่าปลาเป็น
สัตว์เล็ก หากินกับสัตว์เล็กคงไม่บาป ไม่เป็นไรหรอก (เงิบ) ฝนตกหนักอยู่ทั้งคืนกับอีกวันหนึ่ง
พอดกเย็นวันรุ่งขึ้นฝนค่อยซาลงหน่อย น้องชาย ญาติ ๆ ที่มาอยู่ด้วยกันออกไปดู กระชังแตก
คะ เราหมดตัวเลย

หนู: (ลิลลี่รีบแทรก) ชีวิตฉันมีดีอยู่อย่างตรงที่หิบบีบอะไรก็เป็นเงินเป็นทองไปหมด ฉันขายของดี
มีเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ สวนทางกับชีวิตครอบครัวที่เลวลงทุกวัน ฉันทำมาหากินอยู่ตัวคนเดียว
แท้ ๆ มีผัวอยู่กับเขาคนนั้นก็ดีแต่หายใจทิ้งไปวัน ๆ ไม่หิบบีบอะไรทั้งนั้น แค่นั้นยังไม่พอ
มรสุมลูกใหญ่ที่สุดในชีวิตโถมใส่ฉันลูกแล้วลูกเล่า ฉันเสียลูกชายคนที่สองไปตอนแกสี่ขวบ คิน
ก่อนที่จะเสียลูก ฉันฝันไม่ดีเลย เข้าขึ้นมาเลยบอกผัวว่าฉันไม่อยากไปเที่ยว แต่เขาโกรธหาว่า
ฉันเอาแต่งาน ฉันเลยจำใจพาลูกไปเที่ยวน้ำตกทั้งที่ไม่เต็มใจ ตอนนั้นใจคอยระแวงอยู่แต่ว่า
จะเกิดอะไรร้าย ๆ กับตัวเอง ฉันเลยไม่ยอมลงน้ำ ยืนยันกับผัวว่าฉันยังไม่อยากตาย (เงิบ)
ฉันเองแหละคะที่เป็นคนปล่อยให้ลูกชายไปเล่นน้ำกับพ่อ ยา อาของเขา แล้วก็ให้พวกคนงาน
ในร้าน ผัวฉันกับน้องเขาคิดว่ารอดมาได้ ฉันอุ้มลูกผ่านน้ำป่าจะพาแกไปโรงพยาบาลทั้ง ๆ
ที่รู้ว่าลูกชายตัวน้อยที่อยู่ในอ้อมกอดของฉันไม่มีลมหายใจแล้ว ถึงขนาดนั้นฟ้ายังไม่สาสมใจ
นะคุณ เพราะอีกแค่สามปีต่อมาลูกชายคนโตของฉันที่ตอนนั้นอายุสิบหกก็ถูกลูกหลงตาย
(เงิบ) ตอนที่ฉันเดินลงจากเมรุ ฉันไม่ได้หันหลังกลับไปมองเพราะฉันเชื่อมาตลอดว่าชีวิต
คนเราต้องลุยไปข้างหน้า

พร: (ลูกยอรีบแทรก) ฉันตัดสินใจว่าต้องสู้ต่อ เราเอาที่ดินของสามีฉันเข้าแบงก์ คราวนี้ครอบครัว
เราลงทุนทำบ่อกุ้งกุลาดำ แล้วฉันยังลงทุนซื้อตึกแถวในตลาดศรีราชาเปิดร้านขายข้าวมันไก่
ข้าวหมูแดง ข้าวขาหมูด้วย ฉันให้พ่อแม่เลิกทำงาน ขนทั้งครอบครัวมาอยู่ด้วยกันหมด อย่าง
น้อยมีครอบครัวอยู่ใกล้ ๆ กันก็ยังพอได้อุ่นใจนะคะ กำลังใจจากครอบครัวนี้ละที่ทำให้ฉัน
ผ่านมรสุมอีกลูกไปได้ ฉันหมดตัวอีกรอบคะ เงินเจ็ดแสนบาทที่หวังอยู่ว่าจะได้ หายวับไปกับ
ตาในคืนเดียว ก็แม่กุ้งที่เลี้ยงไว้ราคาตัวละสามพันกว่าบาทตายเป็นร้อยตัวในคืนเดียวเพราะ
สายออกซิเจนหลุด แล้วตอนปีสี่เก้าที่ฟองสบู่แตก อเมริกาออกกฎหมายห้ามไม่ให้เอากุ้งจาก
บ้านเราเข้าประเทศเพราะเขากุ้งจากเมืองไทยไม่ได้มาตรฐาน ตั้งแต่นั้นฉันก็ลงทุนกับกุ้ง
น้อยลง

มิลค์และพิมพ์พยายามลှ်นให้เต้พูดแทรกต่อจากลูกยอ มีนัจลุ่นอยู่ห่าง ๆ ไม่ออกนอกหน้า

ตี: ความกลัวมีเรื่องกับคนอื่นทำให้ฉันหนีไปลองเปิดร้านขายของชำเล็ก ๆ อยู่ริมหาด แต่เปิดอยู่ได้แค่เจ็ดวันก็ทนไม่ไหว เป็นผู้หญิงตัวคนเดียวนี่อยู่ยาก อันตรายมันมีอยู่รอบตัวจริง ๆ นะคุณ ก็ฉันเจอรูเล็ก ๆ ที่ฝาห้องนอนเต็มไปหมด ไม่ไหวละคะ ไม่เสียดีกว่า มานั่งนึกดูก็คิดว่าถึงเวลาแล้วละที่ต้องฮึดสู้ มัวกลัวนั่นกลัวนี่ ถ้ามัวกลัวอดมัยยะคะ? กลัวสิคะ กลัวมาก เลยเอาวะ เป็นไงเป็นกัน ฉันกลับมาเปิดร้านในตลาดอีกหน คราวนี้เปลี่ยนมาขายกะปิคะ ตอนแรกก็ไปรับเข้ามา ร้านที่ไปรับมาเค้าขายดี ฉันเลยไม่พอขาย ถ้าอยากขายต่อ แนนอนว่าเราก็ต้องหัดทำเองสิคะ ฉันเลยหัดทำกะปิกับเพื่อน เพื่อนคนนี้เขามีแม่ที่ทำกะปิเป็นอยู่แล้ว สมัยก่อนนะทำกะปิง่ายกว่าสมัยนี้เพราะเคยหาง่าย ตอนเด็ก ๆ ฉันตักเคย เคยที่เอามาทำกะปินะคะ ฉันตักเล่นได้ริมหาดนั่นแหละ แต่เดี๋ยวนีไม่มีหอรอกคะ ต้องให้เรือไปตักเคยจากกลางทะเล เรือตักเคยเข้าเมื่อไหร่ก็ต้องทำกะปิกันเมื่อนั้น เคยจะขึ้นเยอะเยอะคะตอนหน้าฝน วันไหนฉันเหนื่อยอยากพักบ้างก็ไม่ได้นะคะ เพราะถ้าเราไม่ซื้อ อีกหนอยเรือก็จะไม่ขายเคยให้เราอีกเอ้า ก็อาศัยลูกฮึดสิคะ แต่เอาเถอะ ผลที่ได้ก็คุ้มนะเพราะกะปิของฉันขายดี ฉันเอาลงครก โขลกแล้วขยำมือ ไม่ได้ใส่เครื่องไม่เหมือนเจ้าอื่น ถ้าใช้ไม่ฉันว่ากะปิจะแข็งไป ทำเสร็จก็ต้องเอามาตากแดดแล้วหมักใส่ตุ่มทิ้งไว้

พร: (ลูกยอแทรก) ฉันฮึดสู้ฮึดอีกสักครั้ง ล้างหนี้สินทั้งหมดด้วยการขายตักแถวในตลาด เหลือเงินอยู่อีกหนอยก็ไปกู้เค้ามาเพิ่ม เอามาลงทุนเปิดร้านใหญ่ ทำแบบสวนอาหารที่หนองมน เพราะน้องสาว ลูกพี่ลูกน้องฉันบอกว่าแถวนี้ น่าจะทำมาหากินดี แล้วน้องมีสามีเคยเป็นกูกิจินอยู่ ภัตตาคารใหญ่โต ฉันมองเห็นลู่ทาง เห็นแต่เงินนะคะ เลยมาลงทุนเช่าที่ทำสวนอาหาร ให้น้องสาวคนที่ว่ากับสามีเค้าจัดการให้ ตัวฉันเองก็ยิ่งพยายามทำบ่อกุ้งต่อ ก็ยังมีความหวังว่าเมื่อมันจะดีขึ้นบ้างแหละคะ ฉันเปิดสวนอาหารนั้นอยู่ห้าปี เสียค่าเช่าที่ปีละหกหมื่นเท่านั้น ที่ดินตั้งสามไร่ นะคะ ร้านมีสามสิบโต๊ะ แต่กัฟังไม่เป็นท่า หมดตัวอีกหน (เงิบ) ฉันพลาดเองที่เชื่อคนอื่นแทนที่จะเชื่อตัวเอง พูดกันตรง ๆ นะคะ ฉันอยากเปิดร้านขายส้มตำ ใก่ย่าง แต่งร้านให้ดูดีหนอย ไม่ต้องขายแพงมาก ส้มตำใก่ย่างนะ ยังไงคนไทยเราก็กินได้เรื่อย ๆ คุณว่ามัยยะคะ? แต่เพราะความใจอ่อนเชื่อใจน้องสาวและสามีเค้า สิ่งหนึ่งที่ฉันลุ่มคิดไปก็คือคนเคยเป็นกูกิใหญ่นะไม่มีวันมาตำส้มตำ ใก่ย่างหรือกะปิแล้วพอเปิดร้านเข้าจริง ๆ ฉันถึงได้รู้ว่าน้องกับสามีทะเลาะกันตลอด น้องฉันโซคร้ายที่ได้สามีติดเหล้า ร้านอาหารนะคุณ พอบริการไม่ดี อาหารออกช้า ลูกค้ำก็หนีหมด

หนู: (ลิลลืรับแทรก) ทุกคนคงเคยได้ยินคำที่ว่าร้องไห้จนน้ำตาเป็นสายเลือดใช้มัยยะคะ? คิดว่ามันเป็นคำเปรียบเปรยที่คนพูดกันต่อ ๆ มา ยังงั้นเองด้วยหรือเปล่าคะ? คุณจะเปลี่ยนความคิดถ้าฉันเล่าเรื่องนี้ให้ฟัง ปีสามเจ็ดฉันลงทุนทำคาเฟ่ เปิดร้านใหญ่โต มีนักร้อง มีตลก กิจการไปได้

ดีตามเคย ก็บอกแล้วไงคะว่าฉันหิบบีบอะไรเป็นเงินเป็นทองไปหมด ช่วงนั้นแหละที่ผิวฉัน บีบคอดฉันบ่อย ๆ อ้าว ฉันยังไม่ได้เล่าให้คุณฟังใช่ไหมว่าตั้งแต่อยู่ด้วยกันมาฉันถูกเขาทำร้ายทั้ง ภายทั้งใจ มีอยู่วันหนึ่ง ฉันเปิดประตูแล้วมีแมวเจ้ากรรมกระโดดมาเกาะ อารามตกใจฉันซ็อก ไปเลยเพราะนึกว่าตัวเองถูกผิวบีบคอดเหมือนเคย วันนั้นฉันนอนร้องไห้จนหลับไปเอง มาตกใจ ตื่นเพราะน้องชายตะโกนเรียก ฉันวิ่งออกมาไม่ทันสังเกตตัวเอง น้องชายฉันอิงไปที่เห็นคราบ น้ำตาเป็นสีเลือดบนแก้มของฉัน น้ำตาคือเลือดที่ไม่มีสีคะคุณ

บ๊วย: ฉันได้ยินมาตลอดว่าเขาเจ้าชู้ แต่ถือว่าฉันไม่รับรู้แล้วกันคะ ฉันรู้แต่ว่าถ้าย้อนเวลากลับไปได้ ฉันจะไม่เลือกเขา ก่อนหน้านั้นฉันมีผู้ชายมาชอบหลายคนอยู่นะ มีทั้งคนรวย ๆ ทั้งคนที่ เป็น ลูกคนเดียว ไม่ใช่ลูกชายคนเดียวที่มีครอบครัวโหยงหนึ่งเหมือนเขา เขาฟังแต่มีมาเขา ปล่อยให้ฉันมีชีวิตเหมือนทาสในบ้านหลังนั้น เวลาเราทะเลาะกันนี่ใคร ๆ ก็ได้ยิน วันหนึ่งฉันขึ้นไปบน ห้อง หีบกรรไกรจะแทงหน้าอกตัวเอง แต่ลูกสาวอายุขুবกว่าของฉันร้องไห้จ้าขึ้นมา ฉันได้ สติมองหน้าลูกแล้วเลยได้คิดว่าถ้าฉันตาย ลูกฉันจะอยู่กับใคร คนสมัยก่อนไม่ได้เลิกกันง่าย ๆ นะคะ เป็นผู้หญิงยังไงก็ต้องอดทน ที่ฉันทนมาได้เพราะอายุคนนี่ละ

เตี้ย: ผู้หญิงเราหัวอกเดียวกันทั้งนั้น ฉันเองก็อยู่กับเขาด้วยความอดทน ไม่เคยคิดสักครั้งว่าจะ เลิกกัน

หนู: ฉันเข้าใจเรื่องนี้ที่สุด เพราะอยู่กินกับเขานี่ละที่ทำให้ชีวิตเป็นแบบนี้ เออ เพิ่งนึกได้ ที่ว่าฉันไม่เคยได้อะไรมาง่าย ๆ นะเห็นจะจริงทุกเรื่องยกเว้นเรื่องที่ได้กับผิวคนนี่ ไม่รู้จะคะ ผู้หญิงหลายคนอาจโชคดีแต่ไม่ใช่ฉันไง ฉันคิดตลอดว่าถ้าย้อนเวลาได้ฉันจะไม่ซอ้นทำยจกรยานไป กับเขาเด็ดขาด มีผิวเหมือนซื้อหอยจริง ๆ นะ แรก ๆ ฉันพยายามกัดฟันอดทนไม่ยอมเลิก ยอมให้เขาไปมีใครก็ได้ตามใจขอแต่อย่าล้ำเส้นฉันก็พอ แล้วฉันก็ทนได้มาตั้งยี่สิบปี เพราะ ความกลัวสายตาคนอื่นแท้ ๆ ที่ทำให้ฉันต้องทนหวานอมขมกลืน หน้าชื่นอกตรม บอกใครก็ ไม่ได้ ฉันเคยปิดห้องร้องกรี๊ดว่าทำไมชีวิตฉันถึงเป็นแบบนี้ เกือบเป็นบ้าหลายหน ฉันเชื่อว่า เขาพยายามฆ่าฉัน คุณรู้มั๊ยเขาเคยเอาไฟฉายทุบกระบอกตา เคยปาแก้วใส่หัวเขาจนเขาฉัน เสีย ต้องผ่าตัดสามครั้ง เดินขาเป๋อยู่ช่วงนี้ ฉันเคยหนีไปบวชชีพราหมณ์ที่ระยอง จะได้หนีไป ให้พ้นจากเขา แล้วฉันก็จัดทอดกฐิน ฉันอธิษฐานขอเจ้ากรรมนายเวรว่าถ้าเขากลับตัวกลับใจ ได้ก็ขอให้เขากลับมารักครอบครัว แต่ถ้าเขาทำไม่ได้ ภายในสามเดือนขอให้เขาไปให้พ้นจาก ชีวิตฉัน แล้วเขาก็ไปจริง ๆ ค่ะ ตอนนั้นลูกสาวคนเล็กฉันเพิ่งได้สี่ห้าขวบเอง ตอนเลิกกันฉันได้ หนี้กับลูก ส่วนเขาได้ทั้งรถทั้งเงินสด แต่กว่าจะเลิกกันได้นี่ฟ้องร้องกันอยู่นาน เขาเคยนิมนต์ พระมาขอให้เราคืนดีกันด้วยนะคะ แต่สุดท้ายพอพระเจ้ารู้ความจริง ท่านยังเข้าข้างฉันเลย

ต๊ะ: ฉันขายกะปิของฉันที้ ๆ อยู่ ๆ ก็ปวดหัวแทบระเบิด ไปหาหมอแต่ก็หาไม่เจอว่าเป็นอะไรกัน แน่เพราะปกติดีทุกอย่าง สุดท้ายฉันก็ได้รับความจริงที่โหดร้ายเหลือเกิน ความโกรธความ

เกลียดของคนเรานี้มันร้ายกาจจริง ๆ นะคะ มันทำให้ขาดสติ ทำอะไรร้าย ๆ ได้ทุกอย่าง ทั้งหมดนี้ฉันคิดได้ที่หลังเพราะได้เรียนธรรมะ ฉันหาวิธีแก้ไขในแบบของฉัน แบบที่ไม่ไปโกรธไปเกลียดตอบ โกรธคือโง่ โโมโหคือบ้าโง่คะ ถ้าฉันใช้วิธีตาต่อตา ฟันต่อฟันโต้ตอบไป มันก็เหมือนกับการผูกเวรสร้างกรรมต่อกันไม่มีสิ้นสุด ฉันเลยเลือกวิธีทำบุญให้คนที่คิดร้ายฉันค่ะ ทำบุญสวดมนต์ให้ใจสงบ ตั้งแต่เด็กแล้วที่ฉันมีความฝันไม่เหมือนเด็กคนอื่น ฉันไม่อยากจะอะไรเป็นของขวัญวันเกิดเท่ากับการได้ทำบุญวันเกิด เพราะฉันคิดว่าชีวิตนี้ฉันเกิดมาลำบาก เลยหวังว่าถ้าชาตินี้ฉันทำบุญไว้มาก ๆ ถ้าชาติหน้ามีจริง ได้เกิดใหม่อีกหน ฉันจะได้สบายกับเขาบ้าง ฉันสมหวังฝันเป็นจริงได้ทำบุญวันเกิดครั้งแรกตอนเบญจเพศ อายุยี่สิบห้าพอดี ปีนั้นฉันทำบุญเลี้ยงพระทั้งวัด แล้วฉันก็ได้ทำบุญวันเกิดมาตลอดนับแต่นั้น อ้อ ไม่ใช่สิคะ ฉันเคยหยุดทำบุญไปช่วงหนึ่งเพราะแค้นใจในใจ แค้นใจในใจเองนะคะ นึกเปรียบเทียบตัวเองกับคนอื่นว่าที่คนอื่นเขาไม่ทำบุญยังมีชีวิตดี ได้เรื่องเลยคะ ปวดหัวมากแทบจะระเบิด ฉันเชื่อว่าถ้าเราหยุดทำบุญ กรรมที่เคยทำไว้จะไล่ตามมาทัน

บ๊วย: ชีวิตฉันมาตีขึ้นตอนเริ่มขายที่ดิน ฉันต้องหาเงินส่งลูกสี่คนเรียนมหาวิทยาลัยนี่คะ เลยต้องคิดหาวิธี ลำพังขายป่าทองโถ่คงรวยยาก ฉันรอเวลาให้ที่ดินที่ซื้อเก็บไว้ตอนมันราคาถูกได้กำไรดี ๆ ก่อนถึงขายออกไป ถึงได้พอมีเงินเป็นกอบเป็นกำบ้าง ฉันเลิกขายป่าทองโถ่เพราะลูกชายคนที่สี่ของฉันไม่ยอมเห็นฉันลำบาก เหมือนกับที่ฉันไม่ยอมให้หมาหมาของฉันลำบากนั้นแหละ แต่คนที่เคยทำงานมาทั้งชีวิตอย่างฉันนี่อยู่เฉยไม่เป็นหรอกคะ สุดท้ายฉันเปิดร้านขายกล้วยเดี่ยวในบ้านนั้นแหละ

เตี้ย: เวลาฉันทำกับข้าว ฉันทำของตัวเองคนเดียว มีเด็กลูกมือคอยช่วยบ้าง แต่ก็แค่ลูกมือณะคะ เข้าใจไหม้? ฉันทำกับข้าวขายแบบรักษามาตรฐาน ใส่อะไรมาน้อยแค่ไหนต้องเป๊ะ ๆ ทุกอย่างแบบฝรั่งทำ ไม่งั้นเสียชื่อคะ ฉันใช้วิธีเดิม ขายได้ก็เก็บเงินไว้ จะซื้ออะไรก็ซื้อเงินสด จะได้ว่าว่ามีเงินให้ใช้ได้เท่าไร มีเงินเหลือเงินไว้เท่าไร ประเภทใช้เงินในอากาศแบบवादวิมานเอาเองว่าเดี่ยวจะได้ เดี่ยวจะมี ตอนนี้อยู่ติดไว้ก่อนหรือสำรองจ่ายไปก่อนนี้ไม่ใช่คนอย่างฉันแน่นอน พอมีลูกฉันก็ต้องคิดถึงอนาคตของลูก ฉันเก็บเงินส่งลูกเรียนโรงเรียนดี ๆ ชีวิตลูกจะได้สบายไม่ต้องลำบากเหมือนฉัน ครั้งหนึ่งฉันเคยไปเดินห้างในกรุงเทพฯ เห็นเค้าขายรถเบนซ์กันในห้อง ได้ยินมาว่าเบนซ์นั้นนั่งสบาย ฉันเคยอยากได้มานานแล้ว ฉันมีปัญหาซื้อคะซื้อเลยสิคะ จะรออะไรละ

พร: ฉันสู้ไม่มีถอย ล้มแล้วต้องรีบลุกให้เร็ว มัวเสียเวลาค่ำครวญอยู่มันไม่ได้อะไรขึ้นมาหรอกคราวนี้น้องชาย ญาติอีกคนของฉันช่วยหาที่เช่าร้านที่เปิดอยู่ตอนนี้ให้ฉัน เป็นแค่ร้านห้องแถวไม้เก่า ๆ ที่แต่ก่อนเคยเป็นร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ มันโทรมมากคะ พื้นยังเป็นดินลูกรังอยู่เลยแรก ๆ เขาให้เช่าสองห้องสามพัน ฉันต้องค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ ซ่อมไป ตอนนี้นั้นเช่าร้านนี้มาสิบสองปีแล้ว เปิดขายข้าวต้มปลาอินทรี ปลาช่อน จริง ๆ อยากขายปลาเก๋าด้วยนะแต่มัน

แพงกลัวไม่มีลูกค้า แล้วมีข้าวต้มหมู ยำ ฉันทายทุกอย่างแหละตอนนี้ ต้องอดนอนขายของทุกคืนเพราะเปิดเป็นร้านโต้รุ่ง เช้า ๆ บางทีรอใส่บาตรก่อนถึงได้นอน บ่ายก็ต้องตื่นไปซื้อของเตรียมของขาย ฉันทเปิดร้านทุกวันไม่เคยมีวันหยุดเลย สามี่ฉันทก็ไปทำงานบริษัทของพี่ชาย เราช่วยกันทำมาหากินส่งลูกเรียนหนังสือ ฉันทพาครอบครัวมาอยู่ด้วยกันหมดเหมือนเดิม ค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ หา ก็พอใช้หนี้เขาไปได้บ้าง (เงียบ) นี่ถ้าแม่ฉันทไม่เสีย ฉันทก็ปลดหนี้หมดละคะ

มีความเงียบ ไฟเปลี่ยนเป็นไฟบ้านธรรมดาเหมือนตอนต้นเรื่อง นักแสดงทั้งหกคนขยับตัวออกจากตำแหน่งที่ยืนอยู่ตอนเป็นตัวละคร

นัจ: ใครมีเรื่องของพี่ ๆ คนไหนที่ไปคุยมาแล้วยังไม่ได้ใช้อีกมั๊ย?

ลิลลี่: (พลิกสมุดดู) ของลี้มีอีกเยอะเลย น่าจะยังต่อได้อีกยาวนานะ

ลูกยอ: แนะนำให้พี่เล่นโซโล่ เปิดการแสดงเดี่ยวเลยมั๊ยคะ?

มิลก์: อย่าเพิ่งตักันได้มั๊ย ก็บอกแล้วว่ามิลก์รีบ ฟังไม่เข้าใจหรือไง

นัจ: รีบนัจงั้นเริ่มที่เธอเลยยายมิลก์ บทเจ๊บ๊วยของเธอมีตรงไหนที่ยังไม่ได้ใช้อีกบ้าง?

มิลก์: (ทันทีเหมือนกลัวถูกแย่งพูด) เจ๊บ๊วยเล่าให้มิลก์ฟังเรื่องพี่น้อย เค้าเคยช่วยเจ๊บ๊วยขายปาห้องโก๋ เรื่องมันเป็นแบบนี้ละคะ (ซาเลื่องดูบท) ฉันทเจอน้อยตอนน้อยอายุได้สิบเอ็ดขวบ เท่าลูกชายฉันท มีคนพาน้อยมาฝากไว้กับฉันท ฉันทสอนให้น้อยทำงาน ให้ช่วยทอดปาห้องโก๋ ส่วนฉันทก็มีหน้าที่ผสมแป้งแล้วตัดเป็นชิ้น ๆ เตรียมเอาลงกระทะทอด น้อยอยู่กับฉันทหลายปี จนเป็นผู้ใหญ่ แล้ววันหนึ่งน้อยก็ไป หายไปไหนก็ไม่มีใครรู้ ฉันทมารู้อีกทีน้อยก็จากไปร่วมเดือน แล้วด้วยสาเหตุอะไรไม่มีใครรู้แน่ชัด คนพูดกันว่าน้อยน่าจะถูกล่าม้าย ฉันทได้แต่ทำบุญส่งไปให้น้อย ยังไงน้อยก็มีบุญคุณกับฉันท (เป็นตัวเอง) แค่นี้แหละคะ

นัจ: เดี่ยวลองดูว่าจะเอาเรื่องนี้ใส่ตรงไหนได้บ้าง พิมพ์ละ ของเธอมีอะไรอีกมั๊ย?

พิมพ์: เดี่ยวนะ (เปิดบทจากสมุดจด) จดไว้เยอะ จำไม่ค่อยได้ว่ามันอยู่ตรงไหนบ้าง พิมพ์อาจแหม่ไว้ในโทรศัพท์ก็ได้ ขอโทรศัพท์คืนก่อนสินจ เดี่ยวพิมพ์ค้นดูหน่อย เท่าที่พอจำได้ ของพี่เตี้ยมีเรื่องพี่เค้าชอบเต็นรำเป็นงานอดิเรก (ยื่นมือรอรับโทรศัพท์จากนัจ) ขอโทรศัพท์จ๊ะ

นัจ: ขอโทษนะพิมพ์ รอซ่อมเสร็จก่อนนัจค่อยคืนให้แล้วกัน ไม่งั้นเธอไม่เป็นอันซ่อมละครเลย

พิมพ์ขยับจะเงียมนัจ เต็มรับฉุดมือพิมพ์ไว้

เต้: เก๋จิง พี่พิมพ์ ละครเราน่าจะมีฉากเต็นรำด้วย พี่ว่าดีมั๊ย? ถ้าได้เต็นรำด้วยนะพี่พิมพ์เด่นแน่เลยคราวนี้ ยายลิลลี่แน่ะ แกเป็นนักเต็นมืออาชีพ แกเป็นคนคิดทำเต็นเลย

ลิลลี่: เฮ้ย พี่เตี้ยเค้าเต็นแบบไหน ฉันทเต็นเป็นแต่คอนเท็มนะ สมัยนี้คนดูเค้านิยมกัน

- พิมพ์:** พี่เตี้ยเตี้ยบอลรูมนะสิ พิมพ์พอเตี้ยได้นิดหน่อย แต่ใส่ไปในละครก็ดีนะ นี่ไง ๆ (กระตือรือร้น เปิดสมุดดู เป็นตัวละคร) ฉันใส่กางเกง ใส่เสื้อเอวลอยไปเดินรำ ถึงแต่งงานแล้วก็ฉันก็ยังชอบไปกับเพื่อนกลุ่มใหญ่ เราเดินกันไม่หยุดทั้งคืน สนุทธาภรณ์วงใหญ่มาเล่นบ่อยมาก กว่าจะกลับบ้านก็สว่างพอดี เข้ามาก็เปิดร้านขายของต่อเลย สามี่ฉันไม่ชอบเที่ยวแบบนี้ ก็ดีแล้ว ฉันก็สนุกของฉัน เขาก็อยู่ส่วนเขา
- ลิลลี่:** จบแล้วใช่ไหม? ถ้าแค่นี้ไม่เหมาะจะมีฉากเต้นหรือก ไม่คุ้ม เอ้า เต้ บทพีดีดีของแกมีอะไรอีกมั๊ย?
- เต้:** หมดแล้ว ของลูกยอล่ะ มีอะไรอีกมั๊ย?
- ลูกยอ:** มีอีกนิดเดียว แล้วยอกก็คิดว่าเรื่องของพีพรตรงนั้นมันไม่เกี่ยวกับละครของเรา เลยไม่ได้เอามาใช้
- ลิลลี่:** รู้ได้ไง? เธอลองพูดมาก่อนซิ เตี้ยพวกเราได้ช่วยกันตัดสินใจ
- ลูกยอ:** (ซังกะตาย) ก็เรื่องหลานชายเค้า ลูกพี่สาวนะ พ่อแม่พีพรช่วยเลี้ยงหลานมาตั้งแต่เด็ก หลานคนนี้ทำเค้าเข้าใจเพราะไม่รักครอบครัว ตอนนี้อยู่ยังอยู่บ้านเดียวกันแต่พีพรไม่คุยกับหลานมาสามสี่ปีแล้ว
- มิลก์:** ตัดออกก็ได้ ไม่ใช่เพราะมิลก์รีบนะ แต่บทละครนะถ้าตรงไหนไม่เกี่ยวกับเรื่องหลักที่เราเล่าอยู่ก็เอาออกไปเหอะ โครงสร้างเรื่องหลักจะได้แข็งแรง
- ลิลลี่:** งั้นของพีก็ตัดตรงที่พีหนูเค้าเคยเป็นนักฟุตบอลหญิงได้
- เต้:** ว้าว ยังไง ๆ เล่าสิ เต้อยากรู้
- ลิลลี่:** ก็พีหนูเคยเตะบอลเป็นศูนย์หน้าตอนอายุสิบห้าสิบหกเพราะเค้าอยากได้เงินค่าตัวคราวละห้าร้อย เค้าติดทีมชาติด้วยนะแต่ไม่ได้ไปเพราะกลัวว่าต้องไปอยู่กรุงเทพ เอนี่ แต่ตรงนี้พอได้นะ (เป็นตัวละคร) ฉันเป็นคนแรกที่ออกแบบเตาเผาตู้ข้าวหลาม ออกแบบแม่พิมพ์ทำฮ้อยจ้อเตี้ยนี้แม่ค้าเจ้าอื่นใช้กันทั่วเพราะมันประหยัดทั้งเวลาทั้งแรงงานคน ว่าไงนะคะ? ฉันไม่รู้จักหรือกว่าลิขสิทธิ์คืออะไร ฉันหมดกับเตาเผาข้าวหลามนี้ไปแปดแสน ก็ลองผิดลองถูกไปเรื่อย แต่ผลที่ได้มันคุ้มยิ่งกว่าคุ้ม
- นัจ:** อืม เตี้ยเรามาดูกันอีกทีว่าเอาไงดี เอาล่ะ ครบทุกคนละนะ บทแม่นิยมของพีก็หมดแล้ว ทีนี้มาดูสิว่าเราจะจบละครของเรายังไงดี
- พิมพ์:** ชีวิตแต่ละคนก็ดูจะลงตัวกันหมดนะ
- เต้:** บางคนจากลำบากเลือดตาแทบกระเด็นก็มาสบาย ถือว่าละครเราจบดี แสบปีเ็นตั้งได้เลย
- นัจ:** ตอนจบในละครนะใช่ แต่ในชีวิตจริงนะยังไม่มีใครรู้สิ เพราะชีวิตยังต้องไปต่อนี่นา

มิลก์: ชื่อ ๆ เลยนะ มิลก์เสนอให้เอาข้อคิดที่เราได้จากการไปคุยกับทุกคนมาผูกเป็นเรื่องตีมัย? แล้วลองซ้อมดู

เต้: เร็วมาก คราวนี้ขอเต้เริ่มคนแรกบ้างนะพีนัจ

นัจ: เอาสิ เอ้า ไผมา

นัจส่งสัญญาณให้แสง แสงเปลี่ยนเป็นจับที่นักแสดงทั้งหมดคน

ตี: ฉันเคยเป็นคนกลัวผีมากเลยนะ ตอนนั้นบ้านเป็นไม้กระดานมีร่อง ฉันต้องทำตัวลึบอยู่บนไม้กระดานแค่แผ่นเดียว ตอนบวชซีถึงได้หายกลัวเพราะตามแม่ซีไปสวดสังหะ สวดศพนะค่ะ ถ้าแม่ซีเป็นคนสวดเค้าเรียกว่าสวดสังหะ หูฉันฟังเสียงแม่ซีสวด ตาก็มองโลงศพไปด้วย แล้วก็คิดว่ามันเรื่องธรรมดาแท้ ๆ วันนึงเราทุกคนก็ต้องเป็นแบบนี้ เลยหายกลัว สมัยก่อนฉันเคยชอบดูหมอดูแต่บอกตัวเองว่าไม่ค่อยเชื่อหรอก พอมาตอนนี้กล้าพูดว่าไม่เชื่อเลย เชื่อแต่เรื่องเวรกรรม ทุกวันนี้ก็พยายามทำบุญสวดมนต์ให้กรรมตามไม่ทัน ฉันสวดมนต์ในห้องพระวันละชั่วโมงครึ่งก่อนนอน ถึงร่างกายจะยังเจ็บปวดอยู่บ้างแต่ใจฉันสบาย นึกอีกทีคนที่คิดร้ายฉันก็เหมือนมารมาจัญนั้นแหละ เพราะเขาฉันถึงได้ทำบุญ ได้เข้าใจว่าความทุกข์นั้นมันมาจากไหน ได้รู้จัก ได้เรียนรู้พระธรรมยังงี้ละคะ

บ๊วย: ถึงวันนี้ฉันต้องขอบคุณหลงจู ถ้าไม่มีเขา ฉันคงไม่ฮึดสู้ อดทนกับความยากลำบากขนาดนี้ ทั้งครอบครัวนั้นแหละค่ะที่ฮึดสู้ ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ทุกวันนี้ความชื่นใจของฉันอยู่ที่ลูก ฉันใส่บาตรแล้วอธิษฐานให้ลูก อธิษฐานให้ตัวเองมีสุขภาพดีพอที่จะได้เห็นลูกทั้งสี่คนของฉัน เรียนจบปริญญา ฉันเคยฝันอยากเห็นลูกรับปริญญา ก็ได้สมตั้งใจฝันนะค่ะ เคยฝันอยากอยู่ไปถึงได้ดูหลานรับปริญญา ก็ได้สมตั้งใจฝันเหมือนกัน ฉันเปิดร้านก๋วยเตี๋ยวอีกร้านนึงให้ลูกดูแล ถ้าคุณเคยไปกินก๋วยเตี๋ยวร้านที่ฉันเปิดให้ลูก คุณต้องรู้จักลูกเงาะ ลูกขึ้นห่มบะซ่อใส่วุ้นเส้นที่ใคร ๆ ก็รู้จัก ลูกเงาะนี้เป็นของที่ฉันทำให้ลูกกินในครอบครัวของเราประจำค่ะ

หนู: ฉันพูดได้คำเดียวสั้น ๆ ว่าสะใจ ฉันสะใจเหลือเกินที่ชีวิตฉันมาได้ถึงทุกวันนี้ สมัยสาว ๆ ฉันเคยไปโรงพยาบาลแล้วเขียนเอกสารกรอกประวัติตัวเองไม่ได้ อ่านหนังสือก็ไม่ออก แต่ฉันมีวันนี้ได้ด้วยสองมือ ทุกครั้งที่ฉันสวดมนต์ ฉันจะขอให้ลูกดี ขอให้ตัวเองสมองดี สุขภาพดี สมองดีนี้สำคัญเพราะยังงั้นฉันก็ไม่อดตาย เงินทองมีวันหมดได้นะคุณ แล้วฉันก็ได้สมดังที่ขอ เพราะลูกสาวที่เหลื่ออยู่คนเดียวของฉันเป็นคนดี ฉันสอนให้ลูกดูแลพ่อเพราะยังงั้นเขาก็เป็นพ่อ ฉันไปเมืองนอกก็ซื้อเสื้อผ้ามาฝากเขาเป็นสิบตัว ฉันคิดว่าฉันทำหน้าที่แทนลูก เลยซื้อให้เขา แต่จะว่าไปมาคิดดูดี ๆ ค่ะที่ฉันซอันท้ายจักรยานเขาคืนนั้นมันทำให้ฉันได้ออกจากบ้าน ออกมาทำงานเลี้ยงตัว ออกมามีอาชีพของตัวเอง ไม่งั้นฉันก็คงขายของไปวัน ๆ อยู่อย่างเดิมนั้นแหละ แล้วขอฉันเล่าเรื่องนี้ให้คุณฟังอีกซักเรื่องนะ พ่อฉันเคยถูกรางวัลที่หนึ่ง พ่อแบ่งเงินให้ลูกทุกคนแต่ฉันเป็นคนเดียวที่ไม่ได้ซักบาท พ่อขายบ้าน ยกมรดกให้ลูก แต่ฉันก็ไม่เคยได้

อะไร ฉันไม่เคยพูดเพราะถือว่ายังไงเขาก็เป็นพ่อเป็นแม่ ฉันส่งเงินให้พ่อแม่แต่ไม่ได้ไปเยี่ยม เพราะตอนนั้นฉันถูกทำร้ายเจ็บเจียนตายนั้นแหละค่ะ แงมน้องสาวยังโกหกว่าเงินที่ฉันฝากไว้เป็นเงินตัวเองให้พ่อแม่ ก่อนที่พ่อฉันจะตาย พ่อจะขออะไรฉันอย่างนึง ฉันห้ามไม่ให้พ่อพูด เพราะเข้าใจว่าพ่อจะฝากให้ฉันดูแลพี่น้องดูแลครอบครัวเพราะทุกคนยังลำบากกันอยู่เลย แต่แล้วพ่อกลับพูดกับฉันว่าพ่อขอโทษ

เตี้ย: ฉันเป็นคนไม่เก็บอะไรมาคิด ไม่ซัดเรื่องเก่ามาตำ ไม่เก็บไว้ให้รบกวน ถ้าไม่พอใจอะไรฉันตำหนิตัวจบ แล้วหายเลย บทสรุปชีวิตฉันคือ ขอโทษนะ เหนื่อยทั้งมือทั้งตีน แต่โชคคิที่เหนื่อยแล้วเห็นผล อยากรทำอะไรซื้อได้ เลี้ยงลูกแล้วเป็นคนดี ได้ตั้งใจ เชื่อฟัง ไม่ดื้อ ฉันเชื่อเรื่องความขยันนะ เพราะลูกชายคนเล็กของฉันเป็นคนหัวดีที่สุดในใคร ๆ ก็ชม แต่เขาขี้เกียจชอบเที่ยว คบเพื่อนไม่ดี ยังดีที่ไม่ได้ติดยา ที่ฉันว่าความขยันสำคัญเพราะตัวฉันเองและลูกคนอื่น ๆ เป็นคนขยันกันหมด ยิ่งไงที่สุดของพ่อแม่ก็คือลูกละค่ะ ทุกวันนี้ฉันไม่มีความฝัน พอหยุดฝันแล้ว ฉันยอมรับได้ว่าตอนนี้เศรษฐกิจไม่ดี ฉันเคยอยากมีพาร์ทเมนต์จะได้เก็บกินไปตอนแก่ ๆ ก็ได้สมใจนะ ตอนนั้นก็พออยู่ได้เพราะต้องรับลูกค้ารายวันด้วย ก็ค่อย ๆ ปรับตัวค่อย ๆ ทำไป ต้องรอดูจังหวะ ดูโอกาส โอกาสมาแล้วต้องคว้าค่ะ อย่างเมื่อไม่นานนี้ฉันเพิ่งไปออกทีวี สอนเด็กส์ทำขนมทำฮ่อยจ๊อค่ะ ตื่นเต้นสึคะก็คนไม่เคยนี้

พร: ฉันพอใจกับชีวิตที่กลมกล่อมลงตัวของฉัน ถึงฉันจะไม่ได้กลับไปมีเงินเหมือนเมื่อก่อน แต่จะว่าไปฉันก็สบายกว่าตอนเป็นเด็กมาก จริง ๆ มันก็อาจจะวัดกันไม่ได้ขนาดนั้นนะคะว่าชีวิตช่วงไหนที่สบายกว่ากัน เพราะพอคนเราโตขึ้น ปัญหามันก็เยอะขึ้น ใหญ่ขึ้นตามตัว แต่ฉันผ่านทุกอย่างมาได้เพราะฉันมีครอบครัวดีค่ะ ฉันเคยภูมิใจว่าตัวเองประสบความสำเร็จ มีทุกอย่าง ตั้งตัวได้ มีที่ดิน รถ บ้าน ตึกแถว แล้วฉันก็เคยผิดหวังที่สุดตอนหมดตัว ทุกอย่างี่ฉันเคยมีหายไปหมดเลย แต่ฉันยังมีครอบครัวที่อยู่กับฉันตลอด เชื่อมั้คะว่าตอนเป็นเด็กฉันเคยถูกพ่อตีหนเดียวตอนอายุสิบสองสิบสามนี่แหละ พ่อเอาขลุ่ยเงินตีฉันเพราะฉันตามญาติที่มีแฟนไปดูสายัณห์ สัญญา มาเล่นในตลาดสะพานควาย ตัวฉันเองก็เหมือนกัน ฉันเคยเอาไม้มะยมตีลูกตอนลูกอยู่บนูบาลไปทีเดียวเพราะลูกไม่ยอมไปโรงเรียน ก็แค่นั้นแหละค่ะ ลูกฉันทั้งสองคนเป็นเด็กดี พูดอะไรก็ฟัง ไม่ดื้อเลย ฉันเป็นคนหาความสุขได้ง่าย ๆ แค่นั่งเล่นกินปิ้งย่างริมชายหาดกับครอบครัวฉันก็พอใจแล้วค่ะ

นิยม: ทุกวันนี้ฉันนั่งมองรถ มองดูคนที่ผ่านไปมาหน้าบ้าน รถหลายคัน คนหลายคนแวะซื้อข้าวหลามของฉัน ลูกของฉันทุกคนทำข้าวหลามเป็นเพราะเคยเห็นพ่อแม่ทำมาตั้งแต่เด็ก ถึงตอนนี้ลูกทุกคน ยกเว้นคนหนึ่งที่ย้ายไปไกลบ้านนะคะ ลูกทุกคนของฉันที่ถึงแม้ว่าบางคนจะแยกบ้านไปบ้าง บางคนไปมีอาชีพของตัวเองบ้าง ทุกคนก็ยังกลับมารวมกัน มาช่วยกันเผาข้าวหลามทุกเช้าตั้งแต่ตีสี่ตีห้า เพราะลูกทุกคนรู้ใจคะว่าการทำข้าวหลาม เผาข้าวหลามนี้ต้องอาศัยทุกคน (ยิ้ม) ถ้าคุณแวะไปซื้อข้าวหลามที่บ้านฉัน คุณจะเดินเข้ามาดูโรงที่ฉันใช้เผาข้าว

หลามก็ได้ นะคะ หลังคาโรงเผาข้าวหลามยังเป็นของเดิมเก่าแก่ ตอนนี้น้ำมันดำเกรียมด้วยเขม่า ควันที่เกิดจากมือของครอบครัวเราทุกคนคะ

พิมพ์: มีใครจะพูดอะไรต่ออีกมัย? พิมพ์ว่าลงตัวนะ อีก็อย่างพิมพ์ไม่มีเวลาแล้ว พรุ่งนี้ต้องไปซื้อ ของลือตใหม่มาสต็อคไว้ เดี่ยวลูกค้าไลน์มาถามแล้วไม่มีให้เค้า ลูกค้าหนีหมด

เต้: อ้าว พี่พิมพ์ ไหนว่าเพิ่งไปซื้อของมาไม่ใช่หรือ? อย่าบอกนะว่าขายหมดเกลี้ยงแล้ว

ลิลลี่: ไม่ได้นะ คริมที่สั่งไว้ละ ลีรอมาสองงวดแล้ว

พิมพ์: (ยิ้มกริม) เอาน่า เราคนกันเอง พี่ ๆ น้อง ๆ กันแท้ ๆ ขอพี่พิมพ์ขายให้ลูกค้าก่อนนะน้อง ๆ

ลูกยอ: แล้วพวกเราไม่ใช่ลูกค้าหรือพี่พิมพ์? ยอเอาเซรั่มขวดสั้ด้วยนะพี่

มิลก์: มิลก์ว่ามีลค์สั่งคนแรกนะพี่พิมพ์ สลิปปิ้ง มาสก์ของมิลก์นะเอามาด่วนเลย อดนอนทำรายงาน หน้าเยินหมดแล้วเนี่ย

นัจ: โห กิจการเธอดีขนาดนี้เลยหรอเนี่ยพิมพ์

พิมพ์: ไม่อยากพูด เดี่ยวหาว่าพิมพ์โม้ อ้อ นัจ ขอพิมพ์ดูโทรศัพท์หน่อยสิ เราซ่อมจบเรื่องแล้ว ขอ พักแปบสิ ตะกี้เพิ่งตอบลูกค้าที่ไลน์มาเหมาของทั้งลือต ไหนดูสิว่าเค้าโอนเงินมาหรือยัง พรุ่งนี้ พิมพ์จะได้รับไปส่งของให้เค้า

นัจ: เอ้า (ยื่นโทรศัพท์ให้พิมพ์) งั้นพักกันแปบนี้ก็ได้ เดี่ยวซ่อมทวนใหม่หมดอีกรอบ

ทุกคนแยกย้าย หยิบโทรศัพท์ขึ้นมา พิมพ์ดูข้อความ ได้รับโทรศัพท์ มิลก์โทรศัพท์ ลูกยอรับโทรศัพท์ ลิลลี่ โทรศัพท์ นัจรับโทรศัพท์ ทุกคนเสร็จภารกิจกับโทรศัพท์ที่ไล่เลี่ยกัน หน้าเสียกันหมดทุกคน มีความเงียบยาวนาน

นัจ: มีใครอยากพูดอะไรมัย?

เต้: ขอเต้พูดคนแรกคะ น้ำโทรมาร้องให้ขอให้เต้หางานประจำทำ แล้วถ้าเต้อยากขายน้ำเต้าหู้ เป็นงานอดิเรกเค้าก็ไม่ว่า น้ำเค้าว่าทุกคนในบ้านเครียดว่าเต้เรียนจบได้ปริญญาคนเดียวในบ้านแต่ไม่ยอมทำงานประจำ

มิลก์: อาจารย์ประกาศคะแนนเก็บวิชาอาเซียนศึกษาแล้ว กลุ่มมิลก์ได้คะแนนนิดเดียว ถ้าเป็นยังงี้ ต่อให้เราทำรายงานชิ้นสุดท้ายที่ตอนแรกมิลก์ว่าจะรีบไปเขียนคืนนี้ได้ดีแค่ไหน มิลก์ก็น่าจะ อดได้เกียรตินิยมเหรียญทองละคะ

พิมพ์: ลูกค้าที่เหมาของไว้ทั้งลือตเพิ่งไลน์มายกเลิกออเดอร์ของที่สั่งทั้งหมด เค้าหาว่าพี่พิมพ์ตอบ ไลน์ช้า ทำทางเหมือนไม่อยากจะขาย นี่เค้าเลยไปซื้อเจ้าอื่นแล้ว

- ลิลลี่:** บทที่สี่เล่นอยู่โดนยุบ ผู้กำกับเค้าว่าไม่ต้องมีตัวละครที่สี่เล่นแล้วก็ได้ เค้าให้กำลังใจว่าให้สี่ไปเรียนเต้นเพิ่มถ้าอยากมาลองออกดิฉันบที่อื่น (ยกมือห้าม) อย่าถามต่อนะ แคนี่สี่ก็เข้าใจพอแล้ว
- ลูกยอ:** พี่ชายยอไม่เคยเชื่อว่าเรียนละครแล้วจะทำมาหากินได้ เค้าโทรมาค่าอีกแล้ว ค่าไปถึงครูที่ให้โอกาสยอเล่นละครตั้งแต่มัธยม คราวนี้เค้ายื่นคำขาดด้วยว่าถ้ายอไม่เลิกเรียนละคร เค้าก็จะไม่ส่งให้เรียนแล้ว
- นัจ:** งานผู้ช่วยกองถ่ายหนังฝรั่งโปรดักชั่นจากฮอลลีวูดที่พี่นัจยื่นใบสมัครเอาไว้เค้าไม่รับพี่นัจ เค้าว่าพี่นัจจบละครเวที มันไม่ตรงสาย เค้าอยากได้คนจบหนังโดยตรง วันนี้มันวันอะไรเนี่ย? ทำไมพวกเราถึงได้เจอแต่เรื่องร้าย ๆ พร้อมกันแบบนี้
- มีความเจียบสัน ๆ
- เต้:** เอาเถอะ ก่อนต้องไปหางานประจำทำ เต้ขอเล่นละครของเราก่อน อย่างน้อยก็ยังได้ทำงานที่รักที่สุด (มองมิลค์)
- มิลค์:** เออ ไม่ได้เกียรตินิยมก็ไม่ได้สิวะ เหยียญทองเอาไปทำอะไรเธอ? เกียรตินิยมเหยียญทองอาจใช้เป็นใบเบิกทางได้ดีกว่าคนอื่น แต่ในโลกของการทำงานจริงนะเค้าวัดกันที่ผลงานไม่ใช่เธอ? มิลค์พูดถูกมั๊ยพี่ลิลลี่?
- ลิลลี่:** ถูก ผลงานน่าจะสำคัญที่สุด (พยายามหลบหน้าทุกคน แต่ไม่มีใครสังเกตเห็นลูกยอ)
- ลูกยอ:** ถ้าทำได้นะ ยออยากพิสูจน์ให้พี่ชายเห็นจ้ะว่าโลกทั้งใบไม่ได้มีแต่นิติศาสตร์ที่เค้าจบมา
- นัจ:** พี่นัจก็อยากให้พวกทำหนังยอมรับบ้างว่าถึงหนังกับละครเวทีมันคนละศาสตร์ คนละสื่อกันก็จริง แต่เบสิคมันก็ใกล้เคียงอยู่บ้าง แล้วพี่นัจนะเป็นพวกเรียนรู้อะไรก็อยากทำอยู่แล้วยังไวเวอร์เลยละ
- พิมพ์:** สำหรับพิมพ์ไม่มีอะไรจะพูด ยอมรับผิดทุกอย่าง พิมพ์เข้าใจแหละว่าโลกของการซื้อขายของออนไลน์ใครเร็วกว่าคนนั้นได้ไป ยิ่งทั้งเร็ว ทั้งดี ทั้งถูก ลูกค้ายิ่งติด ก่อนจะมาเป็นแม่ค้าออนไลน์ ตัวพิมพ์เองก็เคยคลั่งการซื้อของออนไลน์มาก่อน แม่ค้าตอบช้า โอนเงินแล้วกว่าจะส่งของได้นี่อารมณ์เสียมากค๊ะ
- นัจ:** นัจขอโทษนะพิมพ์ที่เอาโทรศัพท์พิมพ์มาเก็บไว้ ไม่งั้นพิมพ์คงได้ลูกค้าแล้ว
- พิมพ์:** พิมพ์เองก็ผิดด้วยแหละที่ไม่ได้มีสมาธิอยู่กับการซ้อมละครเท่าไร มั่วแต่ห่วงจะขายของ พี่พิมพ์ขอโทษทุกคนด้วยนะ

มิลก์: มิลก์จะยกโทษให้ถ้าพี่พิมพ์ขายสลิปปิ้ง มาสก็ให้มิลก์ ไหน ๆ ลูกค้ำก็เทพี่พิมพ์แล้วนี่ แล้วไหน ๆ มิลก์ก็อาจไม่ได้เกียรตินิยมเหรียญทองแล้ว คินนี่มิลก์จะล้างหน้าให้สะอาด ทาสลิปปิ้ง มาสก็ดี ๆ แล้วบิวตี้สลิป นอนหลับให้เต็มอิม ตื่นเข้ามาจะได้ผิวสวยใส

พิมพ์: แน่นอนน้อย ๆ เดียวพี่พิมพ์จะเอาครีมให้ลิลลี่ เอาเซรั่มให้ลูยกยอด้วย พวกเราจะได้สวยกันถ้วนหน้า ตีมัย ๆ นัจละอยากได้อะไร เต้ด้วย หรือเธอไม่ต้องการเพราะโปรตีนจากถั่วเหลืองมัน ซึมเข้าผิวเธอไปแล้ว

ทุกคนส่งเสียงแข็งแะ

ลิลลี่: ขอโทษนะทุกคน ลือยากกลับบ้าน วันนี้เราซ่อมจบแล้ว พรุ่งนี้ค่อยซ่อมทวนได้มัยพี่น้อง?

นัจ: ไม่สบายหรือลิลลี่ หน้าเธอดูไม่ดีเลย ถ้าไม่สบายอยากกลับก่อนก็ได้นะ เดียวเราซ่อมต่อกันอีกหน่อย

ลิลลี่: (แหบกรีด) โอ้ย จะทำให้ลิลลี่รู้สึกผิดไปถึงไหน

ทุกคนตกใจ ลูยกยอเดินเข้าไปโอบลิลลี่

ลูยกยอ: พี่ลิลลี่อะไรก็บอกพวกเราตรง ๆ เอะ อย่าเก็บไว้คนเดียวเลย ยิ่งไงพวกเราก็อยู่ข้างพี่นะ

เต้: นั้นลิลลี่ แก่โกรธหรือเปล่าที่ฉันชอบล้อแก อย่าโกรธเลยนะ คนอย่างฉันนะ ไม่รักไม่แล ไม่สนุกก็ไม่แกล้งหรอก

ลิลลี่: เปล่าเต้ ฉันไม่ได้โกรธแก แกทำอะไรให้ฉันโกรธหรือ? เมื่อไหร่? ยังไง?

เต้ยิ้มกริ่ม

มิลก์: ช่างเหอะ พี่ลิลลี่ ว่าแต่พี่มีอะไรไม่สบายใจก็พูดมาเถอะ ตอนนี้มีมิลก์ไม่รีบแล้วละ

ลิลลี่: ลีกลัวทุกคนจะเสียความรู้สึก และยิ่งกว่าเสียความรู้สึกคือเสียกำลังใจนะสิ

พิมพ์: รับรองว่าพวกเราไม่เป็นอย่างนั้นหรอก เรารู้จักกันมานาน ทำละครด้วยกันก็หลายเรื่อง เหมือนเป็นครอบครัวเดียวกันไปแล้วละ

ลิลลี่: ลีไม่ได้เป็นนักเต้นหรอก ที่ไปทำงานอยู่เนี่ยก็แค่ได้บัพท้วประกอบเล็ก ๆ เป็นตัวประกอบตัวเดียวในคณะที่ไม่ต้องเต้น เพราะลีเต้นไม่เป็น

เต้: เก้จะตายยายลิลลี่ เธออยู่คณะเต้น ทำโชว์ชายทัวร์ฝรั่งทัวร์จีน แต่เธอเป็นคนเดียวในคณะที่เต้นไม่เป็น

ทุกคนหัวเราะ ลิลลี่ิ่ง ๆ แล้วค่อย ๆ หัวเราะตาม

- ลูกยอ:** นี้นะเธอความลับที่พี่เก็บเงียบไว้ โถ เหมือนยอเลย หนูก็กระเสือกกระสนจะเข้าวงการ อยากเป็นโปรเฟสชั่นแนล แต่ก็เป็นได้แค่เดินผ่านฉากให้เขาดูถูกว่าอืดัวประกอบ ถึงเขาจะยกกระดืบเรียกให้ทู่ว่่าเอ็กซ์ตราเกอะ อยู่บ้านนะหนูเป็นเด็กที่ทุกคนรุมตามใจ อยากได้อะไรไม่เคยไม่ได้ ย่าถึงตั้งชื่อให้ว่าลูกยอไ้งคะ
- เต้:** แบบนี้เงิ่ที่เต้ทนไม่ได้ ตอนเรียนจบแล้วได้งานกองถ่าย เต้เบื่อนั่งรอพวกดาร่า ต้องเอาอกเอาใจสารพัด จนวันหนึ่งเต้ก็คิดขึ้นมาว่านี่เรามาเสียเวลานั่งทำบ้ออะไรอยู่ที่นี่
- พิมพ์:** ทำงานอะไรก็ต้ออดทนทั้งนั้นแหละ แต่ก่อนพิมพ์ก็ไม่ทนผู้จัดการกองถ่ายที่พิมพ์ทำงานด้วยแล้วไ้งละ? ตอนนีก็ต้ออดทนกับลูกค้ำร้อยพ่อพันแม่เหมือนกัน
- มิลก์:** มิลก์อยากทำงานในวงการบันเทิงนะ อยากลองดูซักตั้งก่อน ฟังมาเยอะ แต่ก็อยากทดลองเองจะได้รู้ว่ามันเป็นไ้งยัง
- ลิลลี่:** พี่ลี้ให้กำลังใจนะมิลก์ ยังงี้ก็ต้อลุยไปให้สุดทางก่อน อย่างพี่ลี้เองถ้าเต้นไม่ได้จริง ๆ เตี้ยวะจะดูสิว่ามีอย่างอื่นที่พอจะทำได้บ้างมัย เพื่อขยับขยายไปทำงานเบื้องหลังบ้างก็ได้
- นัจ:** ตอนนีที่ทุกคนทำได้ และต้อทำให้ดีที่สุดคือซ่อมละครของเราให้เต็มที เพราะเป็นสิ่งที่เราทุกคนได้เลือกแล้ว เอ้า ทุกคนพร้อมหรือยัง?

ทุกคนขยับเข้าประจำที่ตามตำแหน่งของตัวเอง นัจส่งสัญญาณให้แสง ไฟเปลี่ยนเป็นลำแสงสีเหลือง 6 วงส่องไปที่ทุกคนแล้วค่อย ๆ เฟดออก

ภาคผนวก ฅ

บทละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* รอบการแสดงที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

บทละครโดย อาทรี วนิชตระกูล

ตัวละคร

นัจ นียม

พิมพ์ เตี้ย

ลิลี่ หนู

เต้ ตี๊ด

มิลก์ บ๊วย

ลูกยอ พร

ไฟบ้านเปิดสว่าง เมื่อคนดูเข้ามาในโรงละครจะเห็นนักแสดงทั้ง 6 คนอยู่ตามจุดต่าง ๆ ในโรงละคร ต่างคนต่างสาละวนกับตัวเอง ลูกยอโง้งคอร้องเพลงอย่างเอาเป็นเอาตาย ลิลลี่วอร์มร่างกายโดยพยายามจะเหยียดยืดให้ได้ทุกส่วน มิลก์ตั้งใจวอร์มจริงจังมาก พิมพ์ท่าผม ทาครีม เต่ออกเสียงพยายามท่องจำบท นักใช้ปากกาขีดบทละครในมือแล้วแอบสังเกตทุกคนไปด้วยอย่างหงุดหงิดที่เห็นว่าไม่มีใครพร้อมทั้ง ๆ ที่เวลากระชั้น ในที่สุดนักทนมัไหว เดินออกกลางวง

นัจ: (สูดหายใจ ตั้งสติ ปรบมือ) เอ้า พอได้แล้ว เราไม่มีเวลาจะเสียละ หยุดเลย หยุด! วันนี้ทุกคนต้องเล่นเป็นตัวละครให้ได้ อีกสองอาทิตย์ละครจะแสดงแล้ว ไม่รู้ละ พี่นัจขอประกาศว่าวันนี้ใครเล่นไม่ได้ก็ไม่ต้องกลับบ้าน

เต้: เต้จำบทได้หมดแล้ว (งมแง้ม) อย่างน้อยก็คิดว่าพอจำได้นะ

พิมพ์: เอาใจเอากัน พิมพ์ทาสลิปปิ้ง มาสก์พร้อม ถึงคืนนี้จะอดนอน เข้าชั้นมารับรองดูไม่ออก รับอรุณด้วยผิวฉ่ำวาวแบบดิวยี่ลู่ สบายมากจ๊ะ

ลูกยอ: จริง นี่เป็นโอกาสที่จะได้พิสูจน์สรรพคุณเครื่องสำอางที่พี่พิมพ์ขายในไอจีเลย งั้นโยไปล้างหน้าดีกว่า เดี่ยวได้ทาสลิปปิ้ง มาสก์ที่เพิ่งซื้อตะกี้ แล้วตบด้วยเซรั่มกับไนท์ ครีมเลย

มิลก์: (ดึงลูกยอไว้) อร่าย จะไปไหนจะน้องลูกยอ ไม่ได้นะ อยู่ซ่อมละครก่อน (มองหน้าลูกยอที่แต่งหน้าแน่นมาก) แล้วที่สำคัญที่สุด ห้ามล้างหน้า! (ขอความเห็นใจ) สงสารพวกเราเถอะน้อง

ทุกคนหัวเราะ ลูกยอค้อนขยับ ลิลลี่ที่เริ่มหัวเราะช้ากว่าคนอื่นยังไม่หยุดหัวเราะ

ลูกยอ: ขำมากมัยพี่ลิลลี่?

ลิลลี่หน้าเหวอ เต้หัวเราะดั่งขื่น นัจรีบแก้สถานการณ์

นัจ: นี่พี่นัจสงสัยจริง ๆ นะว่าจะมีชั้ววันมัยที่พวกเธอจะไม่ทะเลาะกัน นี่ขนาดจะรีบซ่อมละคร ยังไม่วายต้องจิกกัดกันตลอดเลยเนี่ย ฉันทไม่เข้าใจ ไม่เคยเข้าใจจริง ๆ นะ เด็กสมัยนี้...

มิลก์: (แทรกขึ้นหน้าหนึ่ง ๆ) ละครที่ดีทุกเรื่องต้องขึ้นต้นด้วยความขัดแย้ง

พิมพ์: ถูก ความขัดแย้งทำให้ละครเป็นละคร ไม่งั้นทุกเรื่องทุกเหตุการณ์บนโลกใบนี้ก็เป็นละครได้สิ

เต้: แล้วความขัดแย้งในละครก็ต้องเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วย

ลิลลี่: ถ้าความขัดแย้งในละครเท่าเดิมตั้งแต่ต้นจนจบ รับรองว่าละครไม่สนุก

ลูกยอ: ความขัดแย้งจึงมีความสำคัญด้วยประการฉะนี้ เอ้า พี่ ๆ คะ น้องลูกยอจะไปล้างหน้าละ

ทุกคนช่วยกันดึงลูกยอไว้ แล้วทั้งหมดก็ประสานเสียงหัวเราะกันลั่น ยกเว้นนัจที่ยืนง

พิมพ์: (สะกิดน้ำจ) อย่างจริงจัง นัจ เตี่ยวหน้าเหี่ยว (ยิ้มหวานให้นัจ) โถ เอาเถอะ ๆ เราเริ่มซ้อมกันเลยก็ได้ เอ้า ทุกคน เริ่มต้นดีก็เท่ากับสำเร็จไปแล้วครึ่งนึง สิ่งที่น่าแสดงควรทำอันดับแรกคือรีแล็กซ์ ให้อ่างกายและใจสบาย ๆ ผ่อนคลายจ๊ะ

นัจ: ถ้าพวกเขาผ่อนคลายได้จริงก็เยี่ยมนะสิ กล้าประกาศชัด ๆ มั้ยล่ะว่าตอนนี้ทั้งทุกอย่าง ลืมทุกสิ่ง พร้อมซ้อมละครแล้ว (มองทุกคน) สำหรับพินัจ พุดตรง ๆ เเลยนะว่าตอนนี้ในหัวมีแต่ปัญหาเรื่องงานของตัวเอง ตกลงว่าฉันจะต้องทำงานจัดบูธขายของไปจนตายหรือเปล่า ทั้ง ๆ ที่ฉันเรียนจบละครมาแท้ ๆ

เต้: อย่าเครียดเลยพินัจ (นั่งไปนิดนึง) เอาจริง ๆ เต้ก็พุดไปอย่างนั้นแหละ ตัวเองทำไม่ได้หรอก เต้ออกจากงานประจำมาขายน้ำเต้าหู้ปิ้งแล้ว กลับไปสมัครงานใหม่คราวนี้จะมีคนรับมั๊ยไม่รู้ ต้องไปพาดพันกับเด็กจบใหม่อีกเยอะแยะเลย

มิลก์: เด็กที่กำลังจะจบแบบมิลก์ก็กังวลไปอีกแบบ ตอนเรียนก็เหนื่อยยาก ภาวนาให้จบเร็ว ๆ แต่พอจะจบเข้าจริง ๆ นี่แอบเคืองเหมือนกันนะ จะเริ่มสมัครงานที่ไหน ยังไง แต่ที่แน่ ๆ มิลก์รู้ว่าพอเรียนจบก็ถึงเวลาที่จะเลิกแบมือขอเงินแม่ซั๊กที

ลิลลี่: ลูก พ่อแม่ส่งเรียนจนจบ จะมาแบมือขอเงินอยู่อีกได้ไง เอ้อ ลีเองก็ลุ้นทุกวันว่าคณะโหวที่ลีทำอยู่จะปิดกิจการเมื่อไหร่ กลิ่นไม่ตีเลย นักท่องเที่ยวน้อยลงทุกวัน เปิดมานานมานี้ใจเสีย นับหัวคนดูได้ถ้วนเลย

พิมพ์: พี่พิมพ์มั่นใจว่าไม่มีใครกล้าท้าพี่ ฮี อุตสาห์ดี้นรนเองทุกอย่าง จนร้านเครื่องสำอางมีลูกค้าประจำซื้อขายกันตลอด แล้วไงล่ะ อีกสองเดือนพี่พิมพ์ต้องไปสอบบรรจุเป็นข้าราชการ แข่งกับคนอื่นเป็นพันเป็นหมื่น ทำไงได้ แม่อยากให้ไปก็ต้องไปแหละ

ลูกยอ: พี่ ๆ ขา น้องลูกยอเป็นกำลังใจให้นะ ยอยังเรียนไม่จบ ก็เลยยังจมอยู่กับปัญหาคลาสสิกของคนเรียนละคร ครอบครัวยังไม่เข้าใจ ทางบ้านไม่สนับสนุน ฝันอยากให้ลูกเป็นหมอ เป็นนักบัญชี เป็นสาวออฟฟิศกินเงินเดือนมากกว่าเป็นพวกต๋นกินรำกิน

มีความเจียบ

นัจ: ไม่รู้จะพุดยังไง เอ้อ เอ้อ เอ้อ งานละครเราก็ต้องเดิน อย่างน้อยพวกเราทุกคนก็อยากทำละครด้วยกัน อาจเป็นการรวมตัวกันครั้งสุดท้ายก็ได้ จันทางที่ดีที่สุดตอนนี้ก็คือทุกคนพยายามอยู่กับปัจจุบันก่อนแล้วกันนะ เป็นตัวละครให้ได้ก่อน เรื่องตัวเองค่อยแก้ปัญหากันไป

ลูกยอ: โอ๊ย เกือบลืม พี่ ๆ คะ ลูกยอต้องส่งรายงาน ครูให้ดูละครแล้วเขียนวิเคราะห์การแสดง วันนี้ลูกยอขอเป็นผู้สังเกตการณ์ไปด้วยนะคะ

นัจพยักหน้ารับ ทุกคนเดินไปประจำที่

พิมพ์: เรามาเริ่มกันตั้งแต่แรกเนอะ ค่อย ๆ ช่วยกันค้นหาตัวละคร เอ้า ก่อนเริ่มซ้อม ขอให้ทุกคนหลับตาค่ะ

ทุกคนหลับตา

นัจ: สุดลมหายใจเข้า พนมหายใจออก แล้วส่งเสียงระบายความรู้สึกที่มี ทั้งทุกอย่างออกไปให้หมดพร้อมกับเสียงที่ปล่อยออกมาเนะ เอ้า

ทุกคนออกเสียงระบายความรู้สึก

พิมพ์: ทีนี้ลืมตาขึ้นค่ะ ขอให้ทุกคนพูดบทของตัวเองอย่างจริงจัง ที่สำคัญคือต้องสื่อสารกับคนดู เอ้า โฟมา ส่วนเทคนิคถ้ามีตรงไหน ขอซ้อมไปพร้อมกันเลยนะ (ส่งสัญญาณให้แสง)

แสงเปลี่ยนเป็นลำแสงสีเหลือง 6 วง จับที่นักแสดงทั้ง 6 คน

นิยม (นัจ): ชีวิตฉันผ่านความเปลี่ยนแปลงมาแล้วหลายอย่าง สมกับเกิดปีที่บ้านเมืองเราเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตอนที่ฉันเข้าโรงเรียน หลวงท่านก็ประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศ แต่จะว่าไปเรื่องนี้ก็ไม่มีผลอะไรกับชีวิตฉันหรอก เพราะฉันยังเด็กเกินกว่าจะจำชื่อเดิมของประเทศได้ด้วยซ้ำ ดีเหมือนกันที่พ่อฉันเข้าโรงเรียนก็ได้ชื่อประเทศใหม่เลย ก็ชื่อเดียวกับชื่อที่ประเทศเราใช้อยู่ตอนนี้นั่นแหละ จะว่าไปไอ้ฉันมันก็แค่มดแค่ปลวก เจ้าใหญ่นายโตท่านว่าอะไร ฉันก็ต้องว่าตามท่านไป จะเกิดอะไรขึ้นก็ต้องก้มหน้ารับ อย่างความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกับชีวิตฉันอยู่บ้างก็ตอนที่หลวงท่านบังคับให้ชาวบ้านเลิกกินหมาก ทำเอาพ่อแม่ คนรอบตัวฉันกระวนกระวายอยู่ไม่ติดกันเป็นแถว ดีที่เรามีสวนของเราเอง ได้อาศัยแอบ ๆ ปลูกหมากปลูกพลูไว้กินเองบ้าง แล้วท่านยังห้ามมุ่งโจง ห้ามห่มผ้าแถบ ให้ใส่หมวกเวลาออกนอกบ้าน แต่ไอ้ฉันมันเด็กบ้านนอก ทำนาอยู่หนองมนนี่ก็ไม่ได้เอ็ดร้อนเท่าไรหะ มีอะไรก็ใส่ไปตามมีตามเกิด โปลิศไม่สนใจหรอก (หัวเราะน้อย ๆ)

เตี้ย(พิมพ์): ฉันเกิดหลังสงครามเลิกแล้วสี่ปี อย่งว่าละคะ ช่วงนั้นก็ทำมาหากินผืดเคืองหน่อย ถึงครอบครัวฉันจะมีห้องแถวเปิดเป็นร้านขายอาหารอยู่ในตลาด ฉันและพี่ ๆ น้อง ๆ ก็ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานในร้านกันทุกคน แต่พ่อแม่ไม่ได้สอนให้ฉันทำกับข้าวหรอกนะ คนโบราณบ้านเรานะไม่ได้ทำกับข้าวตามสูตรเป๊ะ ๆ ประเภทใส่แป้งข้าวเจ้าสองถ้วยตวง เติมน้ำมันอีกห้าช้อนโต๊ะ เหน้าปลาลงไปสามช้อนชานะ มีแต่ในรายการสอนทำอาหารเท่านั้นละคุณ ชีวิตจริงนะเหรอ? ก็กะ ๆ เอาสิคะ ใส่เน้นนิดโน้นหน่อย เหยาะเกลือหยิบมือหนึ่ง ใส่กะเพร่ากำมือหนึ่งก็ว่ากันไป ฉันก็เรียนรู้มาแบบนี้แหละ ไอ้ที่พ่อแม่จะจดสูตรให้ลูกหลานไว้เป็นมรดกกลับประจำตระกูล หรือจาระนัยหมดไส้หมดพุงเท่ากับข้าวจานนี้ใส่อะไร ใส่แค่ไหนนี่มันไม่มีอยู่จริงหรอก เรียนรู้แบบฉันนี่เขาเรียกว่าครูพักลักจำ รอคูรเปลอแล้วแอบขโมยไองคะ (ยิ้ม) ถ้าถามฉันว่าอาหารที่ทำขายหาเลี้ยงตัวเองอยู่ทุกวันนี้ใช้สูตรดั้งเดิมเก่าแก่ที่ตกทอดกัน

มาในครอบครัวหรือเปล่า? ฉันกลัวพูดเลยว่าไม่ใช่ (เจียบ) ตอนที่ยังเป็นเด็ก ฉันเคยเถียงกับแม่เรื่องรสชาติของน้ำจิ้มฮอยจ๊อว่าลูกค้าน่าจะชอบรสไหน ผลสุดท้ายเราสองคนแม่ลูกก็ต่างคนต่างทำ ต่างคนก็มั่นใจว่าของตัวเองอร่อย นั่นแหละ คำตอบที่ว่าอาหารจานเด็ดของฉันได้สูตรมาจากไหน (ยิ้มกว้าง) ทั้ง ๆ ที่ฉันเป็นผู้หญิง เป็นลูกสาว ทั้ง ๆ ที่ฉันช่วยงานในร้านมาตลอด แต่พอถึงเวลาที่ฉันต้องหาเลี้ยงตัวเอง พ่อแม่กลับไม่ได้ทำอะไรฉันเลย ตอนอายุยี่สิบห้า ฉันออกจากบ้านเดิมของพ่อแม่มาเริ่มต้นชีวิตด้วยตัวของตัวเอง

บ๊วย (มิลก์): พูดถึงเรื่องน้ำใจ ฉันว่านี่คือเหตุผลหนึ่งที่ป้ามาฉันตัดสินใจลงเรือมาเมืองไทย คนจีนเรารู้ว่าเมืองไทยนะอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว คนไทยยิ้มแย้ม ใจดี อยู่ที่แผ่นดินนี้เราไม่อดตายแน่ถ้าขยันเสียอย่าง ทั้ง ๆ ที่หม่าม้ากำลังท้องแก่ ป้าก็พามาที่กำลังท้องฉัน แล้วก็มีพี่ชายคนโตอีกคน หอบหิ้วกันจากเมืองจีนจะมาเมืองไทย แต่แล้วหม่าม้าก็คลอดฉันที่ท่าเรือนั้นแหละ (หัวเราะ) คนรุ่นฉันส่วนใหญ่เกิดที่บ้าน ที่อนามัย หรือถ้าอยู่ในเมือง มีเงินน้อยก็ไปโรงพยาบาล จะมีสักกี่คนกันที่เกิดที่ท่าเรือ แล้วถ้าจะพูดไปนะ ท่าเรือ ที่เกิดของฉันนะมันพลุกพล่าน จอแจ แดมมันยังต้องต้านกระแสคลื่น ทนกระแสลมที่ถ้าโถมกันเข้ามาตลอดเวลา เหมือนเป็นคำทำนายใจคะว่าชีวิตฉันที่กำลังเดินทางออกจากท่า ยังต้องฟันฝ่าคลื่น โต้กระแสลมไปอีกไกล กว่าที่จะถึงเวลาได้กลับไปเทียบท่าตรงไหน เมื่อไหร่ก็ไม่รู้

พร (ลูกยอ): ฉันร่ำร้อนไปหลายที่เพราะพ่อแม่เป็นผู้รับเหมา ทำงานก่อสร้าง มีเก้าแ่งเป็นคนส่งงานให้ พ่อแม่เลยอยู่ไม่ติดที่ มีงานที่ไหนก็ต้องย้ายไปอยู่ที่นั่น ดีที่ฉันยังมียาย ตอนเด็ก ๆ ฉันกับพี่สาวอยู่กับยายที่กรุงเทพฯ ยายเปิดร้านเล็ก ๆ ขายพวกหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฉันต้องตื่นตั้งแต่ตีสาม ถีบจักรยานไปส่งหนังสือพิมพ์ แล้วกลับมาช่วยยายจัดหนังสือพิมพ์ จัดนิตยสารส่งตามร้าน ทันได้ไปโรงเรียนแปดโมง ปิดเทอมที่พวกเราทุกคนถึงได้ย้ายไปอยู่ตามไซต์งานก่อสร้าง แล้วแต่ว่าตอนนั้นพ่อแม่ไปทำงานที่ไหน ฉันกับพี่สาวแล้วก็ย้ายเลยได้ไปเที่ยวทุกปิดเทอมแบบไม่เคยซ้ำกันซักที พอเปิดเทอมมาถ้าครูถามว่าปิดเทอมนี้คุณพ่อคุณแม่พาหนูไปเที่ยวไหนคะ? เล่าให้ครูฟังซิลูก พวกเพื่อน ๆ ฉันก็จะมีคำตอบซ้ำ ๆ กันอยู่ไม่กี่ที่หรอกคะ หนูไปเล่นน้ำทะเลมาคะ คุณแม่ซื้อที่ตักทรายอันใหม่ให้ด้วย ผมไปนอนเต็นท์ดูดาวบนดอยมาครับ คุณพ่อสอนผมก่อกองไฟด้วย ผมไปล่องแก่งมา เกือบตกน้ำแน่ะครับครู แต่คำตอบของฉันคือ หนูไปนอนบ้านพักตำรวจมาคะ ได้เล่นตำรวจจับผู้ร้ายกับลูกตำรวจตัวจริงด้วยคะ นั่นละ ปิดเทอมของฉัน ส่วนใหญ่พ่อแม่ฉันรับงานอยู่แถว ๆ ภาคกลางนี่ละ ยังดีที่ครอบครัวเราได้นอนในบ้านพักเพราะพ่อเป็นคนคุมงาน อย่างถ้าไปทำงานตามโรงเรียน เราก็ได้นอนบ้านพักครู ถ้าไปทำงานตามโรงพยาบาล เราก็จะได้นอนบ้านแม่บ้าน บ้านพนักงาน เห็นมั้ยล่ะคะว่าบ้านพักตากอากาศของฉันเด็ด ๆ ทุกที่?

หนู (ลิลลี่): ชีวิตฉันไม่มีใคร ที่สุดแล้วก็เหมือนอยู่ตัวคนเดียวแท้ ๆ โชคดีนะที่ฉันเป็นคนคิดเองทำเองมาตั้งแต่เด็ก อย่างเรื่องเรียนนี่ฉันก็เป็นคนตัดสินใจเองว่าจะเลิกเรียนหนังสือ ที่จริงตอนเรียนก็

ตก ๆ หล่น ๆ เรียง ๆ หยุด ๆ มาตลอดแหละ แต่ครูก็ใจดีให้วุฒิปอสี่มาตามเกณฑ์ที่เขาบังคับสมัยนั้น เอาเป็นว่าฉันอ่านแทบไม่ออกเขียนก็แทบไม่ได้แล้วกันค่ะ ก็ตอนนั้นต้องช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน ฉันเกิดมาอาภัพเพราะเป็นลูกที่พ่อแม่ไม่รัก (เจียบ) ฉันเป็นลูกคนที่สี่แต่เป็นลูกสาวคนโตค่ะ พ่อมีเชื้อจีนส่วนแม่นะเป็นไทย พ่อเป็นช่างตัดผม ส่วนแม่ก็ขายของตามงานวัด ไม่แน่มันนอนค่ะว่าขายอะไร เปลี่ยนไปเรื่อยตามแต่จะเห็นว่าช่วงนั้นอะไรน่าจะขายดี อย่างข้าวแกงหรืออ้อยควั่น ฉันเห็นว่าแม่ขายอยู่คนเดียวเลยอยากช่วยแม่ พ่อทำอ้อยจ้อให้ฉันเดินขาย ขายกล้วยฉาบ ข้าวหลาม โอเลี้ยงตามท่ารถเมล์ ท่ารถสองแถว ฉันทำมาแล้วทั้งนั้น ฉันเป็นคนที่ไม่เคยได้อะไรมาง่าย ๆ หรอกค่ะ อย่างที่เค้าวากันว่าให้ด้วยความเสนหานี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลยในชีวิตฉัน อยากได้อะไรฉันต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อทั้งนั้น อย่างตอนเจ็ดแปดขวบ ฉันอยากกินขนมตามประสาเด็ก แต่แม่ไม่มีเงินให้ ฉันเลยต้องปั่นจักรยานออกैयाหาเศษเหล็กตามกองขยะแล้วรวบรวมเอาไปขาย โชคดีของฉันคือแถวบ้านเป็นอู่ทำรถหลายแห่ง ฉันเลยเป็นเด็กที่มีขนมกินไม่เคยขาด (ยิ้ม)

ดีด (เต้): ฉันโชคดีที่ไม่เคยอดอยากเพราะที่บ้านเป็นสวนตาล เลยหาของเก็บกินเอาจากในสวนนั้นแหละ พ่อแม่ฉันทำน้ำตาลขาย แล้วยังมีที่ให้เขาเช่าทำนาอีกนิดหน่อย ได้ค่าเช่าเป็นข้าวที่เขาปลูกนั้นแหละ แต่พ่อแม่มีลูกตั้งเก้าคน จะพอกินได้ยังไงละคะคุณก็ เราต้องซื้อข้าวสารเพิ่มค่ะ ข้าวสมัยก่อนนะไม่เหมือนเดี๋ยวนี้อรอกนะ มีแต่ข้าวแข็ง ๆ ข้าวหอมมะลิเป็นยังไงไม่รู้จักอรอก ตอนเป็นเด็กฉันมีหน้าที่ช่วยพ่อล้างกระบอกไม้ไผ่ใส่น้ำตาล ล้างเสร็จก็เอากระบอกไปเผาในเตาไฟทำด้วยดินเหนียวที่ก่อกันเอง ที่ต้องเผาเพราะถ้าปล่อยให้แห้งเอง กระบอกจะขึ้นน้ำตาลที่รองได้จะออกเปรี้ยว ขายไม่ได้ราคาค่ะ ฉันได้เรียนหนังสือถึงอายุสิบเอ็ด จบปอสี่ก็ต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน ใจนะอยากเรียนต่อนะ ฉันชอบเรียนหนังสือมาก แต่ทำไ้ได้สมัยเรียนนะเวลาฉันบอกแม่ว่า แม่จำ อาทิตย์หน้าจะสอบไล่แล้ว หนูยังไม่ได้ซื้อหนังสือเลย เชื้อมัยคะ พ่อแม่หาเงินมาให้ฉันทันได้ซื้อหนังสือก่อนสอบทุกครั้ง ไม่รู้ว่าทำไ้ยังไงสิคะ (เจียบ) ฉันรู้ว่าถ้าแม่มีเงิน แม่ต้องให้ฉันเรียนต่อแน่นอน

บ๊วย: ฉันไม่เคยได้เรียนหนังสือหนึ่งหากับใครเค้าหรอกเพราะต้องช่วยป้ามาทำงานหาเงินนี้แหละ ถ้าฉันไปเรียนหนังสือ ที่บ้านก็ขาดรายได้ ตอนนั้นป้ามามีลูกหกคนแล้ว น้องสาวของฉันเป็นเด็กคนเดียวในบ้านที่ได้เข้าโรงเรียน เพราะอะไรนะหรอกคะ? (ยิ้ม) น้องถูกตำรวจจับค่ะ (ยิ้มกว้าง) สมัยนั้นตำรวจไล่จับเด็กที่อายุถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียนแล้วแต่ไม่ได้ไปเรียน น้องสาวฉันวิ่งหนีตำรวจไม่ทันเลยถูกจับไปโรงเรียน ส่วนฉันรอดเพราะหม่ามาเอาตัวไปซ่อนในไร่อ้อย ตอนนั้นฉันพออ่านออกเขียนได้บ้าง นับเลขก็เป็นนะคะ หัดเอาเองทั้งนั้นแหละค่ะ

มีความเจียบ ทุกคนคิดตามตัวละครที่ตัวเองเล่น

ลูกขอ: ไม่ธรรมดาเลยสักคนนะคะ

- มิลก์:** คิดเหมือนกัน เล่นแล้วรู้สึกทุกทีว่าชีวิตแม่ค้าทุกคนครบทุกรสจริง ๆ แต่มีลก์ว่าแปลกตรงที่เราไม่ต้องพยายามเล่นอะไรเยอะแยะ แค่พูดออกมาอย่างจริงจังเท่านั้นเอง
- พิมพ์:** ก็นี่ไงที่เค้าว่าการแสดงที่ดีคือการไม่แสดงอะไรเลย
- นัจ:** อืม ปัญหาของพินัจคือรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าชีวิตที่ไม่ธรรมดาของแม่ค้านี้แหละที่ไกลตัวเรา อย่างเรื่องของแม่ नियมที่พินัจเล่น คิดคุณนะ ชีวิตคุณอายุอายุ 80 กว่าจะมีอะไรเหมือนพินัจได้ไง พินัจเลยต้องพยายามหาสิ่งที่พินัจมีเหมือนแม่ नियม แล้วเอามาเทียบกัน แต่ปัญหาคือจะเอาอะไรมาเทียบกับอะไรนี่ละ
- พิมพ์:** พิมพ์ว่าสำหรับนัจไม่เห็นยากเลย (แอบล้อเลียนนัจ)
- เต้:** (ไกล่เกลี่ยแต่ตั้งใจไม่ช่วยให้ดีขึ้น) ถ้าหาไม่ได้ เราลองใช้จินตนาการ สมมุติเอาได้มัย
- ลิลลี่:** (ชื่อ ๆ) บทพินัจของลิลลี่ไม่มีตรงไหนที่เหมือนลิลลี่เลย เวลาเล่นเลยต้องใช้จินตนาการช่วยเยอะเลย
- ลูกยอ:** งั้นลองใช้จินตนาการ ลองสมมุติดู แล้วเดี๋ยวค่อยมาแชร์กันนะคะว่าแต่ละคนทำยังไงกันบ้าง
- ทุกคนเข้าประจำที่ *นัจส่งสัญญาณให้แสง แสงเปลี่ยนเป็นไฟสีเหลือง 5 วงส่องที่นักแสดง ลูกยอเดินไปนั่งข้างเวที เห็นลูกยอล่าง ๆ*
- नियม:** ความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดในชีวิตฉันก็คือตอนเกิดสงคราม ฉันโตพอจำความได้แล้ว สิบกว่าขวบ ตอนนั้นชีวิตก็ลำบากหน่อยละคะ คนจน ๆ อยู่แล้วอย่างครอบครัวฉันก็ยิ่งหากินฝืดเคือง ดีที่เรายังมีที่ดิน ปลุกข้าวหาปลากินไปตามเรื่อง แต่เสื้อผ้านี้หายากมากนะ ขาดก็ต้องปะแล้วปะอีก ตอนกลางคืนก็ต้องพร่างไฟเพราะกลัวว่าถ้าพวกมันเห็นแสงไฟแล้วมันจะทิ้งระเบิดตุ้มลงมาจากเรือบิน รู้จักมัยละคะ? พร่างไฟ พูดให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือหาผ้ามาคลุมตะเกียงน้ำมันก๊าดไว้ให้แสงไฟมันสลัว ๆ หน่อย ตอนสงครามก็ลำบากเหมือนกันทุกคนละคะ ชาวบ้านตาดำ ๆ อย่างเราไม่ได้ไปทะเลาะอะไรกับใครเขาก็ต้องพลอยฟ้าพลอยฝนไปด้วย พี่พอง พี่ชายคนที่สี่ของฉันไงคะ ไม่ได้เป็นทหารกับใครเขาหรอก ตอนนั้นพี่พองไปทำงานเดินเรือที่สัดหีบ ออกเรือไปกับเพื่อน ไปกินสามคน แล้วเกิดนึกยังงั้นขึ้นมาไม่รู้ ใจดีไปรับทหารญี่ปุ่นขึ้นเรือมาสองคน ที่เขาชอบพูดกันนั้ใจคะว่าคนไทยใจดี รับพวกญี่ปุ่นขึ้นเรือมาแล้วก็พูดกันไม่รู้เรื่องหรอกนะ พี่พองเลยถูกยิงตายเพราะญี่ปุ่นคงเข้าใจผิดว่าคนไทยใจดีพวกนี้หวังดีประสังคราย ญี่ปุ่นบอกจะไปสีซัง คนไทยพาไปเกาะช้าง (เงียบ) ฉันรู้ได้ยังไงนะเธอ? พี่พองไม่ได้มาเข้าฝันฉันหรอก แต่มีเพื่อนเขาคนนึงรอดตายเพราะกระโดดน้ำหนีมาได้ โชคยังดีอยู่นะที่เอาศพพี่พองกลับมาทำพิธีได้ คุณรู้มัย จากงานบวชที่ครอบครัวเราเตรียมไว้ให้กลายเป็นงานศพแทน ที่เขาว่ากันว่าคนจะบวชให้ระว่างอันตรายนี้อาจจะจริงนะ แม่ฉันเสียใจ

มาก มากจนอยู่ ๆ ก็ก้าวขาไม่ออก แล้วเลยเดินไม่ได้ ต้องรักษาหมอกกลางบ้านกันอยู่นาน ฉันเองก็สนิทกับพี่พองนะ พี่ฉันทำผิดอะไรตรงไหนหรือคะ? เขาเป็นคนใจดีมีน้ำใจแท้ ๆ (เจียบ)

บ๊วย:

ตอนยังเด็กมาก ฉันเคยถูกป้ามาจับมัดขังเดี่ยวอยู่ในบ้านพักคนงาน พอถึงเวลาพักเที่ยง หม่าม้าก็จะรีบกลับมาให้ฉันกินนม ก็พอเรือจากเมืองจินมาขึ้นฝั่ง ป้าม้าก็พาฉันกับพี่ชายตระเวนรับจ้างเป็นคนงานตามไร่อ้อยไร่มันแลงที่อยู่ทีกิน เงินเดือนนะไม่ได้หรอกคะ ลูกยังเล็กไม่มีคนช่วยเลี้ยงก็ต้องหอบหิ้วกันไป พี่ชายฉันได้สักสามสี่ชวบกก็ปุ่เสื่อให้นั่งเล่นดินเล่นทรายไปตามประสา โดนนายคุต่าสารพัดก็ต้องอดทนเพราะไม่มีทางไป ต้องขอให้เค้าเห็นใจ ให้เค้าเมตตาว่ามีลูกเล็กสองคน ขอข้าวต้มเพิ่มอีกซักชามเถอะนาย จะเอาไปป้อนลูก โธ่ นั้นขอแต่น้ำข้าวก็ได้ ให้มันชดรองท้องกันไปก่อน นายแจกข้าวต้มให้ม้อละสองชามคะ เรามีกันสี่คนจะไปพอกินอะไร พี่ชายฉันพอกินข้าวได้บ้างแล้วละตอนนั้น ส่วนฉันยังเล็กมากกินได้แต่น้ำข้าวต้ม เมื่อคืนฉันดูทีวี เขาว่าเวลาหุงข้าวอย่าเทน้ำทิ้งเพราะน้ำข้าวเป็นของดีมีวิตามินเยอะ แต่คนสมัยนี้หุงข้าวเสียบปลั๊กกันทั้งนั้น จะเอาน้ำข้าวมาจากไหนละ จะว่าไปฉันเป็นเด็กมีบุญนะคะ เพราะน้ำใจของคนไทยแท้ ๆ เลยคะคุณ ฉันถึงได้กินของดีมีวิตามินพรตั้งแต่เด็ก

ดีดี:

ฉันชอบกินผัดผักกับน้ำมันปลา ๆ ของโปรดคือมะเขือทุกชนิด ถั่วฝักยาวนี่ชอบมาก ตอนอายุสิบเอ็ดขวบฉันลาออกจากโรงเรียน เดินหาบของไปขายหน้าศาลเจ้าแม่เขาสามมุข ฉันต้องเดินไปเดินกลับจากบ้านวันละสิบโล ผ่านที่นา ผ่านป่าแสม พื้นมันเป็นขี้เลน ตรงที่มีแอ่งน้ำก็มีไม้กระดานแผ่นเดียวทอดให้เดินข้ามไปแทนสะพาน (หยุดรวบรวมกำลังใจแล้วลองเดินทรงตัวบนไม้กระดานแผ่นเดียว) ฉันต้องหาบกระบุงใส่น้ำตาลสด แล้วมีน้ำแข็งอีกกระตักนี้ ข้ามสะพานไป (ลงจากสะพาน) ระหว่างทางฉันชอบเก็บหอยจู้บแจงที่มีอยู่เยอะเยอะในป่าไปให้แม่แกงใส่ใบครามให้กิน อร่อยมากเลยคะ พี่ชายฉันก็หาปูทะเลเก่งนะ แค่แยงลงไปในรูปูก็ได้ปูมาแกงกินแล้วคะ ถึงได้บอกไ้คะว่าสมัยก่อนรายจ่ายน้อย คนไม่ค่อยต้องใช้เงิน ถ้าไม่ได้คิดอยากได้นุ่นได้นี้ ก็พอเก็บเงินได้บ้างแหละ ส่วนพวกของกินนะหาได้รอบตัวคะ

เตี้ย:

ตอนเป็นเด็กชีวิตฉันไม่ขัดสนนักหนาหรือ ตกเย็นกลับจากโรงเรียนก็ช่วยพ่อแมรินเหล้าขาวขาย แล้วอยู่ ๆ ชีวิตฉันก็เดินมาถึงทางแยกใหญ่ ทุกวันนี้ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ ฉันอาจจะไม่เลือกเดินเส้นทางสายนี้ได้ (เจียบ) ฉันเจอเขาเพราะเขามาเที่ยวที่บ้านประจำ เขาเป็นรุ่นพี่ที่โรงเรียน ฉันรู้ว่าเขามีแฟนอยู่แล้ว ฉันเองก็มีแฟนของฉัน เขามาอยู่บ้านฉันทั้งวัน มากิน มาส่งเสียงโหวกเหวกโวยวาย นี่พูดตรง ๆ นะว่าฉันไม่สน ก็เขาไม่หล่อ พูดจาก็ไม่เข้าหู ทุกวันนี้ฉันก็ไม่รู้เหมือนกันว่าฉันชอบเขาตรงไหน ชอบเขาหรือเปล่านั้นไม่รู้ บอกไม่ถูก ฉันพูดได้แต่ว่าเขาโชคดีที่ได้ฉันเป็นเมีย แต่ฉันนะโชคร้าย นี่ที่บ้านเขาพูดเองเลยนะ แล้วที่แย่ที่สุดคืออะไรรู้มั๊ยคะ? ทั้งหมดนี้ฉันมารู้หลังจากแต่งงานอยู่กับเขาแล้ว เอาเถอะ ถ้าพูดกันอย่างเป็นกลางนะ ฉันว่าเพราะชีวิตเขาอยู่มาสบาย ๆ ไม่เคยต้องดิ้นรนอะไร เขาเป็นลูกคนเล็ก ที่บ้านมีโรงงานกินกงสี ไร่ฉันนี่สิคะ พอแต่งงานกับเขาก็ต้องออกจากบ้านมาสร้างครอบครัวของตัวเอง ต้อง

หาเช่าร้าน หาอาชีพที่จะเลี้ยงครอบครัวได้ จะบอกอะไรให้อย่างนะคุณ การมีผัวก็เหมือนกับการซื้อหอยนั้นแหละ มีตัวเลือกเยอะแยะ เอาตัวไหนดีนะ? เอ้า พอเลือกได้แล้วเราก็มีความหวังสิ กว่าจะถึงวันหอยออก เราก็ยังหวังอยู่นั้น แต่พอรู้ผลแน่ ๆ เท่านั้นแหละ คุณเอี้ยมีอยู่แค่สองอย่าง ถูก ได้รางวัล กับถูกกินเรียบค่ะ

หนู: อย่างฉันนี่เรียกว่าเสียหมดตัวค่ะ จนอยากคว่ำกระดาน ชุดหลุมฝัง แล้วเอาข้างมากกระต๊อบให้มิด เพราะดันอุตริมีจุดเริ่มต้นไม่เหมือนชาวบ้านเค้าแน่ ๆ ชีวิตถึงเป็นแบบนี้ เรื่องของฉันเริ่มขึ้นในคืนพระจันทร์เป็นใจ วันวิสาขบูชาค่ะคุณ ฉันเพิ่งสิบเจ็ดเอง คืนนั้นฉันตั้งใจจะไปเวียนเทียน แต่กลับไปเจอเขาที่วัด เขาเป็นเพื่อนกับพี่ชายฉันเอง อายุมากกว่าฉันแค่ปีเดียว เขาเป็นนักเลงหัวไม้ที่เคยเป็นเด็กวัดมาก่อน รูปหล่อหน้าเข้มมาดแมน เขาแอบชอบฉันแต่ฉันไม่รู้ตัว นี่ฉันไม่รู้ตัว จริง ๆ นะ ไม่ได้แกล้งใส่ชื่อแบบนางเอกหนัง ก็ฉันซึ่กับพวกผู้ชายลูกค้ายี่ห้อทำผมของพ่อ ซึ่กันจนไม่เคยคิดอยากมีแฟนเพราะฉันรู้จักสันดานผู้ชายนะ แต่เรื่องยังงี้ยิ่งหนียิ่งเจอค่ะ คืนนั้นเขาออกอุบายหลอกฉันว่าแม่กำลังมาลากตัวฉันกลับบ้าน ก็ฉันออกจากบ้านมาเที่ยวค้ามีดไ้คะ อารามกลัวแม่ฉันเลยโดดซ้อนท้ายจักรยานหนีแม่ไปกับเขาค่ะ (หัวเราะ)

ดีดี: คนเราต้องหัดมองไกล ๆ มองทะลุให้ถึงวันข้างหน้าค่ะ อย่างฉันนี่ก็เคยคิดหาทางว่าทำยังไงถึงจะมีเงินเยอะขึ้น จะขอพรจากเจ้าแม่เหาะ? อืม ลองคิดหาของมาขายให้มากขึ้นดูก่อนแล้วกัน ฉันเลยเอาอ้อยควั่น เอาถั่วลิสงมาขาย แล้วก็เอาขนุนมาแกะขาย ขนุนนี่ขายดีนะค่ะ ได้ห้าบาทนี่ถือว่าเยอะ ถ้าได้สิบบาทนี่ถือว่าวันนั้นโชคดีมาก ฉันขายจนเก็บเงินซื้อจักรยานได้ค่ะ พอได้จักรยานทีนี้ก็ขนของมาขายได้เยอะขึ้น หาบนะเหาะ ไม่ต้องหอบไปหอบมาให้พระพุทธรังหรือค่ะ ฉันเอาหีบฝักชาวบ้านแฉนั้นไว้ ตัวเองก็ขี่จักรยานมาถึงเขาสามมูขเร็วขึ้นด้วย ขายไปขายมา ขนุนนี่มันหมุนสมชื่อจริง ๆ นะคุณ ฉันเก็บเงินได้เจ็ดพันเลยเอาไปซื้อรถเครื่องมือสอง ทีนี้เลยสบายขึ้น ไม่ต้องถีบจักรยานให้เหนื่อยอีก

บ๊วย: ความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิตของฉันแล้มาด้วยหยาดน้ำตาของหม่าม้า มันเป็นความทรงจำแรก ๆ ในชีวิตที่ฉันจำได้ไม่มีวันลืมเพราะทุกอย่างชัดเจน ทั้งภาพ ทั้งบรรยากาศ ทั้งคำพูด มันฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของฉันเหมือนเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวานนี้เอง ตอนนั้นฉันได้เจ็ดแปดขวบ ป้าม้ามีลูกหลายคนแล้ว ครอบครัวฉันย้ายไปอยู่หนองน้ำเขียว ที่บ้านบึงนะค่ะ พอดีมีญาติ ๆ กันเห็นครอบครัวเราลำบาก เขาสงสารอยากให้ตั้งตัวได้แล้วแนะนำให้มาทำงานกับหลงจู๊ หลงจู๊คนนี้เป็นเจ้าของที่ดินที่จ้างป้าม้าฉันให้ทำงานในไร่ ให้เราปลูกอ้อย ตัดอ้อย ถอนถั่ว แล้วให้เอาไปขายเก็บกินกันไปเอง ทำไปกินไปใช้จ่ายไปวัน ๆ พอถึงปีก็มาเคลียร์หนี้สินกันที (ยิ้มน้อย ๆ) ผลปรากฏว่าหลงจู๊บอกว่าเราเป็นหนี้เขาทุกปี แล้ววันหนึ่งหม่าม้าก็อยากให้ลูก ๆ ได้กินของดี ๆ หน่อย ม้าเลยจูงฉันไปขอเงินพิเศษจากหลงจู๊จะไปซื้อน้ำมัน

หมามาตัดผักให้ลูกกิน ม้าดูดฉันให้นั่งลงกับพื้น แล้วม้าก็โดนเขาถีบอกจนหายใจ (เจียบ) หมดน้ำตาของหมาม้า วันนั้นฉันบอกหมาม้าว่าฉันจะไม่มีวันให้หมาม้าล่าบากอีกเลย

หนู: แม่ของเขาไม่ชอบฉันเลยเพราะแกอยากได้คนรวยมาเป็นสะใภ้ ไม่ใช่ลูกสะใภ้จนพอ ๆ กันกับ ลูกชายรูปหล่อของแกอย่างฉันหรอกค่ะ ฉันเคยแอบหนีกลับบ้านหลายครั้งเพราะฉันก็ ไม่ได้อยากอยู่กับเขา แต่เขาก็มาตามกลับไปทุกครั้ง จนพ่อแม่ฉันยื่นคำขาดให้เขาพาผู้ใหญ่มา จัดการให้เรียบร้อย ธรรมเนียมที่ชาวบ้านทำกันต่อ ๆ มาถ้าเกิดเรื่องทำนองนี้ก็คือฝ่ายผู้ชาย ต้องมาขอขมาพ่อแม่ผู้หญิง ไม่งั้นเรามองหน้าใครไม่ได้เพราะสังคมมันแคบชนิดเดียว รู้มั๊ยคะ ว่าเขาจัดการเรื่องนี้ยังไง? พ่อฉันอยู่กับเขาได้สักเดือนนึง เขาก็ไปขโมยจักรยานของเด็ก นักศึกษาในมหาวิทยาลัยแถวบ้านเอาไปขาย ได้มาสามร้อย แล้วเขาก็เอาเงินสามร้อยบาทนั้น มาซื้อของมาขอขมาพ่อแม่ฉัน นั่นละ สามร้อยบาทกับจุดเริ่มต้นชีวิตคู่ของฉันล่ะคะ

นิยม: สังคมสมัยนั้นเป็นสังคมเล็ก ๆ ชาวบ้านรู้จักกันหมด ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ฉันใกล้ชิดกับเขา เพราะไปช่วยเขาแรงงานในที่นาของเพื่อนบ้าน เคยดูเต็นท์กำร่าเคียวมั๊ยคุณ? ระเบิดนั้นเค้า ทำมาสวย ๆ เลียนแบบชีวิตพวกเราชาวนา ทำงานกันไปก็คุยกันไปพอเพลิน ๆ นั่นล่ะคะ โอกาสที่ทำให้หนุ่มสาวได้ใกล้ชิดกัน ไอ้ที่จะมาคบหาดูใจ ไปเที่ยวหัวทักกันชีวิตถึงไหนถึงกัน เหมือนหนุ่มสาวสมัยนี้นะไม่มีทาง

ดีดี: ตอนอายุสิบเก้า ฉันเคยมีผู้ชายมาขอขมาสองคนพร้อมกันเลยนะคะ คนหนึ่งเป็นเจ้าของเรือ คนนี้ ชี้เต๊ะ ไม่ค่อยพูด อีกคนเป็นลูกจ้างเรือ เป็นคนไทย คนนี้พูดเก่ง คุยสนุก ฉันว่าคุณตาได้อยู่ แล้วล่ะคะว่าผู้หญิงน่าจะชอบคนไหน ลูกคะ ฉันเลือกคนที่สอง เราคบกันอยู่สามปี เวลาคุย กันนี่นั่งห่างกันเป็นวา อ้าว แล้วจับกันยังไงนะหรือคะ? ก็แค่เขียนจดหมายหากันมั่งนิดหน่อย พอได้ชื่นใจ แล้ววันนึงเขาก็บอกฉันว่าที่ต้องไปเกณฑ์ทหาร น้องไม่ต้องกลัวนะ พี่จะให้ผู้ใหญ่ มาขออน้องไว้ก่อน เหมือนในละครวิทยุคุณะนี่ลีลาคนที่ฉันฟังประจำเป๊ียบเลย (เจียบนิด เดียว) ยังไงล่ะคะ? นางเอกอย่างฉันควรตอบพี่เค้ายังไง? ตอนนั้นฉันคิดว่าฉันยังเด็กไป หน่อย รอซักยี่สิบห้าแล้วกันค่อยแต่ง พอคิดได้ ฉันเลยกระมิดกระเมี้ยนบอกพี่เค้าไปว่าน้อง นับถือพี่อย่างพี่ชายค่ะ (เจียบ) ตั้งแต่วันนั้นจนถึงเดี๋ยวนี้ ฉันยังไม่เคยเจอเขาอีกเลย

นั่งทำสัญญาณให้ไฟเปลี่ยนเป็นไฟ area ทุกคนเดินออกจากที่ของตัวเอง

เต้: ขอเต้พูดคนแรกเลยนะ บทที่ติดของเต้ทั้งเหมือนและทั้งต่างจากตัวเต้มาก

ลูกขอ: ในฐานะที่เราเป็นสายรหัสกัน ยอรู้คะว่าเหมือนและต่างตรงไหน ชีวิตจริงพี่เต้ช่วยตายายชาย ของตั้งแต่เด็ก เหมือนบทที่ติดที่พี่เต้เล่นเลย ต่างกันแค่พี่ติดขายน้ำตาลสด แต่พี่เต้ขายน้ำ เต้าหู้ค่ะ

- เต้:** สมแล้วที่เป็นน้องสาวพี่ (หยอกลูกยอ) มีอย่างหนึ่งที่เหมือนกันมาก ๆ คือพี่เต้อยากรวย ในหัวนี้คิดหาทางให้ตัวเองมีเงินใช้สบาย ๆ ตลอดเลย ที่สำคัญคืออยากให้ตายายสบาย วันไหนที่เต้ต้องตื่นเช้ามีตมาช่วยขายน้ำเต้าหู้นะ เอาดี ๆ คือง่วงตาจะปิด แต่ที่ทำเพราะรักตารักยายอย่างเดียวเลย
- มิลก์:** จะว่ามิลก์สาระแนก็ยอม แต่อยากรู้ว่าตรงที่พี่ตี๊ดเค้ามี... แต่พี่เต้ไม่เคยมี...เรื่องนั้นนะ เวลาเล่นพี่เต้จินตนาการยังไงหรือ บอกหน่อยสิ
- นัจ:** เออ บอกสิเต้ พี่นัจจะได้เอาไปใช้บ้าง
- เต้:** พี่นัจจะเอาไปใช้ในชีวิตจริงหรือ อ้อ อ้อ ไม่มีแฟนเหมือนกัน (หัวเราะ) จริง ๆ เต้ไม่ซีเรียสนะ แค่หาหนิตึงเวลามองพระจันทร์เต็มดวง (หัวเราะเสียงดัง) บอกให้ก็ได้ เต้เคยมีคนที่เต้ปิ้งใช้มัยละ เวลาเล่นถึงตอนพี่ตี๊ดมีคนมาชอบ หน้าเค้าของเต้ก็ลอยมาวิบ ๆ แล้วเต้ก็คิดถึงความรู้สึกตัวเองตอนที่เต้กรี๊ดเค้า ตอนเค้าแหวกคนเดินมาหา ตอนเค้าสบตาเต้ตลอดตอนที่เค้าพูดเรื่องลมฟ้าอากาศกับเต้ โอ้ย ละลาย
- นัจ:** ละลายเลยหรือ (ถอนใจ) เอ้อ พอนึกออกนะ แต่ไม่รู้ว่าถ้าพี่นัจต้องเล่นบพที่มีคนมาจีบนี้จะเล่นได้มัย จะรู้สึกได้จริงหรือเปล่า ตินะที่บพเมนิมตอนมีแฟนไม่หวิวหว่า พี่นัจเลยรอดตัวไป เออ จีบกันหรือเปล่าก็ไม่รู้ หนุ่มสาวสมัยก่อนนะ
- ลิลลี่:** ลีวาก็ตามยุคตามสมัยนั้นแหละ สาวเปรี้ยวสมัยโน้นก็นับว่าเปรี้ยวในสมัยแค่นั้นแหละ เอามาเทียบกันไม่ได้ แต่ลีวาก็พี่หนูของลีนี่เซ็ดฟันนะ
- ลูกยอ:** จริง (ซุนิวโป้ง) ขอย้อนกลับไปทีเรื่องที่เราเหมือนกันกับตัวละครที่เราเล่นอีกหน่อย ตอนนั้นดู พี่ ๆ ยอเลยคิดว่าชีวิตยอเหมือนพี่พรตรงที่พ่อแม่ที่เค้าต้องทิ้งลูกไปทำงานก่อสร้าง พี่พรเลยต้องอยู่กับยาย ส่วนพ่อแม่ยอต้องไปทำงานในสวน ยอเลยต้องอยู่กับย่าเหมือนกัน อืมม ไม่ใช่แค่จับคู่ว่ามีอะไรเหมือนกันบ้างนะ ที่สำคัญคือความรู้สึกที่เรามีร่วมกับตัวละครที่เราเล่นต่างหาก ยอก็เป็นหลานย่า ย่าเป็นคนตั้งชื่อน้องลูกยอให้เลยนะ
- มิลก์:** เริดอะ มิลก์ไม่มีอะไรเหมือนเจ๊บ๊วยที่มิลก์เล่นเลย เห็นหน้ายังงี้แต่มิลก์ไม่ได้มาจากเมืองจีนนะ (เบิ่งตาโต ยิ้มหวาน) แต่มิลก์กลับไปเข้าใจความรู้สึกพี่ตี๊ดที่เค้าอยากเรียนต่อแล้วไม่ได้เรียน เพราะตัวมิลก์เองก็มารู้ทีหลังว่าพ่อเคยต้องไปกู้เงินมาจ่ายค่าเทอมให้ มิลก์เลยฮึดตั้งใจเรียน เอาให้คุ้มเงินหน่อย นี่ขนาดมิลก์รู้ทีหลัง ถ้าถึงขนาดต้องลุ้นค่าเทอมก่อนสอบแบบพี่ตี๊ด มิลก์ว่าทรมานใจน่าดู

- นัจ:** พี่นัจยังยืนยันเหมือนเดิมว่าเรื่องของแม่ नियมโกลตัวพี่นัจมาก อย่างตะกั่วตอนที่พูดถึงพี่ชายที่ตายตอนสงครามนะ พี่นัจเข้าใจนะ แต่ชีวิตจริงพี่นัจไม่เคยเสียคนโกลัซิดที่รักมาก ๆ เลยไม่แน่ใจว่าเวลาเล่าตรงนี้ ความรู้สึกสูญเสียมันต้องท่วมท้นแค่ไหน
- พิมพ์:** งั้นลองใช้จินตนาการแบบมนตร์สมมุติดูสิเนจ สมมุติว่า ถ้า จุด จุด จุด นัจเลือกใครสักคนที่นัจรัก สมมุติว่าเค้ากำลังจะจากไป นัจจะไม่ได้เห็นหน้าเค้าอีกเลยชั่วชีวิต นัจว่าตัวเองจะรู้สึกยังไง
- เต้:** ถ้าพี่นัจไม่ยอมเอาความสูญเสียที่เคยรู้สึกจริงมาขยายให้มันใหญ่ขึ้น อย่างตอนแม่วตาย แล้วสมมุติว่าถ้ามันเป็นคนโกลัซิด พี่นัจก็ลองจินตนาการถึงวันสุดท้าย โอกาสสุดท้ายที่พี่นัจจะได้ลาคนที่พี่นัจรักสิคะ มีเวลาไม่มากที่จะได้ลากัน แล้วจากกันคราวนี้จะไม่มีความได้เจอกันอีกเลย
- นัจ:** แค่คิดตามก็แยละ เออ เตี่ยพี่นัจลองดู
- มิลก์:** ของมิลก์เวลาเล่นตรงช่วงนี้ มิลก์ทั้งสมมุติทั้งเทียบกับชีวิตจริงของตัวเองคะ ของใครเป็นยังไงบ้าง มาแชร์กันนะ

มิลก์ส่งสัญญาณให้แสง ไฟส่องเป็นวงที่มีมิลก์คนเดียว คนอื่น ๆ ยืนรวมกัน เห็นลาง ๆ

- บ๊วย:** ตั้งแต่วันนั้น ฉันก็มุ่งมั่นทำงานสุดชีวิต วันรุ่งขึ้นฉันไปรับจ้างถอนถั่วลิสง ถอนต้นมันขึ้นมาแล้วจับมารวม ๆ กัน แล้วบิดให้เม็ดถั่วร่วงใส่หลัว วันแรกฉันได้เงินกลับมาให้หมาม้าสับห่าบาท เงินสับห่าบาทที่ฉันแลกมาด้วยเลือด ผิวบาง ๆ ของเด็กเจ็ดขวบนะคะ ม้าห้ามไม่ให้ฉันกลับไปทำงานอีกแต่ฉันก็กลับไป วันที่สองฉันได้เงินกลับมาให้หมาม้าแปดบาทเพราะมือยังระบมอยู่ (ยิ้ม) ฉันภูมิใจที่สุดที่หาเงินช่วยป้ามาได้ แล้วฉันก็ไปรับจ้างถอนมันสำปะหลัง มันสำปะหลังนะหัวใหญ่เลยเต็มหลัวเร็วกว่าถั่วลิสง แต่ก็ได้ค่าจ้างน้อยกว่า ทีนี้ฉันก็เอาเงินที่เก็บ ๆ ไว้ไปซื้ออ้อยมาปลูก เรามีที่ดินกับเขาด้วยนะเธอ ไม่มีหรอกคะ ก็ปลูกในที่ดินของหลงจู้คนนั้นนั่นแหละ (ยิ้ม) เลยพอเก็บเงินได้เยอะขึ้น ทีนี้เรามีญาติอีกคนนึงอยู่ที่อ่างศิลา เขาแนะนำให้เรามาเดินขายของที่หาดบางแสน สมัยนั้นมีคนมาเที่ยวเยอะนะคะ ครอบครัวเราเลยย้ายมาเช่าห้องแถวไม่อยู่ที่หนองมน ฉันเดินหาบอ้อยควั่น น้องสาวหาบถั่วลิสง ปะป้าหาบกล้วยเตี่ยขายที่ชายหาด ต่างคนต่างเดินแยก ๆ กันไป ฉันจำได้แม่นเลยว่าชีวิตช่วงนั้นมีความสุขมาก เดินขายของกันทั้งวัน พอตักเย็น ทุกคนก็กลับมาเจอกัน เอาเงินออกมากองรวมกันแล้วนับ แค่นั้นยังไม่พอ ฉันกับน้องยังไปรับหมวกที่เขาขายนัททองเที่ยวมาปัก ปักเป็นดอกไม้แบบหมวกชายหาดนะคะ เราพี่น้องก็ค่อย ๆ เก็บเงินกันไป
- เตี่ย:** ฉันนี่ล่ะที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหาเช่าร้านจะเปิดขายอาหารเพราะเป็นอาชีพเดียวที่ฉันรู้จักดีช่างแม่่ง ไม่เสียก็ได้ ถ้าได้ก็ไม่เสีย ฉันคิดของฉันแบบนี้ละ มันก็มหัศจรรย์ดีเหมือนกันนะว่า

ฉันหาเงินจากไหนมาแข่งร้าน น้ำของฉันคนนึงให้กู้เงินมาห้าพัน ฉันวิ่งหาเงินก้อนจากหลาย ๆ ทางเอามารวมกัน ตอนนั้นแข่งตึกกันทีก็หลายแสนอยู่นะ แล้วไงรู้มัยคะ? ฉันลุ้นแทบแย่ แต่เปิดร้านแรก ๆ ไม่มีคนเข้าร้าน ฉันแทบร้องไห้ ทำไงละทีนี้? ถ้าเงินไม่มา เราก็ต้องทำทุกทางไม่ให้เงินออกไป ต้องเน้นประหยัดคะ ประหยัดเรื่องของกิน ของใช้ ก็ตอนตั้งตัวนะทุกบาททุกสตางค์สำคัญมาก เรารู้อะไรคะว่าเดี๋ยวต้องจ่ายไอนั้นไอนี้ มีแต่จ่าย จ่าย จ่าย จนหน้ามืด ทำเอาฉันไม่กล้าใช้ของทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ หรือ ไปไหนก็ไม่ไป เก็บเงินลูกเดียวคะ

หนู: ฉันทำห่อหมกใส่รถเข็นไปขาย ตอนนั้นฉันจนมาก ใส่รองเท้าฟองน้ำข้างละสี่ ผ่าถุงก็ขาด ใส่เสื้อคอกระเช้ากระเตงลูกคนโตเดินขายของ ห่อหมกทะเลของฉันมีทั้งที่ใส่บายอ โหระพา ผักกาด กะหล่ำปลี ฉันหัดทำเอาเอง ชิมรสที่ชอบ ฉันเป็นคนรสมือดี ทำกับข้าวเก่งมาแต่ไหนแต่ไรเพราะเห็นแม่ทำ ความแก่นไม่กลัวใครตอนเด็ก ๆ ของฉันนี้จะว่าไปก็ดีเหมือนกันนะคะ ฉันชอบแอบดูพวกแม่ครัวที่ทำกับข้าวเยอะ ๆ เลี้ยงคนตามงานบวช งานบุญที่วัด บางทีพอเค้าเผล่อ ฉันก็แอบปรุงรสเอาตามที่ฉันชอบ ตอนขายห่อหมกฉันเคยถูกเจ้าของห้องแถวเอาน้ำหมากราดเพราะโกรธว่าฉันเข็นรถไปบังหน้าร้านเขา อ้าว ก็มีคนซื้อ กูก็ต้องจอดขายสิวะ ฉันเลยฮึดสู้ว่าสักวันฉันต้องมีร้านของตัวเองให้ได้ ห่อหมกของฉันขายดีมากจนเก็บเงินไปแข่งแข่งที่ตลาดได้ นั่นล่ะคะ ฉันถึงเริ่มลืมตาอ้าปากได้ วัน ๆ ต้องสั่งใบตองที่ละสามสี่ร้อยบาทมาทำกระทงใส่ห่อหมกนะคิดดู พออยู่ตัวแล้วฉันก็คิดหาทางให้เงินทองมันงอกเงย ฉันเลยเป็นคนแรก ๆ ที่คิดเอากาบบอยแมลงภู่มานำใส่ห่อหมกขาย มีคนมารับห่อหมกของฉันไปขายต่อด้วยนะ พูดแล้วจะหาว่าคุย ใคร ๆ ก็ติดใจห่อหมกของฉัน คุณชายฉันทศรียังมาให้เซลล์ชวนชิมไว้เลยคะ

ลูกยอส่งสัญญาณให้แสงเปลี่ยนกลับมาเป็นไฟส่องสว่างทั้งห้อง ทุกคนแยกย้ายหาที่นั่ง

ลูกยอ: ที่พี่มิลค์ต้องสมมุติเอาคือตอนที่เจ๊บ๊วยถอนถั่ว หาเงินให้แม่ไข่มั้ย

มิลค์: ใช่ ตอนถอนถั่วพี่มิลค์นี่ไม่ค่อยออกเพราะไม่เคยทำ จริง ๆ คือนึกภาพถั่วลิสงไม่ออกเกิดมาไม่เคยเห็นด้วยซ้ำ เลยต้องหารูปมาดู แล้วลองจินตนาการว่าเวลาจับถั่วแล้วบิดจะรู้สึกยังไง แต่มีช่วงที่มิลค์เข้าใจมาก ๆ คือตอนที่เจ๊บ๊วยเดินขายของที่ชายหาดกับพ่อแล้วก็พี่ ๆ น้อง ๆ ลำบากแต่มีความสุข เพราะคล้ายกับชีวิตจริงมิลค์เลย ตอนมิลค์เด็ก ๆ อยู่ต่างจังหวัด แม่ยังไม่มียอเตอร์ไซด์ เวลาแม่จะพาพี่เนยกับมิลค์ไปเที่ยวในเมือง ต้องเดินตั้งสี่กิโล สามคนแม่ลูกเดินไปรอรถเมล์ แต่เป็นสี่กิโลที่มิลค์มีความสุขมาก ๆ เลย

พิมพ์: มีอยู่วันที่พิมพ์กำลังท้อว่าลูกค้าที่สั่งของลืดยกเลิก กำลังเคืองว่าเอาไงดี แล้วเย็นวันนั้นพิมพ์ก็มาซอมละครเรานี้แหละ ตอนที่เล่นเป็นพี่เตี้ยอยู่ดี ๆ ก็น้ำตาซึมเองเพราะรู้สึกว่ามีเพื่อนที่สู้ไปด้วยกัน พี่เตี้ยเค้าทำอะไรด้วยตัวเองทุกอย่าง สร้างเนื้อสร้างตัวมาด้วยตัวเองจนประสบความสำเร็จ คอยคุณะ สักวันพิมพ์จะเป็นแบบพี่เตี้ยให้ได้

ลิลลี่: ลีก็เข้าใจความภูมิใจที่เราทำอะไรด้วยตัวเอง อย่างลีชอบวาดรูป ลีก็หัดเอาเอง ไม่เคยไปเรียนที่ไหนหรอก ลีก็ภาพบุคคลที่ทำทางเอาไว้ในหัวแล้วลองวาดออกมา เหมือนพี่หนูที่เค้าหัดทำกับข้าวเอง ชิมเองว่ามันอร่อยหรือยัง

ลูกยอ: แสดงว่าถึงพี่ ๆ แม่ค้าจะอายุเยอะกว่าเรา เรื่องของเค้าก็ดูไกลตัวพวกเรามาก แต่มันก็มีจุดที่เชื่อมโยงให้เราเข้าใจเค้าได้นะ

เต้: ัจฉของพี่เต้ก็มีเหมือนกัน พี่ถือว่าตัวเองก็เป็นแม่ค้าคนนึง วิธีคิดแบบแม่ค้านี้เข้าใจมาก

เต้ลูกขึ้น

ตี๊ด: ลิงของเจ้าแม่นี่นำโชคมาให้ฉันแท้ ๆ เลยค่ะ ตอนอายุสี่สิบเก้าฉันเริ่มเห็นช่องทางทำมาหากิน คนจีนมาไหว้เจ้าแม่เยอะ ฝรั่งก็พอมิบ้างเหมือนกัน บนเขาสามมุขมีฝูงลิงเยอะไปไหนเลย เปลี่ยนมาขายกล้วย แล้วไปซื้อถั่วลิสงเอามาคั่วเอง ขายให้คนที่มาไหว้เจ้าแม่ได้ซื้อทำทานเลี้ยงลิง ทำบุญเสร็จแล้วทำทานด้วยจะคุณนาย ลิงของเจ้าแม่ชอบกล้วยจะ ไหนจะ? กล้วยน้ำว่าไม่ชอบจะ ต้องกล้วยไข่ค่ะ ทำบาทเท่านั้นแหละ ไม่แพงจะคุณนาย ไม่แพง (กับคนดู) ฉันซื้อกล้วยมาสองบาทค่ะ บางวันก็โดนลิงแย่งเอาบ้างเหมือนกัน แล้วถ้าวันไหนผลออกไปคุณหนัก ๆ เข้า เป็นโดนมันข่วนก้อนหินใส่ค่ะ (หัวเราะ)

ทุกคนหัวเราะขำเต้ มิลก์พูดต่อ

มิลก์: ตรงนี้มิลก์ก็เข้าใจเจ๊บ๊วยนะ ตรงกับชีวิตมิลก์มาก

มิลก์ลูกขึ้นเดินทำหน้าที่สวยเข้ามากลางวง

บ๊วย: สมัยสาว ๆ ฉันก็เป็นคนสวยคนนึงนะคุณ ผิวี่ขาวอมชมพู แบบที่สมัยนี้เค้าเรียกว่ามีออรั่วิ่ง ๆ ใจคะ ถึงจะตกแดดทำไร่ ฉันก็ใส่เสื้อแขนยาว พันหน้า โผล่ออกมาแต่ลูกตา มีความรักสวยรักงามค่ะ แต่คุณเอ๊ย พอมาเดินหาบของขายตามชายหาดนี่หมดกัน ทั้งแดดทั้งลม ผิวฉันลอกหมดเลย ลอกแล้วลอกอีก ลอกมาที่เป็นแผ่น ๆ เห็นแล้วอยากร้องไห้ แต่ทำยังไงได้ละคะ คนจนนะไม่มีทางเลือกหรือคะ

ตี๊ด: สมัยสาว ๆ ฉันก็รักสวยรักงามกับเค้าเหมือนกันนะคุณ แต่แย่น้อยที่ตอนแตกเนื้อสาวเปรี้ยว ๆ เนี่ย สิวสาวมันก็ปะทุออกมาด้วย สิวขึ้นเต็มหน้าฉันจนแทบไม่มีที่ว่าง ทำไงดีละคุณ? แกะสิคะ แกะ หนี่นี่เป็นหลุมเป็นบ่อยิ่งกว่าทางลูกร้างหน้าฝน ตอนนั้นฉันชอบฟังรายการวิทยุของจาร์จ

รินทร์ มุสิกพงศ์ ชื่อรายการแม่ศรีเรือน คนฟังกันทั้งเมืองค่ะ รายการเค้าสอนว่าเป็นสิวะห้ามบีบ ห้ามแกะ อย่ากินของทอด ของมัน อยากรสวยนี้คะ ก็ต้องเชื่อเค้าสิ

ทุกคนหัวเราะ เต้หน้าเหวอ

- เต้:** ขอถอนคำพูด ตรงนี้ไม่เหมือน เบลอไปนิดค่ะ
- ลูกยอ:** ยออยากเหมือนพี่พรตรงนี้ค่ะ
- พร:** ฉันเจอเขาที่ร้านทำผมค่ะ เจ้หลี่ ลูกค้าคนหนึ่งที่มาทำผมที่ร้านแกชอบฉันเพราะฉันขยันทำงาน แล้วเราคุยกันถูกคอ แกเลยบอกว่าจะแนะนำฉันให้น้องชายแก เอาจริง ๆ ทั้งฉันทั้งเขารู้นะ ว่าเจ้หลี่แกกำลังจับคู่ให้ เจอกันแรก ๆ ฉันก็เฉย ๆ แหละค่ะ กลัวว่าเขาจะเจ้าชู้มัย เป็นคนดี หรือเปล่า พอคบ ๆ กันไปถึงได้รู้ว่าเขาทำแต่งงาน ไม่เที่ยวเอาเลย เหล้าไม่กิน บุหรี่ไม่สูบ หวยที่ฉันเพิ่งเคยซื้อเป็นครั้งแรกในชีวิตนี่ถูกรางวัลที่หนึ่งเลย (ยิ้ม) แล้วเขาก็ก้าวเข้ามาเป็นลูกค้า เจ้าประจำของฉัน เขาพาฉันไปหาพ่อแม่ เราคบกันได้สองปีก็แต่งงานกันที่สี่ตึกค่ะ
- บ๊วย:** ฉันพบเขาครั้งแรกเพราะบ้านเราอยู่ใกล้กัน ห้องแถวของครอบครัวเขาอยู่หน้าปากซอย หนีกันไม่พ้นหรอกค่ะเพราะยังงั้นฉันต้องเดินเข้าเดินออกทุกวัน แค่นั้นยังไม่พอนะคุณ ฉันยังเจอเขาที่ชายหาดด้วยเพราะเขาก็มาขายของเหมือนกัน แต่สมัยนั้นฉันไม่กล้าพูดกับเขาเท่าไรหรอกเพราะกลัวป้ามาจะดูเอา ป้ามาฉันหวงลูกสาวมาก แล้วเด็กผู้หญิงสมัยก่อนก็ไม่ได้คบหาผู้ชายกันได้ง่าย ๆ รู้จักกันได้สักสองปี ป้ามาเขาก็มาขอฉันไปเป็นสะใภ้ แล้วฉันก็ย้ายเข้าไปอยู่กับครอบครัวเขา ไปช่วยเขาขายปาท่องโก๋ค่ะ
- นัจ:** กรี้ดอะ แต่พักเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ไว้ก่อนได้มัย ขอเรื่องชีวิตเข้ม ๆ ก่อน ไม่ใช่อะไรนะ พี่นัจเงินเห็นใจคนไม่เคยมีแฟนอะ จริงมัย เต้
- เต้:** เอาจันเหรอ ถ้าแต่ต่อเรื่องของพี่ตี๊ดตรงนี้ พี่นัจเข้าใจแน่ ๆ เลย
- ตี๊ด:** เหมือนปาฏิหาริย์ที่ส่องให้ฉันได้พบแสงสว่างของชีวิต ใครจะคิดล่ะคะว่าคนอย่างฉันที่เรียนจบแค่ปอสี่จะเปลี่ยนเส้นทางชีวิตได้เพราะหนังสือแค่เล่มเดียว ตอนนั้นมีพระทักให้ฉันไปบวชชีพรธรรมาณีแล้วชีวิตจะดีขึ้น ฉันเลยตัดสินใจโกนหัวบวชชี นี่ไม่รู้เรียกว่าความเชื่อหรืออะไรนะ แต่พอมีเสียงทัก ฉันก็ทำซักหน่อยจะเป็นไรไปละคะ โบราณว่าจิ้งจกทักเรายังต้องฟังเลยนี่ แล้วบวชชีก็มีแต่ได้กับได้นะ ฉันมั่นใจนะว่าฉันเลือกถูกแน่นอน ตอนบวชเป็นชีนี่ชีวิตดีขึ้นมาก ที่ซัด ๆ เลยคือฉันมีโชคได้เรียนหนังสือต่อสมใจอยาก แล้วที่ดียิ่งไปกว่านั้นคือฉันเจอหนังสือธรรมะเล่มหนึ่งที่เปลี่ยนชีวิตฉันไปตลอดกาล ฉันอยากให้คุณทุกคนได้อ่านจริง ๆ ค่ะ เพราะหนังสือเล่มนั้นแท้ ๆ ฉันเลยกลายเป็นคนสนใจธรรมะขึ้นมานับตั้งแต่นั้น
- มิลก์:** พี่นัจที่รัก มิลก์ขอพูดในฐานะของผู้หญิงที่ตั้งแต่เป็นสาวมาเนี่ย มิลก์มีแฟนตลอด การมีแฟนอยู่ข้างตัวไม่ใช่ว่าจะแฮปปี้ มีสุขเสมอไปนะคะ เจ้บ๊วยก็คิดแบบเดียวกับมิลก์ ลองฟังคุณพี่
- บ๊วย:** สิ่งชีวิตฉันได้เรียนรู้จากการแต่งงานกับเขาคือการฝึกความอดทนขั้นสุดเหมือนขึ้นเขาไปฝึกเคล็ดวิชากับเจ้าสำนัก นี่ฉันไม่ได้พูดไปเรื่อยเปื่อยนะคะ เอาเป็นว่าถ้าคุณเคยได้ยินกิตติศัพท์

ของครอบครัวคนจีนมาบ้าง คุณคงพอนึกออกว่าการเป็นสะใภ้คนจีนเป็นยังไง ครอบครัวตัวฉันมีเขาเป็นลูกชายหัวแก้วหัวแหวนคนเดียว แต่เขายังมีน้องสาวอีกสี่คน ฉันต้องทำงานรับใช้ทุกคนในบ้านหลังนั้น นอกจากต้องเลี้ยงลูกเองแล้ว ฉันยังต้องไปตลาด ทำกับข้าว ล้างถ้วยล้างชาม ซักผ้า รีดผ้า เก็บกวาดเช็ดถูบ้าน ยัง ยังไม่หมดค่ะ ฉันยังต้องช่วยเขาทำปาห้องโก๋ทำเสร็จก็ไปยืนทอดขายที่แผงหน้าตลาด ฉันต้องยืนขายตั้งแต่สามทุ่มถึงแปดโมงเช้าทุกวัน ห้ามป่วยห้ามตาย ครั้งหนึ่งฉันเคยตกท่อขาเจ็บ แต่ก็ยังต้องไปยืนทอดปาห้องโก๋ขายเหมือนทุกวัน คิดดูแล้วกันค่ะ

เต้: เต๋ยม พี่จ๋าไปก่อนได้เลยนะ

นัจ: อี พี่นัจจะคิดว่าพี่นัจจะแต่งงานกับงาน เป็นสาวเก่งหญิงมั่น แม่นิยมก็ทำงานหนักเหมือนกัน

นิยม: สมัยฉันยังเด็ก ชาวบ้านทำขนมง่าย ๆ กินกันเองในบ้าน อย่างข้าวต้มมัด ข้าวหลามใส่กล้วยน้ำว้า คุณไม่เคยกินล่ะสิ? ค่ะ คุณฟังไม่ผิดหรอก สมัยนี้ไม่มีใครทำข้าวหลามใส่กล้วยน้ำว้าขายกันแล้วละ เต๋ยนี่เค้าใส่แต่ของแปลก ๆ ลงไป คนสมัยใหม่เค้าชอบค่ะ อย่างถั่วดำนี่ยังเรียกว่าธรรมดา แต่สมัยฉันนะเรากินข้าวหลามใส่กล้วยน้ำว้าค่ะเพราะบ้านไหน ๆ ก็ปลูกกล้วยน้ำว้ากันทุกบ้านแหละ แล้วไม่มีใครซื้อของพวกนี้กินกันหรอกนะคะ ใครจะไปนึกว่ามาถึงวันนี้ของกินที่เป็นของพื้น ๆ ใคร ๆ ก็ทำเป็น จะกลายเป็นอาชีพ เป็นของที่ทำให้สร้างเนื้อสร้างตัว เลี้ยงลูกส่งหลานเรียนหนังสือกันสูง ๆ ไม่อายใคร โลกหมุนเร็ว เราก็ต้องหมุนตามโลกให้ทัน ไม่งั้นเอาตัวไม่รอดหรอกค่ะ

ทุกคนง ๆ กับนัจ

มิลก์: แม่นิยมนี้เค้าตั้งแต่งงานแล้วเค้าก็ได้แต่งงาน มีสามีไม่ใช่เหรอ

ลูกยอ: (ส่งสัญญาณห้ามมิลก์) เอาน่า นั่นไม่สำคัญหรอก ว่าแต่ทุกคนสังเกตมั้ยว่าแม่ค้าที่เราไปคุยด้วยตอนนี้สร้างเนื้อสร้างตัวกันได้เกือบทุกคน จะว่าไปเขาโชคดีกว่าแม่ค้าอีกเยอะเลยนะ

ลิลลี่: ก็อย่างที่พี่ลิลลี่ว่าไง ชีวิตใครก็ชีวิตใคร เอามาเทียบกันไม่ได้

พิมพ์: กว่าแต่ละคนจะมาถึงทุกวันนี้ ก็สู้กันมาโชกโชน ชีวิตไม่ได้มีด้านเดียวที่ไหน

พิมพ์ลุกขึ้นยืน

เต้: ฉันตั้งต้นจากทำสิ่งที่ฉันทำได้เองก่อน ไม่ต้องง้อใคร ฉันวางแผนเก็บเงิน ก็ไม่ถึงขนาดไม่ยอมกินไม่ยอมใช้หรอกนะ เรียกว่าของอะไรที่ไม่ควรซื้อเราก็ไม่ต้องซื้อ ของอะไรที่อยากได้เราก็ไม่ต้องอยาก ค่อย ๆ เก็บไป แรก ๆ ก็ได้เงินมาจากที่ขายของได้เป็นวัน ๆ นีละ ฉันหากระป๋องมาหลาย ๆ ใบ กระป๋องอะไรก็ได้ เอาไว้เก็บเงินที่ต้องกันออกไปไว้ใช้จ่าย กระป๋องนี้เก็บพันนึง กระป๋องนั้นเก็บสองพัน แล้วหากระป๋องนึงต่างหากแยกไว้เป็นเงินเก็บเลย เงินเย็นนะ

คะ วันไหนขาดสนไม่พอใช้ขึ้นมาจริง ๆ ถึงค่อยเอาเงินเย็นนี้ออกมาใช้ แล้วฉันก็ค่อย ๆ สร้างเนื้อสร้างตัวมาด้วยตัวของตัวเอง ลองคิดสูตรทำโน่นทำนี่ขาย หัดทำเองสิคะ ลองไปเรื่อย ทำไปชิมไป สมัยก่อนเศรษฐกิจดี ทำอะไรก็ขายได้

ดี: พี่สาวคนที่สี่ของฉันเปิดร้านขายกุ้งแห้ง ขายน้ำตาลในตลาด พอฉันสึกจากซิมาแล้วพี่ก็ออกหน้าแข่งร้านให้ฉันได้ย้ายมาขายของในตลาดด้วยกัน จริง ๆ เงินที่แข่งก็เป็นเงินที่ฉันเก็บหอมรอมริบไว้เองนั่นแหละคะ ฉันเอากล้วยฉาบเจ้าดังและขายดีมากมาแบ่งใส่ถุงเล็ก ๆ ขาย พอมีกำไรบ้าง นิด ๆ หน่อย ๆ แต่ดวงฉันนะคุณ กำลังจะสบายแล้วเชียว อยู่ ๆ ก็มีคนหาว่าร้านฉันตั้งขวดน้ำตาลสดบังหน้าร้านเขา เขาตำฉัน แค้นนั้นยังไม่สาแก่ใจ เขาเที่ยวป่าวประกาศบอกลูกค้าว่าอย่าซื้อคะคุณ อย่าซื้อ กล้วยฉาบของอินี่มันค้างปี เหม็นหืนหรือเปล่าไม่รู้ กินเข้าไปไม่ดีนะคะ แล้วก็ชี้ให้ลูกค้าไปซื้อร้านอื่น ใจฉันก็ไม่อยากมีเรื่อง คนอย่างฉันจะไปสู้รบปรบมือกับใครเค้าได้ ไม่เอาละ กลัวมีเรื่อง ฉันปิดกิจการเลยคะ...

พร: ฉันเลิกทำผมเพราะเห็นว่าอาชีพนี้ถึงจะอยู่สบาย ๆ ไปเรื่อย ๆ ก็จริงแต่ก็ไม่มีโอกาสพลีอะไร บางทีชีวิตคนเราก็กต้องการความเสี่ยงบ้าง จริงมั๊ยคะ? ฉันกับสามีเห็นช่องทางทำมาหากินแล้วเริ่มเป็กรุงเทพด้วยละคะ เราเลยมาหาเช่าที่แถวโรงพยาบาลสมเด็จพระราชา ทำกระซังปลาเก่า ตั้งใจจะเพาะพันธุ์ปลาขาย ปีแรกเพิ่งเริ่มทำเราเลยลงทุนน้อยหน่อย ปีนั้นได้กำไรดีคะ ปีที่สองเราเลยทุ่มทุนลงไป กลางดึกคืนหนึ่งมรสุมก็มาแบบไม่รู้เนื้อรู้ตัว เราทำอะไรไม่ได้เอาเลยจริง ๆ ได้แต่นอนฟังเสียงฝนเสียงลมอยู่ในบ้าน แม้แต่จะสวดมนต์ยังไม่กล้าเลยคะ เพราะฉันรู้ว่าพระท่านไม่ช่วยแน่ ๆ ก่อนนั้นฉันเคยคิดว่าปลาเป็นสัตว์เล็ก หากินกับสัตว์เล็กคงไม่บาป ไม่เป็นไรหรอก (เงียบ) ฝนตกหนักอยู่ทั้งคืนกับอีกวันหนึ่ง พอตกเย็นวันรุ่งขึ้นฝนค่อยซาลงหน่อย น้องชาย ญาติ ๆ ที่มาอยู่ด้วยกันออกไปดู กระซังแตกคะ เราหมดตัวเลย

หนู: ชีวิตฉันมีดีอยู่อย่างตรงที่หยิบจับอะไรก็เป็นเงินเป็นทองไปหมด อยากประกาศให้ทุกคนรู้จ้กว่าฉันนี่แหละเป็นคนแรกที่ยกแบบเตาเผาตู้ข้าวหลาม ออกแบบแม่พิมพ์ทำฮ้อยจ้อ เตียนนี้ใคร ๆ ก็ใช้กันทั่วประเทศเพราะมันประหยัดทั้งเวลาทั้งแรงงานคน ว่าไงนะคะ? ฉันไม่รู้จักหรือว่าลิขสิทธิ์คืออะไร ฉันหมดกับเตาเผาข้าวหลามนี้ไปแปดแสน เรื่องเล็กคะคุณ (หัวเราะ) ฉันขายของดีมีเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ สวนทางกับชีวิตครอบครัวที่เลวลงทุกวัน ฉันทำมาหากินอยู่ตัวคนเดียวแท้ ๆ มีผัวอยู่กับเขาคนนั้นก็ดีแต่หายใจทิ้งไปวัน ๆ ไม่หยิบไม่จับอะไรทั้งนั้น แคนั้นยังไม่พอ มรสุมลูกใหญ่ที่สุดในชีวิตโถมใส่ฉันลูกแล้วลูกเล่า ฉันเสียลูกชายคนที่สองไปตอนแกสี่ขวบ คืนก่อนที่จะเสียลูก ฉันฝันไม่ดีเลย เข้าขึ้นมาเลยบอกผัวว่าฉันไม่ออกไปเที่ยว แต่เขาโกรธหาว่าฉันเอาแต่งงาน ฉันเลยจำใจพาลูกไปเที่ยวน้ำตกทั้งที่ไม่เต็มใจ ตอนนั้นใจคอยระแวงอยู่แต่ว่าจะเกิดอะไรร้าย ๆ กับตัวเอง ฉันเลยไม่ยอมลงน้ำ ยืนยันกับผัวว่าฉันยังไม่อยากตาย (เงียบ) ฉันเองแหละคะที่เป็นคนปล่อยให้ลูกชายไปเล่นน้ำกับพ่อ ยา อาของเขา

แล้วก็มีพวกคนงานในร้าน ผัวฉันกับน้องเขาอีกคนนั่งรอดมาได้ ฉันอุ้มลูกผ่านน้ำป่าจะพาแกไปโรงพยาบาลทั้ง ๆ ที่รู้ว่าลูกชายตัวน้อยที่อยู่ในอ้อมกอดของฉันไม่มีลมหายใจแล้ว ถึงขนาดนั้นฟ้ายังไม่สาสมใจนะคุณ เพราะอีกแค่สามปีต่อมาลูกชายคนโตของฉันที่ตอนนั้นอายุสิบหก ก็ถูกลูกหลงตาย (เจียบ) ตอนที่ฉันเดินลงจากเมรุ ฉันไม่ได้หันหลังกลับไปมองเพราะฉันเชื่อมาตลอดว่าชีวิตคนเราต้องลุยไปข้างหน้า

พร: ฉันตัดสินใจว่าต้องสู้ต่อ เราเอาที่ดินของสามีฉันเข้าแบงก์ คราวนี้ครอบครัวเราลงทุนทำบ่อกุ้งกุลาดำ แล้วฉันยังลงทุนซื้อตึกแถวในตลาดศรีราชาเปิดร้านขายข้าวมันไก่ ข้าวหมูแดง ข้าวขาหมูด้วย ฉันให้พ่อแม่เลิกทำงาน ขนทั้งครอบครัวมาอยู่ด้วยกันหมด อย่างน้อยมีครอบครัวอยู่ใกล้ ๆ กันก็ยังพอได้อุ่นใจนะคะ กำลังใจจากครอบครัวนี่แหละที่ทำให้ฉันผ่านมรสุมอีกลูกไปได้ ฉันหมดตัวอีกรอบคะ เงินเจ็ดแสนบาทที่หวังอยู่ว่าจะได้ หายวับไปกับตาในคืนเดียว ก็แม่กุ้งที่เลี้ยงไว้ราคาตัวละสามพันกว่าบาทตายเป็นร้อยตัวในคืนเดียวเพราะสายออกซิเจนหลุด แล้วตอนปีสี่เก้าที่ฟองสบู่แตก อเมริกาออกกฎหมายห้ามไม่ให้เอากุ้งจากบ้านเราเข้าประเทศ เพราะเขาว่ากุ้งจากเมืองไทยไม่ได้มาตรฐาน ตั้งแต่นั้นฉันก็ลงทุนกับกุ้งน้อยลง

ดี: ความกลัว กลัวว่าจะมีเรื่องกับใครเข้า ทำให้ฉันหนีไปลองเปิดร้านขายของชำเล็ก ๆ อยู่ริมหาด แต่เปิดอยู่ได้แค่เจ็ดวันก็ทนไม่ไหว เป็นผู้หญิงตัวคนเดียวนี่อยู่ยาก อันตรายมันมีอยู่รอบตัวจริง ๆ นะคุณ ก็ฉันเจอรูเล็ก ๆ ที่ฝาห้องนอนเต็มไปหมด ไม่ไหวละคะ ไม่เสี่ยงดีกว่า (นิ่งคิด) แต่พอคิดดูดี ๆ ฉันก็รู้ว่าถึงเวลาแล้วละที่ต้องฮึดสู้ มัวกลัวนั่นกลัวนี่ ถ้ามัวกลัวอดมีัยคะ? กลัวสิคะ กลัวมาก เลยเออวะ เป็นไงเป็นกัน ฉันกลับมาเปิดร้านในตลาดอีกหน คราวนี้เปลี่ยนมาขายกะปิคะ ตอนแรกก็ไม่รับเข้ามา ร้านที่ไปรับมาเค้าขายดี ฉันเลยไม่พอขาย ถ้าอยากขายต่อ แน่แน่นอนว่าเราก็ต้องหัดทำเองสิคะ ฉันเลยหัดทำกะปิกับเพื่อน เพื่อนคนนี้เขามีแม่ที่ทำกะปิเป็นอยู่แล้ว สมัยก่อนนะทำกะปิง่ายกว่าสมัยนี้เพราะเคยหาง่าย ตอนเด็ก ๆ ฉันตักเคย เคยที่เอามาทำกะปินะคะ ฉันตักเล่นได้ริมหาดนั่นแหละ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีหอรอกะปิ ต้องให้เรือไปตักเคยจากกลางทะเล เรือตักเคยเข้าเมื่อไหร่ก็ต้องทำกะปิกันเมื่อนั้น เคยจะขึ้นเยอะเยอะคะตอนหน้าฝน วันไหนฉันเหนื่อยอยากพักบ้างก็ไม่ได้นะคะ เพราะถ้าเราไม่ซื้อ อีกหน่อยเรือก็จะไม่ขายเคยให้เราอีก เอ้า ก็อาศัยลูกฮึดสิคะ แต่เอาเถอะ ผลที่ได้ก็คุ้มนะเพราะกะปิของฉันขายดี ฉันเอาลงครกโขลกแล้วขยำมือ ไม่ได้ใส่เครื่องโม้เหมือนเจ้าอื่น ถ้าใช้มือฉันว่ากะปิจะแข็งไป ทำเสร็จก็ต้องเอามาตากแดดแล้วหมักใส่ตุ่มทิ้งไว้

พร: ฉันฮึดสู้อีกสักครั้ง ล้างหนี้สินทั้งหมดด้วยการขายตึกแถวในตลาด เหลือเงินอยู่อีกหน่อยก็ไปกู้เค้ามามาเพิ่ม เอามาลงทุนเปิดร้านใหญ่ ทำแบบสวนอาหารที่หนองมน เพราะน้องสาวลูกพี่ลูกน้องฉันบอกว่าแถวนี้ น่าจะทำมาหากินดี แล้วน้องมีสามีเคยเป็นกูกิจินอยู่ภัตตาคารใหญ่โต ฉันมองเห็นลู่ทาง เห็นแต่เงินนะคะ เลยมาลงทุนเช่าที่ทำสวนอาหาร ให้น้องสาวคนที่ว่ากับสามีเค้าจัดการให้ ตัวฉันเองก็ขยันพยายามทำบ่อกุ้งต่อ ก็ยังมีความหวังว่าเมื่อมันจะดี

ขึ้นบ้างแหละคะ ฉันเปิดสวนอาหารนั้นอยู่ห้าปี เสียค่าเช่าที่ปละหกหมื่นเท่านั้น ที่ดินตั้งสามไร่ นะคะ ร้านมีสามสิบโต๊ะ แต่ก็ฟังไม่เป็นท่า หมดตัวอีกหน (เงียบ) ฉันพลาดเองที่เชื่อคนอื่น แทนที่จะเชื่อตัวเอง พุดกันตรง ๆ นะคะ ฉันอยากเปิดร้านขายส้มตำ ไก่ย่าง แต่งร้านให้ดูดีหน่อย ไม่ต้องขายแพงมาก ส้มตำไก่ย่างนะ ยังไงคนไทยเราก็กินได้เรื่อย ๆ คุณว่ามั้ยล่ะคะ? แต่เพราะความใจอ่อนเชื่อใจน้องสาวและสามีเค้า สิ่งหนึ่งที่ฉันลืมคิดไปก็คือคนเคยเป็นกูกใหญ่ นะไม่มีวันมาตำส้มตำ ย่างไก่ขายหรอกคะ แล้วพอเปิดร้านเข้าจริง ๆ ฉันถึงได้รู้ว่าน้องกับสามีทะเลาะกันตลอด น้องฉันโชคร้ายที่ได้สามีติดเหล้า ร้านอาหารนะคุณ พอบริการไม่ดีอาหารออกช้า ลูกค้ำก็หนีหมด

นัจ: เยี่ยม ถึงมีปัญหาเยอะแยะแต่ทุกคนสู้ไม่ถอยจริง ๆ อย่าลืมนะว่าตอนนั้นไม่มีใครรู้หรอกว่าวันข้างหน้าจะชนะหรือแพ้

พิมพ์นั่งไป ลิลลี่สังเกตเห็น

ลิลลี่: เป็นอะไรไปพิมพ์

พิมพ์: เป็น เป็นมากด้วย พิมพ์พึมซ้อมละคร ทำความรู้จักพี่เตี้ยมาเกือบสองเดือน เพิ่งรู้วันนี้ ไม่ใช่ เพิ่งรู้ตะกี้เนี่ยเองว่าจุดหมายปลายทางอาจไม่ใช่สิ่งสำคัญเสมอไป ระหว่างทางที่เราเดินไปต่างหากที่เราต้องทำให้ดีที่สุดทุกวัน

มิลก์: (กอดพิมพ์) ทุกวันของพิมพ์คืออยู่แล้วนี่ ลูกค้ำเยอะขึ้นเรื่อย ๆ คนตามไอจีเยอะแบบไม่ต้องป่นยอด พวกเราทุกคนรู้ว่าพิมพ์ตั้งใจขายของ เอาจริงมาก

พิมพ์: ถึงจะต้องไปสอบแข่งเป็นข้าราชการ พิมพ์ก็จะต้องทำให้ดีที่สุด ใครจะรู้อนาคต สักวันหนึ่งพิมพ์อาจขอบคุณตัวเองก็ได้ที่ตัดสินใจไปสอบ อืม (กับนัจ) แล้วตอนนี้พิมพ์ก็คิดว่าพิมพ์เข้าใจพี่เตี้ยมากขึ้นแล้วด้วย (ดีใจมาก)

นัจ: จริงหรือ ๆ ดีใจด้วยนะ แต่ขอพักไว้แปะบึ่งก่อน ขอเรื่องหนัก ๆ พิค ๆ ของทุกคนตรงนี้ก่อนเลย

ทุกคนลุกขึ้นยืน

นิยาม: ฉันเป็นคนสร้างโอกาสของตัวเองขึ้นมาด้วยตัวเอง งานทุกอย่างไม่ว่าหนักว่าเบา ฉันทำมาแล้วทั้งนั้นแหละ ทำนา ขายขนม กระทั่งเดินคราดหาหอยตลับตามชายหาดฉันก็เคยทำมาแล้ว พอได้แต่งงานอยู่กับเขาแล้วเราก็กู้ช่วยกันทำมาหากิน เขาเป็นคนเผาข้าวหลาม ส่วนฉันเป็นคนเอาไปขาย ฉันขายทุกที่แหละคะ เดินขายไปเรื่อย ที่ไหนมีงานวัดฉันก็ไปนั่งขาย เพราะคนเยอะ มีทางขายดีแน่ ๆ ฉันขายมาตั้งแต่ข้าวหลามกระบอกละห้าสิบบั้งค์ บาทหนึ่ง ไม้

ไผ่ที่เป็นกระบอกข้าวหลามเคยซื้อเขาลำละห้าบาท เดียวนี้ลำละหกสิบแล้วละคะ ฉันก็ขายของฉันมาเรื่อย ๆ แหละคะ

บ๊วย:

ฉันมีชีวิตเหมือนข้า ไม่ได้โง่หัวขึ้นมาเห็นเดือนเห็นตะวันกับใครเขา ขนาดน้องชายตายไปทั้งคนฉันยังไม่รู้เรื่อง (เงียบ) ตอนนั้นน้องชายฉันอายุสี่สิบสี่พอดี เขาย้ายออกจากบ้านไปเปิดร้านทำเฟอร์นิเจอร์ที่กรุงเทพฯ วันหนึ่งรถเก่า ๆ ที่เขาขับมันเกิดตายกลางถนน เขาเลยลงไปเซ็นรถแล้วโดนรถอีกคันขับมาชน โชน้องชายฉันยังดีที่ได้เจอคนมีน้ำใจพาเขาส่งโรงพยาบาล เขาต้องนอนเป็นคนไข้อย่างไรเพราะไม่มีใครรู้ว่าเขาเป็นใครมาจากไหน สมัยนั้นการติดต่อการเดินทางไปมาหากันมันไม่ง่ายเหมือนสมัยนี้คะ กว่าครอบครัวเราจะรู้ข่าว น้องฉันก็นอนโรงพยาบาลมากกว่าสิบวันแล้ว ฉันยังเป็นแม่ลูกอ่อนอยู่เลยตอนนั้น แต่ฉันก็ไปเยี่ยมน้อง (เงียบ) ฉันคิดว่าน้องรอครอบครัวมาหาคะ เพราะพอเย็นนั้นเองซึกทำโง่ได้ ฉันเพิ่งกลับมาถึงบ้านได้แป๊บเดียวก็มีคนโทรมาบอกที่ร้านขายของชำฝั่งตรงข้าม ตอนนั้นบ้านนี้เป็นบ้านเดียวในตลาดที่มีโทรศัพท์ใช้ คนที่โทรมาเขาบอกว่าน้องฉันไปแล้ว (เงียบ) ใคร ๆ เค้าพูดกันว่าน้องฉันแค่ใส่แตก ไม่ได้หนักหนาขนาดจะทำให้ตาย แต่ที่เขาตายเพราะตอนแรกหาญาติไม่เจอมากกว่า

เตี้ย:

ฉันเป็นคนมีพีน้อง เป็นลูกมีพ่อแม่ แต่ฉันก็รู้ซึ่งถึงคำพูดที่คนเค้าว่ากันว่าถึงมีคนรายล้อมอยู่รอบตัวเยอะเยอะ แต่ก็เหมือนอยู่ตัวคนเดียว ไม่มีใครสักคน ตอนที่ฉันเริ่มต้นชีวิตหลังแต่งงาน ฉันทำฮ้อยจ้อขาย ฉันขนอุปกรณ์ ขนเครื่องทำฮ้อยจ้อไปให้พี่ชายช่วยสอนที่ร้านบ้านเก่าแก่ที่ฉันอยู่มาตั้งแต่เด็ก พ่อแม่ยกให้เป็นสิทธิขาดของพี่ชายฉันคะ พี่ชายปรายตามองฉันขนของออกมาตั้งบนโต๊ะ เขาไม่พูดอะไรซักคำนะ พอฉันจัดวางข้าวของเสร็จ เงยหน้าขึ้นมองถึงได้เห็นว่าเขาจ้องฉันอยู่แล้ว นิสัยฉันนะคุณ งอนง้อฉอเลาะใครไม่เป็นหรอก ไอ้ที่จะให้ฉันไปเกาะขาเกี่ยวแขน ขอให้เขาช่วยสอนให้หะไม่มีทาง พี่ชายมองฉันนิ่ง ๆ อยู่แบบนั้นพักนึง แล้วเขาก็พูดอะไรออกมาสั้น ๆ คำพูดของเขาทำให้ฉันเก็บของ เครื่องทำฮ้อยจ้อทั้งหมดลงตะกร้าทุกชิ้น แล้วเดินออกมาไม่มีวันเหลียวหลัง คำพูดนั้นฉันยังจำได้ไม่มีวันลืม พี่ชายพูดนิ่ง ๆ ใส่หน้าฉันว่ามึงมันไม่มีปัญญา

หนู:

ทุกคนคงเคยได้ยินที่เค้าพูดกันว่าร้องไห้จนน้ำตาเป็นสายเลือดใช้มั้ยคะ? คิดว่ามันเป็นคำเปรียบเปรยที่คนพูดกันต่อ ๆ มายังงั้นเองด้วยหรือเปล่าคะ? คุณจะเปลี่ยนความคิดถ้าฉันเล่าเรื่องนี้ให้ฟัง ฉันเคยลงทุนทำกาแฟ เปิดร้านใหญ่โต มีนักร้อง มีตลก กิจการไปได้ดีตามเคย ก็บอกแล้วไงคะว่าฉันหยิบจับอะไรเป็นเงินเป็นทองไปหมด ช่วงนั้นแหละที่ผิวฉันปีบคอฉันบ่อย ๆ อ้าว ฉันยังไม่ได้เล่าให้คุณฟังใช้มั้ยว่าตั้งแต่อยู่ด้วยกันมาฉันถูกเขาทำร้ายทั้งกายทั้งใจ มีอยู่วันหนึ่ง ฉันเปิดประตูแล้วมีแมวเจ้ากรรมกระโดดมาเกาะ อารามตกใจฉันช็อคไปเลยเพราะนึกว่าตัวเองถูกผิวปีบคอเหมือนเคย วันนั้นฉันนอนร้องไห้จนหลับไปเอง มาตกใจตื่นเพราะ

น้องชายตะโกนเรียก ฉันวิ่งออกมาไม่ทันสังเกตตัวเอง น้องชายฉันวิ่งไปที่เห็นคราบน้ำตาเป็น สีเลือดบนแก้มของฉัน น้ำตาคือเลือดที่ไม่มีสีค่ะคุณ

บ๊วย: ฉันได้ยินมาตลอดว่าเขาเจ้าชู้ แต่ถือว่าฉันไม่รู้แล้วกันค่ะ ฉันรู้แต่ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ ฉันจะไม่เลือกเขา ก่อนหน้านั้นฉันมีผู้ชายมาชอบหลายคนอยู่นะ มีทั้งคนรวย ๆ ทั้งคนที่ เป็น ลูกคนเดียว ไม่ใช่ลูกชายคนเดียวที่มีครอบครัวโขยงหนึ่งเหมือนเขา เขาฟังแต่มีมาเขา ปล่อยให้ฉันมีชีวิตเหมือนทาสในบ้านหลังนั้น เวลาเราทะเลาะกันนี่ใคร ๆ ก็ได้ยิน วันหนึ่งฉันขึ้นไปบนห้อง หยิบกรรไกรจะแทงหน้าอกตัวเอง แต่ลูกสาวอายุขুবกว่าของฉันร้องให้จ้าขึ้นมา ฉันได้สติมองหน้าลูกแล้วเลยได้คิดว่าถ้าฉันตาย ลูกฉันจะอยู่กับใคร คนสมัยก่อนไม่ได้เลิกกันง่าย ๆ นะคะ เป็นผู้หญิงยังไงก็ต้องอดทน ที่ฉันทนมาได้เพราะอายคนนี่ละ

เตี้ย: พวกผู้หญิงเราหัวอกเดียวกันทั้งนั้น ฉันเองก็อยู่กับเขาด้วยความอดทน ไม่เคยคิดสักครั้งว่า จะเลิกกัน

หนู: ฉันเข้าใจเรื่องนี้ที่สุด เพราะอยู่กับเขานี่ละที่ทำให้ชีวิตเป็นแบบนี้ เออ เพิ่งนึกได้ ที่ว่าฉันไม่เคยได้อะไรมาง่าย ๆ นะเห็นจะจริงทุกเรื่องยกเว้นเรื่องที่ได้กับผัวคนนี้ ไม่รู้จะคะ ผู้หญิงหลายคนอาจโชคดี แต่ไม่ใช่ฉันไง ฉันคิดตลอดว่าถ้าย้อนเวลาได้ฉันจะไม่ซ้อนท้ายจักรยานไปกับเขาเด็ดขาด มีผัวเหมือนชื่อห่วยจริง ๆ นะ แรก ๆ ฉันพยายามกัดฟันอดทนไม่ยอมเลิกยอมให้เขาไปมีใครก็ได้ตามใจขอแต่อย่าล้ำเส้นฉันก็พอ แล้วฉันก็ทนได้มาตั้งยี่สิบปี เพราะความกลัวสายตาคนอื่นแท้ ๆ ที่ทำให้ฉันต้องทนหวานอมขมกลืน หน้าชื่นอกตรม บอกใครก็ได้ไม่ได้ ฉันเคยปิดห้องร้องกรี๊ดว่าทำไมชีวิตฉันถึงเป็นแบบนี้ เกือบเป็นบ้าหลายหน ฉันเชื่อว่าเขาพยายามฆ่าฉัน คุณรู้มั๊ยเขาเคยเอาไฟฉายทุบกระบอกตา เคยปาแก้วใส่หัวเขาจนเขาฉันเสีย ต้องผ่าตัดสามครั้ง เดินขาเป๋อยู่ช่วงนึง ฉันเคยหนีไปบวชชีพรหมณ์ที่ระยอง จะได้หนีไปให้พ้นจากเขา แล้วฉันก็จัดทอดกฐิน ฉันอธิษฐานขอเจ้ากรรมนายเวรว่าถ้าเขากลับตัวกลับใจได้ก็ขอให้เขากลับมารักครอบครัว แต่ถ้าเขาทำไม่ได้ ภายในสามเดือนขอให้เขาไปให้พ้นจากชีวิตฉัน แล้วเขาก็ไปจริง ๆ ค่ะ ตอนนั้นลูกสาวคนเล็กฉันเพิ่งได้สี่ห้าขวบเอง ตอนเลิกกันฉันได้หนีกับลูก ส่วนเขาได้ทั้งรถทั้งเงินสด แต่กว่าจะเลิกกันได้นี่ฟ้องร้องกันอยู่นาน เขาเคยนิมนต์พระมาขอให้เราคืนดีกันด้วยนะคะ แต่สุดท้ายพอพระเจ้ารู้ความจริง ท่านยังเข้าข้างฉันเลย

ต๊ะ: ฉันอยู่ของฉันดี ๆ ชายกะปิของฉันไป รักษาเนื้อรักษาตัวไม่มีเรื่องกับใคร แต่จู้ ๆ ฉันก็ปวดหัวแทบระเบิด ไปหาหมอแต่ก็หาไม่เจอว่าเป็นอะไรกันแน่เพราะปกติดีทุกอย่าง สุดท้ายฉันก็ได้รับความจริงที่ทำเอาตกใจ คนเรานี้ใจร้ายเหลือเกิน ความโกรธความเกลียดนี่มันร้ายกาจจริง ๆ นะคะ มันทำให้ขาดสติ ทำอะไรร้าย ๆ ได้ทุกอย่าง ตอนที่รู้ความจริงนะ ฉันยังคิดไม่ได้แบบนี้หรือคะ ฉันมาคิดได้ที่หลังเพราะได้เรียนธรรมะ ฉันเลยหาวิธีแก้ตามแบบของฉัน ไม่ไปโกรธไปเกลียดตอบ โกรธคือโง่ โหมคือบ้าโง่คะ ถ้าฉันใช้วิธีตาต่อตา ฟันต่อฟันได้ตอบไป มัน

ก็เหมือนกับการผูกเวรสร้างกรรมต่อกันไม่มีสิ้นสุด ฉันทเลยเลือกวิธีทำบุญให้คนที่คิดร้ายฉันค่ะ ทำบุญสวดมนต์ให้ใจสงบ ใครเค้าจะยังงี้ก็ช่างเค้า พุดไปแล้วก็เหมือนกับว่าชีวิตนะมันมีทางของมันอยู่นะ เพราะตั้งแต่เด็กแล้วที่ฉันมีความฝันไม่เหมือนเด็กอื่น ฉันไม่เคยอยากได้อะไร เป็นของขวัญวันเกิดเท่ากับการได้ทำบุญวันเกิด ฉันคิดว่าชีวิตนี้ฉันเกิดมาลำบาก เลยหวังว่า ถ้าชาตินี้ฉันทำบุญไว้ มาก ๆ ถ้าชาติหน้ามีจริง ได้เกิดใหม่อีกหน ฉันจะได้สบายกับเขาบ้าง ฉันสมหวังฝันเป็นจริงได้ทำบุญวันเกิดครั้งแรกตอนเบญจเพศ อายุยี่สิบห้าพอดี ปีนั้นฉันทำบุญเลี้ยงพระทั้งวัด แล้วฉันก็ได้ทำบุญวันเกิดมาตลอดนับแต่นั้น อ้อ ไม่ใช่สิคะ ฉันเคยหยุดทำบุญไปช่วงหนึ่งเพราะแค่นึกในใจ แค่นึกในใจเองนะคะ นึกเปรียบเทียบตัวเองกับคนอื่นว่าที่คนอื่นเขาไม่ทำบุญยังมีชีวิตดี ได้เรื่องเลยคะ ฉันปวดหัวแทบจะระเบิด เรื่องนี้ฉันกล้าพูดนะ ว่าฉันเชื่อว่าถ้าเราหยุดทำบุญ กรรมที่เคยทำไว้จะไล่ตามมาทัน

บ๊วย: ชีวิตฉันมาตีขึ้นตอนเริ่มขายที่ดิน ฉันต้องหาเงินส่งลูกสี่คนเรียนมหาวิทยาลัยนี่คะเลยต้องคิดหาวิธี ลำพังขายป่าทองโปกงรวยยาก ฉันรอเวลาให้ที่ดินที่ซื้อเก็บไว้ตอนมันราคาถูกได้กำไรดี ๆ ก่อนถึงขายออกไป ถึงได้พอมีเงินเป็นกอบเป็นกำบ้าง ฉันเลิกขายป่าทองโปกงเพราะลูกชายคนที่สี่ของฉันไม่อยากเห็นฉันลำบาก เหมือนกับที่ฉันไม่อยากให้หมาม้าของฉันลำบากนั่นแหละ แต่คนที่เคยทำงานมาทั้งชีวิตอย่างฉันนี่อยู่เฉยไม่เป็นหรอกคะ สุดท้ายฉันเปิดร้านขายกล้วยเดี่ยวในบ้านนั่นแหละ

เตี้ย: เวลาฉันทำกับข้าว ฉันทำของตัวเองคนเดียว มีเด็กลูกมือคอยช่วยบ้าง แต่ก็แค่เป็นแค่ลูกมือล่ะคะ เข้าใจไหม้? ฉันทำกับข้าวขายแบบรักษามาตรฐาน ใส่อะไรมาน้อยแค่นั้นต้องเป๊ะ ๆ ทุกอย่างแบบฝรั่งทำ ไม่งั้นเสียชื่อคะ ฉันใช้วิธีเดิม ขายได้ก็เก็บเงินไว้ จะซื้ออะไรก็ซื้อเงินสด จะได้ว่ามีเงินให้ใช้ได้เท่าไร มีเงินเหลือเงินไว้เท่าไร ประเภทใช้เงินในอากาศแบบवादวิมานเอาเองว่าเดี่ยวจะได้ เดี่ยวจะมี ตอนนี้อยู่ติดไว้ก่อนหรือสำรองจ่ายไปก่อนนี้ไม่ใช่คนอย่างฉันแน่นอน พอมีลูกฉันก็ต้องคิดถึงอนาคตของลูก ฉันเก็บเงินส่งลูกเรียนโรงเรียนดี ๆ ชีวิตลูกจะได้สบายไม่ต้องลำบากเหมือนฉัน ครั้งหนึ่งฉันเคยไปเดินห้างในกรุงเทพฯ เห็นเค้าขายรถเบนซ์กันในห้อง ได้ยินมาว่าเบนซ์นั้นนั่งสบาย ฉันเคยอยากได้มานานแล้ว ฉันมีปัญญาซื้อคะซื้อเลยสิคะ จะรออะไรล่ะ

พร: ฉันสู้ไม่มีถอย ล้มแล้วต้องรีบลุกให้เร็ว มัวเสียเวลาคร่ำครวญอยู่มันไม่ได้อะไรขึ้นมาหรอกคราวนี้น้องชาย ญาติอีกคนของฉันช่วยหาที่เช่าร้านที่เปิดอยู่ตอนนี้ให้ฉัน เป็นแค่ร้านห้องแถวไม้เก่า ๆ ที่แต่ก่อนเคยเป็นร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ มันโทรมมากคะ พื้นยังเป็นดินลูกรังอยู่เลยแรก ๆ เขาให้เช่าสองห้องสามพัน ฉันต้องค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ ซ่อมไป ตอนนี้นั้นเช่าร้านนี้มาสิบสองปีแล้ว เปิดขายข้าวต้มปลาอินทรี ปลาช่อน จริง ๆ อยากขายปลาเก๋าด้วยนะแต่มันแพงกลัวไม่มีลูกค้า แล้วมีข้าวต้มหมู ยำ ฉันขายทุกอย่างแหละตอนนี้ ต้องอดนอนขายของทุกคืนเพราะเปิดเป็นร้านได้รุ่ง เข้า ๆ บางทีรอใส่บาตรก่อนถึงได้นอน บ่ายก็ต้องตื่นไปซื้อของ

เตรียมของขาย ฉันเปิดร้านทุกวันไม่เคยมีวันหยุดเลย สามี่ฉันก็ไปทำงานบริษัทของพี่ชาย เราช่วยกันทำมาหากินส่งลูกเรียนหนังสือ ฉันพาครอบครัวมาอยู่ด้วยกันหมดเหมือนเดิม ค่อย ๆ ทำ ค่อย ๆ หา ก็พอใช้หนี้เขาไปได้บ้าง (เงียบ) นี่ถ้าแม่กับพ่อฉันไม่เสียไล่ ๆ กัน ฉันก็ปลดหนี้หมดล่ะค่ะ

พิมพ์ชুমือขึ้น แทบรื่องกรี้ดด้วยความคิดใจที่คิดได้

พิมพ์: ถ้าพี่เตี้ยเป็นเหมือนเป้าหมายที่พี่พิมพ์อยากเป็นแบบเค้าให้ได้ พี่พรก็ทำให้พี่พิมพ์เห็นตัวเองตอนนี้เลยว่าเราต้องพยายามอีกแค่ไหนถึงจะไปถึงเป้าหมายนั้น

เต้: แต่เต้ไม่เข้าใจตัวละครที่เต้เล่น ตรงที่พี่ตี๊ดเค้ายอมคนอื่นกินไป อย่างตอนโดนร้านข้าง ๆ แกล้งก็ยอมย้ายร้านหนี โดนคนที่เกลียดทำร้ายก็ไม่ตอบโต้ เป็นเต้หน่อยไม่ได้ เต้ไม่มีวันยอมคนอย่างเต้ถึงเข้าใจหัวอกพี่เตี้ยที่โดนพี่ชายดูถูกจนฮึดสู้ล่ะ

ลูกยอ: เหมือนกัน ๆ แหม สมแล้วที่เราเป็นสายรหัสกัน คนอย่างน้องลูกยอกก็ไม่มีทางยอมให้ใครดูถูกเด็ดขาด อย่างมากก็แค่ตายล่ะคนเรา

ลิลลี่: เย็นไว้น้อง เย็นไว้เพื่อน ของลีนะขอเบา ๆ พอ ลีเข้าใจเจ๊บ๊วยที่เค้าใช้แรงถีบของหลงจู๊เป็นแรงผลักให้เค้าสู้งานไม่เหน็ดไม่เหนื่อยมาตั้งแต่เด็ก ลีคิดถึงแม่ตัวเองด้วย แม่ลีนะทำงานหนักที่สุดในบ้าน ลีตั้งใจว่าลีนีแหละจะทำให้แม่สบายให้ได้

มิลก์: เออ มีความแปลก เพราะมิลก์เล่นเป็นเจ๊บ๊วยก็จริง แต่มิลก์กลับไม่เข้าใจที่เค้าอดทนยอมให้ครอบครัวสามี่เค้าใช้งานเยี่ยงทาสได้ไง แล้วตะก็มิลก์เพิ่งพูดไปไข่ม้อยว่ามิลก์สวยเหมือนเจ๊บ๊วยเกิดมาเป็นคนสวยชะอย่าง อย่าได้แคร์

นัจ: อาจเป็นเพราะเราอยู่กันคนละยุคหรือเปล่า ผู้หญิงสมัยก่อนไม่ได้คิดแบบเรา แล้วที่นัจว่ายังมีอีกคนหนึ่งที่สาวสมัยใหม่อย่างพวกเราไม่เข้าใจแน่ ๆ

ทุกคน: พี่หนู

ลิลลี่: ลีเองก็แปลกใจนะ เวลาเล่น ลีต้องจินตนาการเอาเองหมดเลยว่าน่าจะเป็นยังไง แล้วที่ต้องทำจริงจังเลยนะ คือลียพยายามคิดแบบพี่หนู ไม่เอาตัวเองไปตัดสินเค้า ลีว่าเค้าน่าจะมีเหตุผลของเค้าแหละที่ยอมถูกสามี่ทำร้ายขนาดนั้น แต่สิ่งที่พี่หนูมีในสิ่งที่ลีขาด ลีอยากทำให้ได้แบบเค้าจัง

เต้: ที่เค้าเป็นคนกล้าไข่ม้อย ในฐานะเพื่อนร่วมรุ่น เต้อยากเตือนลียหลายทีแล้วว่าลียต้องกล้าเสี่ยงทำอะไรใหม่ ๆ ดูบ้าง อยู่แต่ในนุ่มปลอดภัย เอาแต่ที่มันใจนะ อาจไม่ดีเสมอไปนะหรอกนะ

ลิลลี่: ลีจะพยายาม ขอบใจนะเต้

นัจ: ดูเหมือนพินัจจะยังไม่เข้าใจแม่ नियมอยู่คนเดียว

ลูกยอ: ลองเล่นให้จบก่อน แล้วค่อยช่วยกันคิดนะคะ ถึงตรงนี้ลูกยอคิดว่าทั้งสิ่งที่เราเหมือนและสิ่งที่เราต่างกับทุกตัวละครก็เป็นวัตถุดิบให้เราหยิบจับเอามาใช้ทำความเข้าใจตัวละครได้เหมือนกัน เพราะตัวละครก็เป็นมนุษย์เหมือนพวกเรานี่ละ ใจเย็น ๆ นะคะ

ลูกยอส่งสัญญาณให้แสง แสงเปลี่ยนเป็นจับที่นักแสดงทั้งหมดคน

ติ๊ด: ฉันเคยเป็นคนกลัวผีมากเลยนะ ตอนเด็ก ๆ ที่บ้านเป็นไม้กระดาน มีร่อง ฉันต้องทำตัวลึบอยู่บนไม้กระดานแค่แผ่นเดียว ตอนบวชซีถึงได้หายกลัวเพราะตามแม่ซีไปสวดสังหะ สวดศพนะคะ ถ้าแม่ซีเป็นคนสวดเค้าเรียกว่าสวดสังหะ หูฉันฟังเสียงแม่ซีสวด ตาก็มองโลงศพไปด้วย แล้วก็คิดว่ามันเรื่องธรรมดาแท้ ๆ วันนึงเราทุกคนก็ต้องเป็นแบบนี้ เลยหายกลัว สมัยก่อนฉันเคยชอบดูหมอแต่บอกตัวเองว่าไม่ค่อยเชื่อหรอก พอมาตอนนี้ถ้าพูดว่าไม่เชื่อเลย เชื่อแต่เรื่องเวรกรรม ทุกวันนี้ก็พยายามทำบุญสวดมนต์ให้กรรมตามไม่ทัน ฉันสวดมนต์ในห้องพระวันละชั่วโมงครึ่งก่อนนอน ถึงร่างกายจะยังเจ็บปวดอยู่บ้างแต่ใจฉันสบาย นึกอีกทีคนที่คิดร้ายฉันก็เหมือนมารมาผจญนั่นแหละ เพราะเขาฉันถึงได้ทำบุญ ได้เข้าใจว่าความทุกข์นี้มันมาจากไหน ได้รู้จัก ได้เรียนรู้พระธรรมยังไงละคะ

บ๊วย: ถึงวันนี้ฉันต้องขอบคุณหลงจู ถ้าไม่มีเขา ฉันคงไม่ฮึดสู้ อดทนกับความยากลำบากขนาดนี้ ทั้งครอบครัวนั่นแหละคะที่ฮึดสู้ ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ทุกวันนี้ความชื่นใจของฉันอยู่ที่ลูกฉันใส่บาตรแล้วอธิษฐานให้ลูก อธิษฐานให้ตัวเองมีสุขภาพดีพอที่จะได้เห็นลูกทั้งสี่คนของฉันเรียนจบปริญญา ฉันเคยฝันอยากเห็นลูกรับปริญญา ก็ได้สมดั่งใจฝันนะคะ เคยฝันอยากอยู่ไปถึงได้ดูหลานรับปริญญา ก็ได้สมดั่งใจฝันเหมือนกัน ฉันเปิดร้านก๋วยเตี๋ยวอีกร้านนึงให้ลูกดูแล ถ้าคุณเคยไปกินก๋วยเตี๋ยวร้านที่ฉันเปิดให้ลูก คุณต้องรู้จักลูกเงาะ ลูกขึ้นห่มบะซ่อใส่จวนเส้นที่ใคร ๆ ก็รู้จัก ลูกเงาะนี้เป็นของที่ฉันทำให้ลูกกินในครอบครัวของเราประจำคะ

หนู: ฉันพูดได้คำเดียวสั้น ๆ ว่าสะใจ ฉันสะใจเหลือเกินที่ชีวิตฉันมาได้ถึงทุกวันนี้ สมัยสาว ๆ ฉันเคยไปโรงพยาบาลแล้วเขียนเอกสารกรอกประวัติตัวเองไม่ได้ อ่านหนังสือก็ไม่ออก แต่ฉันมีวันนี้ได้ด้วยสองมือของตัวเองแท้ ๆ ทุกครั้งที่ฉันสวดมนต์ ฉันจะขอให้ลูกดี ขอให้ตัวเองสมองดี สุขภาพดี สมองดีนี้สำคัญเพราะยังงั้นฉันก็ไม่อดตาย เงินทองมีวันหมดได้นะคุณ แล้วฉันก็ได้สมดั่งที่ขอเพราะลูกสาวที่เหลืออยู่คนเดียวของฉันเป็นคนดี ฉันสอนให้ลูกดูแลพ่อเพราะยังงั้นเขาก็เป็นพ่อ ฉันไปเมืองนอกก็ซื้อเสื้อผ้ามาฝากเขาเป็นสิบตัว ฉันคิดว่าฉันทำหน้าที่แทนลูกเลยซื้อให้เขา แต่จะว่าไปมาคิดดูดี ๆ คินที่ฉันซอ้นท้ายจักรยานเขาคินนั้นมันทำให้ฉันได้ออกจากบ้าน ออกมาทำงานเลี้ยงตัว ออกมามีอาชีพของตัวเอง ไม่งั้นฉันก็คงขายของไปวัน ๆ อยู่อย่างเดิมนั่นแหละ แล้วขอฉันเล่าเรื่องนี้ให้คุณฟังอีกซักเรื่องนะ พ่อฉันเคยถูกรางวัลที่หนึ่ง พ่อแบ่งเงินให้ลูกทุกคนแต่ฉันเป็นคนเดียวที่ไม่ได้ซักบาท พ่อขายบ้าน ยกมรดกให้ลูก แต่ฉันก็

ไม่เคยได้อะไร ฉันไม่เคยพูดเพราะกลัวว่ายังไงเขาก็เป็นพ่อเป็นแม่ ฉันส่งเงินให้พ่อแม่แต่ไม่ได้ไปเยี่ยมเพราะตอนนั้นฉันถูกทำร้ายเจ็บเจียนตายนั้นแหละค่ะ แถมน้องสาวยังโกหกว่าเงินที่ฉันฝากไว้เป็นเงินตัวเองให้พ่อแม่ ก่อนที่พ่อฉันจะตาย พ่อจะขออะไรฉันอย่างหนึ่ง ฉันห้ามไม่ให้พ่อพูดเพราะเข้าใจว่าพ่อจะฝากให้ฉันดูแลพี่น้องดูแลครอบครัวเพราะทุกคนยังลำบากกันอยู่เลย แต่แล้วพ่อกลับพูดกับฉันว่าพ่อ ขอโทษ

เตี้ย:

ฉันเป็นคนไม่เก็บอะไรมาคิด ไม่ซัดเรื่องเก่ามาตำ ไม่เก็บไว้ให้รบกวน ถ้าไม่พอใจอะไรฉันด่าหนเดียวจบ แล้วหายเลย บทสรุปชีวิตฉันคือ ขอโทษนะ เหนื่อยทั้งมือทั้งตีน แต่โชคคิที่เหนื่อยแล้วเห็นผล อยากรได้อะไรซื้อได้ เลี้ยงลูกแล้วเป็นคนดี ได้ตั้งใจ เชื่อฟัง ไม่ดื้อ ฉันเชื่อเรื่องความขยันนะ เพราะลูกชายคนเล็กของฉันเป็นคนหัวดีที่สุดในใคร ๆ ก็ชม แต่เขาขี้เกียจชอบเที่ยว คบเพื่อนไม่ดี ยังดีที่ไม่ได้ติดยา ที่ฉันว่าความขยันสำคัญเพราะตัวฉันเองและลูกคนอื่น ๆ เป็นคนขยันกันหมด ยิ่งไงที่สุดของพ่อแม่ก็คือลูกละค่ะ ทุกวันนี้ฉันไม่มีความฝัน พอหยุดฝันแล้ว ฉันยอมรับได้ว่าตอนนี้เศรษฐกิจไม่ดี ฉันเคยอยากมีพาร์ทเมนท์จะได้เก็บกินไปตอนแก่ ๆ ก็ได้สมใจนะ ตอนนั้นก็พออยู่ได้เพราะต้องรับลูกค้ารายวันด้วย ก็ค่อย ๆ ปรับตัวค่อย ๆ ทำไป ต้องรอดูจังหวะ ดูโอกาส โอกาสมาแล้วต้องคว้าค่ะ อย่างเมื่อไม่นานนี้ฉันเพิ่งไปออกทีวี สอนเด็กส์ทำขนมทำฮ่อยจ๊อค่ะ ตื่นเต้นสึคะก็คนไม่เคยนี้

พร:

ฉันพอใจกับชีวิตที่กลมกล่อมลงตัวของฉัน ถึงฉันจะไม่ได้กลับไปมีเงินเหมือนเมื่อก่อน แต่จะว่าไปฉันก็สบายกว่าตอนเป็นเด็กมาก จริง ๆ มันก็อาจจะวัดกันไม่ได้ขนาดนั้นนะคะว่าชีวิตช่วงไหนที่สบายกว่ากัน เพราะพอคนเราโตขึ้น ปัญหามันก็เยอะขึ้น ใหญ่ขึ้นตามตัว แต่ฉันผ่านทุกอย่างมาได้เพราะฉันมีครอบครัวดีค่ะ ฉันเคยภูมิใจว่าตัวเองประสบความสำเร็จ มีทุกอย่าง ตั้งตัวได้ มีที่ดิน รถ บ้าน ตึกแถว แล้วฉันก็เคยผิดหวังที่สุดตอนหมดตัว ทุกอย่างี่ฉันเคยมีหายไปหมดเลย แต่ฉันยังมีครอบครัวที่อยู่กับฉันตลอด เชื่อมั๊ยคะว่าตอนเป็นเด็กฉันเคยถูกพ่อตีหนเดียวตอนอายุสิบสองสิบสามนี่แหละ พ่อเอาขลุ่ยเงินตีฉันเพราะฉันตามญาติที่มีแฟนไปดูสายัณห์ สัญญา มาเล่นในตลาดสะพานควาย ตัวฉันเองก็เหมือนกัน ฉันเคยเอาไม้มะยมตีลูกตอนลูกอยู่บนูบาลไปทีเดียวเพราะลูกไม่ยอมไปโรงเรียน ก็แค่นั้นแหละค่ะ ลูกฉันทั้งสองคนเป็นเด็กดี พูดอะไรก็ฟัง ไม่ดื้อเลย ฉันเป็นคนหาความสุขได้ง่าย ๆ แค่นั่งเสื่อ นั่งกินปิ้งย่างริมชายหาดกับครอบครัวฉันก็พอใจแล้วค่ะ

นิยม:

ทุกวันนี้ฉันนั่งมองรถ มองคนคนที่ผ่านไปมาหน้าบ้าน มีคนจอดรถแวะซื้อข้าวหลามของฉัน มากันตลอดแหละค่ะ ฉันไม่ขายของค้างคืนนะคุณ เผาใหม่ ๆ สด ๆ ที่ลูกค้าติดใจน่าจะเป็นเพราะอย่างนี้แหละค่ะ แล้วเขาก็บอกกันปากต่อปากนะ แล้วคุณรู้มั๊ยว่าลูกของฉันทุกคนทำข้าวหลามเป็นเพราะเคยเห็นพ่อแม่ทำมาตั้งแต่เด็ก ถึงตอนนี้ลูกทุกคน ยกเว้นคนหนึ่งที่ย้ายไปไกลบ้านนะคะ ลูกทุกคนของฉันที่ถึงแม้ว่าบางคนจะแยกบ้านไปบ้าง บางคนไปมีอาชีพของตัวเองบ้าง ทุกคนก็ยังกลับมารวมกัน มาช่วยกันเผาข้าวหลามทุกเช้าตั้งแต่ตีสี่ตีห้าก่อนแยก

ย้ายกันไปทำงานของตัวเอง เพราะลูก ๆ รู้เียงคะว่าการทำข้าวหลาม เผาข้ามหลามนี้ต้องอาศัยทุกคน (อืม) ถ้าคุณแวะไปซื้อข้าวหลามที่บ้านฉัน คุณจะเดินเข้ามาดูโรงที่ฉันใช้เผาข้าวหลามก็ได้ นะคะ หลังคาโรงเผาข้าวหลามยังเป็นของเดิมเก่าแก่ ตอนนี้นั้นดำเกรียมด้วยเขม่าควันที่เกิดจากมือของครอบครัวเรา ทุกคนคะ

ทุกคนเงยบ มองน้ำจเป็นตาเดียว

น้ำจ: ครอบครัวที่น้ำจอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีบ้าน 2 หลัง อยู่กัน 4 ครอบครัวในที่ดินผืนเดียวกัน ที่ดินของปู่กับย่า ครอบครัวเราทำอะไรก็ทำด้วยกันตลอด ทำกับข้าวกินกันวันหยุดนัดกันทำความสะอาดบ้าน ชนกันไปเที่ยวไกล ๆ พี่น้ำจชินกับชีวิตในครอบครัวใหญ่ แต่ตัวพี่น้ำจจะเป็นคนทำอะไรเร็ว คิดเร็ว ทำเร็ว พี่น้ำจถึงชอบทำอะไรเองเพราะใจร้อน ชี้ราคาญาติ ส่วนแม่ขี้มนนะใช้ชีวิตเรื่อย ๆ ลำบากแล้วไง ทำงานหนักแล้วไง ก็ทำไป ใช้ชีวิตแต่ละวันไป อืมนานแล้วนะที่พี่น้ำจไม่ได้นั่งเฉย ๆ อยู่หนึ่ง ๆ ไม่ต้องทำอะไรเลยอยู่ในบ้านตัวเอง

เต้: เต้ว่าพี่น้ำจได้คำตอบแล้วละ

มิลก์: คนเราแบกชีวิตไว้คนละแบบคะ

ไฟ 6 วงค่อย ๆ ขึ้นที่นักแสดงทั้ง 6 คน

พร: ฉันเชื่อว่าชีวิตเราแต่ละคนมีรสชาติ มีสีสันไม่ต่างจากอาหารแต่ละจาน บางคนมีชีวิตจัดจ้านเผ็ดร้อน บางคนหวานฉ่ำ บางคนเปรี้ยวปรี๊ด บางคนก็เค็มปี๊ บางคนขมขื่น บางคนมันสะใจ แต่บางคนก็กลับจืดชืดไร้สีสัน สิ่งหนึ่งที่ฉันแน่ใจก็คือชีวิตคนเราไม่ได้มีรสเดียว สีเดียวตลอดไปหรอก

เตี้ย: บางชีวิตอาจดูไปเรื่อย ๆ มีอุปสรรคบ้างพอไม่ไหวก็ถอย แต่ฉันเชื่อว่าทุกชีวิตมีครบทุกรสแน่นอน

หนู: บางคนก็มีชีวิตหักเหแบบเหลือเชื่อ จากต่ำสุดพุ่งทะยานขึ้นไปสูงสุด แต่นั่นแหละคะ ไม่มีอะไรแน่นอนทั้งนั้น เพราะพอผลอนิดเดียวมันก็หล่นวูบลงมา ยังกะขึ้นรถไฟเหาะตีลังกา

บ๊วย: ฉันภาวนาขอให้ชีวิตของฉันที่ค่อย ๆ ไต่ขึ้นมาจากจุดต่ำสุดจนมาถึงจุดที่ฉันพอใจ ไม่ต้องสูงเท่าใครเค้าก็ได้ ฉันภาวนาขอให้มันหยุดอยู่ตรงที่ฉันพอใจ ไม่ขออะไรมากไปกว่านี้จริง ๆ

ดีดี: สาธุ (พนมมือท่อมหัว) ฉันสงสัยมาตลอดเลยว่าใครกันที่เป็นคนลิขิตชีวิตเรา ใช้พระพรหมอย่างที่เขาวงกกันหรือเปล่า?

นิยม: อยู่มาจนปานนี้ ฉันว่าฉันรู้แล้วว่าสิ่งที่เราทำนั่นแหละที่ทำให้ชีวิตเราเป็นแบบที่มันเป็น

เตี้ย: ฉันเคยขอบคุณหมอ เพราะอยากรู้อนาคตว่ามันจะยังไงต่อ

หนู: เหมือนกัน ถ้าถามฉันว่าเชื่อมั๊ย? อืม ก็ไม่น่าเชื่อหรอก เพราะที่หมอดูทายนะมันเหลือเชื่อ นึกไม่ออกเอาจริง ๆ ว่าจะเป็นไปได้ยังไง ตาฉอ หมอดูนะ เคยทำนายชีวิตฉันไว้มหัศจรรย์มาก ตอนนั้นฉันนึกไม่ออกเอาซะเลยที่ว่าที่แกทายมันจะเป็นจริงไปได้ไง

ดี: คล้าย ๆ กัน ฉันทันทีไม่กล้าพูดหรือว่าไม่เชื่อ แต่ก็ยังไม่กล้าพูดว่าเชื่อเหมือนกัน

นิยม: ฉันทันทีไม่ออกด้วยซ้ำว่าตัวเองเคยดูหมอกะเค้าบ้างหรือเปล่า แต่ชีวิตคนเราทุกคนนะผ่านอะไรมายะยะยะ ถึงหมอดูทายอะไรมา ยังไงก็ต้องตรงเข้าซ้กอย่างสองอย่างแหละ จริงมั๊ย?

เตี้ย: ถึงว่าไง นี่แหละ ชีวิตที่ครบทุกรส รสชาติของชีวิตล่ะ

บัว: บางช่วงก็นี่อยากกลืนลงไปเร็ว ๆ ขอไม่รับไม่รู้รสจะดีกว่า

พร: เปรี๊ยะ หวาน มัน เค็ม เผ็ด ขม นี่แหละรสชาติของชีวิต ไม่ต่างอะไรกับจานเด็ดของพวกเรา กว่าเราจะหาเครื่องปรุงดี ๆ กว่าเราจะปรุงสำเร็จจนกลายเป็นอาหารขึ้นโต๊ะแต่ละจาน มันแลกมาด้วยหยาดเหงื่อ บางครั้งก็มีน้ำตาเป็นของแถม รอยยิ้มนะถือเป็นของรางวัล นี่แหละค่ะ ชีวิต

ไฟค่อย ๆ เฟดออกจนมืดสนิท

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

(Executive Summary)

ข้าพเจ้า อาจารย์ ดร.อาทรี วณิชตระกูล ได้รับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัยบูรพา ประเภทงบประมาณเงินรายได้ จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน) มหาวิทยาลัยบูรพา โครงการวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” (Nong Mon Market Female Vendors: Identity Communications Process of the Elderly through Biographical Play)

รหัสโครงการ 256109A1080067 สัญญาเลขที่....234/2561.....ได้รับงบประมาณรวมทั้งสิ้น.....
300,000.....บาท (...สามแสนบาทถ้วน.....)

ระยะเวลาการดำเนินงาน...2.... ปี (ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่มุ่งศึกษาอัตลักษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน ตลอดจนสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน และเพื่อทำให้ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคม การดำเนินงานแบ่งเป็นสามส่วน ได้แก่ การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครด้วยการสำรวจ การคัดเลือก และการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การปฏิบัติงานสร้างสรรค์ละครด้วยการเขียนบทละครและการกำกับการแสดงละคร และการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละครด้วยการจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร ผลของการดำเนินงานยืนยันอัตลักษณ์ของแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในฐานะที่เป็นผู้มุ่งมั่นฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ ทำให้สรุปได้ว่ากระบวนการศิลปะการละครสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุได้ อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้ชมละครทั่วไปตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคมได้อีกด้วย

คำสำคัญ ผู้สูงอายุ อัตลักษณ์ ละครแบบชีวประวัติ ตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี

Output

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยบนฐานปฏิบัติการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการศึกษากรณี (Case Study) ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวเป็นการสืบค้นหาความรู้ความจริงอย่างละเอียดลึกซึ้งในประเด็นที่สนใจซึ่งเกิดขึ้นในบริบทหรือในขอบเขตเฉพาะเจาะจง แล้วใช้กระบวนการทางศิลปะการละครในการแสวงหาคำตอบ จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยด้วยการสร้างสรรค์งานละครเวทีเรื่อง *ตัวแม่* จำนวนสองครั้ง ที่จังหวัดชลบุรี และจังหวัดกรุงเทพมหานคร ตลอดจนเขียนเอกสารรายงานผลและสรุปผลงานวิจัย

Outcome

ในด้านการเขียนบทละคร สามารถสรุปได้ว่าชีวประวัติของแม่ค้าสามารถใช้เป็นวัตถุดิบเนื้อหาของการนำเสนอละครที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นการเลือกนำเสนอชีวประวัติของบุคคลธรรมดาสามัญในสังคมซึ่งคนส่วนใหญ่อาจมองข้าม อีกทั้งโดยทั่วไปนั้นชีวประวัติของแม่ค้ามักมีการต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิตค่อนข้างเข้มข้นกว่าคนทั่วไป

ส่วนการกำกับการแสดงละคร สามารถสรุปจากการจัดการแสดงทั้งสองครั้งได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบแนวทางการกำกับการแสดงละครครั้งแรกที่จังหวัดชลบุรีซึ่งกำหนดให้นักแสดงสมทบบาทเป็นตัวละครเพียงบทบาทเดียว ได้แก่ ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดง และกำหนดให้ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงมีหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของตัวละครแม่ค้าในฐานะที่เป็นผู้เล่าเรื่องนั้น มีผลทำให้ผู้ชมส่วนหนึ่งขาดอารมณ์ร่วมกับตัวละครแม่ค้า และเห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเด็กนักเรียนแสดงกับตัวละครแม่ค้าค่อนข้างน้อย สำหรับการพัฒนาแนวทางการกำกับการแสดงละครในการจัดการแสดงครั้งที่สองที่จังหวัดกรุงเทพมหานครนั้น ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการกำกับการแสดงให้เป็นแบบสมจริงตลอดทั้งการดำเนินเรื่อง โดยกำหนดให้นักแสดงแต่ละคนสมทบบาทเป็นตัวละครสองบทบาท ได้แก่ ตัวละครเด็กนักเรียนการแสดงและตัวละครแม่ค้า ส่งผลให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมกับตัวละครทั้งสองกลุ่มและสามารถเห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเด็กนักเรียนแสดงกับตัวละครแม่ค้าได้ชัดเจนขึ้น

สำหรับการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละคร สามารถสรุปความคิดเห็นของผู้ชมละครได้ว่าการใช้กระบวนการศิลปะการละครในการรวบรวมและศึกษาเรื่องเล่าชีวประวัติของแม่ค้าสูงอายุในตลาดหนองมน จังหวัดชลบุรี ตลอดจนการสร้างสรรค์ละครจากเรื่องเล่าดังกล่าวตามกระบวนการที่ใช้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแง่ที่การรับชมละครสามารถเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของความพยายามฝ่าอุปสรรคในชีวิตของมนุษย์ได้ชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลของการวิจัยเรื่อง “แม่ค้าตลาดหนองมน: กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ” โดยรวมสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่เลือกใช้ในการสัมภาษณ์แม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมน การเขียนบทละครจากชีวประวัติแม่ค้า และการกำกับการแสดงละครโดยมุ่งขับเคลื่อนความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคชีวิตอย่างไม่ย่อท้อของตัวละครนั้น สามารถยืนยันและขับเคลื่อนอัตลักษณ์ของตัวละครแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนในฐานะที่เป็นผู้มีความเพียรฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่นได้อย่างราบรื่นตามสมควร

ข้อเสนอแนะ

ในด้านการเขียนบทละครควรคำนึงถึงเอกภาพของบทเป็นสำคัญ เพราะมีผลให้บทละครมีความชัดเจน ตรงประเด็น แม้ในบทละครจะประกอบไปด้วยโครงเรื่องหลายเรื่องและมีตัวละครมากมาย ทว่าโครงเรื่องทุกเรื่องต้องมุ่งไปสู่การนำเสนอสาระสำคัญที่สุดของเรื่อง นอกจากนี้ การเขียนบทละครโดยมุ่งยึดความขัดแย้งของตัวละครเป็นแกนหลัก ทำให้บทละครมีความเข้มข้นน่าติดตาม และทำให้ผู้ชมตระหนักถึงจุดที่สำคัญของบทละครได้แก่ ความเพียรพยายามฟันฝ่าเอาชนะความขัดแย้งของตัวละครอย่างไม่ย่อท้อสำหรับการกำกับการแสดงละครนั้น การเลือกแนวทางการนำเสนอละครเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สาระที่ละครต้องการนำเสนอสามารถสื่อสารกับผู้ชมได้อย่างราบรื่นหรือไม่ เพียงใด ในการศึกษาครั้งนี้ ทางเลือกในการนำเสนอละครชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุด้วยแนวทางการนำเสนอแบบสมจริงสามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจสารของละครและเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากเป็นการขับเคลื่อนความสมจริงของความพยายามต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตของตัวละครโดยไม่พยายามปรุงแต่ง

สำหรับในขั้นตอนการปฏิบัติงานหลังการจัดการแสดงละคร ได้แก่ การจัดการเสวนาหลังการแสดงละครและการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ชมละครนั้น นับเป็นขั้นตอนสำคัญในการจัดการกระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติแม่ค้าสูงอายุตลาดหนองมนให้ได้ครบถ้วนตามกระบวนการสื่อสาร ทำให้ได้รับทราบผลหลังการชมละคร *ตัวแม่* จากแม่ค้าตลาดหนองมนเจ้าของเรื่องเล่าชีวประวัติ จากผู้ใกล้ชิดแม่ค้า จากผู้ทรงคุณวุฒิ และจากผู้ชมละครทั่วไป ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ได้จัดให้มีการจัดการแสดงละครรวมทั้งสิ้นสองครั้งที่จังหวัดชลบุรีและจังหวัดกรุงเทพมหานคร จึงสามารถนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ชมละครในการจัดการแสดงครั้งแรกมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการจัดการแสดงครั้งที่สอง เพื่อให้ละครแบบชีวประวัติเรื่อง *ตัวแม่* สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

รายงานสรุปการเงิน

เลขที่โครงการระบบบริหารงานวิจัย 256109A1080067 สัญญาเลขที่...234/2561.....

โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561.....

มหาวิทยาลัยบูรพา

ชื่อโครงการ ...“แม่ค้าตลาดหนองมน : กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ผู้สูงอายุผ่านการสร้างละครแบบชีวประวัติ”..

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน...อาจารย์ ดร.อาทรี วนิชตระกูล.....

รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่..1 ตุลาคม พ.ศ. 2560..... ถึงวันที่..30 กันยายน 2562.....

ระยะเวลาดำเนินการ..2.....ปี-..... เดือน ตั้งแต่วันที่...1 ตุลาคม พ.ศ. 2560.....

รายรับ

จำนวนเงินที่ได้รับ

งวดที่ 1 (50%)150,000..... บาท เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2560.....

งวดที่ 2 (40%)120,000..... บาท เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2562.....

งวดที่ 3 (10%)30,000..... บาท เมื่อวันที่

รวม300,000 บาท.....

รายจ่าย

รายการ	งบประมาณที่ตั้งไว้	งบประมาณที่ใช้จริง	จำนวนเงินคงเหลือ/เกิน
1. ค่าตอบแทน	42,000	42,000	-
2. ค่าจ้าง	37,000	37,000	-
3. ค่าวัสดุ	8,000	8,000	-
4. ค่าใช้สอย	183,000	183,000	-
5. ค่าครุภัณฑ์	-	-	-
6. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (โปรดระบุเป็นข้อๆ)			
-ค่าธรรมเนียมอุดหนุนสถาบัน	30,000	30,000	-
รวม	300,000	300,000	-

(.....)

ลงนามหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน